

ความต้องการแรงงานของครัวเรือนภาคการเกษตร ตามชนิดสินค้าและขนาดฟาร์ม

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1-12
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เอกสารงานวิจัยเศรษฐกิจการเกษตรเลขที่ 120
มีนาคม 2561

Regional Office Of Agricultural Economics 1-12
Office Of Agricultural Economics
Ministry Of Agriculture And Cooperatives
Agricultural Economics Research No. 120
March 2018

บทคัดย่อ

การศึกษา เรื่อง ความต้องการแรงงานของครัวเรือนภาคเกษตร ตามชนิดสินค้าและขนาดฟาร์ม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการใช้แรงงาน ความต้องการแรงงานภาคการเกษตรของเกษตรกรของ แต่ละชนิดสินค้าตามขนาดฟาร์ม และความต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทยของแรงงานคนต่างด้าวจาก ประเทศพม่า สปป.ลาว กัมพูชา และเวียดนาม โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปี มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ทูเรียน และลำไย จำนวน 2,160 ราย และสัมภาษณ์ ตัวแทน/บริษัทนำเข้าแรงงานมายังประเทศไทยจากประเทศพม่า สปป.ลาว กัมพูชา และเวียดนาม

ผลการศึกษา พบว่า การวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพการใช้แรงงานของครัวเรือนเกษตรกร ผู้ปลูกข้าว นาปี มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ทูเรียน และลำไย มีประสิทธิภาพการใช้แรงงาน ไปในทิศทางเดียวกัน คือ ในฟาร์มขนาดเล็ก มีค่าประสิทธิภาพของแรงงานน้อยกว่า ฟาร์มขนาดใหญ่ขึ้นไป เนื่องจากฟาร์มขนาดเล็กใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก ฟาร์มขนาดใหญ่ขึ้นมีการนำแรงงานจ้างมาใช้มากขึ้น ในกรณีของพืชไร่มีการนำเครื่องจักรมาใช้ทดแทนแรงงานด้วย

สำหรับการวิเคราะห์ความต้องการแรงงานภาคการเกษตรของเกษตรกรแยกตามชนิดสินค้าในแต่ละ กิจกรรมการผลิตและขนาดฟาร์ม ทั้งข้าวนาปี มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ทูเรียน และลำไย พบว่า มีการใช้แรงงานรวมต่อไร่ลดลงตามขนาดฟาร์มที่ใหญ่ขึ้น ในทุกกิจกรรม (การเตรียมดิน ดูแล รักษา และการเก็บเกี่ยว) เมื่อพิจารณาความต้องการแรงงานรายสินค้า พบว่า **ข้าวนาปี** ในปัจจุบันมีแนวโน้ม ความต้องการแรงงานลดลงตามขนาดฟาร์มที่ใหญ่ขึ้น เนื่องจากมีการใช้เครื่องจักรมาทดแทนมากขึ้น **มันสำปะหลัง** มีแนวโน้มความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นตามขนาดฟาร์มที่ใหญ่ขึ้น และยังคงต้องการเฉพาะ แรงงานไทย **ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์** มีแนวโน้มต้องการแรงงานทั้งแรงงานไทย และแรงงานคนต่างด้าว **ยางพารา** มีแนวโน้มต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น ทั้งแรงงานไทยและแรงงานคนต่างด้าว **ปาล์มน้ำมัน** ส่วนใหญ่พึ่งพิง แรงงานคนเป็นหลัก และมีความต้องการทั้งแรงงานไทย และแรงงานคนต่างด้าว โดยความต้องการจะเพิ่มขึ้น ตามขนาดฟาร์มที่ใหญ่ขึ้น **ทูเรียน** ปัจจุบันการเก็บเกี่ยวส่วนใหญ่พึ่งพิงแรงงานคนเป็นหลัก เกษตรกรมีความ ต้องการทั้งแรงงานไทย และแรงงานคนต่างด้าว แนวโน้มในอนาคตความต้องการแรงงานยังมีเพิ่มขึ้นตามขนาด ฟาร์มที่ใหญ่ขึ้น **ลำไย** ฟาร์มขนาดเล็กส่วนใหญ่ใช้แรงงานครัวเรือน ฟาร์มขนาดใหญ่ขึ้น จะมีทั้งแรงงาน ครัวเรือนและแรงงานจ้าง แนวโน้มความต้องการแรงงานยังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ยังคงพึ่งพิงแรงงานคน ต่างด้าว โดยเฉพาะช่วงเก็บเกี่ยว ฟาร์มขนาดใหญ่จะใช้แรงงานคนต่างด้าวเกือบทั้งหมด ส่วนฟาร์มขนาดกลาง และขนาดเล็กยังมีแรงงานไทยร่วมด้วย

ส่วนการวิเคราะห์ความต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทยของแรงงานคนต่างด้าวจากประเทศพม่า สปป.ลาว กัมพูชา และเวียดนาม พบว่า **ประเทศพม่า** บริษัทผู้ส่งออกมีความต้องการส่งออกและแรงงานพม่ามี ความต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทยมากที่สุด ส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปด้าน การเกษตร/อุตสาหกรรมต่อเนื่องเกษตร แรงงานพม่าเองมีความสนใจในการทำงานภาคการเกษตรน้อย เนื่องจากงานด้านการเกษตรเป็นงานตามฤดูกาล ไม่มีงานตลอดปี **ประเทศสปป.ลาว** การส่งออกแรงงานมายัง

(ค)

ภาคเกษตรของไทยยังมีน้อย เนื่องจากยังไม่มีบริษัทในประเทศไทยแจ้งความต้องการ แนวโน้มการส่งแรงงานมาทำงานในประเทศไทย มีแนวโน้มในทิศทางที่ดีขึ้น เนื่องจากรัฐบาลของ สปป.ลาว มีนโยบายให้การสนับสนุนในการจัดส่งแรงงานมาประเทศไทย **ประเทศกัมพูชา** ทิศทางการส่งแรงงานมาทำงานในภาคการเกษตรน้อยลง เนื่องจากแรงงานมีความสนใจในภาคอุตสาหกรรมการเกษตรแปรรูปมากกว่า เพราะเหนื่อยน้อยกว่า สวัสดิการดีกว่าภาคการเกษตร รายได้ดีกว่า และ**ประเทศเวียดนาม** แรงงานเกษตรของประเทศเวียดนามไม่นิยมมาทำงานประเทศไทย เนื่องจากค่าจ้างใกล้เคียงกัน การจ้างงานด้านการเกษตรภายในประเทศมีเพียงพออยู่แล้ว

จากผลการศึกษา หากต้องการให้การบริหารจัดการแรงงานมีประสิทธิภาพ ภาครัฐควรสนับสนุนนโยบายแปลงใหญ่อย่างต่อเนื่อง โดยส่งเสริมให้เกิดการลงทุนด้านแรงงาน ส่งเสริมให้มีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการเกษตร และส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีในการเกษตรได้ รวมทั้งส่งเสริมงานวิจัย พัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรมทางการเกษตรมาใช้ทดแทนแรงงาน นอกจากนี้ควรมีการบริหารจัดการแรงงานคนต่างด้าวให้เหมาะสม เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานและป้องกันปัญหาอื่นๆ ที่จะตามมา

Abstract

The Study of Household Demand for Farm Labor in 2017

The Study of Household Demand for Farm Labors in 2017 aimed at investigating farm labor efficiency and demand by crops and farm sizes as well as willingness of alien labors from Myanmar, Laos, Cambodia and Vietnam to work in Thailand. This study was conducted by in-depth interviewing with 2,016 sample farmers who grow rice, cassava, maize, rubber, palm oil, durian and longan, including companies or agents who imported foreign labors.

The study found that farm sizes were important factors effecting to labor efficiency. For all crops, small farms had less labor efficiency than large farms. Small farms solely depended on family labors while large farms had both family and hired labors. In case of field crops, farm machineries were widely used in large farms.

Regarding demand for farm labors, the results classified by crops and sizes were as follow. Rice farming trended to decrease in labor demand when farm sizes increased due to substitution effects between machinery and labors. Cassava had an upward trend in labor demand, particularly Thai labors, as farm sizes increased. In case of maize and rubber, there was a tendency of high demand for Thai and alien labors when enlarging farm sizes. Oil palm and Durian mostly depended on labors, therefore, demand trends of Thai and alien

labors were upward as farm sizes expanded. For Longan, small farms depended on family labors while large farms had both family and hired labors. In harvest season, almost all of large longan farms had hired alien labors.

In terms of willingness to work, Myanmar, among alien laborers, preferred to work in Thailand most and many of them worked in agro-industries. Since farm sector offered seasonal jobs which were not secured, therefore, Myanmar laborers trended to have less interests to work on farm. For Laos, there was an increasing tendency of labor exports to Thailand due to support policies of Laos government. In regard to Cambodia, import demand for farm labor had a declined trend because Cambodian laborers preferred to work in non-farm sector which offered higher incomes and welfares. About Vietnam, laborers were not willing to work in Thailand because Vietnam enabled to absorb all in their own labor markets. Besides, wage rates were not different between the two countries.

This study suggested that to increase farm labor efficiency, government sector should continue supporting collective farm (or big/large farm) policy in order to reduce costs and increase productivity. Moreover, enhancing access to technology and labor-replacing innovation as well as good management of alien labors needed to be further addressed.

Key words: farm labor, demand, crop, size, efficiency, willingness to work

คำนำ

ปัจจุบันทัศนคติเกี่ยวกับการทำงานของคนไทยหันเหจากภาคเกษตรกรรมเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีมองว่าการทำงานภาคเกษตร เป็นงานที่เหนื่อยยากต้องพึ่งพาธรรมชาติ รายได้น้อยไม่แน่นอน และไม่มีสวัสดิการที่มั่นคง จึงทำให้วัยแรงงานในปัจจุบันไม่สนใจงานภาคเกษตร ในขณะที่แรงงานภาคการเกษตรลดลง แต่ความต้องการแรงงานกลับเพิ่มสูงขึ้นโดยเฉพาะในช่วงเก็บเกี่ยว ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีการพึ่งเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น แต่การผลิตด้านเกษตรบางชนิดต้องอาศัยแรงงานคน ซึ่งหากสถานการณ์ยังเป็นเช่นนี้ต่อไป คาดว่าในอนาคตประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศเกษตรกรรม อาจจะต้องหันไปพึ่งพาแรงงานคนต่างด้าวมากขึ้นเพื่อทดแทนแรงงานไทยในภาคเกษตรที่ขาดหายไป

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร จึงได้ทำการศึกษาความต้องการแรงงานภาคเกษตร โดยเริ่มจากการศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันและประสิทธิภาพของแรงงานแต่ละประเภทการผลิตทางการเกษตรแยกตามขนาดฟาร์ม และเชื่อมโยงถึงความต้องการแรงงานในภาคการเกษตรตามประเภทและขนาดฟาร์ม ในแต่ละกิจกรรม/กระบวนการผลิต รวมถึงการศึกษาค้นคว้าความต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทยของแรงงานคนต่างด้าว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายด้านแรงงานภาคเกษตรในอนาคต

คณะผู้จัดทำขอขอบคุณเกษตรกร ตัวแทน/บริษัทนำเข้าแรงงานมายังประเทศไทย ที่เสียสละเวลาอนุเคราะห์ข้อมูล และหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานวิจัยฉบับนี้คงจะเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการ และการดำเนินนโยบายด้านแรงงานภาคเกษตร เพื่อแก้ปัญหาการลดลงของแรงงานภาคเกษตร เพื่อส่งเสริมการผลิตของเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1 - 12

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

สิงหาคม 2560

(ช)

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(ข)
Abstract	(ง)
คำนำ	(ฉ)
สารบัญตาราง	(ช)
สารบัญตารางผนวก	(ฅ)
สารบัญภาพ	(ฉ)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตการวิจัย	3
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ	3
1.5 วิธีการวิจัย	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี	7
2.1 การตรวจเอกสาร	7
2.2 แนวคิดและทฤษฎี	11
บทที่ 3 ข้อมูลทั่วไป	16
3.1 ข้อมูลทั่วไปกลุ่มตัวอย่างสินค้าข้าวนาปี	16
3.2 ข้อมูลทั่วไปกลุ่มตัวอย่างสินค้ามันสำปะหลัง	22
3.3 ข้อมูลทั่วไปกลุ่มตัวอย่างสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	27

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.4 ข้อมูลทั่วไปกลุ่มตัวอย่างสินค้ายางพารา	32
3.5 ข้อมูลทั่วไปกลุ่มตัวอย่างสินค้าปาล์มน้ำมัน	37
3.6 ข้อมูลทั่วไปกลุ่มตัวอย่างสินค้าทุเรียน	42
3.7 ข้อมูลทั่วไปกลุ่มตัวอย่างสินค้าลำไย	47
บทที่ 4 ผลการวิจัย	52
4.1 ผลการวิจัยประสิทธิภาพการใช้แรงงานของแต่ละชนิดสินค้าตามขนาดฟาร์ม	52
4.2 ผลการวิจัยความต้องการแรงงานภาคการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกร แยกตามชนิดสินค้าในแต่ละกิจกรรมการผลิตและขนาดฟาร์ม	55
4.3 ผลการวิจัยความต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทยของแรงงานจากประเทศ พม่า สปป.ลาว กัมพูชา และเวียดนาม (ผลการศึกษาในต่างประเทศ)	113
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	130
5.1 สรุป	130
5.2 ข้อเสนอแนะ	134
บรรณานุกรม	135
ภาคผนวก	139
ภาคผนวกที่ 1 จำนวนแรงงานต่างด้าวจากประเทศพม่า สปป.ลาว และกัมพูชา แยกตามประเภทกิจการทางการเกษตร	140
ภาคผนวกที่ 2 รายละเอียดการศึกษาแต่ละบริษัทในประเทศ พม่า สปป.ลาว กัมพูชา และเวียดนาม	143

สารบัญตาราง

	หน้า	
ตารางที่ 1.1	จำนวนหมู่บ้านตัวอย่าง	5
ตารางที่ 1.2	จำนวนครัวเรือนตัวอย่างแยกราย สศท. 1-12	5
ตารางที่ 3.1	จำนวนและร้อยละของครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามขนาดของพื้นที่เพาะปลูกสินค้า ข้าวนาปี	16
ตารางที่ 3.2	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามข้อมูลทั่วไปสินค้าข้าวนาปี	17
ตารางที่ 3.3	จำนวนและร้อยละของพื้นที่ถือครอง พื้นที่ปลูก และพื้นที่ให้ผลผลิตสินค้าข้าวนาปี	19
ตารางที่ 3.4	รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทนสินค้าข้าวนาปี ปี 2559	21
ตารางที่ 3.5	จำนวนและร้อยละของครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามขนาดของพื้นที่เพาะปลูก สินค้ามันสำปะหลัง	22
ตารางที่ 3.6	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามข้อมูลทั่วไปสินค้ามันสำปะหลัง	23
ตารางที่ 3.7	จำนวนและร้อยละของพื้นที่ถือครอง พื้นที่ปลูก และพื้นที่ให้ผลผลิตสินค้า มันสำปะหลัง	25
ตารางที่ 3.8	รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทนสินค้ามันสำปะหลัง ปี 2559	26
ตารางที่ 3.9	จำนวนและร้อยละของครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามขนาดของพื้นที่เพาะปลูก สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	27
ตารางที่ 3.10	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามข้อมูลทั่วไปสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	28
ตารางที่ 3.11	จำนวนและร้อยละของพื้นที่ถือครอง พื้นที่ปลูก และพื้นที่ให้ผลผลิตสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	30
ตารางที่ 3.12	รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทนข้าวสินค้าโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2559	31
ตารางที่ 3.13	จำนวนและร้อยละของครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามขนาดของพื้นที่เพาะปลูก สินค้ายางพารา	32
ตารางที่ 3.14	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามข้อมูลทั่วไปสินค้ายางพารา	33
ตารางที่ 3.15	จำนวนและร้อยละของพื้นที่ถือครอง พื้นที่ปลูก และพื้นที่ให้ผลผลิตสินค้ายางพารา	35
ตารางที่ 3.16	รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทนสินค้ายางพารา ปี 2559	36
ตารางที่ 3.17	จำนวนและร้อยละของครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามขนาดของพื้นที่เพาะปลูก สินค้าปาล์มน้ำมัน	37
ตารางที่ 3.18	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามข้อมูลทั่วไปสินค้าปาล์มน้ำมัน	38
ตารางที่ 3.19	จำนวนและร้อยละของพื้นที่ถือครอง พื้นที่ปลูก และพื้นที่ให้ผลผลิตสินค้าปาล์มน้ำมัน	40
ตารางที่ 3.20	รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทนสินค้าปาล์มน้ำมัน ปี 2559	41
ตารางที่ 3.21	จำนวนและร้อยละของครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามขนาดของพื้นที่เพาะปลูกสินค้า ทุเรียน	42

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า	
ตารางที่ 3.22	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามข้อมูลทั่วไปสินค้าทุเรียน	43
ตารางที่ 3.23	จำนวนและร้อยละของพื้นที่ถือครอง พื้นที่ปลูก และพื้นที่ให้ผลผลิตสินค้าทุเรียน	45
ตารางที่ 3.24	ต้นทุนเงินสดและผลตอบแทนสินค้าทุเรียน ปี 2559	46
ตารางที่ 3.25	จำนวนและร้อยละของครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามขนาดของพื้นที่เพาะปลูกสินค้าลำไย	47
ตารางที่ 3.26	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามข้อมูลทั่วไปสินค้าลำไย	48
ตารางที่ 3.27	จำนวนและร้อยละของพื้นที่ถือครอง พื้นที่ปลูก และพื้นที่ให้ผลผลิตสินค้าลำไย	50
ตารางที่ 3.28	รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทนสินค้าลำไยปี 2559	51
ตารางที่ 4.1	แสดงค่าประสิทธิภาพของแรงงานในแต่ละชนิดพืชตามขนาดฟาร์ม	55
ตารางที่ 4.2	ค่าเฉลี่ยการทำงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้าข้าวนาปี	56
ตารางที่ 4.3	ค่าเฉลี่ยการใช้แรงงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้าข้าวนาปี	57
ตารางที่ 4.4	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกจำแนกตามการขาดแคลนแรงงานของเกษตรกรสินค้าข้าวนาปี	58
ตารางที่ 4.5	จำนวนครัวเรือนของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกและจำแนกตามการใช้แรงงานปัจจุบันและความต้องการแรงงานในอนาคตสินค้าข้าวนาปี	59
ตารางที่ 4.6	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามความต้องการแรงงานสินค้าข้าวนาปี	60
ตารางที่ 4.7	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามคุณลักษณะของแรงงานที่ต้องการสินค้าข้าวนาปี	61
ตารางที่ 4.8	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามลักษณะทั่วไปของแรงงานคนต่างด้าวที่เกษตรกรต้องการสินค้าข้าวนาปี	62
ตารางที่ 4.9	ค่าเฉลี่ยการทำงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้ามันสำปะหลัง	64
ตารางที่ 4.10	ค่าเฉลี่ยการใช้แรงงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้าสำปะหลัง	65
ตารางที่ 4.11	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกจำแนกตามการขาดแคลนแรงงานของเกษตรกรสินค้าสำปะหลัง	66
ตารางที่ 4.12	จำนวนครัวเรือนของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกและจำแนกตามการใช้แรงงานใน	67

(ฎ)

	ปัจจุบันและความต้องการแรงงานในอนาคตสินค้าสำปะหลัง	
ตารางที่ 4.13	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามความต้องการแรงงานสินค้าสำปะหลัง	68
ตารางที่ 4.14	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามคุณลักษณะของแรงงานที่ต้องการสินค้าสำปะหลัง	69
ตารางที่ 4.15	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามลักษณะทั่วไปของแรงงานคนต่างด้าวที่เกษตรกรต้องการสินค้าสำปะหลัง	70
ตารางที่ 4.16	ค่าเฉลี่ยการทำงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	72

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 4.17	ค่าเฉลี่ยการใช้แรงงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	73
ตารางที่ 4.18	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกจำแนกตามการขาดแคลนแรงงานของเกษตรกรสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	74
ตารางที่ 4.19	จำนวนครัวเรือนของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกและจำแนกตามการใช้แรงงานในปัจจุบันและความต้องการแรงงานในอนาคตสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	75
ตารางที่ 4.20	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามความต้องการแรงงานสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	76
ตารางที่ 4.21	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามคุณลักษณะของแรงงานที่ต้องการสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	77
ตารางที่ 4.22	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามลักษณะทั่วไปของแรงงานคนต่างด้าวที่เกษตรกรต้องการสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	78
ตารางที่ 4.23	ค่าเฉลี่ยการทำงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้ายางพารา	81
ตารางที่ 4.24	ค่าเฉลี่ยการใช้แรงงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้ายางพารา	82
ตารางที่ 4.25	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกจำแนกตามการขาดแคลนแรงงานของเกษตรกรสินค้ายางพารา	83
ตารางที่ 4.26	จำนวนครัวเรือนของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกและจำแนกตามการใช้แรงงานในปัจจุบันและความต้องการแรงงานในอนาคตสินค้ายางพารา	84
ตารางที่ 4.27	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามความต้องการแรงงานสินค้ายางพารา	85
ตารางที่ 4.28	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามคุณลักษณะของแรงงานที่ต้องการสินค้ายางพารา	86
ตารางที่ 4.29	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามลักษณะทั่วไปของแรงงานคนต่างด้าว	87

(ฎ)

	ที่เกษตรกรต้องการสินค้าอย่างพารา	
ตารางที่ 4.30	ค่าเฉลี่ยการทำงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้าปาล์มน้ำมัน	89
ตารางที่ 4.31	ค่าเฉลี่ยการใช้แรงงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้าปาล์มน้ำมัน	90
ตารางที่ 4.32	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกจำแนกตามการขาดแคลนแรงงานของเกษตรกรสินค้าปาล์มน้ำมัน	91
ตารางที่ 4.33	จำนวนครัวเรือนของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกและจำแนกตามการใช้แรงงานในปัจจุบันและความต้องการแรงงานในอนาคตสินค้าปาล์มน้ำมัน	92
ตารางที่ 4.34	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามความต้องการแรงงานสินค้าปาล์มน้ำมัน	93
ตารางที่ 4.35	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามคุณลักษณะของแรงงานที่ต้องการสินค้าปาล์มน้ำมัน	94

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 4.36	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามลักษณะทั่วไปของแรงงานคนต่างด้าวที่เกษตรกรต้องการสินค้าปาล์มน้ำมัน	95
ตารางที่ 4.37	ค่าเฉลี่ยการทำงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้าทุเรียน	97
ตารางที่ 4.38	ค่าเฉลี่ยการใช้แรงงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้าทุเรียน	98
ตารางที่ 4.39	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรแยกตามขนาดฟาร์มจำแนกตามการขาดแคลนแรงงานของเกษตรกรสินค้าทุเรียน	99
ตารางที่ 4.40	จำนวนครัวเรือนของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่เพาะปลูกจำแนกตามการใช้แรงงานในปัจจุบันและความต้องการแรงงานในอนาคตสินค้าทุเรียน	101
ตารางที่ 4.41	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามความต้องการแรงงานสินค้าทุเรียน	102
ตารางที่ 4.42	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามคุณลักษณะของแรงงานที่ต้องการสินค้าทุเรียน	103
ตารางที่ 4.43	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามลักษณะทั่วไปของแรงงานคนต่างด้าวที่เกษตรกรต้องการสินค้าทุเรียน	104
ตารางที่ 4.44	ค่าเฉลี่ยการทำงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้าลำไย	106
ตารางที่ 4.45	ค่าเฉลี่ยการใช้แรงงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้าลำไย	107
ตารางที่ 4.46	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกจำแนกตามการขาดแคลนแรงงานของเกษตรกรสินค้าลำไย	108

(จ)

ตารางที่ 4.47	จำนวนครัวเรือนของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกและจำแนกตามการใช้แรงงานในปัจจุบันและความต้องการแรงงานในอนาคตสินค้าลำไย	109
ตารางที่ 4.48	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามความต้องการแรงงานสินค้าลำไย	110
ตารางที่ 4.49	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามคุณลักษณะของแรงงานที่ต้องการสินค้าลำไย	111
ตารางที่ 4.50	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามลักษณะทั่วไปของแรงงานคนต่างด้าวที่เกษตรกรต้องการสินค้าลำไย	112
ตารางที่ 4.51	รายละเอียดไร่ชาดาลัท	128
ตารางที่ 4.52	ความแตกต่างในการผลิตแก้วมังกร 2 สายพันธุ์	129

(๓)

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1	การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2533-2554
	2

(ตม)

สารบัญภาพผนวก

		หน้า
ภาพผนวกที่ 1.1	จำนวนแรงงานต่างด้าวเกษตรและปศุสัตว์ (พม่า สเปน.ลาว กัมพูชา)	140
ภาพผนวกที่ 1.2	จำนวนแรงงานต่างด้าวกิจการต่อเนื่องการเกษตร (พม่า สเปน.ลาว กัมพูชา)	140
ภาพผนวกที่ 1.3	จำนวนแรงงานต่างด้าวกิจการต่อเนื่องปศุสัตว์ (พม่า สเปน.ลาว กัมพูชา)	141
ภาพผนวกที่ 1.4	จำนวนแรงงานต่างด้าวกิจการด้านประมง (พม่า สเปน.ลาว กัมพูชา)	141
ภาพผนวกที่ 1.5	จำนวนแรงงานต่างด้าวต่อเนื่องประมงทะเล (พม่า สเปน.ลาว กัมพูชา)	142

(จ)

สารบัญตารางผนวก

		หน้า
ตารางผนวกที่ 2.1	ข้อมูลบริษัท KaungMyat San Thu Co.lfd. (KMST)	143
ตารางผนวกที่ 2.2	เปรียบเทียบความแตกต่างในการส่งออกแรงงานในแต่ละประเทศ	144
ตารางผนวกที่ 2.3	ข้อมูลบริษัท Yun NadiOo& Associates Sernces company Limited	146
ตารางผนวกที่ 2.4	ข้อมูลบริษัท Labour Asia Services Co.,Ltd.	148
ตารางผนวกที่ 2.5	ข้อมูลบริษัท Myanmar Worker Management Services Co.,Ltd.	151
ตารางผนวกที่ 2.6	เปรียบเทียบความแตกต่างในการส่งออกแรงงาน ในแต่ละประเทศ	151
ตารางผนวกที่ 2.7	การจัดส่งแรงงานของบริษัท May Yong Services Co., Ltd	158
ตารางผนวกที่ 2.8	การจัดส่งแรงงานของบริษัท Chhun Hong Manpower Ptc.,Ltd	161
ตารางผนวกที่ 2.9	การจัดส่งแรงงานของบริษัท 3SOK CHAMNOL Co.,LTD.	163
ตารางผนวกที่ 2.10	การจัดส่งแรงงานของบริษัท 4ANNY RITA BEST MAN POWER Co.,Ltd	165

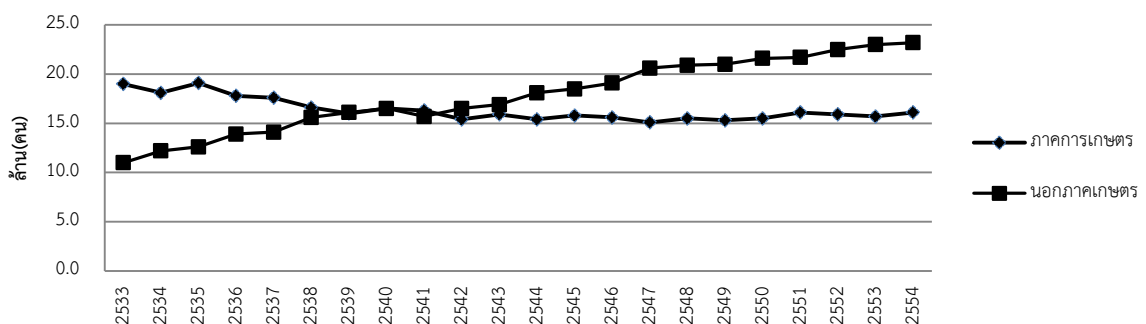
บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวิจัย

ในอดีตภาคการเกษตรนั้นมีความสำคัญกับเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก รายได้ส่วนใหญ่ของประเทศมาจากภาคเกษตร โดยเฉพาะการส่งออกสินค้าทางการเกษตร ที่ไทยจัดเป็นประเทศที่มีการส่งออกสินค้าเกษตรมากที่สุดของโลกในอันดับต้นๆ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.) แต่ปัจจุบันภาคการเกษตรกลับลดบทบาทลงโดยภาคอุตสาหกรรมเข้ามาแทนที่ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ส่งผลสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงแรงงานในภาคเกษตรที่มีการเคลื่อนย้ายเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้นทำให้แรงงานในภาคเกษตรลดจำนวนลง จนปัจจุบันแรงงานในภาคเกษตรหายากขึ้นจนถึงขั้นขาดแคลน (แม็โจโพลล์, 2557)

จากข้อมูลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า รูปแบบการทำงานของคนไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต แรงงานภาคเกษตรมีการเคลื่อนย้ายไปยังภาคอุตสาหกรรมอย่างเห็นได้ชัด จากภาพ 1.1 จะเห็นได้ว่าในปี 2533 แรงงานในภาคเกษตรสูงกว่าภาคอุตสาหกรรมแต่เริ่มลดลงเรื่อยๆ จนกระทั่งปี 2540 จำนวนแรงงานภาคเกษตรเริ่มไม่แตกต่างกับภาคอุตสาหกรรม และในปี 2542 แรงงานภาคอุตสาหกรรมสูงกว่าภาคเกษตรและมีการปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา ในขณะที่ภาคเกษตรเริ่มลดลงในระดับคงที่และคาดว่าอีก 10 ปีข้างหน้า ไทยจะขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร สาเหตุการลดลงของจำนวนแรงงานภาคเกษตรนอกจากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมดังที่กล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีสาเหตุที่สำคัญจากแรงงานภาคเกษตรมีอายุสูงขึ้น และทัศนคติการทำงานของคนรุ่นใหม่เปลี่ยนแปลงไป มุ่งทำงานนอกภาคเกษตรมากกว่าภาคเกษตร ประกอบกับยังมีปัจจัยความไม่แน่นอนของสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น เป็นต้น (กรวิทย์ ต้นศรี, ม.ป.ป.) รวมทั้ง แรงงานภาคเกษตรเป็นแรงงานที่ไม่มี/ไม่ได้รับหลักประกันทางสังคม จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2557 พบว่า แรงงานภาคเกษตรเป็นแรงงานในระบบเพียง ร้อยละ 5.4 อีก ร้อยละ 94.6 เป็นแรงงานที่ไม่มี/ไม่ได้รับหลักประกันทางสังคม และเป็นสัดส่วนที่มากกว่าแรงงานในภาคส่วนอื่นๆ (สุภัทร คำมุงคุณ, ม.ป.ป.)

ภาพที่ 1.1 การสำรวจภาวะการทำงานของคนไทย พ.ศ.2533-2554

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556.

ในขณะที่แรงงานภาคเกษตรลดลง แต่ความต้องการแรงงานกลับเพิ่มสูงขึ้นโดยเฉพาะในช่วงเก็บเกี่ยว ค่าจ้างแรงงานจะสูง ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้นสูงตามไปด้วย ทำให้เกษตรกรบางรายรับภาระแบกรับ ต้นทุนแรงงานไม่ไหวจำต้องลดพื้นที่การผลิตหรือบางรายหันไปพึ่งเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ ถึงแม้ว่าปัจจุบัน จะมีการพึ่งเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น แต่การผลิตด้านเกษตรบางชนิดต้องอาศัยแรงงานคน เกษตรกรที่มีพื้นที่ เพาะปลูกจำนวนมากหันไปพึ่งแรงงานต่างด้าวมากขึ้น จากข้อมูล พบว่า ไทยมีการจ้างแรงงานคนต่างด้าว ประมาณ 3 ล้านคน ซึ่งจากที่ลงทะเบียนปี 2558 พบว่าแรงงานต่างด้าวเกือบร้อยละ 95 เป็นแรงงานคน ต่างด้าวที่มีทักษะต่ำ ซึ่งเป็นแรงงานภาคเกษตรถึง 658,877 คน (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, ม.ป.ป.) แรงงานที่เข้ามาทำงานประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นแรงงานคนต่างด้าวจากประเทศในอาเซียน เช่น ลาว กัมพูชา และเมียนมาร์

ทั้งนี้ จากข้อมูลจำนวนแรงงานคนต่างด้าวทั้ง 3 ประเทศที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย (ตามมาตรา 9 พิสูจน์สัญชาติเดิม) ของกรมบริหารแรงงานคนต่างด้าว ในปี 2559 (ณ เดือน ก.ย. 2559) พบว่า จำนวน แรงงานพม่า เป็นประเทศที่มาใช้แรงงานในภาคเกษตรมากที่สุด (หรือ ร้อยละ 89.38 ของแรงงานรวมทั้ง 3 ประเทศ) รองลงมา คือ กัมพูชา (ร้อยละ 7.06) และลาว (ร้อยละ 3.56) โดยกิจการด้านการเกษตรที่ใช้ แรงงานจ้างมากที่สุดรวมทั้ง 3 ประเทศ คือ เกษตรและปศุสัตว์ รองลงมา คือ กิจการต่อเนื่องการเกษตร ต่อเนื่องประมง ต่อเนื่องปศุสัตว์โรงฆ่าสัตว์ชำแหละ และ ประมง ซึ่งจะเห็นได้ว่า ไทยพึ่งพิงแรงงานคนต่างด้าว โดยเฉพาะจากประเทศพม่า อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบจำนวนแรงงานที่เข้ามาทำงานในปี 2558 และ ปี 2559 เป็นรายเดือน (กรมบริหารแรงงานต่างด้าว เริ่มแยกแรงงานของทั้ง 3 ประเทศ ในการทำงานด้านการเกษตรเมื่อ ปี 2558) พบว่า แนวโน้มแรงงานที่เข้ามาทำงานในกิจการเกษตรจากประเทศพม่า และกัมพูชา มี จำนวนลดลง ในขณะที่แรงงานลาวเพิ่มขึ้นในทุกกิจการภาคเกษตร (รายละเอียดดังกราฟแสดงในภาคผนวกที่ 1) แต่เนื่องด้วยแรงงานจากประเทศลาวที่เข้ามาทำงานน้อยมากเมื่อเทียบกับประเทศพม่า จากข้อมูลการลดลง ของแรงงานพม่า และกัมพูชา อาจมาจากหลายสาเหตุ แต่อาจส่งผลกระทบต่อสถานการณ์แรงงานภาคเกษตร ของไทยในอนาคตมากยิ่งขึ้น

จากสภาพปัญหาการลดลงของแรงงานที่ต้องการทำงานในภาคเกษตร ในขณะที่ความต้องการแรงงาน ด้านการเกษตรที่เพิ่มสูงขึ้น และการพึ่งพิงแรงงานคนต่างด้าวที่มีแนวโน้มเข้ามาทำงานลดลง ดังข้อมูลและ สาเหตุดังที่กล่าวข้างต้น จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านอาหาร และโครงสร้างการผลิตภาคเกษตรใน อนาคต การวางแผนเพื่อรองรับปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะการศึกษาความต้องการแรงงานทั้งไทยและคน

ต่างด้าวในภาคเกษตร จึงเป็นเรื่องสำคัญเชิงนโยบาย อย่างไรก็ตามความต้องการแรงงานในภาคเกษตร ทั้งแรงงานในประเทศและแรงงานคนต่างด้าว อาจมีความต้องการที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับประเภทของการทำการเกษตร และขนาดฟาร์ม ดังนั้น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1-12 จึงได้ศึกษาในส่วนของแรงงานภาคการเกษตร โดยเริ่มจากการศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันและประสิทธิภาพของการแรงงานของแต่ละประเภทการผลิตทางการเกษตรแยกตามขนาดฟาร์ม และเชื่อมโยงถึงความต้องการใช้แรงงานในภาคเกษตรตามประเภทและขนาดฟาร์ม ในแต่ละกิจกรรม/กระบวนการผลิต รวมถึง การเดินทางไปศึกษาความต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทยของแรงงานคนต่างด้าวจากประเทศพม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม จากตัวแทน/บริษัทนำเข้าแรงงานมายังประเทศไทย เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการดำเนินนโยบายด้านแรงงานภาคเกษตรในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 ศึกษาประสิทธิภาพการใช้แรงงานของแต่ละชนิดสินค้าตามขนาดฟาร์ม
- 1.2.2 ศึกษาความต้องการแรงงานภาคเกษตรของเกษตรกรแยกตามชนิดสินค้าในแต่ละกิจกรรมการผลิตและขนาดฟาร์ม
- 1.2.3 ศึกษาความต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทยของแรงงานคนต่างด้าวจากประเทศพม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม

1.3 ขอบเขตการวิจัย

- 1.3.1 พื้นที่ที่ศึกษา : พื้นที่ตัวอย่างจากภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้
- 1.3.2 ประชากรที่ศึกษา : วัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 และ 2 เป็นการศึกษาเกษตรกรสาขาพืช ประกอบด้วย ประเภทพืช ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ทุเรียน และลำไย ตามขนาดฟาร์ม ในแต่ละกิจกรรม/กระบวนการผลิต
: วัตถุประสงค์ ข้อที่ 3 ศึกษาตัวแทน/บริษัทนำเข้าแรงงานมายังประเทศไทยจากประเทศพม่า สปป.ลาว กัมพูชา และเวียดนาม

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

แรงงาน (Labor) หมายถึง คนงาน ผู้ใช้แรงงานในการทำงานประชากรในวัยทำงาน ไม่รวมถึงคนพิการ คนวิกลจริต นักเรียน นักศึกษา แม่บ้าน นักบวช ทหาร ผู้ต้องขังและผู้ประกอบกิจการเพื่อหากำไร ซึ่งมีความสามารถในการทำงานเพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ กิจการที่คนงานทำในการผลิตเศรษฐกิจ ผู้ใช้แรงงาน

แรงงานนอกระบบ (Informal Sector) หมายถึง แรงงานที่ทำงานอิสระ หรือเป็นแรงงานที่ไม่ได้รับการคุ้มครองในระบบการประกันสังคม เช่น แรงงานที่รับงานไปทำที่บ้าน แรงงานที่ทำงานแบบเหมา เช่น แรงงานภาคเกษตร แรงงานก่อสร้างต่างๆ เป็นต้น

แรงงานภาคเกษตร หมายถึง ประชากรด้านการเกษตรหรือเกษตรกรที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไป ทำงานในภาคการเกษตร ไม่ว่าจะทำของตัวเองหรือไปรับจ้างในภาคเกษตรก็ตาม

ผลิตภาพแรงงาน (Labour Productivity) หมายถึง ปริมาณผลงานเฉลี่ยต่อคนของลูกจ้างที่คำนวณเป็นรายชั่วโมง รายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน หรือรายปี ผลิตภาพแรงงานเป็นข้อมูลบ่งชี้ถึงความสามารถในการผลิตต่อคนของแรงงานหรือลูกจ้างในแต่ละช่วงเวลา (เช่น ต่อชั่วโมง ต่อวัน ต่อสัปดาห์ ฯลฯ)

แรงงานคนต่างด้าว หมายถึง บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยแต่เข้ามาทำงานในประเทศไทยมีทั้งเข้าแบบถูกต้องกฎหมายและผิดกฎหมาย

1.5 วิธีการวิจัย

1.5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) การเก็บข้อมูลครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลทั่วไปและข้อมูลเชิงลึกจากครัวเรือนเกษตร ในสถานการณ์การใช้ และจ้างแรงงาน ทั้งแรงงานไทยและคนต่างด้าว ในแต่ละกิจกรรมการผลิต รวมทั้ง ใช้แบบสอบถามการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกตัวแทน/บริษัทนำเข้าแรงงานมายังประเทศไทย แรงงานคนต่างด้าวที่ต้องการทำงานในประเทศไทย เกษตรกรบางส่วนในประเทศพม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและถูกต้องที่สุด การสัมภาษณ์เกษตรกรทั่วไปจะนำกรอบหมู่บ้านที่มีการปลูกพืชไร่ ได้แก่ ข้าวนาปี มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และไม้ยืนต้น ได้แก่ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ทูเรียน ลำไย จากข้อมูลการสำรวจด้วยวิธีตัวอย่าง โดยการใส่รายชื่อของหน่วยการสุ่มทั้งหมด (List frame) ปีเพาะปลูก 2558/59 ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร มาใช้ในการแบ่งพวก

การจัดสรรจำนวนตัวอย่าง พิจารณาจากจำนวนหมู่บ้านและขนาดเนื้อที่ในแต่ละพวกของจังหวัดและในแต่ละพวก กำหนดจำนวนตัวอย่างเป็นสัดส่วนกับจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด โดยกำหนดจำนวนครัวเรือนเกษตรตัวอย่างทั้งหมด 1,800 ครัวเรือนทั่วประเทศ ซึ่งการเลือกตัวอย่าง **ขั้นตอนที่หนึ่ง** เป็นการสุ่มเลือกหมู่บ้านตัวอย่างจากแต่ละพวกด้วยวิธีการสุ่มแบบเป็นระบบ (Systematic sampling) จำนวน 1,800 หมู่บ้าน จากหมู่บ้านทั้งหมด 13,642 หมู่บ้านทุกจังหวัดทั่วประเทศ ในขั้นตอนนี้จะกำหนดว่าต้องมีจำนวนหมู่บ้านตัวอย่างเท่าใดจึงจะเหมาะสมและถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยใช้จำนวนตัวอย่างที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติงานมาทำการจัดสรรด้วยวิธีการจัดสรรแบบสัดส่วน (Proportional allocation) ส่วนการเลือก **ขั้นตอนที่สอง** เป็นการเลือกครัวเรือนเกษตรตัวอย่างจากครัวเรือนตามพวก ที่นับจดได้ในหมู่บ้านตัวอย่าง ด้วย

วิธีการสุ่มแบบเป็นระบบ โดยใช้ตารางเลขสุ่ม และกำหนดให้เก็บข้อมูลจากครัวเรือนเกษตรตัวอย่าง 2 ครัวเรือนต่อ 1 หมู่บ้าน แต่เนื่องด้วยการสุ่มดังกล่าวทำให้บาง สศท. เก็บตัวอย่างน้อยกว่างบประมาณที่ได้รับ ดังนั้น จึงสำรวจเกินจากจำนวนตัวอย่างที่คำนวณได้ หรือ สศท. ละ 180 ตัวอย่างเท่ากัน

ตารางที่ 1.1 จำนวนหมู่บ้านตัวอย่าง

หน่วย : หมู่บ้าน

ชนิดพืชไร่				
รายการ	จำนวนหมู่ทั้งหมด	สัดส่วน	จำนวนหมู่ตัวอย่าง	จำนวนตัวอย่าง
ข้าวนาปี	4,500	0.33	593.75	594
มันสำปะหลัง	2,228	0.16	293.97	294
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รุ่น 1	1,055	0.08	139.20	140
รวม	7,783	0.57	1,026.93	1,028
ชนิดไม้ยืนต้น				
ยางพารา	2,933	0.21	387.00	387
ปาล์มน้ำมัน	1,740	0.13	229.59	230
ทุเรียน	548	0.04	72.31	73
ลำไย	638	0.05	84.18	85

รวม	5,859	0.43	773.07	775
รวมทั้งหมด	13,642	1.00	1,800	1,803

ที่มา : จากการคำนวณ

จากการคำนวณขนาดตัวอย่างได้จำนวนตัวอย่างในเขตพื้นที่รับผิดชอบของ สศท. 1-12 ดังนี้

ตารางที่ 1.2 จำนวนครัวเรือนตัวอย่างแยกราย สศท. 1-12

หน่วย : ครัวเรือน

สินค้า	สศท.	สศท.	สศท.	สศท.	สศท.	สศท.	สศท.	สศท.	สศท.	สศท.	สศท.	สศท.	รวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1. ข้าว	78	78	85	108	78		78			78	43	78	704
2. มันสำปะหลัง		42		72	42		42			42	42	42	324
3. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รุ่น 1	60	60			60		60			60		60	360
4. ยางพารา			95			102		30	64		95		386
5. ปาล์มน้ำมัน								114	116				230
6. ทูเรียน						36		36					72
7. ลำไย	42					42							84
รวม	180	180	180	180	180	180	180	180	180	180	180	180	2,160

ที่มา : จากการคำนวณ

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลทั้งในและต่างประเทศ จากหน่วยงานต่างๆที่มีการศึกษาเกี่ยวกับแรงงาน การวัดประสิทธิภาพ แรงงานคนต่างด้าว ซึ่งทำเก็บไว้เรียบร้อยแล้ว ไม่ว่าจะเป็นงานวิจัยจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร งานวิจัยของสถาบันการศึกษาต่างๆ งานวิจัยของหน่วยงานในภาครัฐและเอกชน รวมทั้งงานที่มีเผยแพร่บนอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

1.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) เพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์ที่ 1 วิเคราะห์ประสิทธิภาพการใช้แรงงานของแต่ละประเภทการผลิตทางการเกษตรแยกตามขนาดฟาร์ม ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการดังนี้

วัดประสิทธิภาพการใช้แรงงานของครัวเรือนเกษตรกรโดยใช้แบบจำลอง Data Envelopment Analysis (DEA) ในการประมาณค่าระดับประสิทธิภาพของแต่ละครัวเรือน โดยแยกตามประเภทและขนาดฟาร์ม

2) เพื่อให้ต่อบัตถุประสงค์ที่ 2 และ 3 ในส่วนนี้จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรทั้งข้อมูลทั่วไปและเชิงลึก โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางหรือกราฟ เพื่อประกอบการอธิบาย เป็นต้น

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอแนะมาตรการ/แนวนโยบายด้านแรงงานภาคการเกษตรและการจัดการแรงงานต่างด้าวให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการผลิตภาคการเกษตร รวมทั้ง มาตรการที่เกิดประโยชน์ต่อการใช้แรงงานภาคการเกษตรในอนาคต

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี

2.1 การตรวจเอกสาร

ในการตรวจเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทำการตรวจเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน และความต้องการแรงงานภาคการเกษตร การแบ่งประเภทและขนาดฟาร์ม และการวัดประสิทธิภาพโดยใช้วิธี Data Envelopment Analysis (DEA) ผลการตรวจเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมี ดังนี้

2.1.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน และความต้องการแรงงานภาคการเกษตร

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2556) ทำการศึกษาปัญหาการขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการจ้างแรงงานในภาคการเกษตรเฉพาะในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยวทั้งแรงงานคนและเครื่องจักรกล ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานของเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรจำนวนมาก ส่วนเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรจำนวนน้อยพบว่า การใช้แรงงานในครัวเรือนนั้นเพียงพอสำหรับทำการเกษตร แต่แนวโน้มแรงงานภาคการเกษตรในอนาคตจะเกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน เนื่องจากบุตรหลานของเกษตรกรส่วนใหญ่หันไปทำงานนอกภาคการเกษตรและไม่ต้องการทำงานภาคการเกษตรเนื่องจากแรงงานภาคการเกษตรต้องทำงานหนัก รายได้ไม่แน่นอน และไม่มีสวัสดิการ ทำให้ขาดแคลนแรงงานจริงใจในการทำงานภาคการเกษตร ประกอบกับแรงงานในภาคการเกษตรปัจจุบันมีอายุเพิ่มมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับผลสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติปี (2559) ที่พบว่า แรงงานภาคการเกษตรส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกระบบและไม่ได้รับการคุ้มครองด้านแรงงานเหมือนกับแรงงานในระบบ และเมื่อเปรียบเทียบแรงงานนอกระบบกับในระบบที่เป็นลูกจ้าง พบว่า ค่าจ้างมีความแตกต่างกัน 2.2 เท่า โดยที่แรงงานนอกระบบทำงานหนักกว่า ความปลอดภัยในการทำงานน้อยกว่าเนื่องจากได้รับสารเคมี ฝุ่นละอองที่เกิดจากการทำงาน และมีชีวิตที่ไม่มั่นคงในการทำงาน จากความแตกต่างดังกล่าวทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร

จากการศึกษาพฤติกรรมการย้ายถิ่นแรงงานในประเทศไทย: การย้ายถิ่นของแรงงานมีผลกระทบต่อความแตกต่างของค่าจ้างในภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรมหรือไม่ของ **สุพรรณ ผาสุก (2558)** พบว่า ในปัจจุบันภาคการเกษตรมีความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น แต่ความต้องการทำงานภาคการเกษตรกลับลดลงและหันไปทำงานนอกภาคการเกษตรเพิ่มขึ้น สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากการขยายตัวงานนอก ภาคการเกษตรไปยังภูมิภาคมากขึ้น ประกอบกับการศึกษาที่เพิ่มสูงขึ้น สำหรับแนวโน้มการย้ายถิ่นของแรงงานออกจากภาคการเกษตรเข้าสู่ภาคการเกษตรพบว่าเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง แรงงานโสดมีการย้ายถิ่นสูงกว่าแรงงานที่สมรส ในส่วนของแรงงานที่มีอายุมากจะมีการย้ายถิ่นลดลง และระดับการศึกษาที่

สูงขึ้นมีโอกาสย้ายถิ่นมากกว่าไม่ย้ายถิ่น นอกจากนี้ยังพบว่านโยบายการเพิ่มอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำมีผลต่อการตัดสินใจย้ายไปทำงานนอกภาคการเกษตรเพิ่มขึ้นสอดคล้องกับการศึกษาของ **อภิชาติ ใจอารีย์, นิรันตร์ ยิ่งยวด และ นนทวัชร สิริพัฒน์ (2559)** ที่พบว่า กำลังคนภาคการเกษตรในประเทศไทยมีสัดส่วนลดลงเรื่อยๆ ซึ่งในอนาคตอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านอาหาร เนื่องจากลูกหลานของคนที่อยู่ในภาคเกษตรไม่สืบทอดกิจการของคนรุ่นเก่า ทำให้แรงงานภาคเกษตรส่วนใหญ่ยังเป็นรุ่นเก่าและมีอายุที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาองค์ความรู้และศักยภาพในการผลิตด้านการเกษตร

แต่จากการสำรวจความต้องการแรงงานของสถานประกอบการ พ.ศ. 2556 ของ **สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2557)** พบว่า สถานประกอบการด้านการเกษตร ป่าไม้ และประมงมีความต้องการแรงงานผู้ปฏิบัติงานฝีมือด้านการเกษตร ป่าไม้ และประมง โดยภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีความต้องการแรงงานด้านการเกษตรและประมงมากที่สุด แรงงานที่ผู้ประกอบการต้องการคือ ผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า และไม่จำกัดประเภทการทำงานของแรงงานสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2550)** ที่ศึกษาความต้องการแรงงานที่แท้จริงและการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในภาคเกษตร ประมง กิจการต่อเนื่องจากประมง และก่อสร้าง และพบว่า ในตลาดแรงงานระดับล่าง กลุ่มแรงงานในสาขาการผลิตขาดแคลนแรงงานอย่างหนัก จึงจำเป็นต้องพึ่งแรงงานต่างด้าวซึ่งสามารถหาได้ง่ายและส่วนใหญ่มีค่าจ้างแรงงานที่ต่ำกว่าแรงงานไทย ส่งผลให้นายจ้างนิยมจ้างแรงงานต่างด้าวทดแทนแรงงานไทย โดยเฉพาะแรงงานด้านเกษตรที่ต้องใช้แรงงานอย่างหนัก และความต้องการแรงงานต่างด้าวในภาคการเกษตรในปี 2550 สูงกว่าปี 2549 แต่แรงงานต่างด้าวที่ได้รับใบอนุญาตให้ทำงานยังมีน้อยเมื่อเทียบกับความต้องการแรงงานในส่วนของ **กิริยา กุลกลการ (2553)** ทำการศึกษา ผลกระทบแรงงานต่างด้าวต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานไทย และโครงสร้างการผลิตและการจ้างงานในประเทศไทยพบว่า แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกภาคเกษตร โดยแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยส่วนใหญ่ทำงานคนละประเภทกับคนไทย โดยแรงงานไทยทำงานในภาคการผลิตที่ต้องใช้ทักษะการทำงานสูง ในขณะที่แรงงานต่างด้าวทำงานในอุตสาหกรรมต่อเนื่องซึ่งเป็นภาคการผลิตที่ใช้ทักษะต่ำนอกจากนี้ยังพบว่า การผลิตที่ต้องการแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในพื้นที่สูง หากไม่มีแรงงานต่างด้าวอาจเกิดการขาดแคลนแรงงานและการผลิตนอกภาคการเกษตรไม่ขยายตัวได้ ในอนาคตภาคการผลิตควรปรับเปลี่ยนมาใช้เครื่องจักรหรือเทคโนโลยีที่ประหยัดแรงงานเพื่อลดการพึ่งพิงแรงงานต่างด้าว

ซึ่งจากการทบทวนเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน พบว่า แรงงานภาคเกษตรปัจจุบันเริ่มขาดแคลนโดยเฉพาะเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรจำนวนมาก เนื่องจากแรงงานภาคการเกษตรโดยเฉพาะวัยรุ่นส่วนใหญ่ มีการเคลื่อนย้ายไปทำงานนอกภาคเกษตรจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนแรงงานจำเป็นต้องพึ่งแรงงานต่างด้าวเพื่อทดแทนแรงงานเกษตรที่ขาดแคลน

2.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเภทและขนาดฟาร์ม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเภทและขนาดฟาร์มทั้งของสัตว์และพืช พบว่ามีการศึกษาดังนี้

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2550) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลิตภาพแรงงานในภาคการเกษตรโดยเน้นศึกษาที่ตัวบุคคลหรือครัวเรือนแต่ละประเภทและขนาดฟาร์ม พบว่า จำนวนแรงงานในฟาร์มแต่ละประเภทไม่มีความแตกต่างกันมาก แต่ขนาดและประเภทของฟาร์มมีผลต่อฐานะทางเศรษฐกิจครัวเรือนเกษตร โดยฟาร์มขนาดเล็กแม้จะมีผลตอบแทนสูงกว่าฟาร์มขนาดใหญ่ แต่รายได้รวมต่ำ ส่งผลให้ผลิตภาพแรงงานต่ำด้วย ดังนั้นการเพิ่มผลิตภาพการผลิตเกษตรกรต้องมีการอบรมเพิ่มความรู้และมีการนำเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการจัดการและเหมาะสมกับสภาพทั่วไปของประเภทและขนาดฟาร์มอย่างถูกต้องสอดคล้องกับงานวิจัยของ**สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2541)** ศึกษาผลิตภาพการผลิตตามประเภทและขนาดฟาร์ม โดยจำแนกขนาดพื้นที่เพาะปลูกออกเป็น 4 ขนาด คือ พื้นที่น้อยกว่า 10 ไร่ มากกว่า 10-30 ไร่ มากกว่า 30-50 ไร่ และมากกว่า 50 ไร่ ได้แบ่งประเภทฟาร์มออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มพืช กลุ่มสัตว์ และกลุ่มฟาร์มผสม พบว่า ผลตอบแทนต่อไร่ของฟาร์มขนาดเล็กทั่วไปจะสูงกว่าฟาร์มขนาดกลาง และขนาดใหญ่ แต่รายได้โดยรวมจะต่ำกว่าฟาร์มขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีผลทำให้รายได้ต่อแรงงานและต่อคนต่ำ ฟาร์มขนาดเล็กมีระบบการผลิตที่ให้มูลค่าสูง เช่น ฟาร์มวัวนม ฟาร์มกุ้ง พืชผัก และไม้ดอกไม้ประดับ ให้รายได้สุทธิเกษตรสูง และผลตอบแทนต่อไร่ต่อแรงงานสูงกว่าฟาร์มประเภทอื่นที่มีขนาดเท่ากันและใหญ่กว่า ส่วนฟาร์มขนาดใหญ่รายได้รวมสูงแต่ผลตอบแทนต่อไร่ต่ำเพราะมีการใช้ประโยชน์ที่เน้นเฉพาะกิจกรรมรายได้หลัก พื้นที่บางส่วนไม่ถูกนำมาใช้ประโยชน์ แต่ผลตอบแทนต่อแรงงานสูงตามขนาดรายได้

ในส่วนของ**หาญพล จันทรสูงเนิน (2554)** ศึกษาต้นทุนและผลิตภาพแรงงานในการปลูกยางพาราในจังหวัดสุรินทร์ โดยทำการแบ่งพื้นที่ศึกษาเป็น 3 ขนาด คือ เล็ก กลาง และใหญ่ ผลการศึกษา พบว่า ครัวเรือนที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่มีผลิตภาพแรงงานสูงมากกว่าพื้นที่ขนาดกลางและขนาดเล็ก และเมื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภาพแรงงานกับเวลาทำงานพบว่า ครัวเรือนขนาดเล็กใช้เวลาการทำงานมากกว่า ครัวเรือนขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ว่าพื้นที่ขนาดใหญ่มีประสิทธิภาพแรงงานสูงสุด

2.1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดประสิทธิภาพโดยวิธี Data Envelopment Analysis (DEA)

อัคนัย ขวัญอยู่ และดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (ม.ป.ป) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในประเทศไทย พบว่า ครัวเรือนเกษตรที่มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวขนาดกลางและขนาดเล็ก มีระดับประสิทธิภาพเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่าครัวเรือนเกษตรที่มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวขนาดใหญ่

ภาคกลางเป็นพื้นที่ที่มีระดับประสิทธิภาพเฉลี่ยในการปลูกข้าวมากอยู่ในเกณฑ์ดีกว่าภาคอื่นๆ ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีระดับประสิทธิภาพเฉลี่ยต่ำสุด เมื่อพิจารณาด้านปัจจัยพบว่า ปัจจัยด้านการเป็นเจ้าของพื้นที่เพาะปลูกกับประสิทธิภาพพบว่า ครั้วเรือนที่เพาะปลูกโดยถือกรรมสิทธิ์ที่ดินจะมีประสิทธิภาพสูงกว่า ครั้วเรือนที่เพาะปลูกในที่ดินเช่า และครั้วเรือนเกษตรที่เพาะปลูกในที่เช่าและมีฟาร์มขนาดเล็กจะมีประสิทธิภาพเฉลี่ยต่ำที่สุดในส่วนของรายจ่ายที่ใช้ในการผลิตพบว่ายังมีการใช้จ่ายมาก จะทำให้มีประสิทธิภาพเฉลี่ยเพิ่มขึ้น แต่เมื่อใช้จ่ายไปได้ระดับหนึ่งหากเกษตรกรไม่ยอมหยุดการใช้จ่าย อาจทำให้ประสิทธิภาพการผลิตลดลง ค่าใช้จ่ายด้านแรงงานพบว่า แรงงานที่มีการจ้างแรงงานที่ปลูกข้าวมาก ยิ่งส่งผลให้การผลิตของครั้วเรือนมีประสิทธิภาพสูงไปด้วย ซึ่งการเพิ่มค่าจ้างแรงงานด้านการเกษตรอาจส่งผลให้เป็นแรงจูงใจในการทำงาน หนี้สินของครั้วเรือนพบว่า ครั้วเรือนที่มีหนี้สินสูงและมีพื้นที่เพาะปลูกขนาดกลางและขนาดเล็กมีประสิทธิผลต่ำกว่าครั้วเรือนที่มีหนี้สินต่ำและมีพื้นที่เพาะปลูกขนาดกลางและขนาดเล็ก ในส่วนของครั้วเรือนที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐด้านชลประทานพบว่าครั้วเรือนที่อยู่ใกล้แหล่งชลประทานทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็กมีประสิทธิภาพมากกว่าพื้นที่ที่อยู่ในเขตชลประทาน ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลาง

สิริสินทร์ หล่อสมฤดี (ม.ป.ป.) ศึกษาการประเมินประสิทธิภาพแรงงานไทยด้วยวิธี พาแนล ดีอีเอ พบว่า โดยพิจารณาทางปัจจัยนำเข้าภายใต้ข้อสมมติผลได้แบบแปรผัน (Variable Return to Scale: VRS) ศึกษาข้อมูลแรงงานในภาพรวมทั้งประเทศปี พ.ศ. 2544-2553 และแรงงานไทยรายจังหวัดทั้ง 75 จังหวัด ปี 2549-2552 พบว่า ประสิทธิภาพแรงงานไทยตลอดระยะเวลา 10 ปี อยู่ระดับ 0.990 โดยจำนวน 3 ปีมีค่าความมีประสิทธิภาพและจำนวน 7 ปี มีค่าใกล้เคียงความมีประสิทธิภาพ และเมื่อพิจารณาจากค่าประสิทธิภาพต่อขนาดอยู่ในระดับเฉลี่ย 0.911 ซึ่งใกล้ค่าความมีประสิทธิภาพต่อขนาด โดยมีจำนวน 1 ปี มีค่าความมีประสิทธิภาพ และอีก 9 ปี มีค่าใกล้เคียงความมีประสิทธิภาพ ในส่วนของการวิเคราะห์รายจังหวัดทั้ง 3 ช่วงเวลาแล้วพบว่า ค่าเฉลี่ยการเปลี่ยนแปลงประสิทธิภาพแรงงานเพิ่มขึ้น อยู่ในระดับ 1.000 โดยแนวโน้มของประสิทธิภาพแรงงานภาครวมทั้งประเทศและการเปลี่ยนแปลงประสิทธิภาพแรงงานรายจังหวัดนั้นอยู่ในระดับใกล้เคียงกับค่าความมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาของ**ดวงใจ วงศ์วิวัฒน์ไชย (2546)** และ**จาริก สิงห์ปรีชา และ นิติพงษ์ ส่งศรีโรจน์ (2550)** ศึกษาความเจริญเติบโตของผลิตภาพปัจจัยการผลิตโดยรวมของภาคการเกษตรในภาคใต้และการวัดประสิทธิภาพเชิงเทคนิคของการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ที่ได้รับการรับรอง โดยทำการเปรียบเทียบเครื่องมือ Data Envelopment Analysis (DEA) และ Stochastic Frontier Analysis (SFA) พบว่า ทั้งสองวิธีมีขนาดและทิศทางใกล้เคียงกัน แต่ค่าที่ได้จากการประมาณค่าแบบ DEA มีการกระจายตัวสูงกว่า และวิธี DEA แบบผลตอบแทนต่อขนาดคงที่ให้ค่าดีกว่าการวัดประสิทธิภาพ DEA แบบผลตอบแทนต่อขนาดผันแปร

ในส่วนงานวิจัยต่างประเทศนิยมเอา Data Envelopment Analysis (DEA) ไปวัดประสิทธิภาพด้านการเกษตร เช่น งานวิจัยของ Amin W. Muger and Michael Langemeier (2008) นำไปวัดการเจริญเติบโตของประสิทธิภาพแรงงานแยกตามขนาดฟาร์มในประเทศเคนย่า ส่วน Fraser, I. and Cordina (1999) นำไปวัดประสิทธิภาพฟาร์มวัวนมในออสเตรเลีย และ Alfons O. Lansink, Kyösti Pietola and Stefan Backman (2001) นำมาวัดประสิทธิภาพทางเทคนิคผักอินทรีย์และผักทั่วไป เป็นต้น

จากการตรวจเอกสารงานวิจัยทั้ง 3 ส่วน พบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงงานมีจำนวนมาก แต่การศึกษาวิจัยแรงงานที่เน้นในภาคการเกษตร เช่น ผลผลิตภาพแรงงาน ความต้องการแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าวในภาคการเกษตรมีการศึกษาจำนวนน้อย ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความต้องการแรงงานภาคการเกษตร ตามประเภทและขนาดฟาร์ม ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมาโดยนำแบบจำลอง Data Envelopment Analysis (DEA) มาวัดผลผลิตภาพแรงงาน โดยแยกตามประเภทและขนาดฟาร์มโดยเปรียบเทียบ และนำขนาดของฟาร์มมาเป็นปัจจัยสำคัญในการเปรียบเทียบเพื่อเชื่อมโยงความต้องการแรงงานในอนาคต

2.2 แนวคิดและทฤษฎี

ในส่วนของแนวคิดและทฤษฎี ผู้วิจัยจะทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลผลิตภาพแรงงานทางการเกษตร และการวัดประสิทธิภาพโดยใช้ Data Envelopment Analysis (DEA) ซึ่งเป็นของงานวิจัยความต้องการแรงงานของครัวเรือนภาคการเกษตร ตามประเภทและขนาดฟาร์ม

2.2.1 ผลผลิตภาพ (Productivity)

ผลผลิตภาพ (Productivity) โดยทั่วไปหมายถึง ความสามารถในการผลิต, ความพยายามผลิตอย่างมีประสิทธิภาพและผลผลิตต่อหน่วยความพยายาม ซึ่งแต่ละความหมายมีความคล้ายคลึงกัน แต่นักเศรษฐศาสตร์ให้คำจำกัดความของ ผลผลิตภาพ ว่าเป็นอัตราส่วนระหว่างผลลัพธ์ต่อทรัพยากรที่ใส่เข้าไป ซึ่งเมื่อแปลความหมายผลลัพธ์จะเป็นในเชิงปริมาณ ทำให้มีข้อโต้แย้งเนื่องจากผลลัพธ์อาจเป็นเชิงคุณภาพก็ได้ จึงได้พยายามให้ความหมายของทรัพยากรที่ป้อนเข้าไปให้ครอบคลุมไปถึงวัตถุดิบ เงินทุน และค่าจ้าง ควบคู่กับ การจัดการ ความคิดสร้างสรรค์และทัศนคติ ซึ่งจากความหมายและคำจำกัดความดังกล่าว สามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$\text{ผลิตภาพ} = \frac{\text{ผลลัพธ์}}{\text{ทรัพยากรที่ใช้}} \quad (2.1)$$

จากการศึกษาพบว่า การวัดผลิตภาพสามารถแบ่งการวัดออกเป็น 2 วิธีหลัก คือ

1) การวัดผลิตภาพปัจจัยการผลิตโดยรวม (Total factor productivity : TFC) ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงระหว่างผลผลิตกับกลุ่มปัจจัยการผลิตทั้งหมด

$$\text{ผลิตภาพตัวแปรรวม} = \frac{\text{ผลลัพธ์ทั้งหมด}}{\text{ทรัพยากรที่ใช้ทั้งหมด}} \quad (2.2)$$

2) การวัดผลิตภาพปัจจัยการผลิตบางส่วน (Partial factor productivity หรือ Single factor productivity)

$$\text{ผลิตภาพตัวแปรบางส่วน} = \frac{\text{ผลลัพธ์ทั้งหมด}}{\text{ทรัพยากรบางส่วนที่ใช้}} \quad (2.3)$$

ผลิตภาพแรงงาน เป็นการวัดผลิตภาพปัจจัยการผลิตบางส่วนที่สามารถวัดได้ทุกกิจกรรมการผลิต และมีความยุ่งยากซับซ้อนน้อยกว่าการวัดผลิตภาพปัจจัยการผลิตโดยรวม (TFP) ซึ่งการวัดผลิตภาพแรงงานสามารถวัดได้จากสัดส่วนของผลผลิตต่อจำนวนแรงงาน โดยที่ผลผลิตเพิ่มมากกว่าจำนวนแรงงาน แสดงให้เห็นว่า มีผลิตภาพแรงงานเพิ่มขึ้น

ผลิตภาพแรงงาน (Labour Productivity) หมายถึง ปริมาณผลงานเฉลี่ยต่อคนของลูกจ้างที่คำนวณเป็นรายชั่วโมง รายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน หรือรายปี ผลิตภาพแรงงานเป็นข้อมูลบ่งชี้ถึงความสามารถในการผลิตต่อคนของแรงงานหรือลูกจ้างในแต่ละช่วงเวลา (เช่น ต่อชั่วโมง ต่อวัน ต่อสัปดาห์ ฯลฯ)

$$\text{ผลิตภาพแรงงาน} = \frac{\text{ผลผลิตที่ได้ในระยะเวลาหนึ่ง}}{\text{ปัจจัยทางด้านแรงงานที่ใช้ไปในช่วงเวลานั้น}} \quad (2.4)$$

สำหรับแนวคิดการวัดผลิตภาพแรงงานด้านการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2550) อธิบายไว้ว่า ครัวเรือนในภาคเกษตรแต่ละครัวเรือนส่วนใหญ่มีผลผลิตการเกษตรที่หลากหลายชนิด และมีขนาดพื้นที่การผลิตที่แตกต่างกัน การนำผลผลิตมาเปรียบเทียบอาจก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้ ดังนั้นการ

วัดผลิตภาพแรงงานจึงใช้รายได้สุทธิ (รายได้ทางการเกษตร-ค่าวัสดุการลงทุน) กับปัจจัยด้านแรงงานหรือจำนวนแรงงาน (คน) ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$\text{ผลิตภาพแรงงาน} = \frac{\text{รายได้สุทธิทางการเกษตร}}{\text{จำนวนแรงงาน}} \quad (2.5)$$

เมื่อศึกษากิจกรรมต่างๆในด้านเกษตรพบว่า การทำงานภาคการเกษตรส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นไปตามฤดูกาล ไม่เกิดขึ้นสม่ำเสมอตลอดปี โดยเฉพาะพืชผลทางการเกษตร ทำให้เกิดปัญหาการใช้แรงงานไม่เต็มที่ และนอกฤดูการผลิตแรงงานในภาคเกษตรมีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปยังนอกภาคเกษตร ดังนั้นการวัดผลิตภาพแรงงานของแต่ละธุรกิจฟาร์มจำเป็นต้องคำนวณหาจำนวนแรงงานที่ใช้ในการทำงานภาคเกษตรที่เป็นหน่วยมาตรฐานที่เรียกว่า Person-year equivalent (PYE*) ก่อน ดังนั้นในการคำนวณหา PYE ของแต่ละครัวเรือนสามารถทำได้โดยรวมจำนวนวันที่ใช้แรงงานในภาคเกษตรทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นแรงงานของเจ้าของแรงงานในสมาชิกในครัวเรือน และแรงงานจ้าง แล้วนำมาหาร 365 วัน จะได้จำนวนแรงงานมาตรฐานในรูปของ PYE ของแต่ละฟาร์ม ซึ่งสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2550) ได้ยกตัวอย่างดังนี้

ครัวเรือนมีแรงงานภาคการเกษตร 5 คน จากแหล่งต่างๆต่อไปนี้

- แรงงานเจ้าของฟาร์ม ทำงานในฟาร์ม 365 วัน
  - แรงงานครอบครัว 2 คน ทำงานในฟาร์มรวมกัน 120 วัน
  - แรงงานจ้าง 2 คน ทำงานในฟาร์มรวมกัน 150 วัน
- รวมจำนวนวันทั้งหมด 635 วัน

เมื่อเปลี่ยนมาอยู่ในรูปของ PYE ได้เท่ากับ 1.74 PYE (คำนวณได้จากสูตร 635 หาร 365 หรือ 635/365= 1.74) หมายความว่า ครัวเรือนมีแรงงานมาตรฐานที่สามารถทำงานในฟาร์มได้เต็มที่ตลอดทั้งปี เท่ากับ 1.74

2.2.2 การวัดประสิทธิภาพโดยใช้ Data Envelopment Analysis (DEA)

การวัดประสิทธิภาพโดยใช้ Data Envelopment Analysis (DEA) เป็นวิธีหนึ่งที่ได้รับค่านิยมในการวัดประสิทธิภาพ ซึ่งแนวคิดการวัดประสิทธิภาพด้วยวิธี DEA ถูกพัฒนาขึ้นโดย Charnes, Cooper และ Rhodes(1978) และเรียกแบบจำลองนี้ว่า CCR โดยอาศัยแนวคิด Linear programming ซึ่งถูกคำนวณขึ้นโดยวิธีการทางคณิตศาสตร์ โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ของปัจจัยการผลิต และผลผลิต คำนวณหาค่าคะแนนประสิทธิภาพโดยเปรียบเทียบกับขอบเขตประสิทธิภาพที่สร้างขึ้น ซึ่งในการคำนวณหาฟังก์ชันขอบเขตประสิทธิภาพจะเริ่มจากการกำหนดรูปแบบฟังก์ชันก่อน เช่น ฟังก์ชันการผลิตแบบ Cobb-Douglas, CES หรือฟังก์ชันในรูปแบบอื่นๆเพื่อขยายแนวคิดวิธีการวัดของ Farrell ที่เป็นการวัดโดยพิจารณาเพียงผลผลิตอย่าง

เดียว แต่แบบจำลอง CCR เป็นแบบผลผลิตหลายชนิดภายใต้การผลิตแบบผลได้ต่อขนาดคงที่ (Constant returns to scale: CRS) ต่อมา Fare, Grosskopf และ Lovell (1988) ได้นำเสนอผลได้ต่อขนาดแปรผัน (Variable returns to scale: VRS) ซึ่งเป็นการพัฒนาเพิ่มเติมจากงานของ CCR (นิตินพงษ์ สงครีโรจน์ และ จารึก สิงห์ปรีชา, 2555)

จากการศึกษาข้อมูลพบว่า DEA สามารถทำให้ทราบถึงหน่วยการผลิตใดเป็นหน่วยผลิตที่มีประสิทธิภาพดีที่สุด และสามารถอธิบายถึงความไม่มีประสิทธิภาพของหน่วยการผลิตอื่นๆได้ โดยที่ประสิทธิภาพของแต่ละหน่วยการผลิตจะถูกคำนวณออกมาในรูปของประสิทธิภาพ (Efficiency Scores: ES) ค่าประสิทธิภาพนี้แสดงถึงระดับสัดส่วนของผลผลิตที่หน่วยการผลิตสามารถเพิ่มได้โดยที่ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงปริมาณปัจจัยการผลิตหรือในทางกลับกันสามารถแสดงถึงสัดส่วนของปัจจัยการผลิตที่หน่วยการผลิตลดลง เพื่อให้การผลิตดำเนินไปถึงจุดที่มีประสิทธิภาพ โดยที่จำนวนผลผลิตที่ได้รับไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของหน่วยผลิตในด้านการจัดสรรทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพดีที่สุด ทำให้ต้นทุนการผลิตลดลงในขณะเดียวกันก็ยังสามารถที่จะได้รับผลผลิตสูงสุดอีกด้วย เส้นขอบเขตการผลิต (Production Frontier) ของฟังก์ชันการผลิตสำหรับหน่วยการผลิตหนึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ของการปัจจัยการผลิตและผลผลิตที่ได้รับ หน่วยการผลิตที่มีประสิทธิภาพจะอยู่บนเส้นพรมแดนการผลิต (Best practice Frontier) ส่วนหน่วยการผลิตที่ไม่มีประสิทธิภาพจะอยู่ต่ำกว่าเส้นพรมแดนการผลิต (สิริสินทร์ หล่อสมฤดี, ม.ป.ป.) ปัจจุบันการวัดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจโดยวิธีการวิเคราะห์ DEA มุ่งเน้นทั้งปัจจัยการผลิตและผลผลิต โดยสมมติเกี่ยวกับผลตอบแทนต่อขนาดคงที่ (Constant returns to scale: CRS) และผลได้ต่อขนาดแปรผัน (Variable returns to scale: VRS) การวิเคราะห์ภายใต้ผลตอบแทนต่อขนาดแปรผัน และพิจารณาทางด้านปัจจัยนำเข้า (Input-Oriented) ซึ่งมีรูปแบบของสมการ Linear Programming ดังนี้

$$\text{Min} \theta - \varepsilon (\sum_{i=1}^M s_i^- + \sum_{r=1}^S s_r^+) \quad (2.6)$$

$$\text{Subject to} \quad \sum_{j=1}^N x_{ij} \lambda_j + s_i^- = \theta x_{i0} \quad x_{ij}, i = 1, 2, \dots, M \quad (2.7)$$

$$\sum_{j=1}^N y_{rj} \lambda_j + s_r^+ = \theta y_{r0} \quad r_{ij}, i = 1, 2, \dots, S \quad (2.8)$$

$$\sum_{j=1}^N \lambda_j = 1 \quad (2.9)$$

$$\lambda_j, s_i^-, s_r^+ \geq 0$$

โดยที่

θ คือ ค่าประสิทธิภาพของ DMU

y_{rj} คือ เวกเตอร์ของผลผลิต r สำหรับ DMU ที่ j

x_{ij} คือ เวกเตอร์ของปัจจัยการผลิต i สำหรับ DMU ที่ j

λ_j คือ ค่าถ่วงน้ำหนัก

s_i^- คือ ตัวแปร Slack ของปัจจัยการผลิตของ DMU

s_r^+ คือ ตัวแปร Slack ของปัจจัยการผลิตของ DMU

DMU คือ ขนาดฟาร์ม

เมื่อทำการศึกษาจุดอ่อนและจุดแข็งของ Data Envelopment Analysis (DEA) อรรถพล สืบพงศกร, (2555) สรุปได้ ดังนี้

จุดแข็ง

1) แบบจำลอง DEA สามารถคำนวณหาค่าคะแนนประสิทธิภาพที่เฉพาะเจาะจงสำหรับ Decision Making Unit (DMU) แต่ละหน่วย แม้ว่าลักษณะของ DMU หน่วยดังกล่าวจะถูกกำหนดโดยจำนวนหรือประเภทของปัจจัยการผลิต และผลผลิตที่มีความหลากหลายหรือความแตกต่างกันในเรื่องของหน่วยวัด

2) ผลลัพธ์ที่ได้จากแบบจำลอง DEA (ทั้งคะแนนประสิทธิภาพ ค่า Slacks ฯลฯ) มีประโยชน์ในแง่ของการปรับปรุงการดำเนินงานของ DMU แต่ละหน่วย

3) เนื่องจากวิธีการของ DEA เป็นวิธีการที่ไม่อิงพารามิเตอร์ (Nonparametric Method) ดังนั้นจึงไม่มีการกำหนดข้อจำกัดในเรื่องของรูปแบบฟังก์ชันการผลิต ที่เหมาะสมสำหรับข้อมูล

4) วิธีการวัดประสิทธิภาพของแบบจำลอง DEA เป็นการเปรียบเทียบการดำเนินงานของ DMU แต่ละหน่วยกับเส้นขอบประสิทธิภาพที่ดีที่สุด (Best Practice Frontier) ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จะสะท้อนให้เห็นถึงที่มาของความไร้ประสิทธิภาพ (Sources of Inefficiency) ของ DMU ที่ไม่ได้มีการดำเนินงานอยู่บนเส้นขอบเขตประสิทธิภาพดังกล่าว

จุดอ่อน

1) หน้าหลักของแบบจำลอง DEA คือการกำหนดขอบเขตประสิทธิภาพที่ดีที่สุด (Efficiency Frontier) จากข้อมูลของ DMU ทั้งในด้านปัจจัยการผลิตและผลผลิต ดังนั้น หากเกิดความคลาดเคลื่อนในมูลค่าของตัวแปร จะส่งผลให้ผลลัพธ์ที่ได้จากแบบจำลอง DEA มีความคลาดเคลื่อนด้วย

2) แบบจำลอง DEA ใช้วิธีการประมาณค่าแบบไม่อิงพารามิเตอร์ (Nonparametric Method) จึงไม่สามารถอ้างอิงเชิงสถิติได้ (Statistical Inferences) อาทิ การทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing) และ การคำนวณช่วงแห่งความเชื่อมั่น (Confidence Interval)

3) ค่าคะแนนประสิทธิภาพที่ได้รับจากแบบจำลอง DEA จะไม่สะท้อนให้เห็นถึงการวัดประสิทธิภาพที่แท้จริงโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่ DMU มีการดำเนินงานในกิจกรรมที่หลากหลายหรือ ในกรณีที่ DMU มีการดำเนินงานในด้านต่างๆ ที่แตกต่างกัน ดังนั้น การคำนวณค่าคะแนนประสิทธิภาพโดยรวมเอามิติของกิจกรรมที่หลากหลายเข้าไว้ด้วยกัน อาจจะทำให้ผลลัพธ์ที่ไม่สอดคล้องกับประสิทธิภาพที่แท้จริง

4) ค่าคะแนนประสิทธิภาพที่คำนวณได้จากแบบจำลอง DEA มีลักษณะเป็นการคำนวณค่าคะแนนประสิทธิภาพโดยเปรียบเทียบ (Relative Efficiency) ซึ่งการตีความหมายคะแนนดังกล่าวจะมีความแตกต่างจากกรณีของค่าคะแนนประสิทธิภาพโดยสมบูรณ์ (Absolute Efficiency) ซึ่งส่งผลให้ การเรียงลำดับว่า DMU ในกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ (เมื่อคะแนน=1 ทั้งหมด) หน่วยใดจะมีประสิทธิภาพที่สูงกว่า ไม่สามารถกระทำได้นอกจากนี้ยังมีข้อบกพร่องที่สืบเนื่องจากการคำนวณค่าคะแนนประสิทธิภาพโดยเปรียบเทียบ อีกประการหนึ่ง คือขอบเขตประสิทธิภาพ (Efficiency Frontier) ที่คำนวณขึ้น ด้วยวิธีการของ DEA โดยใช้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เป็นเพียงขอบเขตประสิทธิภาพโดยเปรียบเทียบ ซึ่งไม่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงระดับความด้อยประสิทธิภาพที่แท้จริงของ DMU หน่วยที่มีประสิทธิภาพ (เมื่อค่าคะแนน=1) ในความเป็นจริงอาจจะด้อยประสิทธิภาพเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานของอุตสาหกรรมโดยรวม

เมื่อทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการวัดผลผลิตภาพและการวัดประสิทธิภาพโดยใช้ Data Envelopment Analysis (DEA) งานวิจัยชิ้นนี้จะอาศัยหลักการวัดผลผลิตภาพทั่วไป คือ การเปรียบเทียบผลลัพธ์ (Output) กับทรัพยากรที่ใช้ (Input) โดยการศึกษาครั้งนี้ ผลลัพธ์ จะหมายถึง **รายได้สุทธิของเกษตรกรในของแต่ละประเภทธุรกิจฟาร์มในรอบ 1 ปี** และทรัพยากรที่ใช้ จะหมายถึง ผลรวมของจำนวนวันในการทำงานแต่ละประเภทธุรกิจฟาร์ม ทั้งแรงงานตนเอง แรงงานครัวเรือน และแรงงานจ้างที่เกิดจากการทำงานในรอบ 1 ปี แล้วนำมาวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลอง Data Envelopment Analysis (DEA)

บทที่ 3 ข้อมูลทั่วไป

การศึกษาเรื่อง ความต้องการแรงงานของครัวเรือนภาคการเกษตรตามชนิดสินค้าและขนาดฟาร์ม เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามข้อมูลทั่วไปของครัวเรือนเกษตร โดยสอบถามตามชนิดสินค้า ได้แก่ ข้าวนาปี มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ทูเรียน และลำไย ตามขนาดฟาร์ม มีข้อมูลทั่วไป ดังนี้

3.1 ข้อมูลทั่วไปกลุ่มตัวอย่างสินค้าข้าวนาปี

จากการสอบถามข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปีในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคกลาง จำนวน 712 ครัวเรือน เมื่อแบ่งตามขนาดพื้นที่เพาะปลูก พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปีส่วนใหญ่ มีพื้นที่ปลูกข้าวนาปีมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 45.65 รองลงมาคือมีพื้นที่ปลูกน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 33.29 มีพื้นที่ปลูกมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 16.15 และมีพื้นที่ปลูกมากกว่า 60 ไร่ ร้อยละ 4.91 ดังแสดงในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนและร้อยละของครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามขนาดของพื้นที่เพาะปลูกสินค้าข้าวนาปี

ขนาดพื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
≤ 10	237	33.29
>10-30	325	45.65
>30-60	115	16.15
> 60	35	4.91

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

3.1.1 ลักษณะทั่วไปของครัวเรือนเกษตรกร

จากการสอบถามข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปี พบว่า หัวหน้าครัวเรือนมีอายุเฉลี่ย 54.47 ปี อายุของหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 37.22 รองลงมาคืออายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 29.63 อายุระหว่าง 61-70 ปี ร้อยละ 20.51 อายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี ร้อยละ 8.29 และอายุมากกว่า 70 ปี ร้อยละ 4.35 (ตารางที่ 3.2)

ในส่วนของระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 68.26 รองลงมาคือมัธยมศึกษา ร้อยละ 21.35 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ร้อยละ 5.90 ปริญญาตรีหรือสูงกว่า ร้อยละ 1.82 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ร้อยละ 1.69 และไม่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 0.98 (ตารางที่ 3.2)

สมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปี พบว่า มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน โดยส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน ร้อยละ 48.46 รองลงมา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน ร้อยละ 31.04 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-2 คน ร้อยละ 16.29 และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 7 คนขึ้นไป ร้อยละ 4.21 โดยสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นแรงงานภาคเกษตร ร้อยละ 73.60 และแรงงาน

นอกภาคเกษตรร้อยละ 26.40 โดยแรงงานภาคเกษตรแบ่งเป็นแรงงานประจำร้อยละ 88.36 และแรงงานชั่วคราวร้อยละ 11.64 (ตารางที่ 3.2)

ในด้านประสบการณ์ด้านการเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า มีประสบการณ์ด้านการเกษตรเฉลี่ย 32.07 ปี ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 28.23 รองลงมา มีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 21-30 ปี ร้อยละ 24.16 มีประสบการณ์มากกว่า 40 ปี ร้อยละ 20.36 มีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 11-20 ปี ร้อยละ 17.28 และมีประสบการณ์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ร้อยละ 9.97 (ตารางที่ 3.2)

เมื่อสอบถามกรรมสิทธิ์ในที่ดิน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นที่ดินของตัวเองร้อยละ 73.18 รองลงมา เป็นที่ดินเช่า ร้อยละ 22.61 และเป็นที่ดินทำฟรี ร้อยละ 4.21 พื้นที่เกษตรส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทานร้อยละ 65.87 และมีเพียงร้อยละ 34.13 ที่อยู่ในเขตชลประทาน ในส่วนของปัญหาที่ดิน พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา ร้อยละ 87.78 และมีปัญหาดินไม่เหมาะสม เช่น ดินเปรี้ยว ดินเป็นกรด ร้อยละ 12.22 (ตารางที่ 3.2)

ในส่วนของคุณลักษณะการขาย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ขายผลผลิตข้าวนาปีให้แก่โรงสี ร้อยละ 47.61 รองลงมาคือ ขายให้พ่อค้าท้องถิ่น ร้อยละ 27.39 ขายให้สหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 21.63 ขายให้ท่าข้าว/ช่างข้าวร้อยละ 3.09 และขายเอง ณ ไร่นา ร้อยละ 0.28 ดังแสดงในตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามข้อมูลทั่วไปสินค้าข้าวนาปี

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง	712	100.00
อายุของหัวหน้าครัวเรือน (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40	59	8.29
41-50	211	29.63
51-60	265	37.22
61-70	146	20.51
มากกว่า 70	31	4.35
อายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือน (ปี)	54.47	
การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน		
ไม่ได้รับการศึกษา	7	0.98
ประถมศึกษา	486	68.26
มัธยม	152	21.35
อาชีวฯ (ปวช.)	42	5.90
อาชีวฯ (ปวส.)	12	1.69
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	13	1.82
จำนวนสมาชิกครัวเรือน		
1 - 2 คน	116	16.29
3 - 4 คน	345	48.46

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
5 - 6 คน	221	31.04
มากกว่า 7 คนขึ้นไป	30	4.21
จำนวนสมาชิกเฉลี่ย (คน)	4.00	

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

ตารางที่ 3.2 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามข้อมูลทั่วไปสินค้าข้าวนาปี (ต่อ)

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
แรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	2.87	100.00
แรงงานในภาคการเกษตร เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	2.11	73.60
- แรงงานประจำ เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	1.87	88.36
- แรงงานชั่วคราว เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	0.24	11.64
แรงงานนอกภาคการเกษตร เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	0.76	26.40
ประสบการณ์ด้านเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10	71	9.97
11-20	123	17.28
21-30	172	24.16
31-40	201	28.23
มากกว่า 40	145	20.36
ประสบการณ์ด้านการเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน เฉลี่ย (ปี)	32.07	
กรรมสิทธิ์ในที่ดิน		
ของตนเอง	521	73.18
เช่า	161	22.61
ทำฟรี	30	4.21
ชลประทาน		
ในเขต	243	34.13
นอกเขต	469	65.87
ปัญหาที่ดิน		
มี	87	12.22

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ไม่มี	625	87.78
ลักษณะการขาย		
ขายเอง ณ ไร่นา	2	0.28
พ่อค้าท้องถิ่น	195	27.39
โรงสี	339	47.61
สหกรณ์การเกษตร	154	21.63
ท่าข้าว/ซางข้าว	22	3.09

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

3.1.2 การถือครองพื้นที่เกษตร พื้นที่ปลูกและพื้นที่ให้ผลผลิต

การถือครองที่ดินของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 23.70 ไร่ โดยส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 45.65 รองลงมา มีพื้นที่ถือครองขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 33.29 มีพื้นที่ถือครองขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 16.15 และมีพื้นที่ถือครองมากกว่า 60 ไร่ ร้อยละ 4.91 (ตารางที่ 3.3)

ในส่วนของพื้นที่ปลูกข้าวนาปี พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกข้าวนาปีเฉลี่ยครัวเรือนละ 23.70 ไร่ โดยส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกข้าวนาปีขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 45.65 รองลงมา มีพื้นที่ปลูกข้าวนาปีขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 33.29 มีพื้นที่ปลูกข้าวนาปีขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 16.15 และมีพื้นที่ปลูกข้าวนาปีขนาดมากกว่า 60 ไร่ ร้อยละ 4.91 (ตารางที่ 3.3)

โดยเป็นพื้นที่ที่ให้ผลผลิตข้าวนาปีแล้ว เฉลี่ยครัวเรือนละ 23.70 ไร่ โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ให้ผลผลิตข้าวนาปีขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 45.65 รองลงมา เป็นพื้นที่ให้ผลผลิตข้าวนาปีขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 33.29 พื้นที่ให้ผลผลิตข้าวนาปีขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 16.15 และพื้นที่ให้ผลผลิตข้าวนาปีขนาดมากกว่า 60 ไร่ ร้อยละ 4.91 ดังแสดงในตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 จำนวนและร้อยละของพื้นที่ถือครอง พื้นที่ปลูก และพื้นที่ให้ผลผลิตสินค้าข้าวนาปี

หน่วย : ครัวเรือน

รายการ	พื้นที่ถือครอง		พื้นที่ปลูก		พื้นที่ให้ผลผลิต	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ

≤ 10 ไร่	237	33.29	237	33.29	237	33.29
> 10-30 ไร่	325	45.65	325	45.65	325	45.65
> 30-60 ไร่	115	16.15	115	16.15	115	16.15
> 60 ไร่	35	4.91	35	4.91	35	4.91
พื้นที่เฉลี่ย (ไร่)	23.70		23.70		23.70	

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

3.1.3 รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทน

ผลการวิเคราะห์รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทนข้าวนาปี ปีเพาะปลูก 2559/60 แยกตามขนาดพื้นที่ปลูกข้าวนาปี ดังนี้

พื้นที่ปลูกข้าวนาปีขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ พบว่า มีต้นทุนเงินสดรวม 2,540.68 บาทต่อไร่ โดยเป็นรายจ่ายค่าจ้างแรงงาน 1,219.34 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายวัสดุ 1,321.34 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าพันธุ์ 401.91 บาทต่อไร่ ปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ 84.37 บาทต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 623.69 บาทต่อไร่ สารเคมี 284.10 บาทต่อไร่ น้ำมันเชื้อเพลิง 173.90 บาทต่อไร่ ค่าไฟฟ้าและค่าน้ำ 8.70 บาทต่อไร่ ค่าวัสดุอื่นๆ เช่น ถู่มือ รองเท้าบู๊ท เคียวเกี่ยวข้าว เป็นต้น 95.31 บาทต่อไร่ ส่วนผลผลิตข้าวนาปีเฉลี่ยอยู่ที่ 628.74 กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยอยู่ที่ 4,797.28 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนเงินสดสุทธิเฉลี่ย 2,256.60 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 3.4)

พื้นที่ปลูกข้าวนาปีขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ พบว่า มีต้นทุนเงินสดรวม 2,334.29 บาทต่อไร่ เป็นรายจ่ายค่าจ้างแรงงาน 1,015.81 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายวัสดุ 1,318.48 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าพันธุ์ 348.67 บาทต่อไร่ ปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ 34.17 บาทต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 518.79 บาทต่อไร่ สารเคมี 229.44 บาทต่อไร่ น้ำมันเชื้อเพลิง 164.70 บาทต่อไร่ ค่าไฟฟ้าและค่าน้ำ 9.80 บาทต่อไร่ ค่าวัสดุอื่นๆ เช่น ถู่มือ รองเท้าบู๊ท เคียวเกี่ยวข้าว เป็นต้น 80.98 บาทต่อไร่ ส่วนผลผลิตข้าวนาปีเฉลี่ยอยู่ที่ 577.94 กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยอยู่ที่ 4,409.68 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนเงินสดสุทธิเฉลี่ย 2,075.39 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 3.4)

พื้นที่ปลูกข้าวนาปีขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ พบว่ามี ต้นทุนเงินสดรวม 2,526.14 บาทต่อไร่ เป็นรายจ่ายค่าจ้างแรงงาน 1,110.07 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายวัสดุ 1,416.07 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าพันธุ์ 339.35 บาทต่อไร่ ปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ 23.60 บาทต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 491.50 บาทต่อไร่ สารเคมี 303.15 บาทต่อไร่ น้ำมันเชื้อเพลิง 233.71 บาทต่อไร่ ค่าไฟฟ้าและค่าน้ำ 14.02 บาทต่อไร่ ค่าวัสดุอื่นๆ เช่น ถู่มือ รองเท้าบู๊ท เคียวเกี่ยวข้าว เป็นต้น 76.97 บาทต่อไร่ ส่วนผลผลิตข้าวนาปีเฉลี่ยอยู่ที่ 592.85 กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยอยู่ที่ 4,523.45 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนเงินสดสุทธิเฉลี่ย 1,997.31 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 3.4)

พื้นที่ปลูกข้าวนาปีขนาดมากกว่า 60 ไร่ มีต้นทุนเงินสดรวม 2,467.33 บาทต่อไร่ เป็นรายจ่ายค่าจ้างแรงงาน 1,370.33 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายวัสดุ 1,097 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าพันธุ์ 295.04 บาทต่อไร่ ปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ 15.98 บาทต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 336.61 บาทต่อไร่ สารเคมี 257.99

บาทต่อไร่ น้ำมันเชื้อเพลิง 167.13 บาทต่อไร่ ค่าไฟฟ้าและค่าน้ำ 21.12 บาทต่อไร่ ค่าวัสดุอื่นๆ เช่น ถังมือ
รองเท้าบูท เคียวเกี่ยวข้าว เป็นต้น 20.31 บาทต่อไร่ ส่วนผลผลิตข้าวนาปีเฉลี่ยอยู่ที่ 497.63 กิโลกรัมต่อไร่
ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยอยู่ที่ 3,796.92 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนเงินสดสุทธิเฉลี่ย
1,329.59 บาทต่อไร่ ดังแสดงในตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทนสินค้าข้าวนาปี ปี 2559

หน่วย : บาท/ไร่

ขนาดพื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	ค่าจ้างแรงงาน	ค่าใช้จ่ายวัสดุ								ต้นทุนรวมต่อไร่	ต้นทุนรวมต่อกิโลกรัม	ผลผลิตต่อไร่	ผลตอบแทนต่อไร่	ผลตอบแทนต่อไร่สุทธิต่อไร่
		ค่าพันธุ์	ปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ/อินทรีย์ชีวภาพ	ปุ๋ยเคมี	สารเคมี	น้ำมันเชื้อเพลิง	ไฟฟ้า/น้ำ	วัสดุอื่นๆ	รวม					
≤ 10	1,219.34	401.91	84.37	623.69	284.10	173.90	8.70	95.31	1,321.34	2,540.68	4.041	628.74	4,797.28	2,256.60
>10-30	1,015.81	348.67	34.17	518.79	229.44	164.70	9.80	80.98	1,318.48	2,334.29	4.038	577.94	4,409.68	2,075.39
>30-60	1,110.07	339.35	23.60	491.50	303.15	233.71	14.02	76.97	1,416.07	2,526.14	4.261	592.85	4,523.45	1,997.31
> 60	1,370.33	295.04	15.98	336.61	257.99	167.13	21.12	20.31	1,097.00	2,467.33	4.958	497.63	3,796.92	1,329.59

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

2. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างสินค้ามันสำปะหลัง

จากการสอบถามข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ตอนล่าง ภาคกลาง และภาคตะวันออก จำนวน 282 ครัวเรือน เมื่อแบ่งตามขนาดพื้นที่เพาะปลูก พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 53.19 รองลงมาคือมีพื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 37.59 และมีพื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 7.09 และมีพื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 60 ไร่ ร้อยละ 2.13 ดังแสดงในตารางที่ 3.5

ตารางที่ 3.5 จำนวนและร้อยละของครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามขนาดของพื้นที่เพาะปลูกสินค้ามันสำปะหลัง

ขนาดพื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
≤10	150	53.19
>10-30	106	37.59
>30-60	20	7.09
>60	6	2.13

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

3.2.1 ลักษณะทั่วไปของครัวเรือนเกษตรกร

จากการสอบถามข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง พบว่า หัวหน้าครัวเรือนมีอายุเฉลี่ย 51.72 ปี และส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 39.01 รองลงมาคืออายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 30.50 อายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี และอายุระหว่าง 61-70 ปี เท่ากัน ร้อยละ 13.48 และอายุมากกว่า 70 ปีขึ้นไป ร้อยละ 3.53 (ตารางที่ 3.6)

ส่วนของระดับการศึกษาของของหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ พบว่า จบชั้นประถมศึกษาร้อยละ 71.99 รองลงมาคือมัธยมศึกษา ร้อยละ 18.79 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ร้อยละ 4.61 ปริญญาตรีหรือสูงกว่า ร้อยละ 2.48 ไม่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 1.42 และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ร้อยละ 0.71 (ตารางที่ 3.6)

สมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง พบว่า มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.94 คน โดยส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน ร้อยละ 50.71 รองลงมามีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน ร้อยละ 24.47 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-2 คน ร้อยละ 17.38 และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 7 คนขึ้นไป ร้อยละ 7.44 โดยสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นแรงงานภาคเกษตรร้อยละ 72.31 และแรงงานนอกภาคเกษตรร้อยละ 27.69 โดยแรงงานภาคเกษตรแบ่งเป็นแรงงานประจำร้อยละ 98.23 และแรงงานชั่วคราวร้อยละ 1.77 (ตารางที่ 3.6)

ในด้านประสบการณ์ด้านการเกษตร พบว่า หัวหน้าครัวเรือนมีประสบการณ์ด้านการเกษตรเฉลี่ย 21.45 ปี ส่วนใหญ่มีประสบการณ์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี ร้อยละ 34.04 รองลงมามีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 21-30 ปี ร้อยละ 22.35 มีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 11-20 ปี และมีประสบการณ์ระหว่าง 31-40 ปี เท่ากันร้อยละ 19.15 และมีประสบการณ์มากกว่า 40 ปีขึ้นไป ร้อยละ 5.31 (ตารางที่ 3.6)

เมื่อสอบถามกรรมสิทธิ์ในที่ดิน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นที่ดินของตัวเอง ร้อยละ 80.85 รองลงมา เป็นที่ดินเช่า ร้อยละ 15.96 และเป็นที่ดินทำฟรี ร้อยละ 3.19 พื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทาน ร้อยละ 97.16 และมีเพียงร้อยละ 2.84 ที่อยู่ในเขตชลประทาน ในส่วนของปัญหาที่ดิน พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา ร้อยละ 87.23 และมีปัญหาที่ดินไม่เหมาะสม เช่น ดินเปรี้ยว ดินเป็นกรด ร้อยละ 12.77 (ตารางที่ 3.6)

ในส่วนของลักษณะการขาย พบว่า ส่วนใหญ่ขายผลผลิตของมันสำปะหลังให้แก่ลานรับซื้อ ร้อยละ 81.21 รองลงมาคือ ขายส่งให้โรงงานแป่ง ร้อยละ 15.60 และนำผลผลิตไปขายเองในตลาด ร้อยละ 3.19 ดังแสดงในตารางที่ 3.6

ตารางที่ 3.6 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามข้อมูลทั่วไปสินค้ามันสำปะหลัง

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง	282	100.00
อายุของหัวหน้าครัวเรือน (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40	38	13.48
41-50	86	30.50
51-60	110	39.01
61-70	38	13.48
มากกว่า 70	10	3.53
อายุเฉลี่ย (ปี)	51.72	
การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน		
ไม่ได้รับการศึกษา	4	1.42
ประถมศึกษา	203	71.99
มัธยม	53	18.79
อาชีวะ (ปวช.)	13	4.61
อาชีวะ (ปวส.)	2	0.71
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	7	2.48
จำนวนสมาชิกครัวเรือน		
1 - 2 คน	49	17.38
3 - 4 คน	143	50.71
5 - 6 คน	69	24.47
มากกว่า 7 คนขึ้นไป	21	7.44
จำนวนสมาชิกเฉลี่ย (คน)	3.94	
แรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	1.38	100.00
แรงงานในภาคการเกษตร เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	1.00	72.31
- แรงงานประจำ เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	0.98	98.23

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
- แรงงานชั่วคราว เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	0.02	1.77
แรงงานนอกภาคการเกษตร เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	0.38	27.69
ประสบการณ์ด้านเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10	96	34.04
11-20	54	19.15
21-30	63	22.35
31-40	54	19.15
มากกว่า 40	15	5.31
ประสบการณ์ด้านการเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน เฉลี่ย (ปี)	21.45	

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

ตารางที่ 3.6 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามข้อมูลทั่วไปสินค้ามันสำปะหลัง (ต่อ)

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
กรรมสิทธิ์ในที่ดิน		
ของตนเอง	225	80.85
เช่า	48	15.96
ทำฟรี	9	3.19
ชลประทาน		
ในเขต	8	2.84
นอกเขต	274	97.16
ปัญหาที่ดิน		
มี	36	12.77
ไม่มี	246	87.23
ลักษณะการขาย		
นำผลผลิตไปขายในตลาด	9	3.19
ส่งโรงงาน	44	15.60
ขายลานเท	229	81.21

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

3.2.2 การถือครองพื้นที่เกษตร พื้นที่ปลูกและพื้นที่ให้ผลผลิต

การถือครองที่ดินของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 18.88 ไร่ โดยส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 45.04 รองลงมา มีพื้นที่ถือ

ครองขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 41.13 มีพื้นที่ถือครองขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 10.64 และมีพื้นที่ถือครองขนาดมากกว่า 60 ไร่ขึ้นไป ร้อยละ 3.19 (ตารางที่ 3.7)

ในส่วนของพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ยครัวเรือนละ 16.04 ไร่ โดยส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 54.96 รองลงมา มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 35.82 มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 7.09 และมีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังขนาดมากกว่า 60 ไร่ ร้อยละ 2.13 (ตารางที่ 3.7)

โดยเป็นพื้นที่ที่ให้ผลผลิตมันสำปะหลังเฉลี่ยครัวเรือนละ 15.39 ไร่ โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ให้ผลผลิตมันสำปะหลังขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 54.96 รองลงมา เป็นพื้นที่ให้ผลผลิตมันสำปะหลังขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 36.88 พื้นที่ให้ผลผลิตมันสำปะหลังขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 6.03 และพื้นที่ให้ผลผลิตมันสำปะหลังขนาดมากกว่า 60 ไร่ ร้อยละ 2.13 ดังแสดงในตารางที่ 3.7

ตารางที่ 3.7 จำนวนและร้อยละของพื้นที่ถือครอง พื้นที่ปลูก และพื้นที่ให้ผลผลิตสินค้ามันสำปะหลัง

หน่วย : ครัวเรือน

รายการ	พื้นที่ถือครอง		พื้นที่ปลูก		พื้นที่ให้ผลผลิต	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
≤10 ไร่	127	45.04	155	54.96	155	54.96
>10-30 ไร่	116	41.13	101	35.82	104	36.88
>30-60 ไร่	30	10.64	20	7.09	17	6.03
>60 ไร่	9	3.19	6	2.13	6	2.13
พื้นที่เฉลี่ย (ไร่)	18.88		16.04		15.39	

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

3.2.3 รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทน

ผลการวิเคราะห์รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทนมันสำปะหลังปีการผลิต 2559 แยกตามขนาดพื้นที่ปลูกดังนี้

พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ พบว่า มีต้นทุนเงินสดรวม 4,540.35 บาทต่อไร่ โดยเป็นรายจ่ายค่าจ้างแรงงาน 3,005.78 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายวัสดุ 1,534.57 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าพันธุ์ 256.25 บาทต่อไร่ ค่าปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ 185.96 บาทต่อไร่ ค่าปุ๋ยเคมี 737.14 บาท

ต่อไร่ ค่าสารเคมี 218.47 บาทต่อไร่ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง 129.21 บาทต่อไร่ ค่าไฟฟ้า 3.79 บาทต่อไร่ ค่าวัสดุ
อื่นๆ เช่น ไบโอมิต เคียว ค่าเลี้ยงอาหาร เป็นต้น 3.75 บาทต่อไร่ ส่วนผลผลิตมันสำปะหลังเฉลี่ยอยู่ที่ 3,330.30
กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยอยู่ที่ 5,494.99 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรผลตอบแทนเงินสด
สุทธิเฉลี่ย 954.64 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 3.8)

พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ พบว่า มีต้นทุนเงินสดรวม 2,924.32 บาทต่อไร่
เป็นรายจ่ายค่าจ้างแรงงาน 1,515.30 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายวัสดุ 1,409.02 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย
ค่าพันธุ์ 303.03 บาทต่อไร่ ค่าปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ 151.03 บาทต่อไร่ ค่าปุ๋ยเคมี 607.84 บาทต่อไร่
ค่าสารเคมี 220.29 บาทต่อไร่ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง 117.54 บาทต่อไร่ ค่าไฟฟ้า 0.05 บาทต่อไร่ ค่าวัสดุอื่นๆ
เช่น ไบโอมิต เคียว ค่าเลี้ยงอาหาร เป็นต้น 9.24 บาทต่อไร่ ส่วนผลผลิตมันสำปะหลังเฉลี่ยอยู่ที่ 3,008.03
กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยอยู่ที่ 4,963.25 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนเงินสด
สุทธิเฉลี่ย 2,038.93 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 3.8)

พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ พบว่า มีต้นทุนเงินสดรวม 2,073.36 บาทต่อไร่
เป็นรายจ่ายค่าจ้างแรงงาน 600.26 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายวัสดุ 1,473.10 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าพันธุ์
409.39 บาทต่อไร่ ค่าปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ 179.36 บาทต่อไร่ ค่าปุ๋ยเคมี 446.24 บาทต่อไร่ ค่าสารเคมี
272.55บาทต่อไร่ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง 158.30 บาทต่อไร่ ค่าไฟ 0.52 บาทต่อไร่ ค่าวัสดุอื่นๆ 6.74 บาทต่อไร่
ส่วนผลผลิตมันสำปะหลังเฉลี่ยอยู่ที่ 2,755.71 กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยอยู่ที่ 4,546.92
บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนเงินสดสุทธิเฉลี่ย 2,473.56 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 3.8)

พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังขนาดมากกว่า 60 ไร่ มีต้นทุนเงินสดรวม 1,477.22 บาทต่อไร่ เป็น
รายจ่ายค่าจ้างแรงงาน 310.04 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายวัสดุ 1,167.18 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าพันธุ์
109.70 บาทต่อไร่ ค่าปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ 117.54 บาทต่อไร่ ค่าปุ๋ยเคมี 466.06 บาทต่อไร่ ค่าสารเคมี
187.31 บาทต่อไร่ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง 285.45บาทต่อไร่ ค่าวัสดุอื่นๆ เช่นไบโอมิต เคียว เป็นต้น 1.12 บาทต่อไร่
ส่วนผลผลิตมันสำปะหลังเฉลี่ยอยู่ที่ 3,003.62 กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยอยู่ที่ 4,955.97
บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนเงินสดสุทธิเฉลี่ย 3,478.75 บาทต่อไร่ ดังแสดงในตารางที่ 3.8

ตารางที่ 3.8 รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทนสินค้ามันสำปะหลังปี 2559

หน่วย : บาท/ไร่

ขนาดพื้นที่ เพาะปลูก (ไร่)	ค่าจ้าง แรงงาน	ค่าใช้จ่ายวัสดุ								ต้นทุนรวมต่อ ไร่	ต้นทุนรวม ต่อกิโลกรัม	ผลผลิตต่อไร่	ผลตอบแทน ต่อไร่	ผลตอบแทนสุทธิ ต่อไร่
		ค่าพันธุ์	ปุ๋ยคอก/ หมัก/ ชีวภาพ/ อินทรีย์ ชีวภาพ	ปุ๋ยเคมี	สารเคมี	น้ำมัน เชื้อเพลิง	ไฟฟ้า	วัสดุ	รวม					
≤10	3,005.78	256.25	185.96	737.14	218.47	129.21	3.79	3.75	1,534.57	4,540.35	1.36	3,330.30	5,494.99	954.64
>10-30	1,515.30	303.03	151.03	607.84	220.29	117.54	0.05	9.24	1,409.02	2,924.32	0.97	3,008.03	4,963.25	2,038.93
>30-60	600.26	409.39	179.36	446.24	272.55	158.30	0.52	6.74	1,473.10	2,073.36	0.75	2,755.71	4,546.92	2,473.56
> 60	310.04	109.70	117.54	466.06	187.31	285.45	-	1.12	1,167.18	1,477.22	0.49	3,003.62	4,955.97	3,478.75

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

3.3 ข้อมูลทั่วไปกลุ่มตัวอย่างสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

จากการสอบถามข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จำนวน 362 ครัวเรือน เมื่อแบ่งตามขนาดพื้นที่เพาะปลูก พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 40.33 รองลงมาคือมีพื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 39.78 เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 12.43 และมีพื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 60 ไร่ ร้อยละ 7.46 ดังแสดงในตารางที่ 3.9

ตารางที่ 3.9 จำนวนและร้อยละของครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามขนาดของพื้นที่เพาะปลูกสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ขนาดพื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
≤10	144	39.78
>10-30	146	40.33
>30-60	45	12.43
> 60	27	7.46

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

3.3.1 ลักษณะทั่วไปของครัวเรือนเกษตรกร

จากการสอบถามข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนมีอายุเฉลี่ย 51.98 ปี อายุของเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 35.91 รองลงมาคืออายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 27.07 อายุระหว่าง 61-70 ปี ร้อยละ 18.23 อายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี ร้อยละ 15.75 และอายุมากกว่า 70 ปี ร้อยละ 3.04 (ตารางที่ 3.10)

ในส่วนของการศึกษาระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 66.57 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 19.26 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ร้อยละ 6.23 ไม่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 4.82 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ร้อยละ 1.70 และระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า 1.42 (ตารางที่ 3.10)

สมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พบว่า มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.8 คน โดยส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน ร้อยละ 51.66 รองลงมามีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน ร้อยละ 26.24 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-2 คน ร้อยละ 19.34 และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 7 คนขึ้นไป ร้อยละ 2.76 โดยสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นแรงงานภาคเกษตร ร้อยละ 76.11 และแรงงานนอกภาคเกษตร ร้อยละ 23.89 โดยแรงงานภาคเกษตรแบ่งเป็นแรงงานประจำ ร้อยละ 98.84 และแรงงานชั่วคราว ร้อยละ 1.16 (ตารางที่ 3.10)

ในด้านประสบการณ์ด้านเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า มีประสบการณ์ด้านการเกษตรเฉลี่ย 24.57 ปี ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ระหว่าง 21-30 ปี ร้อยละ 25.14 รองลงมามีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 11-20 ปี ร้อยละ 23.48 มีประสบการณ์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี ร้อยละ 22.38 มีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 19.06 และมีประสบการณ์มากกว่า 40 ปี ร้อยละ 9.94 (ตารางที่ 3.10)

เมื่อสอบถามกรรมสิทธิ์ในที่ดินของเกษตรกร พบว่า ส่วนใหญ่เป็นที่ดินของตนเอง ร้อยละ 73.20 รองลงมาเป็นที่ดินเช่า ร้อยละ 22.10 และที่เหลือเป็นที่ดินทำฟรี ร้อยละ 4.70 พื้นที่เกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทานร้อยละ 98.07 มีเพียงร้อยละ 1.93 ที่อยู่ในเขตชลประทาน ในส่วนของปัญหาที่ดิน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาร้อยละ 92.27 และมีปัญหาที่ไม่เหมาะสม เช่น ดินเปรี้ยว ร้อยละ 7.73 (ตารางที่ 3.10)

ในส่วนของคุณลักษณะการขาย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ขายผลผลิตแก่ลานเท ร้อยละ 52.35 รองลงมาคือ ขายให้พ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อ ร้อยละ 24.65 นำไปส่งโรงงาน ร้อยละ 12.46 อื่นๆ ร้อยละ 4.99 นำไปขายเองในตลาด ร้อยละ 4.16 และขายเอง ร้อยละ 1.39 ดังแสดงในตารางที่ 3.10

ตารางที่ 3.10 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามข้อมูลทั่วไปสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง	362	100.00
อายุของหัวหน้าครัวเรือน (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40	51	15.75
41-50	98	27.07
51-60	130	35.91
61-70	66	18.23
มากกว่า 70	11	3.04
อายุเฉลี่ย (ปี)	51.98	
การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน		
ไม่ได้รับการศึกษา	17	4.82
ประถมศึกษา	235	66.57
มัธยม	68	19.26
อาชีวะ (ปวช.)	22	6.23
อาชีวะ (ปวส.)	6	1.70
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	5	1.42
จำนวนสมาชิกครัวเรือน		
1 - 2 คน	70	19.34
3 - 4 คน	187	51.66
5 - 6 คน	95	26.24
มากกว่า 7 คนขึ้นไป	10	2.76
จำนวนสมาชิกเฉลี่ย (คน)	3.80	
แรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	1.25	
แรงงานในภาคการเกษตร เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	0.95	76.11

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
- แรงงานประจำ เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	0.94	98.84
- แรงงานชั่วคราว เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	0.01	1.16
แรงงานนอกภาคการเกษตร เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	0.30	23.89
ประสบการณ์ด้านเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10	81	22.38
11-20	85	23.48
21-30	91	25.14
31-40	69	19.06
มากกว่า 40	36	9.94
ประสบการณ์ด้านการเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน เฉลี่ย (ปี)	24.57	

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

ตารางที่ 3.10 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามข้อมูลทั่วไปสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ต่อ)

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
กรรมสิทธิ์ในที่ดิน		
ของตนเอง	265	73.20
เช่า	80	22.10
ทำฟรี	17	4.70
ชลประทาน		
ในเขต	7	1.93
นอกเขต	355	98.07
ปัญหาที่ดิน		
มี	28	7.73
ไม่มี	334	92.27
ลักษณะการขาย		
ขายเองในสวน	5	1.39
พ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงสวน	89	24.65
นำไปขายเองในตลาด	15	4.16
ส่งโรงงาน	45	12.46
ขายลานเท	189	52.35
อื่นๆ	18	4.99

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

3.3.2 การถือครองพื้นที่เกษตร พื้นที่ปลูกและพื้นที่ให้ผลผลิต

การถือครองที่ดินของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 25.06 ไร่ โดยส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 41.16 รองลงมา มีพื้นที่ถือครองขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 39.23 มีพื้นที่ถือครองขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 12.15 และมีพื้นที่ถือครองมากกว่า 60 ไร่ ร้อยละ 7.46 (ตารางที่ 3.11)

ในส่วนของพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เกษตรกรมีพื้นที่เฉลี่ยครัวเรือนละ 25.05 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 40.33 รองลงมาคือมีพื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 39.78 เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 12.43 และมีพื้นที่ปลูกมากกว่า 60 ไร่ ร้อยละ 7.46 (ตารางที่ 3.11)

โดยเป็นพื้นที่ให้ผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แล้วเฉลี่ยครัวเรือนละ 24.74 ไร่ โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ให้ผลผลิตขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 40.33 รองลงมาเป็นพื้นที่ให้ผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 40.06 พื้นที่ให้ผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 12.43 และพื้นที่ให้ผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากกว่า 60 ไร่ ร้อยละ 7.18 ดังแสดงในตารางที่ 3.11

ตารางที่ 3.11 จำนวนและร้อยละของพื้นที่ถือครอง พื้นที่ปลูก และพื้นที่ให้ผลผลิตสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

หน่วย: ครัวเรือน

รายการ	พื้นที่ถือครอง		พื้นที่ปลูก		พื้นที่ให้ผลผลิต	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
≤ 10 ไร่	142	39.23	144	39.78	146	40.33
>10-30 ไร่	149	41.16	146	40.33	145	40.06
>30-60 ไร่	44	12.15	45	12.43	45	12.43
>60 ไร่	27	7.46	27	7.46	26	7.18
พื้นที่เฉลี่ย (ไร่)	25.06		25.05		24.74	

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

3.3.3 รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทน

ผลการวิเคราะห์รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปีเพาะปลูก 2559 แยกตามขนาดพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ดังนี้

พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ พบว่า มีต้นทุนเงินสดรวม 3,200.33 บาทต่อไร่ โดยเป็นรายจ่ายค่าจ้างแรงงาน 1,460.02 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายวัสดุ 1,740.31 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าพันธุ์ 437.49 บาทต่อไร่ ปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ 114.45 บาทต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 665.64 บาทต่อไร่ สารเคมี 281.67 บาทต่อไร่ น้ำมันเชื้อเพลิง 196.01 บาทต่อไร่ ไฟฟ้า 9.36 บาทต่อไร่ และค่าวัสดุอื่นๆ 35.69

บาทต่อไร่ ส่วนผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉลี่ยอยู่ที่ 1,040.11 กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยอยู่ที่ 5,132.52 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรผลตอบแทนเงินสดสุทธิเฉลี่ย 1,932.19 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 3.12)

พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ พบว่า มีต้นทุนเงินสดรวม 2,358.42 บาทต่อไร่ เป็นรายจ่ายค่าจ้างแรงงาน 847.98 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายวัสดุ 1,510.44 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าพันธุ์ 406.2 บาทต่อไร่ ปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ 95.46 บาทต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 613.16 บาทต่อไร่ สารเคมี 217.95 บาทต่อไร่ น้ำมันเชื้อเพลิง 142 บาทต่อไร่ ค่าไฟฟ้า 2.98 บาทต่อไร่ ค่าวัสดุอื่นๆ 32.09 บาทต่อไร่ ส่วนผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉลี่ยอยู่ที่ 956.01 กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยอยู่ที่ 5,096.17 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนเงินสดสุทธิเฉลี่ย 2,737.75 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 3.12)

พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ พบว่า มีต้นทุนเงินสดรวม 2,564.99 บาทต่อไร่ เป็นรายจ่ายค่าจ้างแรงงาน 786.59 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายวัสดุ 1,778.40 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าพันธุ์ 752.59 บาทต่อไร่ ปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ 112.9 บาทต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 547.22 บาทต่อไร่ สารเคมี 186.55 บาทต่อไร่ น้ำมันเชื้อเพลิง 166.48 บาทต่อไร่ ค่าไฟฟ้า 3.86 บาทต่อไร่ ค่าวัสดุอื่นๆ 8.8 บาทต่อไร่ ส่วนผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉลี่ยอยู่ที่ 890.63 กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยอยู่ที่ 4,656.11 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนเงินสดสุทธิเฉลี่ย 2,091.12 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 3.12)

พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ขนาดมากกว่า 60 ไร่ มีต้นทุนเงินสดรวม 2,494.66 บาทต่อไร่ เป็นรายจ่ายค่าจ้างแรงงาน 838.96 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายวัสดุ 1,655.70 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าพันธุ์ 468.16 บาทต่อไร่ ปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ 96.50 บาทต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 681.26 บาทต่อไร่ สารเคมี 192.20 บาทต่อไร่ น้ำมันเชื้อเพลิง 205.16 บาทต่อไร่ ค่าวัสดุอื่นๆ 12.42 บาทต่อไร่ ส่วนผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉลี่ยอยู่ที่ 871.38 กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยอยู่ที่ 4,609.16 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนเงินสดสุทธิเฉลี่ย 2,114.50 บาทต่อไร่ ดังแสดงในตารางที่ 3.12

ตารางที่ 3.12 รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทนสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ปี 2559

หน่วย : บาท/ไร่

ขนาดพื้นที่ เพาะปลูก (ไร่)	ค่าจ้าง แรงงาน	ค่าใช้จ่ายวัสดุ								ต้นทุนรวมต่อ ไร่	ต้นทุนรวม ต่อกิโลกรัม	ผลผลิตต่อไร่	ผลตอบแทน ต่อไร่	ผลตอบแทนสุทธิ ต่อไร่
		ค่าพันธุ์	ปุ๋ยคอก/ หมัก/ ชีวภาพ/ อินทรีย์ ชีวภาพ	ปุ๋ยเคมี	สารเคมี	น้ำมัน เชื้อเพลิง	ไฟฟ้า	วัสดุ	รวม					
≤10	1,460.02	437.49	114.45	665.64	281.67	196.01	9.36	35.69	1,740.31	3,200.33	0.32	1,040.11	5,132.52	1,932.19
>10-30	847.98	406.20	95.46	613.16	217.95	142.0	2.98	32.09	1,510.44	2,358.42	0.41	956.01	5,096.17	2,737.75
>30-60	786.59	752.59	112.90	547.22	186.55	166.48	3.86	8.80	1,778.40	2,564.99	0.35	890.63	4,656.11	2,091.12
> 60	838.96	468.16	96.50	681.26	192.2	205.16	-	12.42	1,655.70	2,494.66	0.35	871.38	4,609.16	2,114.50

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

3.4 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างสินค้ายางพารา

จากการสอบถามข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราจำนวน 390 ครัวเรือน เมื่อแบ่งตามขนาดพื้นที่เพาะปลูก พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกสวนยางพารา ส่วนใหญ่มีพื้นที่ยางพาราขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 48.46 รองลงมาคือมีพื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 39.74 มีพื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 8.97 และมีพื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 60 ไร่ ร้อยละ 2.82 ดังแสดงในตารางที่ 3.13

ตารางที่ 3.13 จำนวนและร้อยละของครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามขนาดของพื้นที่เพาะปลูกสินค้ายางพารา

ขนาดพื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
≤10	155	39.75
>10-30	189	48.46
>30-60	35	8.97
> 60	11	2.82

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

3.4.1 ลักษณะทั่วไปของครัวเรือนเกษตรกร

จากการสอบถามข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา พบว่า หัวหน้าครัวเรือนมีอายุเฉลี่ย 53.27 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 32.56 รองลงมาคืออายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 32.05 อายุระหว่าง 61-70 ปี ร้อยละ 19.49 อายุน้อยกว่า 40 ปี ร้อยละ 10 และมากกว่า 70 ปี ร้อยละ 5.90 (ตารางที่ 3.14)

ในส่วนของระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 65.38 รองลงมาคือมัธยมศึกษา ร้อยละ 29.49 ปริญญาตรีหรือสูงกว่า ร้อยละ 2.56 ไม่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 1.54 และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ร้อยละ 1.03 (ตารางที่ 3.14)

สมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา พบว่า มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.95 คน โดยส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน ร้อยละ 51.03 รองลงมาคือมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน ร้อยละ 22.82 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-2 คน ร้อยละ 18.97 และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 7 คนขึ้นไป ร้อยละ 7.18 โดยสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นแรงงานภาคเกษตร ร้อยละ 82.49 และแรงงานนอกภาคเกษตร ร้อยละ 17.51 โดยแรงงานภาคเกษตรแบ่งเป็นแรงงานประจำ ร้อยละ 85.22 และแรงงานชั่วคราว ร้อยละ 14.78 (ตารางที่ 3.14)

ในด้านประสบการณ์ด้านเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า มีประสบการณ์ด้านเกษตรเฉลี่ย 25.12 ปี ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ระหว่าง 11-20 ปี ร้อยละ 32.31 รองลงมาคือมีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 21-30 ปี ร้อยละ 27.18 มีประสบการณ์น้อยกว่า 10 ปี ร้อยละ 14.87 มีประสบการณ์ระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 13.85 และมีประสบการณ์มากกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี ร้อยละ 11.79 (ตารางที่ 3.14)

เมื่อสอบถามกรรมสิทธิ์ในที่ดินของเกษตรกร พบว่า ส่วนใหญ่เป็นที่ดินของตัวเอง ร้อยละ 98.97 และเป็นที่ดินทำฟรี ร้อยละ 1.03 พื้นที่เกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทาน ร้อยละ

94.62 และมีเพียง ร้อยละ 5.38 ที่อยู่ในเขตชลประทาน ในส่วนของปัญหาที่ดิน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา ร้อยละ 94.10 และมีปัญหาที่ดินไม่เหมาะสม เช่น ดินเปรี้ยว ดินเป็นกรด ร้อยละ 5.90 (ตารางที่ 3.14)

ในส่วนของลักษณะการขาย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ขายยางพาราให้พ่อค้าคนกลางมารับซื้อ ร้อยละ 53.33 รองลงมาคือ ขายให้ลานเท ร้อยละ 22.05 อื่นๆ ร้อยละ 14.10 นำไปขายเองในตลาด ร้อยละ 8.21 และขายเองในสวน ร้อยละ 2.31 ดังแสดงในตารางที่ 3.14

ตารางที่ 3.14 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามข้อมูลทั่วไปสินค้ายางพารา

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง	390	100.00
ช่วงอายุ (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40	39	10.00
41-50	125	32.05
51-60	127	32.56
61-70	76	19.49
มากกว่า 70	23	5.90
อายุเฉลี่ย (ปี)	53.27	
การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน		
ไม่ได้รับการศึกษา	6	1.54
ประถมศึกษา	255	65.38
มัธยม	115	29.49
อาชีวฯ (ปวส.)	4	1.03
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	10	2.56
จำนวนสมาชิกครัวเรือน		
1 - 2 คน	74	18.97
3 - 4 คน	199	51.03
5 - 6 คน	89	22.82
มากกว่า 7 คนขึ้นไป	28	7.18
จำนวนสมาชิกเฉลี่ย (คน)	3.95	
แรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	2.80	100.00
แรงงานในภาคการเกษตร เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	2.31	82.49
- แรงงานประจำ เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	1.97	85.22
- แรงงานชั่วคราว เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	0.34	14.78
แรงงานนอกภาคการเกษตร	0.49	17.51
ประสบการณ์ด้านเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10	58	14.87

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
11-20	126	32.31
21-30	106	27.18
31-40	54	13.85
มากกว่า 40	46	11.79
ประสบการณ์ด้านการเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน เฉลี่ย (ปี)		25.12

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

ตารางที่ 3.14 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามข้อมูลทั่วไปสัปดาห์พารา (ต่อ)

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
กรรมสิทธิ์ในที่ดิน		
ของตนเอง	386	98.97
ทำฟรี	4	1.03
ชลประทาน		
ในเขต	21	5.38
นอกเขต	369	94.62
ปัญหาที่ดิน		
มี	23	5.90
ไม่มี	367	94.10
ลักษณะการขาย		
ขายเองในสวน	9	2.31
พ่อค้าคนกลางมารับซื้อ	208	53.33
นำไปขายเองในตลาด	32	8.21
ขายให้ลานเท	86	22.05
อื่นๆ	55	14.10

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

3.4.2 การถือครองพื้นที่เกษตร พื้นที่ปลูกและพื้นที่ให้ผลผลิต

การถือครองที่ดินของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 17.86 ไร่ โดยส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 48.46 รองลงมา มีพื้นที่ถือครองขนาด

น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 39.75 มีพื้นที่ถือครองขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 8.97 และมีพื้นที่ถือครองขนาดมากกว่า 60 ไร่ ร้อยละ 2.82 (ตารางที่ 3.15)

ในส่วนของพื้นที่ปลูกยางพารา พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกยางพาราเฉลี่ยครัวเรือนละ 17.86 ไร่ โดยส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกยางพาราขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 48.46 รองลงมาคือพื้นที่ปลูกยางพาราขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 39.75 มีพื้นที่ปลูกยางพาราขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 8.97 และมีพื้นที่ปลูกยางพาราขนาดมากกว่า 60 ไร่ ร้อยละ 2.82 (ตารางที่ 3.15)

โดยเป็นพื้นที่ที่ให้ผลผลิตยางพาราแล้วเฉลี่ยครัวเรือนละ 17.86 ไร่ โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ให้ผลผลิตยางพาราขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 48.46 รองลงมาเป็นพื้นที่ให้ผลผลิตยางพาราขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 39.75 พื้นที่ให้ผลผลิตยางพาราขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 8.97 และพื้นที่ให้ผลผลิตยางพาราขนาดมากกว่า 60 ไร่ ร้อยละ 2.82 เมื่อสอบถามอายุยางพารา พบว่า ยางพารามีอายุสูงสุดเฉลี่ย 14.90 ปี และอายุน้อยที่สุดเฉลี่ย 12.46 ปี ดังแสดงในตารางที่ 3.15

ตารางที่ 3.15 จำนวนและร้อยละของพื้นที่ถือครอง พื้นที่ปลูก และพื้นที่ให้ผลผลิตสินค้ายางพารา

หน่วย : ครัวเรือน

รายการ	พื้นที่ถือครอง		พื้นที่ปลูก		พื้นที่ให้ผลผลิต	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
≤10 ไร่	155	39.75	155	39.75	155	39.75
>10-30 ไร่	189	48.46	189	48.46	189	48.46
>30-60 ไร่	35	8.97	35	8.97	35	8.97
>60 ไร่	11	2.82	11	2.82	11	2.82
พื้นที่เฉลี่ย (ไร่)	17.86		17.86		17.86	
อายุพืชสูงสุดเฉลี่ย (ปี)			14.90			
อายุพืชต่ำสุดเฉลี่ย (ปี)			12.46			

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

3.4.3 รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทน

ผลการวิเคราะห์รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทนยางพาราปีการผลิต 2559 แยกตามขนาดพื้นที่ปลูกยางพารา ดังนี้

พื้นที่ปลูกยางพาราขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ พบว่า มีต้นทุนเงินสดรวม 3,221.82 บาทต่อไร่ โดยเป็นรายจ่ายค่าจ้างแรงงาน 1,390.87 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายวัสดุ 1,831.04 บาทต่อไร่

ประกอบด้วยปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ 255.07 บาทต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 1,104.79 บาทต่อไร่ สารเคมี 9.07 บาทต่อไร่ น้ำมันเชื้อเพลิง 233 บาทต่อไร่ ค่าไฟฟ้า 153.62 บาทต่อไร่ ค่าวัสดุ 75.51 บาทต่อไร่ ส่วนผลผลิตยางพาราเฉลี่ยอยู่ที่ 275.15 กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยอยู่ที่ 13,998.99 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนเงินสดสุทธิเฉลี่ย 12,114.12 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 3.16)

พื้นที่ปลูกยางพาราขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ พบว่า มีต้นทุนเงินสดรวม 3,409.03 บาทต่อไร่ เป็นรายจ่ายค่าจ้างแรงงาน 2,175.30 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายวัสดุ 1,233.73 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ 236.70 บาทต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 765.39 บาทต่อไร่ สารเคมี 8.45 บาทต่อไร่ น้ำมันเชื้อเพลิง 103.89 บาทต่อไร่ ค่าไฟฟ้า 82.93 บาทต่อไร่ ค่าวัสดุ 36.36 บาทต่อไร่ ส่วนผลผลิตยางพาราเฉลี่ยอยู่ที่ 258.15 กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยอยู่ที่ 12,988.08 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนเงินสดสุทธิเฉลี่ย 11,652.37 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 3.16)

พื้นที่ปลูกยางพาราขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ พบว่า มีต้นทุนเงินสดรวม 3,472.08 บาทต่อไร่ เป็นรายจ่ายค่าจ้างแรงงาน 2,838.70 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายวัสดุ 633.38 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ 124.25 บาทต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 395.60 บาทต่อไร่ สารเคมี 11.22 บาทต่อไร่ น้ำมันเชื้อเพลิง 31.21 บาทต่อไร่ ค่าไฟฟ้า 26.06 บาทต่อไร่ ค่าวัสดุ 43.03 บาทต่อไร่ ส่วนผลผลิตยางพาราเฉลี่ยอยู่ที่ 222.39 กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยอยู่ที่ 10,626.26 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนเงินสดสุทธิเฉลี่ย 9,960.28 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 3.16)

พื้นที่ปลูกยางพาราขนาดมากกว่า 60 ไร่ มีต้นทุนเงินสดรวม 4,557.60 บาทต่อไร่ เป็นรายจ่ายค่าจ้างแรงงาน 3,921.03 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายวัสดุ 584.27 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ 169.07 บาทต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 385.65 บาทต่อไร่ สารเคมี 6.04 บาทต่อไร่ น้ำมันเชื้อเพลิง 12.14 บาทต่อไร่ ค่าไฟฟ้า 3.52 บาทต่อไร่ ค่าวัสดุ 34.62 บาทต่อไร่ ส่วนผลผลิตยางพาราเฉลี่ยอยู่ที่ 277.04 กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยอยู่ที่ 14,102.39 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนเงินสดสุทธิเฉลี่ย 13,407.35 บาทต่อไร่ ดังแสดงในตารางที่ 3.16

ตารางที่ 3.16 รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทนสินค้าทางพาราปี 2559

หน่วย : บาท/ไร่

ขนาดพื้นที่ เพาะปลูก (ไร่)	ค่าจ้าง แรงงาน	ค่าใช้จ่ายวัสดุ								ต้นทุนรวมต่อ ไร่	ต้นทุนรวม ต่อกิโลกรัม	ผลผลิตต่อไร่	ผลตอบแทน ต่อไร่	ผลตอบแทนสุทธิ ต่อไร่
		ค่าพันธุ์	ปุ๋ยคอก/ หมัก/ ชีวภาพ/ อินทรีย์ ชีวภาพ	ปุ๋ยเคมี	สารเคมี	น้ำมัน เชื้อเพลิง	ไฟฟ้า	วัสดุ	รวม					
≤10	1,390.87	-	255.07	1,104.79	9.07	233	153.62	75.51	1,831.04	3,221.82	7.33	275.15	13,998.99	12,114.12
>10-30	2,175.30	-	236.70	765.39	8.45	103.89	82.93	36.36	1,233.73	3,409.03	5.30	258.15	12,988.08	11,652.37
>30-60	2,838.70	-	124.25	395.60	11.22	31.21	26.06	43.03	633.38	3,472.08	2.99	222.39	10,626.26	9,960.28
> 60	3,921.03	-	169.07	385.65	6.04	12.14	3.52	34.62	584.27	4,557.60	2.51	277.04	14,102.39	13,407.35

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

3.5 ข้อมูลทั่วไปกลุ่มตัวอย่างสินค้าปาล์มน้ำมัน

จากการสอบถามข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่ภาคใต้จำนวน 230 ครัวเรือน เมื่อแบ่งตามขนาดพื้นที่เพาะปลูก พบว่า เกษตรกรสวนปาล์มน้ำมัน ส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 53.48 รองลงมาคือมีพื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 29.13 มีพื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 12.61 และมีพื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 60 ไร่ ร้อยละ 4.78 ดังแสดงในตารางที่ 3.17

ตารางที่ 3.17 จำนวนและร้อยละของครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามขนาดของพื้นที่เพาะปลูกสินค้าปาล์มน้ำมัน

ขนาดพื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
≤ 10	67	29.13
> 10-30	123	53.48
> 30-60	29	12.61
> 60	11	4.78

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

3.5.1 ลักษณะทั่วไปของครัวเรือนเกษตรกร

จากการสอบถามข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน พบว่า หัวหน้าครัวเรือนมีอายุเฉลี่ย 54.90 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 30.87 รองลงมาคืออายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 28.26 อายุระหว่าง 61-70 ปี ร้อยละ 20 อายุมากกว่า 70 ปี ร้อยละ 11.30 และน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี ร้อยละ 9.57 (ตารางที่ 3.18)

ในส่วนของการศึกษาระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 56.96 รองลงมาคือมัธยมศึกษา ร้อยละ 17.83 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ร้อยละ 13.04 ปริญญาตรีหรือสูงกว่า ร้อยละ 6.52 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ร้อยละ 4.35 และไม่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 1.30 (ตารางที่ 3.18)

สมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน พบว่า มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.73 คน โดยส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน ร้อยละ 52.17 รองลงมามีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน ร้อยละ 23.48 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-2 คน ร้อยละ 20.87 และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 7 คนขึ้นไป ร้อยละ 3.48 โดยสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นแรงงานภาคเกษตร ร้อยละ 82.14 และแรงงานนอกภาคเกษตร ร้อยละ 17.86 โดยแรงงานภาคเกษตรแบ่งเป็นแรงงานประจำ ร้อยละ 83.33 และแรงงานชั่วคราว ร้อยละ 16.67 (ตารางที่ 3.18)

ในด้านประสบการณ์ด้านเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า มีประสบการณ์ด้านการเกษตรเฉลี่ย 30.22 ปี ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ระหว่าง 21-30 ปี ร้อยละ 29.56 รองลงมามีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 24.78 มีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 11-20 ปี ร้อยละ 21.74 มีประสบการณ์มากกว่า 40 ปี ร้อยละ 16.96 และมีประสบการณ์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี ร้อยละ 6.96 (ตารางที่ 3.18)

เมื่อสอบถามกรรมสิทธิ์ในที่ดินของเกษตรกร พบว่า ส่วนใหญ่เป็นที่ดินของตนเอง ร้อยละ 97.39 รองลงมาเป็นที่ดินทำฟรี ร้อยละ 2.17 และเป็นที่ดินเช่า ร้อยละ 0.44 พื้นที่เกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทานร้อยละ 95.65 และมีเพียงร้อยละ 4.35 ที่อยู่ในเขตชลประทาน ในส่วนของปัญหาที่ดิน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา ร้อยละ 90.87 และมีปัญหาที่ไม่เหมาะสม เช่น ดินเปรี้ยว ดินเป็นกรด ร้อยละ 9.13 (ตารางที่ 3.18)

ในส่วนของคุณลักษณะการขยาย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ขยายผลผลิตปาล์มน้ำมันให้แก่ลานเท ร้อยละ 63.04 รองลงมาคือ ขยายให้สหกรณ์ ร้อยละ 16.96 พ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงสวน ร้อยละ 12.17 ส่งโรงงาน ร้อยละ 6.09 และขยายให้ทั้งลานเทและสหกรณ์ ร้อยละ 1.74 ดังแสดงในตารางที่ 3.18

ตารางที่ 3.18 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามข้อมูลทั่วไปสินค้าปาล์มน้ำมัน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง	230	100.00
อายุของหัวหน้าครัวเรือน (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40	22	9.57
41-50	71	30.87
51-60	65	28.26
61-70	46	20.00
มากกว่า 70	26	11.30
อายุเฉลี่ย (ปี)	54.90	
การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน		
ไม่ได้รับการศึกษา	3	1.30
ประถมศึกษา	131	56.96
มัธยม	41	17.83
อาชีวฯ (ปวช.)	30	13.04
อาชีวฯ (ปวส.)	10	4.35
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	15	6.52
จำนวนสมาชิกครัวเรือน		
1 - 2 คน	48	20.87
3 - 4 คน	120	52.17
5 - 6 คน	54	23.48
มากกว่า 7 คนขึ้นไป	8	3.48
จำนวนสมาชิกเฉลี่ย (คน)	3.73	
แรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	2.60	100.00
แรงงานในภาคการเกษตร เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	2.14	82.14

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
- แรงงานประจำ เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	1.78	83.33
- แรงงานชั่วคราว เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	0.36	16.67
แรงงานนอกภาคการเกษตร	0.46	17.86
ประสบการณ์ด้านเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10	16	6.96
11-20	50	21.74
21-30	68	29.56
31-40	57	24.78
มากกว่า 40	39	16.96
ประสบการณ์ด้านการเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน เฉลี่ย (ปี)	30.22	

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

ตารางที่ 3.18 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามข้อมูลทั่วไปสินค้าปาล์มน้ำมัน (ต่อ)

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
กรรมสิทธิ์ในที่ดิน		
ของตนเอง	224	97.39
เช่า	1	0.44
ทำฟรี	5	2.17
ชลประทาน		
ในเขต	10	4.35
นอกเขต	220	95.65
ปัญหาที่ดิน		
มี	21	9.13
ไม่มี	209	90.87
ลักษณะการขาย		
พ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงสวน	28	12.17
ส่งโรงงาน	14	6.09
ลานเท	145	63.04
สหกรณ์	39	16.96
ทั้งลานเทและสหกรณ์	4	1.74

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

3.5.2 การถือครองพื้นที่เกษตร พื้นที่ปลูกและพื้นที่ให้ผลผลิต

การถือครองที่ดินของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 26.66 ไร่ โดยส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 53.04 รองลงมา มีพื้นที่ถือครองขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 26.52 มีพื้นที่ถือครองขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 14.35 และมีพื้นที่ถือครองขนาดมากกว่า 60 ไร่ ร้อยละ 6.09 (ตารางที่ 3.19)

ในส่วนของพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันเฉลี่ยครัวเรือนละ 23.46 ไร่ โดยส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 53.48 รองลงมา มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 29.13 มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 12.61 และมีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันมากกว่า 60 ไร่ ร้อยละ 4.48 (ตารางที่ 3.19)

โดยเป็นพื้นที่ที่ให้ผลผลิตปาล์มน้ำมันแล้วเฉลี่ยครัวเรือนละ 21.95 ไร่ โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ให้ผลผลิตปาล์มน้ำมันขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 51.74 รองลงมา เป็นพื้นที่ให้ผลผลิตปาล์มน้ำมันขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 33.48 พื้นที่ให้ผลผลิตปาล์มน้ำมันขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 10.87 และพื้นที่ให้ผลผลิตปาล์มน้ำมันขนาดมากกว่า 60 ไร่ ร้อยละ 3.91 เมื่อสอบถามอายุปาล์มน้ำมัน พบว่า ปาล์มน้ำมันมีอายุสูงสุดเฉลี่ย 15.90 ปี และอายุต่ำสุดเฉลี่ย 5.64 ปี ดังแสดงในตารางที่ 3.19

ตารางที่ 3.19 จำนวนและร้อยละของพื้นที่ถือครอง พื้นที่ปลูก และพื้นที่ให้ผลผลิตสินค้าปาล์มน้ำมัน

หน่วย : ครัวเรือน

รายการ	พื้นที่ถือครอง		พื้นที่ปลูก		พื้นที่ให้ผลผลิต	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
≤ 10 ไร่	61	26.52	67	29.13	77	33.48
>10-30 ไร่	122	53.04	123	53.48	119	51.74
>30-60 ไร่	33	14.35	29	12.61	25	11.87
> 60 ไร่	14	6.09	11	4.48	9	3.91
พื้นที่เฉลี่ย (ไร่)	26.66		23.46		21.95	
อายุพืชสูงสุดเฉลี่ย (ปี)			15.90			
อายุพืชต่ำสุดเฉลี่ย (ปี)			5.64			

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

3.5.3 รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทน

ผลการวิเคราะห์รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทนปาล์มน้ำมันปีการผลิต 2559 แยกตามขนาดพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันดังนี้

พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ พบว่า มีต้นทุนเงินสดรวม 4,559.60 บาทต่อไร่ โดยเป็นรายจ่ายค่าจ้างแรงงาน 2,105.35 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายวัสดุ 2,454.25 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ 341.11 บาทต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 1,902.48 บาทต่อไร่ สารเคมี 26.95 บาทต่อไร่ น้ำมันเชื้อเพลิง 130.22 บาทต่อไร่ ค่าไฟฟ้า 5.37 บาทต่อไร่ ค่าวัสดุอื่นๆ เช่น ไบโอมิต เคียว เหล็กแทงปาล์ม เป็นต้น 48.11 บาทต่อไร่ ส่วนผลผลิตปาล์มน้ำมันเฉลี่ยอยู่ที่ 3,100.72 กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยอยู่ที่ 14,249.79 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนเงินสดสุทธิเฉลี่ย 9,690.19 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 3.20)

พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ พบว่า มีต้นทุนเงินสดรวม 3,935.83 บาทต่อไร่ เป็นรายจ่ายค่าจ้างแรงงาน 2,153.62 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายวัสดุ 1,782.21 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ 198.65 บาทต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 1,437.26 บาทต่อไร่ สารเคมี 39.49 บาทต่อไร่ น้ำมันเชื้อเพลิง 87.44 บาทต่อไร่ ค่าไฟฟ้า 4.88 บาทต่อไร่ ค่าวัสดุอื่นๆ เช่น ไบโอมิต เคียว เหล็กแทงปาล์ม เป็นต้น 20.31 บาทต่อไร่ ส่วนผลผลิตปาล์มน้ำมันเฉลี่ยอยู่ที่ 2,918.33 กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยอยู่ที่ 13,501.50 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนเงินสดสุทธิเฉลี่ย 9,565.67 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 3.20)

พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ พบว่า มีต้นทุนเงินสดรวม 3,846.72 บาทต่อไร่ เป็นรายจ่ายค่าจ้างแรงงาน 2,014.31 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายวัสดุ 1,832.41 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ 250.78 บาทต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 1,476.66 บาทต่อไร่ สารเคมี 35.29 บาทต่อไร่ น้ำมันเชื้อเพลิง 52.29 บาทต่อไร่ ค่าวัสดุอื่นๆ 17.39 บาทต่อไร่ ส่วนผลผลิตปาล์มน้ำมันเฉลี่ยอยู่ที่ 2,770.60 กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยอยู่ที่ 12,558.04 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนเงินสดสุทธิเฉลี่ย 8,711.32 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 3.20)

พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันขนาดมากกว่า 60 ไร่ มีต้นทุนเงินสดรวม 4,067.95 บาทต่อไร่ เป็นรายจ่ายค่าจ้างแรงงาน 2,084.91 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายวัสดุ 1,983.04 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ 118.36 บาทต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 1,791.56 บาทต่อไร่ สารเคมี 3.12 บาทต่อไร่ น้ำมันเชื้อเพลิง 60.91 บาทต่อไร่ ค่าวัสดุอื่นๆ เช่น ไบโอมิต เคียว เหล็กแทงปาล์ม เป็นต้น 9.09 บาทต่อไร่ ส่วนผลผลิตปาล์มน้ำมันเฉลี่ยอยู่ที่ 3,109.46 กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยอยู่ที่ 15,511.81 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนเงินสดสุทธิเฉลี่ย 11,443.86 บาทต่อไร่ ดังแสดงในตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.20 รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทนสินค้าปาล์มน้ำมันปี 2559

หน่วย : บาท/ไร่

ขนาดพื้นที่ เพาะปลูก (ไร่)	ค่าจ้าง แรงงาน	ค่าใช้จ่ายวัสดุ								ต้นทุนรวม ต่อไร่	ต้นทุน รวมต่อ กิโลกรัม	ผลผลิตต่อ ไร่	ผลตอบแทน ต่อไร่	ผลตอบแทนสุทธิ ต่อไร่
		ค่าพันธุ์	ปุ๋ยคอก/ หมัก/ ชีวภาพ/ อินทรีย์ ชีวภาพ	ปุ๋ยเคมี	สารเคมี	น้ำมันเชื้อเพลิง	ไฟฟ้า	วัสดุ	รวม					
≤ 10	2,105.35	-	341.11	1,902.48	26.95	130.22	5.37	48.11	2,454.25	4,559.60	1.57	3,100.72	14,249.79	9,690.19
>10-30	2,153.62	-	198.65	1,437.26	39.49	87.44	4.88	20.31	1,782.21	3,935.83	1.43	2,918.33	13,501.50	9,565.67
>30-60	2,014.31	-	250.78	1,476.66	35.29	52.29	-	17.39	1,832.41	3,846.72	1.58	2,770.60	12,558.04	8,711.32
> 60	2,084.91	-	118.36	1,791.56	3.12	60.91	-	9.09	1,983.04	4,067.95	1.35	3,109.46	15,511.81	11,443.86

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

3.6 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างสินค้าทุเรียน

จากการสอบถามข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคใต้จำนวนทั้งหมด 72 ครัวเรือน เมื่อแบ่งตามขนาดพื้นที่ปลูกทุเรียน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกทุเรียนขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 56.95 รองลงมาคือพื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 36.11 และมีพื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 6.94 ดังแสดงในตารางที่ 3.21

ตารางที่ 3.21 จำนวนและร้อยละของครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามขนาดของพื้นที่เพาะปลูกสินค้าทุเรียน

ขนาดพื้นที่ปลูก (ไร่)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
≤ 10	41	56.95
>10-30	26	36.11
>30-60	5	6.94

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

3.6.1 ลักษณะทั่วไปของครัวเรือนเกษตรกร

จากการสอบถามข้อมูลทั่วไปของครัวเรือนเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน พบว่า หัวหน้าครัวเรือนมีอายุเฉลี่ย 54.28 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 36.11 รองลงมาคืออายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 22.22 อายุระหว่าง 61-70 ปี ร้อยละ 19.44 อายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี ร้อยละ 16.67 และอายุมากกว่า 70 ปี ร้อยละ 5.56 (ตารางที่ 3.22)

ในส่วนของการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 44.45 รองลงมาคือมัธยมศึกษา ร้อยละ 23.61 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ร้อยละ 12.50 ปริญญาตรีหรือสูงกว่า ร้อยละ 8.33 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ร้อยละ 6.94 และไม่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 4.17 (ตารางที่ 3.22)

สมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน พบว่า มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.99 คน โดยส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน ร้อยละ 55.55 รองลงมาคือมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน ร้อยละ 30.56 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-2 คน ร้อยละ 12.50 และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 7 คนขึ้นไป ร้อยละ 1.39 โดยสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นแรงงานภาคเกษตร ร้อยละ 86.14 และแรงงานนอกภาคเกษตร ร้อยละ 13.86 โดยแรงงานภาคเกษตรแบ่งเป็นแรงงานประจำ ร้อยละ 87.93 และแรงงานชั่วคราว ร้อยละ 12.07 (ตารางที่ 3.22)

ในด้านประสบการณ์ด้านการเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า มีประสบการณ์ด้านเกษตรเฉลี่ย 27.58 ปี ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ด้านการเกษตร ระหว่าง 21-30 ปี ร้อยละ 45.83 รองลงมาคือประสบการณ์อยู่ระหว่าง 11- 20 ปี 31-40 ปี และมากกว่า 40 ปี เท่ากัน ร้อยละ 13.89 และมีประสบการณ์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี ร้อยละ 12.50 (ตารางที่ 3.22)

เมื่อสอบถามกรรมสิทธิ์ในที่ดินของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรทั้งหมดมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเป็นของตนเอง โดยพื้นที่เกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทาน ร้อยละ 90.28 และมีเพียง ร้อยละ

9.72 ที่อยู่ในเขตชลประทาน ในส่วนของปัญหาที่ดิน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา ร้อยละ 88.89 และมีปัญหาดินไม่เหมาะสม เช่น ดินเปรี้ยว ดินเป็นกรด สภาพดินไม่เหมาะสมกับการปลูกทุเรียน ร้อยละ 11.11 (ตารางที่ 3.22)

ในส่วนของลักษณะการขายผลผลิตทุเรียน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ขายผลผลิตทุเรียนให้แก่พ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อ ร้อยละ 61.11 รองลงมา นำไปขายเองในตลาดหรือแหล่งรับซื้อ ร้อยละ 20.83 ขายเองในสวนร้อยละ 12.50 ขายเองในสวนและนำไปขายเองในตลาด ร้อยละ 2.78 เกษตรกรขายเองในสวนและพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ พ่อค้าคนกลางมารับซื้อและนำไปขายเองในตลาด เท่ากัน ร้อยละ 1.39 ดังแสดงในตารางที่ 3.22

ตารางที่ 3.22 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามข้อมูลทั่วไปสินค้าทุเรียน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง	72	100.00
อายุของหัวหน้าครัวเรือน		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40ปี	12	16.67
41-50 ปี	16	22.22
51-60 ปี	26	36.11
61-70 ปี	14	19.44
มากกว่า 70 ปี	4	5.56
อายุเฉลี่ย (ปี)	54.28	
การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน		
ไม่ได้รับการศึกษา	3	4.17
ประถมศึกษา	32	44.45
มัธยม	17	23.61
อาชีวะ (ปวช.)	9	12.50
อาชีวะ (ปวส.)	5	6.94
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	6	8.33
จำนวนสมาชิกครัวเรือน		
1 - 2 คน	9	12.50
3 - 4 คน	40	55.55
5 - 6 คน	22	30.56
มากกว่า 7 คนขึ้นไป	1	1.39
จำนวนสมาชิกเฉลี่ย (คน)	3.99	
แรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	2.94	100.00
แรงงานในภาคการเกษตร เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	2.42	86.14

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
- แรงงานประจำ เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	2.13	87.93
- แรงงานชั่วคราว เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	0.29	12.07
แรงงานนอกภาคการเกษตร เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	0.52	13.86
ประสบการณ์ด้านการเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี	9	12.50
11-20 ปี	10	13.89
21-30 ปี	33	45.83
31-40 ปี	10	13.89
มากกว่า 40 ปี	10	13.89
ประสบการณ์ด้านการเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน เฉลี่ย	27.58	

ตารางที่ 3.22 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามข้อมูลทั่วไปสินค้าทุเรียน (ต่อ)

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
กรรมสิทธิ์ในที่ดิน		
ของตนเอง	72	100.00
ชลประทาน		
ในเขต	7	9.72
นอกเขต	65	90.28
ปัญหาที่ดิน		
มี	8	11.11
ไม่มี	64	88.89
ลักษณะการขาย		
ขายเองในสวน	9	12.50
พ่อค้าคนกลางมารับซื้อ	44	61.11
นำไปขายเองในตลาด	15	20.83
ขายเองในสวนและพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ	1	1.39
ขายเองในสวนและนำไปขายเองในตลาด	2	2.78
พ่อค้าคนกลางมารับซื้อและนำไปขายเองในตลาด	1	1.39

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

3.6.2 การถือครองพื้นที่เกษตร พื้นที่ปลูกและพื้นที่ให้ผลผลิตทุเรียน

การถือครองที่ดินของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตร เฉลี่ยครัวเรือนละ 17.30 ไร่ โดยส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองขนาดน้อยกว่า 10 ไร่ ร้อยละ 50.00 รองลงมา มีพื้นที่

ถือครองขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 36.11 มีพื้นที่ถือครองขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 12.50 และมีขนาดพื้นที่ถือครองขนาดมากกว่า 60 ไร่ ร้อยละ 1.39 (ตารางที่ 3.23)

ในส่วนของพื้นที่ปลูกทุเรียน พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกทุเรียน เฉลี่ยครัวเรือนละ 13.97 ไร่ โดยส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกทุเรียนขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 56.95 รองลงมา มีพื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 36.11 และมีพื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 6.94 (ตารางที่ 3.23)

โดยเป็นพื้นที่ที่ให้ผลผลิตทุเรียนแล้วเฉลี่ยครัวเรือนละ 10.19 ไร่ โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ให้ผลผลิตขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 73.61 รองลงมา มีพื้นที่ให้ผลผลิตขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 22.22 และพื้นที่ให้ผลผลิตขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 4.17 เมื่อสอบถามอายุทุเรียน พบว่า ทุเรียนมีอายุสูงสุดเฉลี่ย 19.43 ปี และอายุต่ำสุดเฉลี่ย 5 ปี ดังแสดงในตารางที่ 3.23

ตารางที่ 3.23 จำนวนและร้อยละของพื้นที่ถือครอง พื้นที่ปลูก และพื้นที่ให้ผลผลิตสินค้าทุเรียน

หน่วย : ครัวเรือน

รายการ	พื้นที่ถือครอง		พื้นที่ปลูก		พื้นที่ให้ผลผลิต	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
≤10 ไร่	36	50.00	41	56.95	53	73.61
>10-30 ไร่	26	36.11	26	36.11	16	22.22
>30-60 ไร่	9	12.50	5	6.94	3	4.17
>60 ไร่	1	1.39	-	-	-	-
พื้นที่เฉลี่ย (ไร่)	17.30		13.97		10.19	
อายุพืชสูงสุดเฉลี่ย (ปี)			19.43			
อายุพืชต่ำสุดเฉลี่ย (ปี)			5.00			

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

3.6.3 รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทน

ผลการวิเคราะห์รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทนทุเรียนปีการผลิต 2559 แยกตามขนาดพื้นที่เพาะปลูก ดังนี้

พื้นที่เพาะปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ มีต้นทุนรวม 16,670.76 บาทต่อไร่ ต้นทุนจากค่าจ้างแรงงาน 3,192.47 บาทต่อไร่ และต้นทุนวัสดุ 13,478.29 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ/อินทรีย์ชีวภาพ 814.56 บาทต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 2,877.99 บาทต่อไร่ ปุ๋ยน้ำ 936.15 บาทต่อไร่ สารเคมี 6,874.16 บาทต่อไร่ น้ำมันเชื้อเพลิง 438.36 บาทต่อไร่ ค่าไฟฟ้า 657.17 บาทต่อไร่ ค่าน้ำ 11.62 บาทต่อไร่ และค่าวัสดุอื่นๆ 868.28 บาทต่อไร่ ในส่วนของผลผลิตทุเรียนเฉลี่ยอยู่ที่ 1,064.98 กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนเฉลี่ยอยู่ที่ 56,624.77 บาทต่อไร่ ทำให้ได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 39,954.01 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 3.24)

พื้นที่เพาะปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ มีต้นทุนรวม 16,947.14 บาทต่อไร่ เป็นต้นทุนจากค่าจ้างแรงงาน 4,408.97 บาทต่อไร่ และต้นทุนวัสดุ 12,538.17 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ/อินทรีย์ชีวภาพ 828.06 บาทต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 3,662.58 บาทต่อไร่ ปุ๋ยน้ำ 796.35 บาทต่อไร่ สารเคมี 5,438.83 บาทต่อไร่ น้ำมันเชื้อเพลิง 328.65 บาทต่อไร่ ค่าไฟฟ้า 517.86 บาทต่อไร่ ค่าน้ำ 6.37 บาทต่อไร่ ค่าวัสดุ 868.21 บาทต่อไร่ และอื่นๆ 91.26 บาทต่อไร่ ในส่วนของผลผลิตทุเรียนเฉลี่ยอยู่ที่ 1,334.25 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนเฉลี่ยอยู่ที่ 63,120.39 บาทต่อไร่ ทำให้ได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 46,173.25 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 3.24)

พื้นที่เพาะปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ มีต้นทุนรวม 21,886.13 บาทต่อไร่ เป็นต้นทุนจากค่าจ้างแรงงาน 5,378.97 บาทต่อไร่ และต้นทุนวัสดุ 16,507.16 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ/อินทรีย์ชีวภาพ 1,068.57 บาทต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 4,496.74 บาทต่อไร่ ปุ๋ยน้ำ 519.07 บาทต่อไร่ สารเคมี 8,362.79 บาทต่อไร่ น้ำมันเชื้อเพลิง 684.65 บาทต่อไร่ ค่าไฟฟ้า 677.67 บาทต่อไร่ ค่าน้ำ 6.37 บาทต่อไร่ ค่าวัสดุ 655.81 บาทต่อไร่ และอื่นๆ 41.86 บาทต่อไร่ ในส่วนของผลผลิตทุเรียนเฉลี่ยอยู่ที่ 1,870.97 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนเฉลี่ยอยู่ที่ 81,395.35 บาทต่อไร่ ทำให้ได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 59,509.22 บาทต่อไร่ ดังแสดงในตารางที่ 3.24

ตารางที่ 3.24 ต้นทุนเงินสดและผลตอบแทนทุเรียนปี 2559

หน่วย : บาท/ไร่

ขนาดพื้นที่ เพาะปลูก (ไร่)	ค่าจ้าง แรงงาน	ค่าใช้จ่ายวัสดุ										ต้นทุนรวม ต่อไร่	ต้นทุน รวมต่อ กิโลกรัม	ผลผลิต ต่อไร่	ผลตอบแทน ต่อไร่	ผลตอบแทนสุทธิ ต่อไร่
		ปุ๋ยคอก/ หมัก/ ชีวภาพ/ อินทรีย์ ชีวภาพ	ปุ๋ยเคมี	ปุ๋ยน้ำ	สารเคมี	น้ำมัน เชื้อเพลิง	ไฟฟ้า	ค่าน้ำ	วัสดุ	อื่นๆ	รวม					
≤10	3,192.47	814.56	2,877.99	936.15	6,874.16	438.36	657.17	11.62	868.28	-	13,478.29	16,670.76	15.65	1,064.98	56,624.77	39,954.01
>10-30	4,408.97	828.06	3,662.58	796.35	5,438.83	328.65	517.86	6.37	868.21	91.26	12,538.17	16,947.14	12.70	1,334.25	63,120.39	46,173.25
>30-60	5,378.97	1,068.57	4,496.74	519.07	8,362.79	684.65	677.67	6.37	655.81	41.86	16,507.16	21,886.13	12.83	1,870.97	81,395.35	59,509.22

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

3.7 ข้อมูลทั่วไปกลุ่มตัวอย่างสินค้าลำไย

จากการสอบถามข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรสวนลำไย ในพื้นที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 84 ครัวเรือน เมื่อแบ่งตามขนาดพื้นที่เพาะปลูก พบว่า เกษตรกรสวนลำไย ส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกลำไยขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 72.62 รองลงมาคือมีพื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 21.43 มีพื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 5.95 ดังแสดงในตารางที่ 3.25

ตารางที่ 3.25 จำนวนและร้อยละของครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามขนาดของพื้นที่เพาะปลูกสินค้าลำไย

ขนาดพื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
≤10	61	72.62
>10-30	18	21.43
>30-60	5	5.95

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

3.7.1 ลักษณะทั่วไปของครัวเรือนเกษตรกร

จากการสอบถามข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกลำไย พบว่า หัวหน้าครัวเรือน มีอายุเฉลี่ย 53.33 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 42.86 รองลงมาคืออายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 23.81 อายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี ร้อยละ 13.09 อายุระหว่าง 61-70 ปี ร้อยละ 11.91 และอายุมากกว่า 70 ปี ร้อยละ 8.33 Z9 (ตารางที่ 3.26)

ในส่วนของการศึกษาระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 63.10 รองลงมาคือมัธยมศึกษา ร้อยละ 15.48 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ร้อยละ 11.90 ไม่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 5.95 ปริญญาตรีหรือสูงกว่า ร้อยละ 2.38 และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ร้อยละ 1.19 (ตารางที่ 3.26)

สมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรผู้ปลูกลำไย พบว่า มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.18 คน โดยส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน ร้อยละ 40.48 รองลงมาคือมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน ร้อยละ 28.57 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-2 คน ร้อยละ 22.62 และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 7 คนขึ้นไป ร้อยละ 8.33 โดยสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นแรงงานภาคเกษตร ร้อยละ 76.72 และแรงงานนอกภาคเกษตร ร้อยละ 23.28 โดยแรงงานภาคเกษตรแบ่งเป็นแรงงานประจำ ร้อยละ 65.67 และแรงงานชั่วคราว ร้อยละ 34.33 (ตารางที่ 3.26)

ในด้านประสบการณ์ด้านเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า มีประสบการณ์ด้านเกษตรเฉลี่ย 26.34 ปี ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ระหว่าง 11-20 ปี ร้อยละ 26.19 รองลงมาคือมีประสบการณ์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี ร้อยละ 20.24 มีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 21-30 ปี ร้อยละ 19.05 มีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 17.85 และมีประสบการณ์มากกว่า 40 ปี ร้อยละ 16.67 (ตารางที่ 3.26)

เมื่อสอบถามกรรมสิทธิ์ในที่ดินของเกษตรกร พบว่า ส่วนใหญ่เป็นที่ดินของตัวเอง ร้อยละ 96.43 และเป็นที่ดินเช่า ร้อยละ 3.57 พื้นที่เกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทาน ร้อยละ

86.90 และ ร้อยละ 13.10 อยู่ในเขตชลประทาน ในส่วนของปัญหาที่ดิน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา ร้อยละ 94.05 และมีปัญหาดินไม่เหมาะสม เช่น ดินเปรี้ยว ดินเป็นกรด ร้อยละ 5.95 (ตารางที่ 3.26)

ในส่วนของลักษณะการขาย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ขายผลผลิตลำไยแบบเหมาสวน ร้อยละ 60.71 รองลงมาคือ มีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อในสวน ร้อยละ 28.58 นำไปขายยังจุดรับซื้อ (ล้ง) ร้อยละ 7.14 และ จำหน่ายเองในตลาด ร้อยละ 3.57 ดังแสดงในตารางที่ 3.26

ตารางที่ 3.26 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามข้อมูลทั่วไปสินค้าลำไย

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง	84	100.00
อายุของหัวหน้าครัวเรือน (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40	11	13.09
41-50	20	23.81
51-60	36	42.86
61-70	10	11.91
มากกว่า 70	7	8.33
อายุเฉลี่ย (ปี)		53.33
การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน		
ไม่ได้รับการศึกษา	5	5.95
ประถมศึกษา	53	63.10
มัธยม	13	15.48
อาชีวะ (ปวช.)	10	11.90
อาชีวะ (ปวส.)	1	1.19
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	2	2.38
จำนวนสมาชิกครัวเรือน		
1 - 2 คน	19	22.62
3 - 4 คน	34	40.48
5 - 6 คน	24	28.57
มากกว่า 7 คนขึ้นไป	7	8.33
จำนวนสมาชิกเฉลี่ย (คน)		4.18
แรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	3.12	100.00
แรงงานในภาคการเกษตร เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	2.39	76.72
- แรงงานประจำ เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	1.57	65.67
- แรงงานชั่วคราว เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	0.82	34.33
แรงงานนอกภาคการเกษตร เฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	0.73	23.28

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ประสบการณ์ด้านเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10	17	20.24
11-20	22	26.19
21-30	16	19.05
31-40	15	17.85
มากกว่า 40	14	16.67
ประสบการณ์ด้านการเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน เฉลี่ย (ปี)		26.34

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

ตารางที่ 3.26 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามข้อมูลทั่วไปสินค้าลำไย (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กรรมสิทธิ์ในที่ดิน		
ของตนเอง	81	96.43
เช่า	3	3.57
ชลประทาน		
ในเขต	11	13.10
นอกเขต	73	86.90
ปัญหาที่ดิน		
มี	5	5.95
ไม่มี	79	94.05
ลักษณะการขาย		
พ่อค้าคนกลางมารับซื้อในสวน	24	28.58
จำหน่ายเองในตลาด	3	3.57
นำไปขายยังจุดรับซื้อ (ล้ง)	6	7.14
เหมาสวน	51	60.71

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

3.7.2 การถือครองพื้นที่เกษตร พื้นที่ปลูกและพื้นที่ให้ผลผลิต

การถือครองที่ดินของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 14.28 ไร่ โดยส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 59.53 รองลงมามีพื้นที่ขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 28.57 และมีพื้นที่ถือครองขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 11.90 (ตารางที่ 3.27)

ในส่วนของพื้นที่ปลูกลำไย พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกลำไยเฉลี่ยครัวเรือนละ 14.28 ไร่ โดยส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกลำไยขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 72.62 รองลงมามีพื้นที่ปลูกลำไยขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 21.43 มีพื้นที่ปลูกลำไยขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 5.95 (ตารางที่ 3.27)

โดยเป็นพื้นที่ให้ผลผลิตลำไยแล้ว เฉลี่ยครัวเรือนละ 13 ไร่ โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ให้ผลผลิตลำไยขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 73.81 รองลงมาเป็นพื้นที่ให้ผลผลิตลำไยขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ ร้อยละ 22.62 และพื้นที่ให้ผลผลิตลำไยขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ ร้อยละ 3.57 เมื่อสอบถามอายุลำไย พบว่า ลำไยมีอายุสูงสุดเฉลี่ย 30 ปี และอายุต่ำสุดเฉลี่ย 3 ปี ดังแสดงในตารางที่ 3.27

ตารางที่ 3.27 จำนวนและร้อยละของพื้นที่ถือครอง พื้นที่ปลูก และพื้นที่ให้ผลผลิตสินค้าลำไย

หน่วย : ครัวเรือน

รายการ	พื้นที่ถือครอง		พื้นที่ปลูก		พื้นที่ให้ผลผลิต	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
≤10 ไร่	50	59.53	61	72.62	62	73.81
>10-30 ไร่	24	28.57	18	21.43	19	22.62
>30-60 ไร่	10	11.90	5	5.95	3	3.57
พื้นที่เฉลี่ย (ไร่)	14.28		14.28		13.00	
อายุพืชสูงสุดเฉลี่ย (ปี)			30			
อายุพืชต่ำสุดเฉลี่ย (ปี)			3			

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

3.7.3 รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทน

ผลการวิเคราะห์รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทนลำไยปีการผลิต 2559 แยกตามขนาดพื้นที่ปลูกลำไย ดังนี้

พื้นที่ปลูกลำไยขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ พบว่า มีต้นทุนเงินสดรวม 15,037.66 บาทต่อไร่ โดยเป็นรายจ่ายค่าจ้างแรงงาน 4,448.75 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายวัสดุ 10,588.91 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ 1,426.08 บาทต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 2,586.36 บาทต่อไร่ สารเคมี 3,135.72 บาทต่อไร่ น้ำมันเชื้อเพลิง 844.96 บาทต่อไร่ ค่าไฟฟ้า 520.89 บาทต่อไร่ ค่าน้ำ 13.89 บาทต่อไร่ ค่าวัสดุอื่นๆ เช่น ไม้ค้ำ เชือก 2,061.01 บาทต่อไร่ ส่วนผลผลิตลำไยเฉลี่ยอยู่ที่ 1,213.10 กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ย 39,061.82 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนเงินสดสุทธิเฉลี่ย 24,024.16 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 3.28)

พื้นที่ปลูกลำไยขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ พบว่า มีต้นทุนเงินสดรวม 11,280.06 บาทต่อไร่ โดยเป็นรายจ่ายค่าจ้างแรงงาน 2,842.66 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต 8,437.40 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ 1,387.58 บาทต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 2,018.37 บาทต่อไร่ สารเคมี 2,421.79 บาทต่อไร่ น้ำมันเชื้อเพลิง 362.15 บาทต่อไร่ ค่าไฟฟ้า 388.77 บาทต่อไร่ ค่าน้ำ 3.29 บาทต่อไร่ ค่าวัสดุอื่นๆ เช่น ไม้ค้ำ เชือก 1,855.45 บาทต่อไร่ ส่วนผลผลิตลำไยเฉลี่ยอยู่ที่ 1,105.63 กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ย 35,601.29 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนเงินสดสุทธิเฉลี่ย 24,321.23 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 3.28)

พื้นที่ปลูกลำไยขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ พบว่า มีต้นทุนเงินสดรวม 6,939.36 บาทต่อไร่ โดยเป็นรายจ่ายค่าจ้างแรงงาน 1,474.26 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต 5,465.10 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ 339.16 บาทต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 1,361.60 บาทต่อไร่ สารเคมี 1,674.30 บาทต่อไร่ น้ำมันเชื้อเพลิง 292.15 บาทต่อไร่ ค่าไฟฟ้า 140.93 บาทต่อไร่ ค่าวัสดุอื่นๆ เช่น ไม้ค้ำ เชือก 1,656.96 บาทต่อไร่ ส่วนผลผลิตลำไยเฉลี่ยอยู่ที่ 1,030.17 กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ย 34,201.64 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนเงินสดสุทธิเฉลี่ย 27,262.28 บาทต่อไร่ ดังแสดงในตารางที่ 3.28

ตารางที่ 3.28 รายจ่ายเงินสดและผลตอบแทนสินค้าไร่ปี 2559

หน่วย : บาท/ไร่

ขนาดพื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	ค่าจ้างแรงงาน	ค่าใช้จ่ายวัสดุ								ต้นทุนรวมต่อไร่	ต้นทุนรวมต่อกิโลกรัม	ผลผลิตต่อไร่	ผลตอบแทนต่อไร่	ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่
		ปุ๋ยคอก/หมัก/ชีวภาพ/อินทรีย์ชีวภาพ	ปุ๋ยเคมี	สารเคมี	น้ำมันเชื้อเพลิง	ไฟฟ้า	ค่าน้ำ	ค่าวัสดุ	รวม					
≤10	4,448.75	1,426.08	2,586.36	3,135.72	844.96	520.89	13.89	2,061.01	10,588.91	15,037.66	12.39	1,213.10	39,061.82	24,024.16
>10-30	2,842.66	1,387.58	2,018.37	2,421.79	362.15	388.77	3.29	1,855.45	8,437.40	11,280.06	10.20	1,105.63	35,601.29	24,321.23
>30-60	1,474.26	339.16	1,361.60	1,674.30	292.15	140.93	-	1,656.96	5,465.10	6,939.36	6.74	1,030.17	34,201.64	27,262.28

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่อง ความต้องการแรงงานของครัวเรือนภาคเกษตร ตามชนิดสินค้าและขนาดฟาร์ม เป็นการศึกษาพืช 7 ชนิด ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ทูเรียน และลำไย โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ประกอบด้วย การศึกษาประสิทธิภาพการใช้แรงงานของแต่ละชนิดสินค้าตามขนาดฟาร์ม ศึกษาความต้องการแรงงานภาคการเกษตรของเกษตรกรแยกตามชนิดสินค้าในแต่ละกิจกรรมการผลิต และขนาดฟาร์ม และศึกษาความต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทยของแรงงานคนต่างด้าวจากประเทศพม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ผลการศึกษา ดังนี้

4.1 ผลการวิจัยประสิทธิภาพการใช้แรงงานของแต่ละชนิดสินค้าตามขนาดฟาร์ม

ผลการศึกษาประสิทธิภาพการใช้แรงงานของแต่ละชนิดสินค้าตามขนาดฟาร์มดังแสดงในตารางที่ 4.1 พบว่า ค่า DEA เพิ่มขึ้นในทุกพืช ตามขนาดฟาร์มที่ใหญ่ขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละชนิดสินค้าตามขนาดฟาร์ม ดังนี้

4.1.1 ข้าวนาปี

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปีในฟาร์มขนาดเล็ก มีค่าประสิทธิภาพของแรงงานน้อยกว่า ฟาร์มขนาดใหญ่ขึ้นไป เนื่องจาก ฟาร์มขนาดเล็กใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก แรงงานที่ใช้ในกิจกรรมหลัก คือ การใส่ปุ๋ย/ การตัดหญ้า ดูแลรักษา และเก็บเกี่ยว ซึ่งใช้แรงงานของครัวเรือนทั้งหมด บางส่วนจ้างในกรณีที่แรงงานเกษตรในครัวเรือนอายุมาก โดยจ้างในกิจกรรมการเก็บเกี่ยว อย่างไรก็ตาม แรงงานยังใช้ไม่เต็มประสิทธิภาพ จากการทำงานเมื่อเหนื่อยมีการหยุดพัก ทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง เช่น ใส่ปุ๋ย ฟาร์มขนาดเล็กใช้แรงงานตนเอง หนึ่งวันสามารถทำเสร็จ แต่เนื่องจากใช้แรงงานตนเอง จะทำเพียงวันละ 1 ชั่วโมง ใส่อยู่ประมาณ 3 วัน เป็นต้น ฟาร์มขนาดกลาง ใช้ทั้งแรงงานตนเอง และแรงงานจ้างบางส่วน แรงงานที่ใช้จะเป็นไปตามกิจกรรม เช่น การดูแลรักษา ใช้แรงงานตนเอง ส่วนการเก็บเกี่ยว มีการจ้างแรงงานด้วย การใช้แรงงานจึงไม่เต็มประสิทธิภาพการผลิตในขณะที่ฟาร์มขนาดใหญ่จะมีการจ้างแรงงานทั้งแรงงานไทย และคนต่างด้าว (เช่น สปป.ลาว พม่า) ในลักษณะของการจ้างแรงงานประจำ แรงงาน 1 คน ต้องทำงานจ้างในทุกกิจกรรม ตั้งแต่การดูแลรักษา การใส่ปุ๋ย ฉีดยา ตัดหญ้า หรือ การเก็บเกี่ยว/กระบวนการเก็บเกี่ยวข้าวนาปี แรงงาน 1 คน สามารถทำงานได้เต็มประสิทธิภาพ เช่น ดำนา ได้ 0.25 - 0.50 ไร่/คน/วัน เก็บเกี่ยวได้ 0.35 - 0.60 ไร่/คน/วัน เป็นต้น (ตารางที่ 4.1)

4.1.2 มันสำปะหลัง

เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในฟาร์มขนาดเล็ก มีค่าประสิทธิภาพของแรงงานน้อยกว่าฟาร์มขนาดใหญ่เนื่องจากฟาร์มขนาดเล็กใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก แรงงานที่ใช้ในกิจกรรมหลัก คือ การใส่ปุ๋ย การเพาะปลูก การดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยว ซึ่งใช้แรงงานในครัวเรือนทั้งหมด และบางส่วนมีการจ้าง ในกรณีที่แรงงานเกษตรในครัวเรือนมีอายุมาก หรือแรงงานไม่อยู่บ้าน และมีงานรับจ้างนอกการเกษตรทำแทน

โดยจ้างในกิจกรรมการเก็บเกี่ยว และการดูแลรักษา อย่างไรก็ตามการใช้แรงงานยังไม่เต็มประสิทธิภาพ จากการทำงานเมื่อเหนื่อยมีการหยุดพัก ทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง เช่น การใส่ปุ๋ย ฟาร์มขนาดเล็กใช้แรงงานตนเอง หนึ่งวันสามารถทำเสร็จ แต่เนื่องจากใช้แรงงานตนเอง จะทำเพียงวันละ 1-2 ชั่วโมง จึงใส่อยู่ประมาณ 2-3 วันจึงเสร็จ **ฟาร์มขนาดกลาง** มีการใช้แรงงานตนเองและแรงงานจ้างเป็นส่วนมาก โดยแรงงานที่จ้างจะมีทั้งแรงงานประจำ และแรงงานชั่วคราว แรงงานที่ใช้จะเป็นไปตามกิจกรรม เช่น การเพาะปลูก การดูแลรักษา จะมีการใช้แรงงานตนเองและแรงงานจ้างควบคู่กันไปเนื่องจากงานมีปริมาณมากต้องทำให้แล้วเสร็จในเวลาที่กำหนด ส่วนการเก็บเกี่ยวก็มีทั้งแรงงานตนเองและแรงงานจ้างด้วยเช่นกัน เนื่องจากปริมาณงานมีมากต้องทำให้แล้วเสร็จในเวลาที่กำหนดและเนื่องจากค่าจ้างมีราคาแพง ถ้ายังใช้จำนวนวันในการทำงานมากก็ยิ่งจะเสียค่าใช้จ่ายในปริมาณที่สูงมากขึ้นตามไปด้วย ในขณะที่**ฟาร์มขนาดใหญ่**จะมีการใช้แรงงานตนเอง และจ้างแรงงานจำนวนมาก ในลักษณะการจ้างแรงงานประจำ และแรงงานชั่วคราว แรงงาน 1 คนต้องทำงานในหลายๆกิจกรรม ตั้งแต่ การเพาะปลูก การดูแลรักษา การใส่ปุ๋ย ฉีดยา ทำร่น จนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิต แรงงาน 1 คน สามารถทำงานได้เต็มประสิทธิภาพ เช่น การเก็บเกี่ยวมัน 1 ไร่ /2 คน /1 วัน ถ้ายังใช้จำนวนวันในการทำงานมากก็ยิ่งจะเสียค่าใช้จ่ายในปริมาณที่สูงมากขึ้นตามไปด้วย (ตารางที่ 4.1)

4.1.3 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ใน**ฟาร์มขนาดเล็ก** มีค่าประสิทธิภาพของแรงงานน้อยกว่า ฟาร์มขนาดใหญ่ขึ้นไป เนื่องจาก ฟาร์มขนาดเล็กใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก มีแรงงานจ้างบ้างในบางกิจกรรม คือดูแลรักษา เก็บเกี่ยว ซึ่งแรงงานในครัวเรือนจะทำงานร่วมกับแรงงานจ้าง เช่นเดียวกับ**ฟาร์มขนาดกลาง** ที่ใช้ทั้งแรงงานตนเอง และแรงงานจ้างบางส่วนเช่นกัน ในขณะที่**ฟาร์มขนาดใหญ่** จะมีการจ้างแรงงานมากกว่า ในลักษณะของการจ้างแรงงานชั่วคราว ส่วนใหญ่เป็นแรงงานในท้องถิ่น และพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งในทุกขนาดฟาร์มมีการจัดหาเครื่องจักรมาใช้ในการทำการเกษตร ทดแทนแรงงานตั้งแต่ ขั้นตอนการเตรียมดินปลูก ดูแลรักษา จนเก็บเกี่ยว (ตารางที่ 4.1)

4.1.4 ยางพารา

เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราใน**ฟาร์มขนาดเล็ก** มีค่าประสิทธิภาพของแรงงานน้อยกว่า ฟาร์มขนาดใหญ่ขึ้นไป เนื่องจาก ฟาร์มขนาดเล็กใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก แรงงานที่ใช้ในกิจกรรมหลัก คือ เก็บเกี่ยว (หรือแรงงานกรีดยาง) ซึ่งใช้แรงงานของครัวเรือนทั้งหมด เช่น ครัวเรือนมีแรงงาน 2 ราย ในพื้นที่ 10 ไร่ ดังนั้น แรงงาน 1 ราย กรีดแค่ 5 ไร่ ซึ่งยังไม่เต็มประสิทธิภาพแรงงานที่สามารถทำได้ คือ เฉลี่ยประมาณ 10-15 ไร่/คน รวมถึง ฟาร์มขนาดเล็กจำเป็นต้อง กรีดในจำนวนวันที่มากกว่า เช่น กรีด 3 วันหยุด 1 วันเพื่อรายได้ที่ต้องนำมาเลี้ยงครัวเรือน **ฟาร์มขนาดกลาง**ใช้ทั้งแรงงานตนเอง และแรงงานจ้างบางส่วน แรงงานที่ใช้จะเป็นไปตามกิจกรรม เช่น การดูแลรักษา ใช้แรงงานตนเอง ส่วนการเก็บเกี่ยว มีการจ้างแรงงานด้วย การใช้แรงงานจึงไม่เต็มประสิทธิภาพการผลิตในขณะที่**ฟาร์มขนาดใหญ่** จะมีการจ้างงานแรงงานทั้งแรงงานไทย และต่างด้าว (เช่น พม่า) ในลักษณะของการจ้างประจำ โดยสร้างที่พักประจำไว้ในสวน ที่เรียกว่า “กงสี่” แรงงาน

1 คน ต้องทำงานจ้างในทุกกิจกรรม ตั้งแต่การดูแลรักษา การใส่ปุ๋ย ฉีดยา ตัดหญ้า หรือ การเก็บเกี่ยว/กรีดยา แรงงาน 1 คน สามารถทำงานได้เต็มประสิทธิภาพ เช่น กรีดยา 10-15 ไร่/คน/วัน เป็นต้น รวมทั้ง ฟาร์มขนาดใหญ่ยังสร้างแรงจูงใจให้กับแรงงาน นอกจากให้ที่พักฟรี “กงสี” แล้ว แรงงานสามารถปลูกผัก/เลี้ยงสัตว์ในสวน ดังกล่าวไว้บริเวณฟาร์มมีการให้รายได้แบบอื่น เช่น ข้าวสารฟรี แบ่งโบนัสให้บ้างในบางสวน และให้กู้เงินในกรณีจำเป็นและกรณีที่แรงงานเดือดร้อน เป็นต้น (ตารางที่ 4.1)

4.1.5 ปาล์มน้ำมัน

เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันใน**ฟาร์มขนาดเล็ก** มีค่าประสิทธิภาพของแรงงานน้อยกว่า ฟาร์มขนาดใหญ่ขึ้นไป เนื่องจาก ฟาร์มขนาดเล็กใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก แรงงานที่ใช้ในกิจกรรมหลัก คือ การใส่ปุ๋ย/การตัดหญ้า ดูแลรักษา และเก็บเกี่ยว ซึ่งใช้แรงงานของครัวเรือนทั้งหมด บางส่วนจ้างในกรณีที่แรงงานเกษตรในครัวเรือนอายุมาก โดยจ้างในกิจกรรมการเก็บเกี่ยว อย่างไรก็ตาม แรงงานยังใช้ไม่เต็มประสิทธิภาพ จากการทำงานที่เหนื่อยก็หยุด ทำบ้างหยุดบ้าง เช่น ใส่ปุ๋ย ฟาร์มขนาดเล็ก ใช้แรงงานตนเอง หนึ่งวันสามารถทำเสร็จ แต่เนื่องจากใช้แรงงานตนเอง จะทำเพียงวันละ 1 ชม. ใส่อยู่ประมาณ 3 วัน เป็นต้น **ฟาร์มขนาดกลาง** ใช้ทั้งแรงงานตนเอง และแรงงานจ้างบางส่วน แรงงานที่ใช้จะเป็นไปตามกิจกรรม เช่น การดูแลรักษา ใช้แรงงานตนเอง ส่วนการเก็บเกี่ยว มีการจ้างแรงงานด้วย การใช้แรงงานจึงไม่เต็มประสิทธิภาพ การผลิต ในขณะที่**ฟาร์มขนาดใหญ่**จะมีการจ้างแรงงานทั้งแรงงานไทย และคนต่างด้าว (เช่น พม่า) ในลักษณะของการจ้างแรงงานประจำ แรงงาน 1 คน ต้องทำงานจ้างในทุกกิจกรรม ตั้งแต่การดูแลรักษา การใส่ปุ๋ย ฉีดยา ตัดหญ้า หรือ การเก็บเกี่ยว แรงงาน 1 คน สามารถทำงานได้เต็มประสิทธิภาพ เช่น เก็บเกี่ยว 4 - 8 ไร่/คน/วัน เป็นต้น (ตารางที่ 4.1)

4.1.6 ทูเรียน

เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนใน**ฟาร์มขนาดเล็ก** มีค่าประสิทธิภาพของแรงงานน้อยกว่า ฟาร์มขนาดใหญ่ขึ้นไป เนื่องจาก ฟาร์มขนาดเล็กใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก แรงงานที่ใช้ในกิจกรรมหลัก คือ การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิตทุเรียน ซึ่งเป็นการใช้แรงงานของครัวเรือนทั้งหมด นอกจากนี้ยัง พบว่าเกษตรกรที่มีฟาร์มขนาดเล็ก ยังมีการปลูกพืชชนิดอื่นด้วย เช่น ยางพารา ทำสวนผสม ปลูกผัก หรือเกษตรกรบางรายมีอาชีพนอกการเกษตร ทำให้การใช้แรงงานยังไม่เต็มประสิทธิภาพแรงงานที่สามารถทำได้ รวมถึง ฟาร์มขนาดเล็ก การทำงานเป็นแบบอิสระ เพราะเป็นการทำงานในครัวเรือน จึงทำให้มีประสิทธิภาพของแรงงานในการทำงานที่น้อยกว่าฟาร์มขนาดใหญ่ขึ้นไป **ฟาร์มขนาดกลาง** ใช้ทั้งแรงงานตนเอง และแรงงานจ้างบางส่วน แรงงานที่ใช้จะเป็นไปตามกิจกรรม เช่น การฉีดหญ้า การตัดหญ้า การใส่ปุ๋ย การพ่นสาร และการเก็บเกี่ยวผลผลิตทุเรียน ซึ่งในฟาร์มขนาดกลาง จะเริ่มมีกฎระเบียบในการทำงานที่ชัดเจนมากขึ้น แต่การใช้แรงงานก็ยังไม่เต็มประสิทธิภาพการผลิต ในขณะที่**ฟาร์มขนาดใหญ่** จะมีการจ้างแรงงานทั้งแรงงานไทย และแรงงานคนต่างด้าว (เช่น กัมพูชา ลาว) อย่างเป็นระบบ มีกฎ กติกา อย่างชัดเจน ในลักษณะของการจ้างประจำ โดยสร้างที่พักประจำไว้ในสวน ในส่วนของแรงงานคนต่างด้าว มีการเข้ามาทำงานในลักษณะของครอบครัว

โดยที่นายจ้างจะมีการแบ่งงานของแรงงานชาย และแรงงานหญิงอย่างชัดเจน และเหมาะสม ทำให้สามารถทำงานได้เต็มประสิทธิภาพ (ตารางที่ 4.1)

4.1.7 ลำไย

เกษตรกรผู้ปลูกลำไยในฟาร์มขนาดเล็ก มีค่าประสิทธิภาพของแรงงานน้อยกว่า ฟาร์มขนาดใหญ่ขึ้นไป เนื่องจาก ฟาร์มขนาดเล็กใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก แรงงานที่ใช้ในกิจกรรมหลัก คือ การใส่ปุ๋ย/การตัดหญ้า ดูแลรักษา และเก็บเกี่ยว ซึ่งใช้แรงงานของครัวเรือนทั้งหมด บางส่วนจ้างในกรณีที่ แรงงานเกษตรกรในครัวเรือนอายุมาก โดยจ้างในกิจกรรมการเก็บเกี่ยว อย่างไรก็ตาม การใช้แรงงานยังไม่เต็มประสิทธิภาพที่สามารถทำได้ รวมถึงการทำงานที่ทำบ้างหยุดบ้างตามกำลังของตนเอง จึงทำให้ประสิทธิภาพการทำงานน้อยกว่าฟาร์มขนาดใหญ่ ฟาร์มขนาดกลาง ใช้ทั้งแรงงานตนเอง และแรงงานจ้างบางส่วน แรงงานที่ใช้จะเป็นไปตามกิจกรรม เช่น การดูแลรักษา ส่วนใหญ่ใช้แรงงานตนเอง และแรงงานจ้างในบางส่วน เช่น การฉีดพ่นยา สารเคมีต่างๆ ส่วนการเก็บเกี่ยว มีการจ้างแรงงานบางส่วน เช่น การขึ้นต้นลำไย การตัดเกรดลำไย แรงงานตนเองบางส่วน เช่น การตัดเกรดลำไย การบรรจุ เป็นต้น ซึ่งการจ้างงานจะมีกฎระเบียบที่ชัดเจนกว่าฟาร์มขนาดเล็ก เช่น จำนวนชั่วโมง หรือ ระยะเวลาในการจ้างงาน แต่การใช้แรงงานยังไม่เต็มประสิทธิภาพ การผลิตนัก ในขณะที่ฟาร์มขนาดใหญ่ จะมีการจ้างแรงงานทั้งแรงงานไทย และบางส่วนเป็นแรงงานคนต่างด้าว (เช่น พม่าหรือไทใหญ่) ในลักษณะของการจ้างแรงงานประจำ แรงงาน 1 คน ต้องทำงานจ้างในทุกกิจกรรม ตั้งแต่การดูแลรักษา การใส่ปุ๋ย ฉีดยา ตัดหญ้า จนกระทั่งถึงการเก็บเกี่ยว แต่ลักษณะการจ้างแรงงานจะมีกฎเกณฑ์ ระเบียบ ระยะเวลา ค่าตอบแทน ที่ชัดเจน และเหมาะสม ทำให้สามารถทำงานได้เต็มประสิทธิภาพ (ตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 แสดงค่าประสิทธิภาพของแรงงานในแต่ละชนิดพืชตามขนาดฟาร์ม

ขนาดฟาร์ม (ไร่)	ชนิดสินค้า						
	พืชไร่			พืชยืนต้น-ไม้ผล			
	ข้าวนาปี	มันสำปะหลัง	ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์	ยางพารา	ปาล์มน้ำมัน	ทุเรียน	ลำไย
≤ 10	0.136	0.731	0.837	0.211	0.219	0.344	0.468
> 10 – 30	0.145	0.838	0.972	0.309	0.403	0.454	0.503
> 30 – 60	0.146	0.973	0.990	0.414	0.512	0.726	0.651
> 60	0.311	1	1	0.549	0.562	-	-

หมายเหตุ: ค่า DEA เป็นค่าเฉลี่ยของแต่ละขนาดฟาร์ม

4.2 ผลการวิจัยความต้องการแรงงานภาคการเกษตรของเกษตรกร แยกตามชนิดสินค้าในแต่ละกิจกรรมการผลิตและขนาดฟาร์ม

กิจกรรมการใช้แรงงาน แยกตามชนิดสินค้าในแต่ละกิจกรรมการผลิตและขนาดฟาร์ม โดยในส่วนของกิจกรรมการเตรียมดินปลูกประกอบด้วย ไถตะ ไถแปร วางแนว/ขุดหลุม การปลูก และการให้น้ำ กิจกรรมการดูแลรักษา ประกอบด้วย การใส่ปุ๋ย การกำจัดวัชพืช การกำจัดแมลง การให้น้ำ และการตัดแต่ง กิจกรรมการเก็บเกี่ยว ประกอบด้วย การเก็บเกี่ยวผลผลิต และขนส่ง ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละชนิดพืช ดังนี้

4.2.1 ข้าวนาปี

1) กิจกรรมการใช้แรงงานของภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรม

การทำงานของแรงงานภาคการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปีในแต่ละกิจกรรมการผลิตปีเพาะปลูก 2559/60 พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมเตรียมดิน 3.42 ครั้งต่อปี ดูแลรักษา 5 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 2.38 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้กิจกรรมการเตรียมดิน 3.81 คนต่อปี ดูแลรักษา 3.91 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 3.80 คนต่อปี จำนวนวันที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 6.34 ดูแลรักษา 7.20 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 3.38 วันต่อปี รวมวันทำงานทั้งหมด 16.92 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างในการเตรียมดิน 378.79 บาทต่อไร่ ค่าจ้างดูแลรักษา 106.45 บาทต่อไร่ และค่าจ้างเก็บเกี่ยว 630.97 บาทต่อไร่ เมื่อแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกข้าวนาปี กิจกรรมการใช้แรงงานภาคการเกษตร (ตารางที่ 4.2) ดังนี้

พื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 3.30 ครั้งต่อปี ดูแลรักษา 4.81 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 1.57 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 3.96 คนต่อปี ดูแลรักษา 2.95 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 5.35 คนต่อปี จำนวนวันในการทำงานในกิจกรรมการเตรียมดิน 4.77 วันต่อปี ดูแลรักษา 4.92 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 2.55 วันต่อปี รวมวันทำงาน 12.24 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างในการเตรียมดิน 323.07 บาทต่อไร่ ค่าจ้างดูแลรักษา 91.03 บาทต่อไร่ และค่าจ้างเก็บเกี่ยว 805.24 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.2)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 3.30 ครั้งต่อปี ดูแลรักษา 5.04 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 1.38 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 3.37 คนต่อปี ดูแลรักษา 3.66 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 3.50 คนต่อปี จำนวนวันในการทำงานในกิจกรรมการเตรียมดิน 5.21 วันต่อปี ดูแลรักษา 7.15 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 1.93 วันต่อปี รวมวันทำงาน 14.29 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างในการเตรียมดิน 361.30 บาทต่อไร่ ค่าจ้างดูแลรักษา 85.13 บาทต่อไร่ และค่าจ้างเก็บเกี่ยว 569.38 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.2)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 3.74 ครั้งต่อปี ดูแลรักษา 5.19 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 1.18 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 4.26 คนต่อปี ดูแลรักษา 5.60 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 2.21 คนต่อปี จำนวนวันในการทำงานในกิจกรรมการเตรียมดิน 9.08 วันต่อปี ดูแลรักษา 11.06 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 1.99 วันต่อปี รวมวันทำงาน 22.13 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างในการเตรียมดิน 404.80 บาทต่อไร่ ค่าจ้างดูแลรักษา 196.67 บาทต่อไร่ และค่าจ้างเก็บเกี่ยว 508.60 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.2)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 60 ไร่ พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 4.37 ครั้งต่อปี ดูแลรักษา 5.23 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 1.86 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้กิจกรรมการเตรียมดิน 5.43 คนต่อปี ดูแลรักษา 7.11 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 1.34 คนต่อปี จำนวนวันในการทำงานในกิจกรรมการเตรียมดิน 18.54 วันต่อปี ดูแลรักษา 10.39 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 1.31 วันต่อปี รวมวันทำงาน 30.24 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างในการเตรียมดิน 433.03 บาทต่อไร่ ค่าจ้างดูแลรักษา 112.35 บาทต่อไร่ และค่าจ้างเก็บเกี่ยว 424.95 บาทต่อไร่ ดังแสดงในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยการทำงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้าข้าวนาปี

ขนาด ฟาร์ม (ไร่)	จำนวนครั้ง (ปี)			จำนวนคนทำงาน (คน)			จำนวนวันทำงาน (วัน)				จำนวนค่าจ้าง (บาทต่อไร่)		
	เตรียม ดิน	ดูแล รักษา	เก็บ เกี่ยว	เตรียม ดิน	ดูแล รักษา	เก็บ เกี่ยว	เตรียม ดิน	ดูแล รักษา	เก็บ เกี่ยว	รวม	เตรียม ดิน	ดูแล รักษา	เก็บ เกี่ยว
≤ 10	3.30	4.81	1.57	3.96	2.95	5.35	4.77	4.92	2.55	12.24	323.07	91.03	805.24
> 10-30	3.30	5.04	1.38	3.37	3.66	3.50	5.21	7.15	1.93	14.29	361.30	85.13	569.38
> 30-60	3.74	5.19	1.18	4.26	5.60	2.21	9.08	11.06	1.99	22.13	404.80	196.67	508.60
> 60	4.37	5.23	1.86	5.43	7.11	1.34	18.54	10.39	1.31	30.24	433.03	112.35	424.95
เฉลี่ยรวม	3.42	5.00	2.38	3.81	3.91	3.80	6.34	7.20	3.38	16.92	378.79	106.45	630.97

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

การใช้แรงงานภาคเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปีในแต่ละกิจกรรมการผลิตปีเพาะปลูก 2559/60 พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 23.70 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 11.52 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.49 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการเตรียมดิน 3.81 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.16 คนต่อไร่ การดูแลรักษา 3.91 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.17 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 3.80 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.16 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.3) เมื่อแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกข้าวนาปี กิจกรรมการใช้แรงงานภาคเกษตร ดังนี้

พื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 6.89 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 12.26 คนต่อครัวเรือน หรือ 1.78 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการเตรียมดิน 3.96 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.58 คนต่อไร่ การดูแลรักษา 2.95 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.43 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 5.35 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.78 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.3)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 19.72 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 10.53 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.53 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการเตรียมดิน 3.37 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.17 คนต่อไร่ การดูแลรักษา 3.66 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.19 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 3.50 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.18 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.3)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 43.26 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 12.07 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.28 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการเตรียมดิน

4.26 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.10 คนต่อไร่ การดูแลรักษา 5.60 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.13 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 2.21 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.05 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.3)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 60 ไร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 110.11 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 13.88 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.13 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการเตรียมดิน 5.43 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.05 คนต่อไร่ การดูแลรักษา 7.11 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.07 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 1.34 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.01 คนต่อไร่ ดังแสดงในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยการใช้แรงงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้าข้าวนาปี

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

2) การขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตร

จากการสอบถามเกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปี ถึงการขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ขาดแคลนแรงงานร้อยละ 84.41 มีเพียงเกษตรกรร้อยละ 15.59 ขาดแคลนแรงงาน เมื่อสอบถามการปรับตัวของเกษตรกรเมื่อขาดแคลนแรงงาน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้วิธีนำเครื่องจักรมาทดแทนแรงงานร้อยละ 77.25 ให้คนเช่าทำกิน ร้อยละ 17.70 เพิ่มค่าจ้างเป็นแรงจูงใจในการทำงาน ร้อยละ 13.48 เพิ่มจำนวนชั่วโมงการทำงานล่วงเวลาร้อยละ 11.38 ปรับเปลี่ยนช่วงเวลาการผลิต ร้อยละ 6.04 และรอ

ขนาดฟาร์ม (ไร่)	พื้นที่ปลูก	การใช้แรงงานรวม		การเตรียมดิน		การดูแลรักษา		การเก็บเกี่ยว	
	ไร่/ครัวเรือน	คน/ครัวเรือน	คน/ไร่	คน/ครัวเรือน	คน/ไร่	คน/ครัวเรือน	คน/ไร่	คน/ครัวเรือน	คน/ไร่
≤ 10	6.89	12.26	1.78	3.96	0.58	2.95	0.43	5.35	0.78
> 10-30	19.72	10.53	0.53	3.37	0.17	3.66	0.19	3.50	0.18
> 30-60	43.26	12.07	0.28	4.26	0.10	5.60	0.13	2.21	0.05
> 60	110.11	13.88	0.13	5.43	0.05	7.11	0.07	1.34	0.01
เฉลี่ยรวม	23.70	11.52	0.49	3.81	0.16	3.91	0.17	3.80	0.16

แรงงานในหมู่บ้าน ร้อยละ 4.92 เมื่อสอบถามความต้องการแรงงานเพิ่ม ณ ปัจจุบัน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ต้องการแรงงานเพิ่ม ร้อยละ 84.27 และต้องการแรงงานเพิ่ม ร้อยละ 15.73 ดังแสดงในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกจำแนกตามการขาดแคลนแรงงานของเกษตรกรสินค้าข้าวนาปี

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ในปีที่ผ่านมาท่านขาดแคลนแรงงานหรือไม่		
ไม่ขาดแคลน	601	84.41
ขาดแคลน	111	15.59

ท่านมีการปรับตัวอย่างไร เมื่อขาดแคลนแรงงาน*		
เพิ่มจำนวนชั่วโมงการทำงานล่วงเวลา	81	11.38
เพิ่มค่าจ้างเป็นแรงจูงใจในการทำงาน	96	13.48
จ้างแรงงานคนต่างด้าวทดแทน	3	0.42
นำเครื่องจักรมาทดแทนแรงงาน	550	77.25
ปรับเปลี่ยนช่วงเวลาการผลิต	43	6.04
รอแรงงานในหมู่บ้าน	35	4.92
ให้คนอื่นเข้าทำกิน	126	17.70
ในปัจจุบันฟาร์มของท่านต้องการแรงงานเพิ่มหรือไม่		
ไม่ต้องการ	600	84.27
ต้องการ	112	15.73

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ : * สามารถเลือกได้หลายคำตอบ

3) การใช้แรงงานในปัจจุบันและความต้องการแรงงานในอนาคต

ความต้องการแรงงานในอนาคตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปี พบว่า ในอนาคตเกษตรกรต้องการแรงงานภาคการเกษตร โดยแรงงานที่เกษตรกรต้องการมีทั้งแรงงานไทยและแรงงานคนต่างด้าว

ความต้องการแรงงานภาคเกษตรในอนาคตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปี โดยแบ่งความต้องการแรงงานออกเป็น 3 ช่วงคือ 1-2 ปี 3-5 ปี และ 6-10 ปี โดยให้เกษตรกรคาดคะเนจำนวนแรงงานภาคเกษตรในอนาคตที่คิดว่าตนเองจะขาดแคลนหรือต้องการเพิ่มเมื่อมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกหรือปัจจัยอื่นๆ เช่น อายุที่เพิ่มขึ้น ลูกหลานไม่สืบทอดอาชีพเกษตรกรทำให้จำเป็นต้องมีการจ้างแรงงานเกิดขึ้น โดยจำแนกความต้องการของเกษตรกรตามขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปี พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานภาคเกษตรในอนาคต (ตารางที่ 4.5) ดังนี้

พื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ มีเกษตรกร 237 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 2.95 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างเป็นแรงงานไทย 5.02 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.07 คนต่อครัวเรือน เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 0.86 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.07 คนต่อครัวเรือน ช่วง 3-5 ปีข้างหน้าเกษตรกรต้องการแรงงานไทย 0.83 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.06 คนต่อครัวเรือน และช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 0.79 คนต่อครัวเรือนและแรงงานคนต่างด้าว 0.06 คนต่อครัวเรือน (ตารางที่ 4.5)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ มีเกษตรกร 325 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 2.89 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างเป็นแรงงานไทย 5.84 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.14 คนต่อครัวเรือน เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า

เกษตรกรมีความต้องการแรงงานเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 1.01 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.04 คนต่อครัวเรือน ช่วง 3-5 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 0.90 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.05 คนต่อครัวเรือน และช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 0.88 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.08 คนต่อครัวเรือน (ตารางที่ 4.5)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ มีเกษตรกร 115 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 2.62 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างเป็นแรงงานไทย 8.53 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.20 คนต่อครัวเรือน เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 0.34 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.01 คนต่อครัวเรือน ช่วง 3-5 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 0.25 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.01 คนต่อครัวเรือน และช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 0.23 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.01 คนต่อครัวเรือน (ตารางที่ 4.5)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 60 ไร่ มีเกษตรกร 35 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 2.97 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างเป็นแรงงานไทย 10.74 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.34 คนต่อครัวเรือน เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 0.11 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.01 คนต่อครัวเรือน ช่วง 3-5 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 0.04 คนต่อครัวเรือน และไม่ต้องการแรงงานคนต่างด้าว และช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 0.06 คนต่อครัวเรือน และไม่ต้องการแรงงานคนต่างด้าว ดังแสดงในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 จำนวนครัวเรือนของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกและจำแนกตามการใช้แรงงานในปัจจุบันและความต้องการแรงงานในอนาคตสิ้นค้าข้าวนาปี

ขนาดพื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวนแรงงานในปัจจุบัน			จำนวนแรงงานที่ต้องการในอนาคต					
		แรงงานในครัวเรือน (คน)	แรงงานจ้าง (คน)		1-2 ปี (คน)		3-5 ปี (คน)		6-10 ปี (คน)	
			ไทย	ต่างด้าว	ไทย	ต่างด้าว	ไทย	ต่างด้าว	ไทย	ต่างด้าว
จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	
≤ 10	237	2.95	5.02	0.07	0.86	0.07	0.83	0.06	0.79	0.06
>10-30	325	2.89	5.84	0.14	1.01	0.04	0.90	0.05	0.88	0.08
>30-60	115	2.62	8.53	0.20	0.34	0.01	0.25	0.01	0.23	0.01
> 60	35	2.97	10.74	0.34	0.11	0.01	0.04	-	0.06	-

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

สำหรับการเลือกใช้แรงงานของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังเลือกใช้แรงงานไทยมากกว่าแรงงานคนต่างด้าว โดยเฉพาะพื้นที่ปลูกขนาดเล็ก แต่สำหรับพื้นที่ปลูกขนาดใหญ่ เริ่มมีการใช้

แรงงานคนต่างด้าว เมื่อสอบถามเหตุผลในเลือกจ้างแรงงานคนต่างด้าวเกษตรกรให้เหตุผลประกอบ พบว่า ส่วนใหญ่แรงงานไทยในปัจจุบันหายากจำเป็นต้องพึ่งแรงงานคนต่างด้าว ร้อยละ 0.70 รองลงมา แรงงานคนต่างด้าวทำงานหนักได้มากกว่าแรงงานไทยและค่าจ้างถูกกว่าแรงงานไทย เท่ากัน ร้อยละ 0.28 แรงงานคนต่างด้าวเชื่อฟังมากกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 0.14 (ตารางที่ 4.6)

ในส่วนขอระดับการศึกษาของแรงงานจ้างภาคเกษตร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีระดับการศึกษาอย่างน้อย 6 ปีขึ้นไป ร้อยละ 16.23 และมีเพียงร้อยละ 1.02 ที่เห็นว่าต้องมีระดับการศึกษาสูงกว่า 12 ปีขึ้นไป ลักษณะแรงงานที่ต้องการจ้างส่วนใหญ่เป็นการจ้างแรงงานชั่วคราว ร้อยละ 66.96 และเป็นการจ้างแรงงานประจำ ร้อยละ 33.04 (ตารางที่ 4.6)

ลักษณะงานที่ต้องการจ้าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการจ้างดูแลตั้งแต่ปลูกถึงเก็บเกี่ยวผลผลิต ร้อยละ 41.88 รองลงมาคือแรงงานดูแลในสวนอย่างเดียว ร้อยละ 33.92 เป็นแรงงานเก็บเกี่ยวอย่างเดียว ร้อยละ 14.49 และแรงงานดูแลในสวนถึงขนส่งผลผลิต ร้อยละ 9.71 ดังแสดงในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามความต้องการแรงงานสินค้าข้าวนาปี

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เหตุผลที่เลือกใช้แรงงานคนต่างด้าว*		
ทำงานหนักได้มากกว่า	2	0.28
ค่าจ้างแรงงานถูกกว่าแรงงานไทย	2	0.28
เชื่อฟังมากกว่าแรงงานไทย	1	0.14
แรงงานไทยในปัจจุบันหายาก	5	0.70
ระดับการศึกษาแรงงานที่ต้องการ		
ไม่จำเป็น	571	82.75
อย่างน้อย 6 ปีขึ้นไป	112	16.23
สูงกว่า 12 ปีขึ้นไป	7	1.02
ลักษณะของแรงงาน		
แรงงานประจำ	228	33.04
แรงงานชั่วคราว	462	66.96
ลักษณะงานที่ต้องการ		
แรงงานดูแลในสวนอย่างเดียว	234	33.92
แรงงานเก็บเกี่ยวอย่างเดียว	100	14.49
แรงงานตั้งแต่ปลูกถึงเก็บเกี่ยวผลผลิต	289	41.88
แรงงานดูแลในสวนถึงขนส่งผลผลิต	67	9.71

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ : * สามารถเลือกได้หลายคำตอบ

4) คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรต้องการ

จากการสอบถามคุณลักษณะแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรให้ความสำคัญในการตัดสินใจรับเข้าทำงาน โดยแบ่งระดับการตัดสินใจออกเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย และเพิ่มตัวแปรหากเกษตรกรเห็นว่าไม่จำเป็น พบว่า คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรให้ความสำคัญระดับมาก คือ แรงงานมีความขยันและอดทน แรงงานมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ มีระเบียบวินัยในการทำงาน ตรงต่อเวลา และมีความซื่อสัตย์สุจริต/ความง่ายในการปกครอง คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรให้ความสำคัญระดับปานกลาง คือ มีความรู้พื้นฐานในงานที่ทำ มีทักษะฝีมือแรงงาน มีความสามารถในการแก้ปัญหา รู้จักบริหารเวลา และแรงงานมีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรให้ความสำคัญระดับน้อย คือ ความเป็นผู้นำ และคุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรเห็นว่าไม่จำเป็น คือ การสื่อสารภาษาต่างประเทศ ดังแสดงในตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามคุณลักษณะของแรงงานที่ต้องการสินค้าข้าวในปี

หน่วย : ครัวเรือน

คุณลักษณะของแรงงาน	ระดับความสำคัญ								ค่าเฉลี่ย	แปรผล
	มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่จำเป็น			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. มีความรู้พื้นฐานในงานที่ทำ	269	37.78	325	45.65	49	6.88	69	9.69	2.12	ปานกลาง
2. มีทักษะฝีมือแรงงาน	295	41.43	291	40.87	51	7.16	75	10.54	2.13	ปานกลาง
3. มีความขยันและอดทน	498	69.94	198	27.81	16	2.25	0	0	2.68	มาก
4. มีความสามารถในการแก้ปัญหา	245	34.41	374	52.53	59	8.29	34	4.77	2.17	ปานกลาง
5. มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่	434	60.96	255	35.81	18	2.53	5	0.70	2.57	มาก
6. มีระเบียบวินัยในการทำงาน	401	56.32	280	39.33	24	3.37	7	0.98	2.51	มาก
7. ตรงต่อเวลา	460	64.61	229	32.16	22	3.09	1	0.14	2.61	มาก
8. ความซื่อสัตย์สุจริต/ความง่ายในการปกครองแรงงาน	413	58.01	268	37.64	25	3.51	6	0.84	2.53	มาก
9. มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น	269	37.78	336	47.19	45	6.32	62	8.71	2.14	ปานกลาง
10. การสื่อสารภาษาต่างประเทศ	38	5.34	178	25.00	92	12.92	404	56.74	0.79	ไม่จำเป็น
11. ความเป็นผู้นำ	70	9.83	281	39.47	91	12.78	270	37.92	1.21	น้อย
12. รู้จักบริหารเวลา	161	22.61	343	48.18	65	9.13	143	20.08	1.73	ปานกลาง

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ : 1.00 – 1.66 หมายถึง น้อย, 1.67 - 2.33 หมายถึง ปานกลาง, 2.34 - 3.00 หมายถึง มาก

0 หมายถึง ไม่จำเป็น

5) ลักษณะทั่วไปของแรงงานคนต่างด้าวที่เกษตรกรต้องการ

เมื่อสอบถามเกษตรกรในกรณีที่ย้างแรงงานคนต่างด้าว พบว่า เกษตรกรต้องการรับแรงงานคนต่างด้าวทั้งแบบครัวเรือนและมาเดี่ยว ร้อยละ 75.52 แบบมาเดี่ยว ร้อยละ 17.40 และมาเป็นแบบครัวเรือน ร้อยละ 7.08 และเกษตรกรต้องการแรงงานคนต่างด้าวในภาคเกษตรทั้งเพศหญิงและเพศชาย

ร้อยละ 81.71 เฉพาะเพศชาย ร้อยละ 15.63 และเฉพาะเพศหญิง ร้อยละ 2.66 โดยอายุเฉลี่ยของแรงงานคนต่างด้าวต้องไม่ต่ำกว่า 25.20 ปี และไม่เกิน 50.20 ปี (ตารางที่ 4.8)

ในส่วนลักษณะการเข้าเมืองเกษตรกรต้องการแรงงานคนต่างด้าวที่เข้าเมืองถูกกฎหมาย ร้อยละ 86.14 และได้ทั้ง 2 ลักษณะคือเข้ามาแบบถูกหรือผิดกฎหมายก็ได้ ซึ่งเกษตรกรที่เป็นนายจ้างจะพาไปดำเนินการขอบัตรแรงงานคนต่างด้าวภายหลัง ร้อยละ 13.86 (ตารางที่ 4.8)

เมื่อสอบถามอัตราค่าจ้างแรงงานคนต่างด้าวเทียบกับแรงงานไทย พบว่า เกษตรกรต้องการจ้างแรงงานคนต่างด้าวโดยมีอัตราค่าจ้างเท่ากับแรงงานไทย ร้อยละ 56.04 จ้างแรงงานคนต่างด้าวสูงกว่าแรงงานไทยร้อยละ 42.08 และจ้างสูงกว่าแรงงานไทยร้อยละ 1.48 เนื่องจากแรงงานคนต่างด้าวต้องทำงานหนักกว่าและชั่วโมงทำงานมากกว่าแรงงานไทย (ตารางที่ 4.8)

สำหรับการสื่อสาร เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการแรงงานที่สามารถพูดภาษาไทยได้บ้าง ร้อยละ 80.53 หรือหากมาทำงานในภาคเกษตรก็ต้องมีแรงงานคนต่างด้าว 1 คน ที่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ และไม่จำเป็นต้องพูดภาษาไทยได้ ร้อยละ 19.47 เนื่องจากคิดว่าสามารถมาเรียนรู้ได้จากแรงงานคนต่างด้าวที่อยู่มาก่อนได้ ดังแสดงในตารางที่ 4.8

**ตารางที่ 4.8 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามลักษณะทั่วไปของแรงงานคนต่างด้าวที่เกษตรกรต้องการ
สินค้าข้าวนาปี**

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ลักษณะการทำงาน		
เป็นครัวเรือน	24	7.08
มาเดี่ยว	59	17.40
ได้ทั้ง 2 ลักษณะ	256	75.52
เพศ		
ชาย	53	15.63
หญิง	9	2.66
ได้ทั้ง 2 ลักษณะ	277	81.71
อายุ		
เฉลี่ยต่ำสุด(ปี)	25.20	
เฉลี่ยสูงสุด (ปี)	50.20	
ลักษณะการเข้าเมือง		
ถูกกฎหมาย	292	86.14
ได้ทั้ง 2 ลักษณะ	47	13.86
อัตราค่าจ้างเทียบกับแรงงานไทย		
ถูกกว่า	144	42.48

เท่ากับ	190	56.04
สูงกว่า	5	1.48
การสื่อสาร		
สามารถใช้ภาษาไทยได้	273	80.53
ไม่จำเป็น	66	19.47

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

4.2.2 มั่นสำปะหลัง

1) กิจกรรมการใช้แรงงานของภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรม

การทำงานของแรงงานภาคเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในแต่ละกิจกรรมการผลิต ปี 2559 พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมเตรียมดิน 2.29 ครั้งต่อปี ดูแลรักษา 2.23 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 1.50 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้กิจกรรมการเตรียมดิน 9.32 คนต่อปี ดูแลรักษา 5.01 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 6.80 คนต่อปี จำนวนวันที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 12.48 วันต่อปี ดูแลรักษา 11.49 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 20.97 วันต่อปี รวมวันทำงานทั้งหมด 44.94 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างในการเตรียมดิน 907.84 บาทต่อไร่ ค่าจ้างดูแลรักษา 168.76 บาทต่อไร่ และค่าจ้างเก็บเกี่ยว 859.35 บาทต่อไร่ เมื่อแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง กิจกรรมการใช้แรงงานภาคเกษตร (ตารางที่ 4.9) ดังนี้

พื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 2.85 ครั้งต่อปี ดูแลรักษา 2.33 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 1.25 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 9.14 คนต่อปี ดูแลรักษา 5.74 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 10.75 คนต่อปี จำนวนวันในการทำงานในกิจกรรมการเตรียมดิน 8.31 วันต่อปี ดูแลรักษา 5.80 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 6.19 วันต่อปี รวมวันทำงาน 20.30 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างในการเตรียมดิน 842.47 บาทต่อไร่ ค่าจ้างดูแลรักษา 248.42 บาทต่อไร่ และค่าจ้างเก็บเกี่ยว 887.62 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.9)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 2.53 ครั้งต่อปี ดูแลรักษา 2.50 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 1.64 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 7.55 คนต่อปี ดูแลรักษา 3.96 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 6.68 คนต่อปี จำนวนวันในการทำงานในกิจกรรมการเตรียมดิน 11.50 วันต่อปี ดูแลรักษา 9.65 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 9.74 วันต่อปี รวมวันทำงาน 30.89 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างในการเตรียมดิน 857.21 บาทต่อไร่ ค่าจ้างดูแลรักษา 166.89 บาทต่อไร่ และค่าจ้างเก็บเกี่ยว 858.50 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.9)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 2.45 ครั้งต่อปี ดูแลรักษา 3.25 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 2.45 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 9.90 คนต่อปี ดูแลรักษา 5.20 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 5.25 คนต่อปี จำนวนวันในการทำงานในกิจกรรมการเตรียมดิน 11.78 วันต่อปี ดูแลรักษา 14.32 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 18.06 วันต่อปี รวมวันทำงาน 44.16 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างในการเตรียมดิน 973.33 บาทต่อไร่ ค่าจ้างดูแลรักษา 149.66 บาทต่อไร่ และค่าจ้างเก็บเกี่ยว 801.18 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.9)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 60 ไร่ พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 1.32 ครั้งต่อปี ดูแลรักษา 0.83 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 0.66 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 10.67 คนต่อปี ดูแลรักษา 5.17 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 4.50 คนต่อปี จำนวนวันในการทำงานในกิจกรรมการเตรียมดิน 18.33 วันต่อปี ดูแลรักษา 16.17 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 49.90 วันต่อปี รวมวันทำงาน 84.40

วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างในการเตรียมดิน 958.34 บาทต่อไร่ ค่าจ้างดูแลรักษา 110.08 บาทต่อไร่ และค่าจ้างเก็บเกี่ยว 890.11 บาทต่อไร่ ดังแสดงในตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยการทำงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้ามันสำปะหลัง

ขนาด ฟาร์ม (ไร่)	จำนวนครั้ง (ปี)			จำนวนคนทำงาน (คน)			จำนวนวันทำงาน (วัน)				จำนวนค่าจ้าง (บาทต่อไร่)		
	เตรียม ดิน	ดูแล รักษา	เก็บ เกี่ยว	เตรียม ดิน	ดูแล รักษา	เก็บ เกี่ยว	เตรียม ดิน	ดูแล รักษา	เก็บ เกี่ยว	รวม	เตรียม ดิน	ดูแล รักษา	เก็บ เกี่ยว
≤ 10	2.85	2.33	1.25	9.14	5.71	10.75	8.31	5.80	6.19	20.30	842.47	248.42	887.62
> 10-30	2.53	2.50	1.64	7.55	3.96	6.68	11.50	9.65	9.74	30.89	857.21	166.89	858.50
> 30-60	2.45	3.25	2.45	9.90	5.20	5.25	11.78	14.32	18.06	44.16	973.33	149.66	801.18
> 60	1.32	0.83	0.66	10.67	5.17	4.50	18.33	16.17	49.90	84.40	958.34	110.08	890.11
เฉลี่ยรวม	2.29	2.23	1.50	9.32	5.01	6.80	12.48	11.49	20.97	44.94	907.84	168.76	859.35

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

การใช้แรงงานภาคการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในแต่ละกิจกรรมปีการผลิต 2559 พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 40.84 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 21.12 คนต่อครัวเรือน หรือ 1.39 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการเตรียมดิน 9.32 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.53 คนต่อไร่ การดูแลรักษา 5.01 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.32 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 6.80 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.54 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.10) เมื่อแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง กิจกรรมการใช้แรงงานภาคเกษตร ดังนี้

พื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 6.51 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 25.60 คนต่อครัวเรือน หรือ 3.93 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการเตรียมดิน 9.14 คนต่อครัวเรือน หรือ 1.40 คนต่อไร่ การดูแลรักษา 5.71 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.88 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 10.75 คนต่อครัวเรือน หรือ 1.65 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.10)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ พบว่า พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 19.31 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 18.19 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.95 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการเตรียมดิน 7.55 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.39 คนต่อไร่ การดูแลรักษา 3.96 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.21 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 6.68 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.35 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.10)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 48.20 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 20.35 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.43 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการเตรียมดิน

9.90 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.21 คนต่อไร่ การดูแลรักษา 5.20 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.11 คนต่อไร่ และ

ขนาด ฟาร์ม (ไร่)	พื้นที่ปลูก	การใช้แรงงานรวม		การเตรียมดิน		การดูแลรักษา		การเก็บเกี่ยว	
	ไร่/ครัวเรือน	คน/ ครัวเรือน	คน/ไร่	คน/ ครัวเรือน	คน/ไร่	คน/ ครัวเรือน	คน/ไร่	คน/ ครัวเรือน	คน/ไร่
≤ 10	6.51	25.60	3.93	9.14	1.40	5.71	0.88	10.75	1.65
> 10-30	19.31	18.19	0.95	7.55	0.39	3.96	0.21	6.68	0.35
> 30-60	48.20	20.35	0.43	9.90	0.21	5.20	0.11	5.25	0.11
> 60	89.33	20.34	0.23	10.67	0.12	5.17	0.06	4.50	0.05
เฉลี่ยรวม	40.84	21.12	1.39	9.32	0.53	5.01	0.32	6.80	0.54

แรงงานในการเก็บเกี่ยว 5.25 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.11 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.10)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 60 ไร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 89.33 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 20.34 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.23 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการเตรียมดิน 10.67 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.12 คนต่อไร่ การดูแลรักษา 5.17 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.06 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 4.50 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.05 คนต่อไร่ ดังแสดงในตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ยการใช้แรงงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้ามันสำปะหลัง

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

2) การขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตร

จากการสอบถามเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังโรงงานในรอบปีการผลิต 2559 ถึงการขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ขาดแคลนแรงงาน ร้อยละ 92.91 มีเพียงเกษตรกร ร้อยละ 7.09 ขาดแคลนแรงงาน เมื่อสอบถามการปรับตัวของเกษตรกรเมื่อขาดแคลนแรงงาน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่นำเครื่องจักรมาทดแทนแรงงาน ร้อยละ 48.58 เพิ่มค่าจ้างเป็นแรงจูงใจในการทำงาน ร้อยละ 14.54 ลดขนาดพื้นที่การเกษตรลง ร้อยละ 12.41 ปรับเปลี่ยนช่วงเวลาการผลิต ร้อยละ 7.45 เพิ่มจำนวนชั่วโมงการทำงานล่วงเวลา ร้อยละ 1.77 จ้างแรงงานคนต่างด้าวทดแทน ร้อยละ 0.35 เมื่อสอบถามความต้องการแรงงาน ณ ปัจจุบัน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ต้องการแรงงาน ร้อยละ 80.85 มีเพียงร้อยละ 19.15 และต้องการแรงงานเพิ่ม ร้อยละ 19.15 ดังแสดงในตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกจำแนกตามการขาดแคลนแรงงานของเกษตรกร
สินค้ามันสำปะหลัง

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ในปีที่ผ่านมาท่านขาดแคลนแรงงานหรือไม่		
ไม่ขาดแคลน	261	92.91
ขาดแคลน	21	7.09
ท่านมีการปรับตัวอย่างไร เมื่อขาดแคลนแรงงาน*		
เพิ่มจำนวนชั่วโมงการทำงานล่วงเวลา	5	1.77
เพิ่มค่าจ้างเป็นแรงจูงใจในการทำงาน	41	14.54
จ้างแรงงานคนต่างด้าวทดแทน	1	0.35
นำเครื่องจักรมาทดแทนแรงงาน	137	48.58
ปรับเปลี่ยนช่วงเวลาการผลิต	21	7.45
ลดพื้นที่การเกษตรลง	35	12.41
ในปัจจุบันฟาร์มของท่านต้องการแรงงานเพิ่มหรือไม่		
ไม่ต้องการ	228	80.85
ต้องการ	54	19.15

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ: *สามารถเลือกได้หลายคำตอบ

3) การใช้แรงงานในปัจจุบันและความต้องการแรงงานในอนาคต

ความต้องการแรงงานในอนาคตของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง พบว่า ในอนาคตเกษตรกรต้องการแรงงานภาคเกษตร โดยแรงงานที่เกษตรกรต้องการมีเฉพาะแรงงานไทย

ความต้องการแรงงานภาคเกษตรในอนาคตของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง โดยแบ่งความต้องการแรงงานออกเป็น 3 ช่วงคือ 1-2 ปี 3-5 ปี 6-10 ปี และให้เกษตรกรคาดคะเนจำนวนแรงงานภาคเกษตรในอนาคตที่คิดว่าตนเองจะขาดแคลนหรือต้องการเพิ่มเมื่อมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกหรือปัจจัยอื่นๆ เช่น อายุที่เพิ่มขึ้น ลูกหลานไม่สืบทอดอาชีพเกษตรกรทำให้จำเป็นต้องมีการจ้างแรงงานเกิดขึ้น โดยจำแนกความต้องการของเกษตรกรตามขนาดพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลัง พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานภาคเกษตรในอนาคต ดังนี้

พื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ มีเกษตรกร 150 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 2.01 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างเป็นแรงงานไทย 19.61 คนต่อครัวเรือน และไม่มีการจ้างแรงงานคนต่างด้าว เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 2.81 คนต่อครัวเรือน ช่วง 3-5 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 2.53 คนต่อครัวเรือน และช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 2.53คนต่อครัวเรือน โดยในช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรยังไม่ต้องการแรงงานคนต่างด้าว (ตารางที่ 4.12)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ มีเกษตรกร 106 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 1.68 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างเป็นแรงงานไทย 24.51 คนต่อครัวเรือน และไม่จ้างแรงงานคนต่างด้าว เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 4.04 คนต่อครัวเรือน ช่วง 3-5 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 3.47 คนต่อครัวเรือน และช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 1.01 คนต่อครัวเรือน โดยในช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรยังไม่ต้องการแรงงานคนต่างด้าว (ตารางที่ 4.12)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ มีเกษตรกร 20 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 2.05 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างเป็นแรงงานไทย 28.75 คนต่อครัวเรือน และไม่จ้างแรงงานคนต่างด้าว เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 4.10 คนต่อครัวเรือน ช่วง 3-5 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 3.85 คนต่อครัวเรือน และช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 1.83 คนต่อครัวเรือน โดยในช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรยังไม่ต้องการแรงงานคนต่างด้าว (ตารางที่ 4.12)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 60 ไร่ มีเกษตรกร 6 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 2.30 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างเป็นแรงงานไทย 37.50 คนต่อครัวเรือน และไม่จ้างแรงงานคนต่างด้าว เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 3.99 คนต่อครัวเรือน ช่วง 3-5 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 2.83 คนต่อครัวเรือนและช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 1.83 คนต่อครัวเรือน โดยในช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรยังไม่ต้องการแรงงานคนต่างด้าว ดังแสดงในตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 จำนวนครัวเรือนของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกและจำแนกตามการใช้แรงงานในปัจจุบันและความต้องการแรงงานในอนาคตสินค้าน้ำมันสำปะหลัง

ขนาดพื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวนแรงงานในปัจจุบัน			จำนวนแรงงานที่ต้องการในอนาคต					
		แรงงานในครัวเรือน (คน)	แรงงานจ้าง (คน)		1-2 ปี (คน)		3-5 ปี (คน)		6-10 ปี (คน)	
			ไทย	ต่างด้าว	ไทย	ต่างด้าว	ไทย	ต่างด้าว	ไทย	ต่างด้าว
		จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	
≤10	150	2.01	19.61	-	2.81	-	2.52	-	2.53	-
> 10-30	106	1.68	24.51	-	4.04	-	3.47	-	1.01	-
> 30-60	20	2.05	28.75	-	4.10	-	3.85	-	1.83	-
>60	6	2.30	37.50	-	3.99	-	2.83	-	1.83	-

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

สำหรับการเลือกใช้แรงงานของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรยังคงเลือกใช้แรงงานไทยในทุกขนาดพื้นที่เพาะปลูก เมื่อสอบถามเหตุผลในการเลือกจ้างแรงงานคนต่างด้าว เกษตรกรให้เหตุผลประกอบว่ายังไม่มีการจ้างแรงงานคนต่างด้าวเข้ามาทำงานในกิจกรรมนี้

ในส่วนของระดับการศึกษาของแรงงานจ้างภาคเกษตร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าไม่จำเป็นร้อยละ 79.84 รองลงมา ต้องอย่างน้อย 6 ปีขึ้นไป ร้อยละ 19.35 และมีเพียงร้อยละ 0.81 ที่เห็นว่าต้องมีระดับการศึกษาสูงกว่า 12 ปีขึ้นไป ลักษณะแรงงานที่ต้องการจ้างส่วนใหญ่เป็นการจ้างแรงงานชั่วคราว ร้อยละ 58.13 และเป็นการจ้างแรงงานประจำ ร้อยละ 41.87 (ตารางที่ 4.13)

ลักษณะงานที่ต้องการจ้าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการจ้างเพาะปลูกอย่างเดียว ร้อยละ 43.07 รองลงมา เป็นการจ้างแรงงานดูแลตั้งแต่ปลูกถึงเก็บเกี่ยวผลผลิต ร้อยละ 30.66 การจ้างเก็บเกี่ยวผลผลิตและการขนส่ง ร้อยละ 25.91 และจ้างในการคัดผลผลิต ร้อยละ 0.36 ดังแสดงในตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามความต้องการแรงงานสินค้าน้ำมันสำปะหลัง

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เหตุผลที่เลือกใช้แรงงานคนต่างด้าว*		

ทำงานหนักได้มากกว่า	-	-
ค่าจ้างแรงงานถูกกว่าแรงงานไทย	-	-
เชื้อเพลิงมากกว่าแรงงานไทย	-	-
มีวันหยุดน้อยกว่าแรงงานไทย	-	-
มีทักษะ/ฝีมือดีกว่าแรงงานไทย	-	-
มีประสบการณ์มากกว่า	-	-
แรงงานไทยในปัจจุบันหายาก	-	-
ระดับการศึกษาแรงงานที่ต้องการ		
ไม่จำเป็น	198	79.84
อย่างน้อย 6 ปีขึ้นไป	48	19.35
สูงกว่า 12 ปีขึ้นไป	2	0.81
ลักษณะของแรงงาน		
แรงงานประจำ	139	41.87
แรงงานชั่วคราว	193	58.13
ลักษณะงานที่ต้องการ		
แรงงานเพาะปลูกอย่างเดียว	118	43.07
แรงงานในฟาร์ม	84	30.66
แรงงานเก็บเกี่ยวผลผลิต	71	25.91
แรงงานคัดแยกผลผลิต	1	0.36

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ : * สามารถเลือกได้หลายคำตอบ

4) คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรต้องการ

จากการสอบถามคุณลักษณะแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรให้ความสำคัญในการตัดสินใจรับเข้าทำงาน โดยแบ่งระดับการตัดสินใจออกเป็น 3 ระดับคือ มาก ปานกลาง น้อย และเพิ่มตัวแปรหากเกษตรกรเห็นว่าไม่จำเป็น พบว่า คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรให้ความสำคัญระดับมาก คือ มีความขยันและอดทน มีความรับผิดชอบหน้าที่ มีระเบียบวินัยในการทำงาน ตรงต่อเวลา และมีความซื่อสัตย์สุจริต/ความง่ายในการปกครอง คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรให้ความสำคัญระดับปานกลาง คือ แรงงานมีความรู้พื้นฐานในงานที่ทำ มีทักษะฝีมือแรงงาน มีความสามารถในการแก้ปัญหา และมีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรให้ความสำคัญระดับน้อย คือ ความเป็นผู้นำและรู้จักบริหารเวลา คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรเห็นว่าไม่จำเป็น คือ การสื่อสารภาษาต่างประเทศ ดังแสดงในตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามคุณลักษณะของแรงงานที่ต้องการสินค้า
มันสำปะหลัง

หน่วย : ครัวเรือน

คุณลักษณะของแรงงาน	ระดับความสำคัญ								ค่าเฉลี่ย	แปรผล
	มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่จำเป็น			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. มีความรู้พื้นฐานในงานที่ทำ	92	36.51	118	46.83	16	6.35	26	10.31	2.10	ปานกลาง
2. มีทักษะฝีมือแรงงาน	99	39.29	106	42.21	13	5.16	34	13.34	2.07	ปานกลาง
3. มีความขยันและอดทน	198	70.97	80	28.67	1	0.36	-	-	2.71	มาก
4. มีความสามารถในการแก้ปัญหา	77	27.02	155	54.39	34	11.93	19	6.66	2.02	ปานกลาง
5. มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่	134	46.37	140	48.44	6	2.08	9	3.11	2.38	มาก
6. มีระเบียบวินัยในการทำงาน	118	46.53	119	47.22	9	3.57	6	2.68	2.38	มาก
7. ตรงต่อเวลา	158	62.70	85	33.73	8	3.17	1	0.40	2.59	มาก
8. ความซื่อสัตย์สุจริต/ความง่ายในการปกครองแรงงาน	126	46.67	132	48.89	2	0.74	10	3.70	2.39	มาก
9. มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น	69	26.04	158	59.62	4	1.51	34	12.83	1.99	ปานกลาง
10. การสื่อสารภาษาต่างประเทศ	3	1.11	48	17.71	71	26.20	149	54.98	0.65	ไม่จำเป็น
11. ความเป็นผู้นำ	11	4.62	104	43.70	49	20.59	74	31.09	1.22	น้อย
12. รู้จักบริหารเวลา	35	13.94	129	51.39	38	15.14	49	19.53	1.60	น้อย

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ: 1.00 – 1.66 หมายถึง น้อย, 1.67 - 2.33 หมายถึง ปานกลาง, 2.34 - 3.00 หมายถึง มาก
0 หมายถึง ไม่จำเป็น

5) ลักษณะทั่วไปของแรงงานคนต่างด้าวที่เกษตรกรต้องการ

เมื่อสอบถามเกษตรกรในกรณีที่ย้างแรงงานคนต่างด้าว พบว่า เกษตรกรต้องการรับแรงงานคนต่างด้าวมาเป็นครัวเรือน ร้อยละ 29.31 ได้ทั้งแบบครัวเรือนและมาเดี่ยว ร้อยละ 55.17 และแบบมาเดี่ยว ร้อยละ 15.52 และต้องการแรงงานคนต่างด้าวในภาคเกษตรทั้งเพศหญิงและเพศชาย ร้อยละ 57.43 เฉพาะเพศชาย ร้อยละ 42.57 และไม่ต้องการเพศหญิง โดยอายุเฉลี่ยของแรงงานคนต่างด้าวไม่ต่ำกว่า 16 ปี และไม่เกิน 60 ปี (ตารางที่ 4.15)

ในส่วนลักษณะการเข้าเมือง เกษตรกรต้องการแรงงานคนต่างด้าวที่เข้าเมืองถูกกฎหมาย ร้อยละ 76.74 และได้ทั้ง 2 ลักษณะ คือเข้ามาแบบถูกหรือผิดกฎหมายก็ได้ ซึ่งเกษตรกรที่เป็นนายจ้างจะพาไปดำเนินการขอบัตรแรงงานคนต่างด้าวภายหลัง ร้อยละ 23.26 (ตารางที่ 4.15)

เมื่อสอบถามอัตราค่าจ้างแรงงานคนต่างด้าวเทียบกับแรงงานไทย พบว่า เกษตรกรต้องการจ้างแรงงานคนต่างด้าวเท่ากับแรงงานไทย ร้อยละ 64 จ้างแรงงานคนต่างด้าวสูงกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 36 และไม่มีการจ้างสูงกว่าแรงงานไทย (ตารางที่ 4.15)

การสื่อสาร เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการแรงงานที่สามารถพูดภาษาไทยได้บ้าง ร้อยละ 38 หรือหากมาทำงานในภาคเกษตรกรก็ต้องมีแรงงานคนต่างด้าว 1 คนที่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ และไม่จำเป็นต้องพูดภาษาไทยได้ ร้อยละ 62 เนื่องจากคิดว่าสามารถมาเรียนรู้ได้จากแรงงานคนต่างด้าวที่อยู่มาก่อนได้ ดังแสดงในตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามลักษณะทั่วไปของแรงงานคนต่างด้าวที่เกษตรกรต้องการสินค้ามันสำปะหลัง

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ลักษณะการทำงาน		
เป็นครัวเรือน	17	29.31
มาเดี่ยว	9	15.52
ได้ทั้ง 2 ลักษณะ	32	55.17
เพศ		
ชาย	43	42.57
ได้ทั้ง 2 ลักษณะ	58	57.43
อายุ		
เฉลี่ยต่ำสุด(ปี)	16	
เฉลี่ยสูงสุด (ปี)	60	
ลักษณะการเข้าเมือง		
ถูกกฎหมาย	33	76.74
ได้ทั้ง 2 ลักษณะ	10	23.26
อัตราค่าจ้างเทียบกับแรงงานไทย		
สูงกว่า	18	36.00
เท่ากับ	32	64.00
การสื่อสาร		
สามารถใช้ภาษาไทยได้	19	38.00
ไม่จำเป็น	31	62.00

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

4.2.3 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

1) กิจกรรมการใช้แรงงานของภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรม

การทำงานของแรงงานภาคเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในแต่ละกิจกรรมการผลิต ปี 2559 พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมเตรียมดิน 5.99 ครั้งต่อปี ดูแลรักษา 8.12 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 3.07 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 4.89 คนต่อปี ดูแลรักษา 6.34 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 10.20 คนต่อปี จำนวนวันที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 16.10 วันต่อปี ดูแลรักษา 18.45 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 13.64 วันต่อปี รวมวันทำงานทั้งหมด 47.98 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างในการเตรียมดิน 359.73 บาทต่อไร่ ค่าจ้างดูแลรักษา 204.87 บาทต่อไร่ และค่าจ้างเก็บเกี่ยว 418.79 บาทต่อไร่ เมื่อแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ กิจกรรมการใช้แรงงานภาคเกษตร (ตารางที่ 4.16) ดังนี้

พื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 8.70 ครั้งต่อปี ดูแลรักษา 17.71 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 1.86 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 4.80 คนต่อปี ดูแลรักษา 5.32 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 10.19 คนต่อปี จำนวนวันในการทำงานในกิจกรรมการเตรียมดิน 14.21 วันต่อปี ดูแลรักษา 16.93 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 5.81 วันต่อปี รวมวันทำงาน 36.95 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างในการเตรียมดิน 508.51 บาทต่อไร่ ค่าจ้างดูแลรักษา 299.22 บาทต่อไร่ และค่าจ้างเก็บเกี่ยว 652.30 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.16)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 5.75 ครั้งต่อปี ดูแลรักษา 6.81 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 2.15 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 4.21 คนต่อปี ดูแลรักษา 6.39 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 10.18 คนต่อปี จำนวนวันในการทำงานในกิจกรรมการเตรียมดิน 12.67 วันต่อปี ดูแลรักษา 10.99 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 9.56 วันต่อปี รวมวันทำงาน 33.22 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างในการเตรียมดิน 361.87 บาทต่อไร่ ค่าจ้างดูแลรักษา 181.76 บาทต่อไร่ และค่าจ้างเก็บเกี่ยว 349.34 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.16)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 4.03 ครั้งต่อปี ดูแลรักษา 4.39 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 4 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 8.51 คนต่อปี ดูแลรักษา 7.82 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 10.72 คนต่อปี จำนวนวันในการทำงานในกิจกรรมการเตรียมดิน 11.68 วันต่อปี ดูแลรักษา 19.57 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 16.24 วันต่อปี รวมวันทำงาน

47.49 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างในการเตรียมดิน 312.18 บาทต่อไร่ ค่าจ้างดูแลรักษา 133.85 บาทต่อไร่ และค่าจ้างเก็บเกี่ยว 340.57 บาทต่อไร่

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 60 ไร่ พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมการเตรียมดิน 4.04 ครั้งต่อปี ดูแลรักษา 5.13 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 3.78 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้กิจกรรมการเตรียมดิน 3 คนต่อปี ดูแลรักษา 8.93 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 9.48 คนต่อปี จำนวนวันในการทำงานในกิจกรรมการเตรียมดิน 25.80 วันต่อปี ดูแลรักษา 25.94 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 22.50 วันต่อปี รวมวันทำงาน 74.24 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างในการเตรียมดิน 301.35 บาทต่อไร่ ค่าจ้างดูแลรักษา 204.66 บาทต่อไร่ และค่าจ้างเก็บเกี่ยว 332.95 บาทต่อไร่ ดังแสดงในตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 ค่าเฉลี่ยการทำงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ขนาด ฟาร์ม (ไร่)	จำนวนครั้ง (ปี)			จำนวนคนทำงาน (คน)			จำนวนวันทำงาน (วัน)				จำนวนค่าจ้าง (บาทต่อไร่)		
	เตรียม ดิน	ดูแล รักษา	เก็บ เกี่ยว	เตรียม ดิน	ดูแล รักษา	เก็บ เกี่ยว	เตรียม ดิน	ดูแล รักษา	เก็บ เกี่ยว	รวม	เตรียม ดิน	ดูแล รักษา	เก็บ เกี่ยว
≤ 10	8.70	17.71	1.86	4.80	5.32	10.19	14.21	16.93	5.81	36.95	508.51	299.22	652.30
> 10-30	5.75	6.81	2.15	4.21	6.39	10.18	12.67	10.99	9.56	33.22	361.87	181.76	349.34
> 30-60	4.03	4.39	4.00	8.51	7.82	10.72	11.68	19.57	16.24	47.49	312.18	133.85	340.57
> 60	4.04	5.13	3.78	3.00	8.93	9.48	25.80	25.94	22.50	74.24	301.35	204.66	332.95
เฉลี่ยรวม	5.99	8.12	3.07	4.89	6.34	10.20	16.10	18.45	13.64	47.98	359.73	204.87	418.79

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

การใช้แรงงานภาคการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในแต่ละกิจกรรม ปีการผลิต 2559 พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 25.15 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 20.12 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.85 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการเตรียมดิน 4.89 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.19 คนต่อไร่ การดูแลรักษา 6.34 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.25 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 10.20 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.41 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.17) เมื่อแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ กิจกรรมการใช้แรงงานภาคการเกษตร ดังนี้

พื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 6.60 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 20.31 คนต่อครัวเรือน หรือ 3.08 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการ

เตรียมดิน 4.80 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.73 คนต่อไร่ การดูแลรักษา 5.32 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.81 คนต่อไร่

ขนาด ฟาร์ม (ไร่)	พื้นที่ปลูก	การใช้แรงงานรวม		การเตรียมดิน		การดูแลรักษา		การเก็บเกี่ยว	
	ไร่/ครัวเรือน	คน/ ครัวเรือน	คน/ไร่	คน/ ครัวเรือน	คน/ไร่	คน/ ครัวเรือน	คน/ไร่	คน/ ครัวเรือน	คน/ไร่
≤ 10	6.60	20.31	3.08	4.80	0.73	5.32	0.81	10.19	1.54
> 10-30	20.49	20.78	1.01	4.21	0.21	6.39	0.31	10.18	0.50
> 30-60	43.20	27.05	0.63	8.51	0.20	7.82	0.18	10.72	0.25
> 60	117.78	21.41	0.18	3.00	0.03	8.93	0.08	9.48	0.08
เฉลี่ยรวม	25.15	20.12	0.85	4.89	0.19	6.34	0.25	10.20	0.41

และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 10.19 คนต่อครัวเรือน หรือ 1.54 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.17)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 20.49 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 20.78 คนต่อครัวเรือน หรือ 1.01 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการเตรียมดิน 4.21 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.21 คนต่อไร่ การดูแลรักษา 6.39 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.31 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 10.18 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.50 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.17)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 43.20 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 27.05 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.63 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการเตรียมดิน 8.51 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.20 คนต่อไร่ การดูแลรักษา 7.82 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.18 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 10.72 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.25 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.17)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 60 ไร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 117.78 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 21.41 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.18 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการเตรียมดิน 3 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.03 คนต่อไร่ การดูแลรักษา 8.93 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.08 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 9.48 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.08 คนต่อไร่ ดังแสดงในตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 ค่าเฉลี่ยการใช้แรงงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

2) การขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตร

จากการสอบถามเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในรอบปีที่ผ่านมาถึงการขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ขาดแคลนแรงงาน ร้อยละ 80.39 มีเพียงเกษตรกร ร้อยละ 19.61 ขาดแคลนแรงงาน เมื่อสอบถามการปรับตัวของเกษตรกรเมื่อขาดแคลนแรงงาน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้วิธีนำเครื่องจักรมาทดแทนแรงงาน ร้อยละ 41.71 รองลงมาใช้วิธีจูงควิล่วงหน้าใช้แรงงานเพื่อนบ้าน (เอาแรง) รอให้

แรงงานเสริมงานปัจจุบันก่อน หรือการแลกเปลี่ยนแรงงาน ร้อยละ 18.51 ใช้การเพิ่มค่าจ้างเป็นแรงจูงใจในการทำงาน ร้อยละ 11.88 ใช้วิธีจ้างแรงงานคนต่างด้าวทดแทน ร้อยละ 9.39 ใช้วิธีเพิ่มจำนวนชั่วโมงการทำงานล่วงเวลา ร้อยละ 7.46 ใช้วิธีลดขนาดพื้นที่ทำการเกษตรลง ร้อยละ 6.91 และใช้วิธีปรับเปลี่ยนช่วงเวลาการผลิต ร้อยละ 4.14 เมื่อสอบถามความต้องการแรงงานเพิ่ม ณ ปัจจุบัน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ต้องการแรงงานเพิ่มเติม ร้อยละ 71.82 และต้องการแรงงานเพิ่ม ร้อยละ 28.18 ดังแสดงในตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกจำแนกตามการขาดแคลนแรงงานของเกษตรกร
สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ในปีที่ผ่านมาท่านขาดแคลนแรงงานหรือไม่		
ไม่ขาดแคลน	291	80.39
ขาดแคลน	71	19.61
ท่านมีการปรับตัวอย่างไร เมื่อขาดแคลนแรงงาน*		
เพิ่มจำนวนชั่วโมงการทำงานล่วงเวลา	27	7.46
เพิ่มค่าจ้างเป็นแรงจูงใจในการทำงาน	43	11.88
จ้างแรงงานคนต่างด้าวทดแทน	34	9.39
นำเครื่องจักรมาทดแทนแรงงาน	152	41.71
ลดขนาดพื้นที่ทำการเกษตรลง	24	6.91

ปรับเปลี่ยนช่วงเวลาการผลิต	15	4.14
อื่นๆ(จองคิวล่วงหน้า/แรงงานเพื่อนบ้าน (เอาแรง)/ รอให้แรงงานเสร็จงานปัจจุบันก่อน/แลกเปลี่ยนแรงงาน	67	18.51
ในปัจจุบันฟาร์มของท่านต้องการแรงงานเพิ่มหรือไม่		
ไม่ต้องการ	260	71.82
ต้องการ	102	28.18

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ : * สามารถเลือกได้หลายคำตอบ

3) การใช้แรงงานในปัจจุบันและความต้องการแรงงานในอนาคต

ความต้องการแรงงานในอนาคตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พบว่า ในอนาคตเกษตรกรต้องการแรงงานภาคเกษตร โดยแรงงานที่เกษตรกรต้องการมีทั้งแรงงานไทยและแรงงานคนต่างด้าว

ความต้องการแรงงานภาคเกษตรในอนาคตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยแบ่งความต้องการแรงงานออกเป็น 3 ช่วงคือ 1-2 ปี 3-5 ปี 6-10 ปี และให้เกษตรกรคาดคะเนจำนวนแรงงานภาคเกษตรในอนาคตที่คิดว่าตนเองจะขาดแคลนหรือต้องการเพิ่มเมื่อมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกหรือปัจจัยอื่นๆ เช่น อายุที่เพิ่มขึ้น ลูกหลานไม่สืบทอดอาชีพเกษตรกรทำให้จำเป็นต้องมีการจ้างแรงงานเกิดขึ้น โดยจำแนกความต้องการของเกษตรกรตามขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานภาคเกษตรในอนาคต ดังนี้

พื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ มีเกษตรกร 144 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 1.99 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างเป็นแรงงานไทย 12 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 2.73 คนต่อครัวเรือน เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานภาคเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 3.23 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 4.45 คนต่อครัวเรือน ช่วง 3-5 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 3.43 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 4.91 คนต่อครัวเรือน และช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 4.16 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 5.74 คนต่อครัวเรือน (ตารางที่ 4.19)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ มีเกษตรกร 146 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 2.27 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างเป็นแรงงานไทย 14 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 2.18 คนต่อครัวเรือน เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 4.90 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 3.74 คนต่อครัวเรือน ช่วง 3-5 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 4.87 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 4.71 คนต่อครัวเรือน และช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 5.38 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 6.32 คนต่อครัวเรือน (ตารางที่ 4.19)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ มีเกษตรกร 45 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 2.09 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างเป็นแรงงานไทย 15 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 2.19 คนต่อครัวเรือน เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 3.79 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 6.89 คนต่อครัวเรือน และช่วง 3-5 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 3.50 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 11.25 คนต่อครัวเรือน และช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 3.13 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 11.25 คนต่อครัวเรือน (ตารางที่ 4.19)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 60 ไร่ มีเกษตรกร 27 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 2.11 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างเป็นแรงงานไทย 15 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 2.70 คนต่อครัวเรือน เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 6 คนต่อครัวเรือน และไม่มีความต้องการแรงงานคนต่างด้าว ช่วง 3-5 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 4 คนต่อครัวเรือน และไม่มีความต้องการแรงงานคนต่างด้าว และช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 2.89 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 1 คนต่อครัวเรือน ดังแสดงในตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 จำนวนครัวเรือนของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกและจำแนกตามการใช้แรงงานในปัจจุบันและความต้องการแรงงานในอนาคตสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ขนาดพื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวนแรงงานในปัจจุบัน			จำนวนแรงงานที่ต้องการในอนาคต					
		แรงงานในครัวเรือน (คน)	แรงงานจ้าง (คน)		1-2 ปี (คน)		3-5 ปี (คน)		6-10 ปี (คน)	
			ไทย	ต่างด้าว	ไทย	ต่างด้าว	ไทย	ต่างด้าว	ไทย	ต่างด้าว
จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	
≤10	144	1.99	12	2.73	3.23	4.45	3.43	4.91	4.16	5.74
> 10-30	146	2.27	14	2.18	4.90	3.74	4.87	4.71	5.38	6.32
> 30-60	45	2.09	15	2.19	3.76	6.89	3.50	11.25	3.13	11.25
>60	27	2.11	15	2.70	6	-	4	-	2.89	1

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

สำหรับการเลือกใช้แรงงานของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังเลือกใช้แรงงานไทยมากกว่าแรงงานคนต่างด้าว เมื่อสอบถามเหตุผลในเลือกจ้างแรงงานคนต่างด้าวเกษตรกรให้เหตุผลประกอบโดยพบว่า ส่วนใหญ่แรงงานไทยในปัจจุบันหายากจำเป็นต้องพึ่งแรงงานคนต่างด้าว ร้อยละ 11.33 รองลงมาแรงงานคนต่างด้าวทำงานหนักได้มากกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 11.05 แรงงานคนต่างด้าวค่าจ้างแรงงานถูกกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 7.46 แรงงานคนต่างด้าวเชื่อฟังมากกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 3.04 อื่นๆ ร้อยละ 2.21

แรงงานคนต่างด้าวมีทักษะ/ฝีมือดีกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 1.38 แรงงานคนต่างด้าวมีประสบการณ์มากกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 1.10 และแรงงานคนต่างด้าวมีวันหยุดงานน้อยกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 0.55 (ตารางที่ 4.20)

ในส่วนของระดับการศึกษาของแรงงานจ้างภาคเกษตรพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีระดับการศึกษาอย่างน้อย 6 ปีขึ้นไป ร้อยละ 17.36 และมีเพียงร้อยละ 0.7 ที่เห็นว่าต้องมีระดับการศึกษาสูงกว่า 12 ปีขึ้นไป ลักษณะแรงงานที่ต้องการจ้างส่วนใหญ่เป็นการจ้างแรงงานชั่วคราว ร้อยละ 77.84 และเป็นการจ้างแรงงานประจำ ร้อยละ 22.16 (ตารางที่ 4.20)

ลักษณะงานที่ต้องการจ้าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นแรงงานทั่วไปในฟาร์ม ร้อยละ 41.91 รองลงมาคือแรงงานเพาะปลูก ร้อยละ 34.13 แรงงานเก็บเกี่ยวผลผลิต ร้อยละ 23.36 และแรงงานในการควบคุมเครื่องจักร ร้อยละ 0.60 ดังแสดงในตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามความต้องการแรงงานสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เหตุผลที่เลือกใช้แรงงานต่างด้าว*		
ทำงานหนักได้มากกว่า	40	11.05
ค่าจ้างแรงงานถูกกว่าแรงงานไทย	27	7.46
เชื้อเพลิงมากกว่าแรงงานไทย	11	3.04
มีวันหยุดน้อยกว่าแรงงานไทย	2	0.55
มีทักษะ/ฝีมือดีกว่าแรงงานไทย	5	1.38
มีประสบการณ์มากกว่า	4	1.10
แรงงานไทยในปัจจุบันหายาก	41	11.33
อื่นๆ	8	2.21
ระดับการศึกษาแรงงานที่ต้องการ		
ไม่จำเป็น	296	81.77
อย่างน้อย 6 ปีขึ้นไป	63	17.40
สูงกว่า 12 ปีขึ้นไป	3	0.83
ลักษณะของแรงงาน		
แรงงานประจำ	80	22.16
แรงงานชั่วคราว	282	77.84
ลักษณะงานที่ต้องการ		
แรงงานเพาะปลูก	124	34.13
แรงงานในฟาร์ม	152	41.91
แรงงานควบคุมเครื่องจักร	2	0.60
แรงงานเก็บเกี่ยวผลผลิต	84	23.36

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ : * สามารถเลือกได้หลายคำตอบ

4) คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรต้องการ

จากการสอบถามคุณลักษณะแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรให้ความสำคัญในการตัดสินใจรับทำงาน โดยแบ่งระดับการตัดสินใจออกเป็น 3 ระดับคือ มาก ปานกลาง น้อย และเพิ่มตัวแปรหากเกษตรกรเห็นว่าไม่จำเป็น พบว่า คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรให้ความสำคัญระดับมาก คือ มีความรู้พื้นฐานในงานที่ทำ มีทักษะฝีมือแรงงาน มีความขยันและอดทน มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ มีระเบียบวินัยในการทำงาน ตรงต่อเวลา มีความซื่อสัตย์สุจริต/ความง่ายในการปกครอง คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรให้ความสำคัญระดับปานกลาง คือ มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและรู้จักการบริหารเวลา คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรให้ความสำคัญระดับน้อย คือ มีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความเป็นผู้นำ คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรเห็นว่าไม่จำเป็น คือ การสื่อสารภาษาต่างประเทศ ดังแสดงในตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามคุณลักษณะของแรงงานที่ต้องการสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

หน่วย : ครัวเรือน

คุณลักษณะของแรงงาน	ระดับความสำคัญ								ค่าเฉลี่ย	แปรผล
	มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่จำเป็น			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. มีความรู้พื้นฐานในงานที่ทำ	143	39.50	120	33.15	28	7.74	71	19.61	2.63	มาก
2. มีทักษะฝีมือแรงงาน	161	44.47	109	30.11	22	6.08	70	19.34	2.40	มาก
3. มีความขยันและอดทน	262	72.38	84	23.20	8	2.21	8	2.21	2.50	มาก
4. มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา	128	35.36	149	41.16	30	8.29	55	15.19	2.01	ปานกลาง
5. มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่	210	58.01	114	31.49	13	3.59	25	6.91	2.47	มาก
6. มีระเบียบวินัยในการทำงาน	197	54.42	127	35.08	14	3.87	24	6.63	2.36	มาก
7. ตรงต่อเวลา	239	66.02	100	27.63	10	2.76	13	3.59	2.39	มาก
8. ความซื่อสัตย์สุจริต/ความง่ายในการปกครองแรงงาน	199	54.97	129	35.64	19	5.25	15	4.14	2.64	มาก
9. มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น	157	43.37	138	38.12	23	6.36	44	12.15	1.35	น้อย
10. การสื่อสารภาษาต่างประเทศ	36	9.94	75	20.72	64	17.68	187	51.66	0.42	ไม่จำเป็น
11. มีความเป็นผู้นำ	43	11.88	133	36.74	52	14.36	134	37.02	1.08	น้อย
12. รู้จักบริหารเวลา	86	23.76	161	44.47	38	10.50	77	21.27	1.97	ปานกลาง

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ : 1.00 – 1.66 หมายถึง น้อย, 1.67 - 2.33 หมายถึง ปานกลาง, 2.34 - 3.00 หมายถึง มาก
0 หมายถึง ไม่จำเป็น

5) ลักษณะทั่วไปของแรงงานคนต่างด้าวที่เกษตรกรต้องการ

เมื่อสอบถามเกษตรกรในกรณีที่ยังจ้างแรงงานคนต่างด้าว พบว่า เกษตรกรต้องการรับแรงงานคนต่างด้าวมาได้ทั้งแบบครัวเรือนและมาเดี่ยว ร้อยละ 70.23 แบบมาเดี่ยว ร้อยละ 16.85 และมาเป็นครัวเรือน ร้อยละ 12.92 และต้องการแรงงานคนต่างด้าวในภาคเกษตรทั้งเพศหญิงและเพศชาย ร้อยละ 87.64 เฉพาะเพศชาย ร้อยละ 11.24 และเฉพาะเพศหญิง ร้อยละ 1.12 โดยอายุเฉลี่ยของแรงงานคนต่างด้าวต้องไม่ต่ำกว่า 24.09 ปี และไม่เกิน 44.80 ปี (ตารางที่ 4.22)

ในส่วนลักษณะการเข้าเมืองเกษตรกรต้องการแรงงานคนต่างด้าวที่เข้าเมืองถูกกฎหมาย ร้อยละ 65.93 ได้ทั้ง 2 ลักษณะคือเข้ามาแบบถูกหรือไม่ถูกกฎหมายก็ได้ ร้อยละ 31.87 และเข้ามาแบบไม่ถูกกฎหมาย ซึ่งเกษตรกรที่เป็นนายจ้างจะพาไปดำเนินการขอบัตรแรงงานคนต่างด้าวภายหลัง ร้อยละ 2.20 (ตารางที่ 4.22)

เมื่อสอบถามอัตราค่าจ้างแรงงานคนต่างด้าวเทียบกับแรงงานไทย พบว่า เกษตรกรต้องการจ้างแรงงานคนต่างด้าวเท่ากับแรงงานไทย ร้อยละ 66.86 จ้างแรงงานคนต่างด้าวถูกกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 32.58 และจ้างสูงกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 0.56 เนื่องจากแรงงานคนต่างด้าวทำงานเยาะกว่าแรงงานไทย (ตารางที่ 4.22)

การสื่อสาร เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการแรงงานที่สามารถพูดภาษาไทยได้บ้าง ร้อยละ 69.66 และไม่จำเป็นต้องพูดภาษาไทยได้ ร้อยละ 30.34 เนื่องจากคิดว่าสามารถมาเรียนรู้ได้จากแรงงานต่างด้าวที่อยู่มาก่อนได้ ดังแสดงในตารางที่ 4.22

ตารางที่ 4.22 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามลักษณะทั่วไปของแรงงานคนต่างด้าวที่เกษตรกรต้องการ
สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ลักษณะการมาทำงาน		

เป็นครัวเรือน	23	12.92
มาเดี่ยว	30	16.85
ได้ทั้ง 2 ลักษณะ	125	70.23
เพศ		
ชาย	20	11.24
หญิง	2	1.12
ได้ทั้ง 2 ลักษณะ	156	87.64
อายุ		
เฉลี่ยต่ำสุด (ปี)		24.09
เฉลี่ยสูงสุด (ปี)		44.80

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

ตารางที่ 4.22 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามลักษณะทั่วไปของแรงงานคนต่างด้าวที่เกษตรกรต้องการสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ลักษณะการเข้าเมือง		
ถูกกฎหมาย	120	65.93
ไม่ถูกกฎหมาย	4	2.20
ได้ทั้ง 2 ลักษณะ	58	31.87
อัตราค่าจ้างเทียบกับแรงงานไทย		
ถูกกว่า	58	32.58
เท่ากับ	119	66.86
สูงกว่า	1	0.56
การสื่อสาร		
สามารถใช้ภาษาไทยได้	124	69.66
ไม่จำเป็น	54	30.34

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

4.2.4 ยางพารา

1) กิจกรรมการใช้แรงงานของภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรม

การทำงานของแรงงานภาคการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในแต่ละกิจกรรมปีการผลิต 2559 พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมการดูแลรักษา 2.65 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 162.14 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้ในกิจกรรมการดูแลรักษา 3.97 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 4.04 คนต่อปี จำนวนวันที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมการดูแลรักษา 5.59 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 214.43 วันต่อปี รวมวันทำงานทั้งหมด 240.50 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างในการดูแลรักษา 90.21 บาทต่อไร่ และค่าจ้างเก็บเกี่ยว 2,408.31 บาทต่อไร่ เมื่อแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกยางพารา กิจกรรมการใช้แรงงานภาคเกษตร (ตารางที่ 4.23) ดังนี้

พื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมการดูแลรักษา 2.61 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 149.35 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้กิจกรรมการดูแลรักษา 3.30 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 3.06 คนต่อปี จำนวนวันในการทำงานในกิจกรรมการดูแลรักษา 3.72 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 171.35 วันต่อปี รวมวันทำงาน 193.63 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างในการดูแลรักษา 62.81 บาทต่อไร่ และค่าจ้างเก็บเกี่ยว 1,381.95 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.23)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมการดูแลรักษา

ขนาด	จำนวนครั้ง (ปี)	จำนวนคนทำงาน (คน)	จำนวนวันทำงาน (วัน)	จำนวนค่าจ้าง (บาทต่อไร่)
------	-----------------	-------------------	---------------------	--------------------------

2.70 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 162.14 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้กิจกรรมการดูแลรักษา 4.10 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 3.69 คนต่อปี จำนวนวันในการทำงานในกิจกรรมการดูแลรักษา 6.12 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 231.92 วันต่อปี รวมวันทำงาน 262.23 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างในการดูแลรักษา 110.44 บาทต่อไร่ และค่าจ้างเก็บเกี่ยว 2,157.15 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.23)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมการดูแลรักษา 2.69 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 216.94 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้กิจกรรมการดูแลรักษา 4.23 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 8.45 คนต่อปี จำนวนวันในการทำงานในกิจกรรมการดูแลรักษา 6.99 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 283.16 วันต่อปี รวมวันทำงาน 303.60 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างในการดูแลรักษา 43.82 บาทต่อไร่ และค่าจ้างเก็บเกี่ยว 2,836.21 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.23)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 60 ไร่ พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมการดูแลรักษา 2.45 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 168 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้กิจกรรมการดูแลรักษา 10.36 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 9.89 คนต่อปี จำนวนวันในการทำงานในกิจกรรมการดูแลรักษา 17.77 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 302 วันต่อปี รวมวันทำงาน 329.27 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างในการดูแลรักษา 116.81 บาทต่อไร่ และค่าจ้างเก็บเกี่ยว 3,897.95 บาทต่อไร่ ดังแสดงในตารางที่ 4.23

ตารางที่ 4.23 ค่าเฉลี่ยการทำงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้ายางพารา

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

	ดูแลรักษา	เก็บเกี่ยว	ดูแลรักษา	เก็บเกี่ยว	ดูแลรักษา	เก็บเกี่ยว	รวม	ดูแลรักษา	เก็บเกี่ยว	
≤ขนาด	พื้นที่ปลูก	149.35ไร่	การใช้แรงงานรวม	3.06	การเตรียมดิน	171.35ไร่	การดูแลรักษา	62.81	การเก็บเกี่ยว	1.95
> 10-30	2.70	162.14	4.10	3.69	6.12	231.92	262.23	110.44	2,157.15	
> 30-60	2.69	216.94	4.23	8.45	6.99	283.16	303.60	43.82	2,836.21	
> 60	2.45	168.00	10.36	9.89	17.77	302.00	329.27	116.81	3,897.95	
เฉลี่ยรวม	2.65	162.14	3.97	4.04	5.59	214.43	240.50	90.21	2,408.31	

การใช้แรงงานภาคการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในแต่ละกิจกรรมปีการผลิต 2559 พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 17.87 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 8.01 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.45 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการดูแลรักษา 3.97 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.22 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 4.04 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.23 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.24) เมื่อแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกยางพารา กิจกรรมการใช้แรงงานภาคเกษตร ดังนี้

พื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 6.80 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 6.36 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.94 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการดูแลรักษา 3.30 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.49 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 3.06 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.45 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.24)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 18.81 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 7.79 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.42 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการดูแลรักษา 4.10 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.22 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 3.69 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.20 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.24)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 41.39 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 12.69 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.30 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการดูแลรักษา 4.23 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.10 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 8.45 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.20 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.24)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 60 ไร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 82.73 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 20.25 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.25 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการดูแลรักษา 10.36 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.13 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 9.89 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.12 คนต่อไร่ ดังแสดงในตารางที่ 4.24

ตารางที่ 4.24 ค่าเฉลี่ยการใช้แรงงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้ายางพารา

	ไร่/ครัวเรือน	คน/ ครัวเรือน	คน/ไร่	คน/ ครัวเรือน	คน/ไร่	คน/ ครัวเรือน	คน/ไร่	คน/ ครัวเรือน	คน/ไร่
≤ 10	6.80	6.36	0.94	-	-	3.30	0.49	3.06	0.45
> 10-30	18.81	7.79	0.42	-	-	4.10	0.22	3.69	0.20
> 30-60	41.39	12.69	0.30	-	-	4.23	0.10	8.45	0.20
> 60	82.73	20.25	0.25	-	-	10.36	0.13	9.89	0.12
เฉลี่ยรวม	17.87	8.01	0.45	-	-	3.97	0.22	4.04	0.23

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

2) การขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตร

จากการสอบถามเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในรอบปีที่ผ่านมาถึงการขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ขาดแคลนแรงงาน ร้อยละ 88.72 มีเพียงเกษตรกร ร้อยละ 11.28 ขาดแคลนแรงงาน เมื่อสอบถามการปรับตัวของเกษตรกรเมื่อขาดแคลนแรงงาน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้วิธีเพิ่มค่าจ้างเป็นแรงจูงใจในการทำงาน ร้อยละ 28.97 เพิ่มจำนวนชั่วโมงการทำงานล่วงเวลา ร้อยละ 24.10 นำเครื่องจักรมาทดแทนแรงงาน ร้อยละ 12.31 ลดขนาดพื้นที่ทำการเกษตร ร้อยละ 11.54 ปรับเปลี่ยนช่วงเวลาการผลิต ร้อยละ 8.97 จ้างแรงงานคนต่างด้าวทดแทน ร้อยละ 7.18 เมื่อสอบถามความต้องการแรงงาน ปัจจุบัน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ต้องการแรงงาน ร้อยละ 81.79 และร้อยละ 18.21 ที่ต้องการแรงงานเพิ่ม ดังแสดงในตารางที่ 4.25

ตารางที่ 4.25 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกจำแนกตามการขาดแคลนแรงงานของเกษตรกรสินค้าอาหาร

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ในปีที่ผ่านมาท่านขาดแคลนแรงงานหรือไม่		
ไม่ขาดแคลน	346	88.72
ขาดแคลน	44	11.28
ท่านมีการปรับตัวอย่างไร เมื่อขาดแคลนแรงงาน*		
เพิ่มจำนวนชั่วโมงการทำงานล่วงเวลา	94	24.10
เพิ่มค่าจ้างเป็นแรงจูงใจในการทำงาน	113	28.97
จ้างแรงงานคนต่างด้าวทดแทน	28	7.18
นำเครื่องจักรมาทดแทนแรงงาน	48	12.31
ปรับเปลี่ยนช่วงเวลาการผลิต	35	8.97
ลดขนาดพื้นที่ทำการเกษตร	45	11.54
ในปัจจุบันฟาร์มของท่านต้องการแรงงานเพิ่มหรือไม่		
ไม่ต้องการ	319	81.79
ต้องการ	71	18.21

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ : * สามารถเลือกได้หลายคำตอบ

3) การใช้แรงงานในปัจจุบันและความต้องการแรงงานในอนาคต

ความต้องการแรงงานในอนาคตของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา พบว่า ในอนาคตเกษตรกรต้องการแรงงานภาคเกษตร โดยแรงงานที่เกษตรกรต้องการมีทั้งแรงงานไทยและแรงงานคนต่างด้าว

ความต้องการแรงงานภาคเกษตรในอนาคตของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา โดยแบ่งตามความต้องการแรงงานออกเป็น 3 ช่วงคือ 1-2 ปี 3-5 ปี 6-10 ปี และให้เกษตรกรคาดคะเนจำนวนแรงงานภาคเกษตรในอนาคตที่คิดว่าตนเองจะขาดแคลนหรือต้องการเพิ่มเมื่อมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกหรือปัจจัยอื่นๆ เช่น อายุที่เพิ่มขึ้น ลูกหลานไม่สืบทอดอาชีพเกษตรกรทำให้จำเป็นต้องมีการจ้างแรงงานเกิดขึ้น โดยจำแนกความต้องการของเกษตรกรตามขนาดพื้นที่เพาะปลูกยางพารา พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานภาคเกษตรในอนาคต ดังนี้

พื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ มีเกษตรกร 155 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 2.12 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างเป็นแรงงานไทย 2.62 คนต่อครัวเรือน และไม่จ้างแรงงานคนต่างด้าว เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 1.34 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.08 คนต่อครัวเรือน ช่วง 3-5 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 0.87 คนต่อ

ครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.06 คนต่อครัวเรือน และช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 0.95 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.08 คนต่อครัวเรือน (ตารางที่ 4.26)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ มีเกษตรกร 189 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 2.06 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างเป็นแรงงานไทย 3.60 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.19 คนต่อครัวเรือน เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 1.37 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.15 คนต่อครัวเรือน ช่วง 3-5 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 1.35 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 1.30 คนต่อครัวเรือน และช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 1.30 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.20 คนต่อครัวเรือน (ตารางที่ 4.26)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ มีเกษตรกร 35 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 2.50 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างเป็นแรงงานไทย 4.69 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.31 คนต่อครัวเรือน เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 2.20 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.29 คนต่อครัวเรือน ช่วง 3-5 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 2.11 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.29 คนต่อครัวเรือน และช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 2.43 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.34 คนต่อครัวเรือน (ตารางที่ 4.26)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 60 ไร่ มีเกษตรกร 11 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 2.51 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างเป็นแรงงานไทย 5.44 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 3.82 คนต่อครัวเรือน เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 4.18 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.91 คนต่อครัวเรือน ช่วง 3-5 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 4.45 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 5.36 คนต่อครัวเรือน และช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 5.36 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 1.36 คนต่อครัวเรือน ดังแสดงในตารางที่ 4.26

ตารางที่ 4.26 จำนวนครัวเรือนของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกและจำแนกตามการใช้แรงงานในปัจจุบันและความต้องการแรงงานในอนาคตสินค้ายางพารา

ขนาดพื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวนแรงงานในปัจจุบัน			จำนวนแรงงานที่ต้องการในอนาคต					
		แรงงานในครัวเรือน (คน)	แรงงานจ้าง (คน)		1-2 ปี (คน)		3-5 ปี (คน)		6-10 ปี (คน)	
			ไทย	ต่างด้าว	ไทย	ต่างด้าว	ไทย	ต่างด้าว	ไทย	ต่างด้าว
			จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย
≤ 10	155	2.12	2.62	-	1.34	0.08	0.87	0.06	0.95	0.08
>10-30	189	2.06	3.60	0.19	1.37	0.15	1.35	1.30	1.30	0.20
>30-60	35	2.50	4.69	0.31	2.20	0.29	2.11	2.43	2.43	0.34

> 60	11	2.51	5.44	3.82	4.18	0.91	4.45	5.36	5.36	1.36
------	----	------	------	------	------	------	------	------	------	------

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

สำหรับการเลือกใช้แรงงานของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังเลือกใช้แรงงานไทยมากกว่าแรงงานคนต่างด้าว โดยเฉพาะพื้นที่ปลูกขนาดเล็ก แต่สำหรับพื้นที่ปลูกขนาดใหญ่เริ่มมีการใช้แรงงานคนต่างด้าว เมื่อสอบถามเหตุผลในเลือกจ้างแรงงานคนต่างด้าวเกษตรกรให้เหตุผลประกอบ พบว่า ส่วนใหญ่แรงงานไทยในปัจจุบันหายาก แรงงานคนต่างด้าวสามารถทำงานหนักได้มากกว่า และเชื่อฟังมากกว่าแรงงานไทย เท่ากันร้อยละ 3.85 รองลงมา มีวันหยุดน้อยกว่าแรงงานไทย และมีทักษะ/ฝีมือดีกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 2.31 ค่าจ้างแรงงานถูกกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 1.79 และมีประสบการณ์มากกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 1.03 (ตารางที่ 4.27)

ในส่วนขอระดับการศึกษาของแรงงานจ้างภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าไม่จำเป็นร้อยละ 55.90 รองลงมาคือ ต้องอย่างน้อย 6 ปีขึ้นไป ร้อยละ 40.99 และมีเพียง ร้อยละ 3.11 ที่เห็นว่าต้องมีระดับการศึกษาสูงกว่า 12 ปีขึ้นไป ลักษณะแรงงานที่ต้องการจ้างส่วนใหญ่เป็นการจ้างแรงงานประจำ ร้อยละ 59.21 และเป็นการจ้างแรงงานชั่วคราว ร้อยละ 40.79 ลักษณะงานที่ต้องการจ้าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการจ้างเก็บเกี่ยวอย่างเดียว ร้อยละ 62.61 รองลงมาคือแรงงานตั้งแต่ปลูกถึงเก็บเกี่ยวผลผลิต ร้อยละ 19.71 แรงงานดูแลในสวนอย่างเดียว ร้อยละ 8.98 และแรงงานดูแลในสวนถึงขนส่งผลผลิต ร้อยละ 8.70 ดังแสดงในตารางที่ 4.27

ตารางที่ 4.27 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามความต้องการแรงงานสินค้าอาหาร

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เหตุผลที่เลือกใช้แรงงานต่างด้าว*		
ทำงานหนักได้มากกว่า	15	3.85
ค่าจ้างแรงงานถูกกว่าแรงงานไทย	7	1.79
เชื่อฟังมากกว่าแรงงานไทย	15	3.85
มีวันหยุดน้อยกว่าแรงงานไทย	9	2.31
มีทักษะ/ฝีมือดีกว่าแรงงานไทย	9	2.31
มีประสบการณ์มากกว่า	4	1.03
แรงงานไทยในปัจจุบันหายาก	15	3.85
ระดับการศึกษาแรงงานที่ต้องการ		
ไม่จำเป็น	180	55.90
อย่างน้อย 6 ปีขึ้นไป	132	40.99
สูงกว่า 12 ปีขึ้นไป	10	3.11
ลักษณะของแรงงาน		
แรงงานประจำ	93	59.21

แรงงานชั่วคราว	62	40.79
ลักษณะงานที่ต้องการ		
แรงงานดูแลในสวนอย่างเดียว	31	8.98
แรงงานเก็บเกี่ยวอย่างเดียว	216	62.61
แรงงานตั้งแต่ปลูกถึงเก็บเกี่ยวผลผลิต	68	19.71
แรงงานดูแลในสวนถึงขนส่งผลผลิต	30	8.70

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ : * สามารถเลือกได้หลายคำตอบ

4) คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรต้องการ

จากการสอบถามคุณลักษณะแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรให้ความสำคัญในการตัดสินใจรับทำงาน โดยแบ่งระดับการตัดสินใจออกเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย และเพิ่มตัวแปรหากเกษตรกรเห็นว่าไม่จำเป็น พบว่า คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรให้ความสำคัญมากที่สุด คือ มีความรู้พื้นฐานในการทำงาน มีทักษะฝีมือแรงงาน มีความขยันและอดทน มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ มีระเบียบวินัยในการทำงาน ตรงต่อเวลา และมีความซื่อสัตย์สุจริต/ความง่ายในการปกครองแรงงาน คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรให้ความสำคัญระดับปานกลาง คือ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และรู้จักบริหารเวลา คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรให้ความสำคัญระดับน้อย คือ การสื่อสารภาษาต่างประเทศ และมีความเป็นผู้นำ ดังแสดงในตารางที่ 4.28

ตารางที่ 4.28 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามคุณลักษณะของแรงงานที่ต้องการสินค้า

ตาราง

คุณลักษณะของแรงงาน	ระดับความสำคัญ								ค่าเฉลี่ย	แปรผล
	มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่จำเป็น			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. มีความรู้พื้นฐานในงานที่ทำ	210	53.85	165	42.31	7	1.79	8	2.05	2.48	มาก
2. มีทักษะฝีมือแรงงาน	244	62.56	134	34.36	6	1.54	6	1.54	2.58	มาก
3. มีความขยันและอดทน	279	71.73	106	27.25	2	0.51	2	0.51	2.69	มาก
4. มีความสามารถในการแก้ปัญหา	154	39.49	212	54.36	17	4.36	7	1.79	2.27	ปานกลาง
5. มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่	237	61.09	147	37.89	2	0.51	2	0.51	2.58	มาก
6. มีระเบียบวินัยในการทำงาน	219	56.15	162	41.53	6	1.55	3	0.77	2.52	มาก
7. ตรงต่อเวลา	285	73.08	92	23.59	10	2.56	3	0.77	2.69	มาก
8. ความซื่อสัตย์สุจริต/ความง่ายในการปกครองแรงงาน	266	68.21	119	30.51	3	0.77	2	0.51	2.66	มาก
9. มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น	130	33.33	225	57.69	29	7.44	6	1.54	2.22	ปานกลาง
10. การสื่อสารภาษาต่างประเทศ	42	10.77	146	37.44	39	10.00	163	41.79	1.17	น้อย

หน่วย :ครัวเรือน

11. ความเป็นผู้นำ	37	9.49	216	55.38	59	15.13	78	20.00	1.54	น้อย
12. รู้จักบริหารเวลา	112	28.72	252	64.61	18	4.62	8	2.05	2.20	ปานกลาง

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ : 1.00 – 1.66 หมายถึง น้อย, 1.67 - 2.33 หมายถึง ปานกลาง, 2.34 - 3.00 หมายถึง มาก

0 หมายถึง ไม่จำเป็น

5) ลักษณะทั่วไปของแรงงานคนต่างด้าวที่เกษตรกรต้องการ

เมื่อสอบถามเกษตรกรในกรณีที่ย้างแรงงานคนต่างด้าว พบว่า เกษตรกรต้องการรับแรงงานคนต่างด้าวมาเป็นแบบครัวเรือน ร้อยละ 33.59 ได้ทั้งแบบครัวเรือนและมาเดี่ยว ร้อยละ 49.03 และแบบมาเดี่ยว ร้อยละ 17.38 และต้องการแรงงานคนต่างด้าวในภาคเกษตรทั้งเพศหญิงและเพศชาย ร้อยละ 84.80 เฉพาะเพศชาย ร้อยละ 13.36 และเฉพาะเพศหญิง ร้อยละ 1.84 โดยอายุเฉลี่ยของแรงงานคนต่างด้าวต้องไม่ต่ำกว่า 23.29 ปี และไม่เกิน 47.41 ปี (ตารางที่ 4.29)

ในส่วนลักษณะการเข้าเมือง เกษตรกรต้องการแรงงานคนต่างด้าวที่เข้าเมืองถูกกฎหมาย ร้อยละ 99.57 และได้ทั้ง 2 ลักษณะ คือ เข้ามาแบบถูกหรือผิดกฎหมายก็ได้ ซึ่งเกษตรกรที่เป็นนายจ้างจะพาไปดำเนินการขอบัตรแรงงานคนต่างด้าวภายหลัง ร้อยละ 0.43 เมื่อสอบถามอัตราค่าจ้างแรงงานคนต่างด้าวเทียบกับแรงงานไทยพบว่า เกษตรกรต้องการจ้างแรงงานคนต่างด้าวเท่ากับแรงงานไทย ร้อยละ 50.21 จ้างแรงงานคนต่างด้าวถูกกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 49.79 และไม่มีการจ้างสูงกว่าแรงงานไทย (ตารางที่ 4.29)

การสื่อสาร เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการแรงงานที่สามารถพูดภาษาไทยได้บ้าง ร้อยละ 99.55 หรือหากมาทำงานในภาคเกษตรก็ต้องมีแรงงานคนต่างด้าว 1 คนที่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ และไม่จำเป็นต้องพูดภาษาไทยได้ ร้อยละ 0.45 เนื่องจากคิดว่าสามารถมาเรียนรู้ได้จากแรงงานคนต่างด้าวที่อยู่มาก่อนได้ ดังแสดงในตารางที่ 4.29

ตารางที่ 4.29 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามลักษณะทั่วไปของแรงงานคนต่างด้าวที่เกษตรกรต้องการสินค้าอย่างพารา

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ลักษณะการมาทำงาน		
เป็นครัวเรือน	87	33.59
มาเดี่ยว	45	17.38
ได้ทั้ง 2 ลักษณะ	127	49.03
เพศ		
ชาย	29	13.36
หญิง	4	1.84
ได้ทั้ง 2 ลักษณะ	184	84.80
อายุ		

เฉลี่ยต่ำสุด (ปี)		23.29
เฉลี่ยสูงสุด (ปี)		47.41
ลักษณะการเข้าเมือง		
ถูกกฎหมาย	234	99.57
ได้ทั้ง 2 ลักษณะ	1	0.43
อัตราค่าจ้างเทียบกับแรงงานไทย		
ถูกกว่า	118	49.79
เท่ากับ	119	50.21
การสื่อสาร		
สามารถใช้ภาษาไทยได้	221	99.55
ไม่จำเป็น	1	0.45

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

4.2.5 ปาล์มน้ำมัน

1) กิจกรรมการใช้แรงงานของภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรม

การทำงานของแรงงานภาคการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันในแต่ละกิจกรรมปีการผลิต 2559 พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมดูแลรักษา 4.96 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 19.14 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้กิจกรรมดูแลรักษา 7.22 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 4.75 คนต่อปี จำนวนวันที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมดูแลรักษา 12.15 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 32.45 วันต่อปี รวมวันทำงานทั้งหมด 44.60 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างดูแลรักษา 428.28 บาทต่อไร่ และค่าจ้างเก็บเกี่ยว 1,578.76 บาทต่อไร่ เมื่อแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน กิจกรรมการใช้แรงงานภาคเกษตร (ตารางที่ 4.30) ดังนี้

พื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมดูแลรักษา 5.73 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 19.88 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้ในกิจกรรมดูแลรักษา 5.61 คนต่อปี

และเก็บเกี่ยว 3.69 คนต่อปี จำนวนวันในการทำงานในกิจกรรมดูแลรักษา 9.16 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 23.70

ขนาด	จำนวนครั้ง (ปี)	จำนวนคนทำงาน (คน)	จำนวนวันทำงาน (วัน)	จำนวนค่าจ้าง (บาทต่อไร่)
------	-----------------	-------------------	---------------------	--------------------------

วันต่อปี รวมวันทำงาน 32.86 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างดูแลรักษา 433.18 บาทต่อไร่ และค่าจ้างเก็บเกี่ยว 1,504.64 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.30)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมดูแลรักษา 4.74 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 18.59 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้ในกิจกรรมดูแลรักษา 6.80 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 4.78 คนต่อปี จำนวนวันในการทำงานในกิจกรรมดูแลรักษา 10.72 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 30.68 วันต่อปี รวมวันทำงาน 41.40 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างดูแลรักษา 418.06 บาทต่อไร่ และ ค่าจ้างเก็บเกี่ยว 1,632.53 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.30)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมดูแลรักษา 4.66 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 19.07 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้กิจกรรมดูแลรักษา 10.62 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 5.93 ครั้งต่อปี จำนวนวันในการทำงานในกิจกรรมดูแลรักษา 19.98 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 40.80 วันต่อปี รวมวันทำงาน 60.78 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างดูแลรักษา 457.13 บาทต่อไร่ และ ค่าจ้างเก็บเกี่ยว 1,557.18 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.30)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 60 ไร่ พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมดูแลรักษา 3.45 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 21.20 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้ในกิจกรรมดูแลรักษา 12.73 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 7.73 คนต่อปี จำนวนวันในการทำงานในกิจกรรมดูแลรักษา 25.77 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 83.73 วันต่อปี รวมวันทำงาน 109.50 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างดูแลรักษา 436.66 บาทต่อไร่ และ ค่าจ้างเก็บเกี่ยว 1,482.93 บาทต่อไร่ ดังแสดงในตารางที่ 4.30

ตารางที่ 4.30 ค่าเฉลี่ยการทำงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้าปาล์มน้ำมัน

	ดูแลรักษา	เก็บเกี่ยว	ดูแลรักษา	เก็บเกี่ยว	ดูแลรักษา	เก็บเกี่ยว	รวม	ดูแลรักษา	เก็บเกี่ยว
≤ 10	5.73	19.88	5.61	3.69	9.16	23.70	32.86	433.18	1,504.64
> 10-30	4.74	18.59	6.80	4.78	10.72	30.68	41.40	418.06	1,632.53
> 30-60	4.66	19.07	10.62	5.93	19.98	40.80	60.78	457.13	1,557.18
> 60	3.45	21.20	12.73	7.73	25.77	83.73	109.50	436.66	1,482.93
เฉลี่ยรวม	4.96	19.14	7.22	4.75	12.15	32.45	44.60	428.28	1,578.76

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

การใช้แรงงานภาคเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันในแต่ละกิจกรรมปีการผลิต 2559 พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 23.46 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 11.97 คนต่อครัวเรือนหรือ 0.73 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการดูแลรักษา 7.22 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.47 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 4.75 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.26 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.31) เมื่อแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน กิจกรรมการใช้แรงงานภาคการเกษตร ดังนี้

พื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 7.74 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 9.30 คนต่อครัวเรือน หรือ 1.20 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการดูแลรักษา 5.61 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.80 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 3.69 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.40 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.31)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 19.20 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 11.58 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.61 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการดูแลรักษา 6.80 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.37 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 4.78 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.24 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.31)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 42.55 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 16.55 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.38 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการดูแลรักษา 10.62 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.25 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 5.93 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.13 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.31)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 60 ไร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 116.45 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 20.46 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.20 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการดูแลรักษา 12.73 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.13 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 7.73 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.07 คนต่อไร่ ดังแสดงในตารางที่ 4.31

ขนาด ฟาร์ม (ไร่)	พื้นที่ปลูก	การใช้แรงงานรวม		การเตรียมดิน		การดูแลรักษา		การเก็บเกี่ยว	
	ไร่/ครัวเรือน	คน/ครัวเรือน	คน/ไร่	คน/ครัวเรือน	คน/ไร่	คน/ครัวเรือน	คน/ไร่	คน/ครัวเรือน	คน/ไร่
≤ 10	7.74	9.30	1.20	-	-	5.61	0.80	3.69	0.40
> 10-30	19.20	11.58	0.61	-	-	6.80	0.37	4.78	0.24
> 30-60	42.55	16.55	0.38	-	-	10.62	0.25	5.93	0.13
> 60	116.45	20.46	0.20	-	-	12.73	0.13	7.73	0.07
เฉลี่ยรวม	23.46	11.97	0.73	-	-	7.22	0.47	4.75	0.26

ตารางที่ 4.31 ค่าเฉลี่ยการใช้แรงงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้าปาล์มน้ำมัน
ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

2) การขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตร

จากการสอบถามเกษตรกรถึงการขาดแคลนแรงงานภาคเกษตรในรอบปีที่ผ่านมา พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ขาดแคลนแรงงานร้อยละ 94.35 มีเพียงเกษตรกร ร้อยละ 5.65 ขาดแคลนแรงงาน เมื่อสอบถามการปรับตัวของเกษตรกรเมื่อขาดแคลนแรงงาน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้วิธีเพิ่มจำนวนชั่วโมงการทำงานล่วงเวลา ร้อยละ 23.91 เพิ่มค่าจ้างเป็นแรงจูงใจในการทำงานร้อยละ 4.35 จ้างแรงงานคนต่างด้าวทดแทน ร้อยละ 2.61 ปรับเปลี่ยนช่วงเวลาการผลิตและรอแรงงานในหมู่บ้านสัดส่วนเท่ากัน ร้อยละ 1.74 และนำเครื่องจักรมาทดแทนแรงงาน ร้อยละ 0.87 เมื่อสอบถามความต้องการแรงงาน ณ ปัจจุบัน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ต้องการแรงงานเพิ่ม ร้อยละ 90.43 และร้อยละ 9.57 ที่ต้องการแรงงานเพิ่ม ดังแสดงในตารางที่ 4.32

ตารางที่ 4.32 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกจำแนกตามการขาดแคลนแรงงานของเกษตรกร
สินค้าปาล์มน้ำมัน

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ในปีที่ผ่านมาท่านขาดแคลนแรงงานหรือไม่		
ไม่ขาดแคลน	217	94.35
ขาดแคลน	13	5.65
ท่านมีการปรับตัวอย่างไร เมื่อขาดแคลนแรงงาน*		
เพิ่มจำนวนชั่วโมงการทำงานล่วงเวลา	55	23.91
เพิ่มค่าจ้างเป็นแรงจูงใจในการทำงาน	10	4.35
จ้างแรงงานคนต่างด้าวทดแทน	6	2.61
นำเครื่องจักรมาทดแทนแรงงาน	2	0.87
ปรับเปลี่ยนช่วงเวลาการผลิต	4	1.74
รอแรงงานในหมู่บ้าน	4	1.74
ในปัจจุบันฟาร์มของท่านต้องการแรงงานเพิ่มหรือไม่		
ไม่ต้องการ	208	90.43
ต้องการ	22	9.57

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ : * สามารถเลือกได้หลายคำตอบ

3) การใช้แรงงานในปัจจุบันและความต้องการแรงงานในอนาคต

ความต้องการแรงงานในอนาคตของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน พบว่า ในอนาคตเกษตรกรต้องการแรงงานภาคเกษตร โดยแรงงานที่เกษตรกรต้องการมีทั้งแรงงานไทยและแรงงานคนต่างด้าว

สำหรับความต้องการแรงงานภาคเกษตรในอนาคตของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน โดยแบ่งความต้องการแรงงานออกเป็น 3 ช่วงคือ 1-2 ปี 3-5 ปี 6-10 ปี และให้เกษตรกรคาดคะเนความต้องการแรงงานภาคเกษตรในอนาคตว่า เกษตรกรจะขาดแคลนแรงงานหรือต้องการเพิ่มเมื่อมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกหรือปัจจัยอื่นๆ เช่น อายุที่เพิ่มขึ้น ลูกหลานไม่สืบทอดอาชีพเกษตรกรทำให้จำเป็นต้องมีการจ้างแรงงานเกิดขึ้น โดยจำแนกความต้องการของเกษตรกรตามขนาดพื้นที่เพาะปลูกปาล์มน้ำมัน พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานภาคเกษตรในอนาคต ดังนี้

พื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ มีเกษตรกร 67 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 2.16 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างเป็นแรงงานไทย 4.79 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.59 คนต่อครัวเรือน เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 2.52 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 2.50 คนต่อครัวเรือน ช่วง 3-5 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย

2.38 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 2.50 คนต่อครัวเรือนและช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 2.31 คนต่อครัวเรือนและแรงงานคนต่างด้าว 2.75 คนต่อครัวเรือน (ตารางที่ 4.33)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ มีเกษตรกร 123 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 2.04 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างเป็นแรงงานไทย 7.06 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.41 คนต่อครัวเรือน เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 3.11 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 3.20 คนต่อครัวเรือน ช่วง 3-5 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 3.09 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 3.40 คนต่อครัวเรือน และช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 3.21 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 3.40 คนต่อครัวเรือน (ตารางที่ 4.33)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ มีเกษตรกร 29 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 2.43 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างเป็นแรงงานไทย 12.93 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.03 คนต่อครัวเรือน เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า และช่วง 3-5 ปีข้างหน้าเท่ากัน คือเป็นแรงงานไทย 4.29 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 6.00 คนต่อครัวเรือน และช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 4.28 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 4.00 คนต่อครัวเรือน (ตารางที่ 4.33)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 60 ไร่ มีเกษตรกร 11 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 2.50 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างเป็นแรงงานไทย 15.00 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 1.16 คนต่อครัวเรือน เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 5.14 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 4 คนต่อครัวเรือน ช่วง 3-5 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 5.25 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 4 คนต่อครัวเรือน และช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 5.18 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 5 คนต่อครัวเรือน ดังแสดงในตารางที่ 4.33

ตารางที่ 4.33 จำนวนครัวเรือนของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกและจำแนกตามการใช้แรงงานในปัจจุบันและความต้องการแรงงานในอนาคตสินค้าปาล์มน้ำมัน

ขนาดพื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวนแรงงานในปัจจุบัน			จำนวนแรงงานที่ต้องการในอนาคต					
		แรงงานในครัวเรือน (คน)	แรงงานจ้าง (คน)		1-2 ปี (คน)		3-5 ปี (คน)		6-10 ปี (คน)	
			ไทย	ต่างด้าว	ไทย	ต่างด้าว	ไทย	ต่างด้าว	ไทย	ต่างด้าว
จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	
≤ 10	67	2.16	4.79	0.59	2.52	2.50	2.38	2.50	2.31	2.75
> 10-30	123	2.04	7.06	0.41	3.11	3.20	3.09	3.40	3.21	3.40
> 30-60	29	2.43	12.93	0.03	4.29	6.00	4.29	6.00	4.28	4.00

> 60	11	2.50	15.00	1.16	5.14	4.00	5.25	4.00	5.18	5.00
------	----	------	-------	------	------	------	------	------	------	------

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

สำหรับการเลือกใช้แรงงานของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังเลือกใช้แรงงานไทยมากกว่าแรงงานคนต่างด้าวโดยเฉพาะพื้นที่ปลูกขนาดเล็ก แต่สำหรับพื้นที่ปลูกขนาดใหญ่เริ่มมีการใช้แรงงานคนต่างด้าว เมื่อสอบถามเหตุผลในเลือกจ้างแรงงานคนต่างด้าวเกษตรกรส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า แรงงานไทยในปัจจุบันหายากจำต้องพึ่งแรงงานคนต่างด้าวและแรงงานต่างด้าวทำงานหนักได้มากกว่าในสัดส่วนที่เท่ากัน ร้อยละ 3.91 รองลงมาคือ แรงงานคนต่างด้าวเชื้อพม่ามากกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 3.04 แรงงานคนต่างด้าวมีวันหยุดน้อยกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 2.61 ค่าจ้างถูกกว่าแรงงานไทยและแรงงานคนต่างด้าวมีทักษะ/ฝีมือมือดีกว่าแรงงานไทยมีสัดส่วนเท่ากัน ร้อยละ 1.74 และแรงงานคนต่างด้าวมีประสบการณ์มากกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 0.87 (ตารางที่ 4.34)

ระดับการศึกษาของแรงงานจ้างภาคเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่า แรงงานภาคเกษตรไม่จำเป็นต้องระบุดุติการศึกษาหรือการศึกษาไม่จำเป็น ร้อยละ 58.14 รองลงมาคือ ระดับการศึกษาอย่างน้อย 6 ปีขึ้นไป ร้อยละ 34.30 และมีเพียง ร้อยละ 7.56 ที่เห็นว่าต้องมีระดับการศึกษาสูงกว่า 12 ปีขึ้นไป ลักษณะแรงงานที่ต้องการจ้างส่วนใหญ่เป็นการจ้างแรงงานชั่วคราว ร้อยละ 56.14 และเป็นการจ้างแรงงานประจำ ร้อยละ 43.86 (ตารางที่ 4.34)

ลักษณะงานที่ต้องการจ้าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการจ้างเก็บเกี่ยวอย่างเดียวร้อยละ 39.18 รองลงมา คือเป็นการจ้างดูแลตั้งแต่ปลูกถึงเก็บเกี่ยวผลผลิต ร้อยละ 29.24 การจ้างดูแลในสวนถึงขนส่งผลผลิต ร้อยละ 16.96 และจ้างดูแลในสวนอย่างเดียวร้อยละ 14.62 ดังแสดงในตารางที่ 4.34

ตารางที่ 4.34 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามความต้องการแรงงานสินค้าปาล์มน้ำมัน

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เหตุผลที่เลือกใช้แรงงานคนต่างด้าว*		
ทำงานหนักได้มากกว่า	9	3.91
ค่าจ้างแรงงานถูกกว่าแรงงานไทย	4	1.74
เชื้อพม่ามากกว่าแรงงานไทย	7	3.04
มีวันหยุดน้อยกว่าแรงงานไทย	6	2.61
มีทักษะ/ฝีมือมือดีกว่าแรงงานไทย	4	1.74
มีประสบการณ์มากกว่า	2	0.87
แรงงานไทยในปัจจุบันหายาก	9	3.91
ระดับการศึกษาแรงงานที่ต้องการ		
ไม่จำเป็น	100	58.14
อย่างน้อย 6 ปี ขึ้นไป	59	34.30
สูงกว่า 12 ปี ขึ้นไป	13	7.56

ลักษณะของแรงงาน		
แรงงานประจำ	75	43.86
แรงงานชั่วคราว	96	56.14
ลักษณะงานที่ต้องการ		
แรงงานดูแลในสวนอย่างเดียว	25	14.62
แรงงานเก็บเกี่ยวอย่างเดียว	67	39.18
แรงงานตั้งแต่ปลูกถึงเก็บเกี่ยวผลผลิต	50	29.24
แรงงานดูแลในสวนถึงขนส่งผลผลิต	29	16.96

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ : * สามารถเลือกได้หลายคำตอบ

4) คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรต้องการ

จากการสอบถามคุณลักษณะแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรให้ความสำคัญในการตัดสินใจรับทำงาน โดยแบ่งระดับการตัดสินใจออกเป็น 3 ระดับคือ มาก ปานกลาง น้อย และเพิ่มตัวแปรหากเกษตรกรเห็นว่าไม่จำเป็น พบว่า คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรให้ความสำคัญมาก คือ เกษตรกรมีความรู้พื้นฐานในงานที่ทำ มีทักษะฝีมือแรงงาน มีความขยันอดทน มีความรับผิดชอบต่องาน มีระเบียบวินัยในการทำงาน ตรงต่อเวลาและมีความซื่อสัตย์สุจริต/ความง่ายในการปกครอง คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรให้ความสำคัญปานกลาง คือ มีความสามารถในการแก้ปัญหาและรู้จักบริหารเวลา คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรให้ความสำคัญน้อย คือ การทำงานร่วมกับผู้อื่นและมีความเป็นผู้นำ คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรเห็นว่าไม่จำเป็น คือ สามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศ ดังแสดงในตารางที่ 4.35

ตารางที่ 4.35 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามคุณลักษณะของแรงงานที่ต้องการสินค้าปาล์มน้ำมัน

คุณลักษณะของแรงงาน	ระดับความสำคัญ								ค่าเฉลี่ย	แปรผล
	มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่จำเป็น			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. มีความรู้พื้นฐานในงานที่ทำ	135	58.70	68	29.56	2	0.87	25	10.87	2.36	มาก
2. มีทักษะฝีมือแรงงาน	143	62.17	59	25.66	3	1.30	25	10.87	2.39	มาก
3. มีความขยันและอดทน	159	69.13	47	20.43	1	0.44	23	10.00	2.49	มาก
4. มีความสามารถในการ	85	36.96	95	41.30	15	6.52	35	15.22	2.00	ปานกลาง

หน่วย : ครัวเรือน

แก้ปัญหา										
5. มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่	158	68.70	46	20.00	3	1.30	23	10.00	2.47	มาก
6. มีระเบียบวินัยในการทำงาน	135	58.70	65	28.26	5	2.17	25	10.87	2.35	มาก
7. ตรงต่อเวลา	139	60.43	63	27.39	4	1.74	24	10.44	2.38	มาก
8. ความซื่อสัตย์สุจริต/ความง่าย ในการปกครองแรงงาน	190	82.61	17	7.39	0	0.00	23	10.00	2.63	มาก
9. มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น	22	9.57	109	47.39	30	13.04	69	30.00	1.37	น้อย
10. การสื่อสารภาษาต่างประเทศ	9	3.91	20	8.70	31	13.48	170	73.91	0.43	ไม่จำเป็น
11. มีความเป็นผู้นำ	17	7.39	80	34.78	39	16.96	94	40.87	1.09	น้อย
12. รู้จักบริหารเวลา	83	36.09	90	39.13	23	10.00	34	14.78	1.97	ปานกลาง

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ : 1.00 – 1.66 หมายถึง น้อย, 1.67 - 2.33 หมายถึง ปานกลาง, 2.34 - 3.00 หมายถึง มาก
0 หมายถึง ไม่จำเป็น

5) ลักษณะทั่วไปของแรงงานคนต่างด้าวที่เกษตรกรต้องการ

เมื่อสอบถามเกษตรกรในกรณีที่จ้างแรงงานคนต่างด้าว พบว่า เกษตรกรต้องการรับแรงงานคนต่างด้าวมาเป็นแบบครัวเรือน ร้อยละ 58.23 ได้ทั้งแบบครัวเรือนและมาเดี่ยว ร้อยละ 34.18 และแบบมาเดี่ยว ร้อยละ 7.59 และต้องการ แรงงานคนต่างด้าวในภาคเกษตรทั้งเพศหญิงและเพศชาย ร้อยละ 82.05 เฉพาะเพศชาย ร้อยละ 15.38 และเฉพาะเพศหญิง ร้อยละ 2.57 โดยอายุเฉลี่ยของแรงงานคนต่างด้าวต้องไม่ต่ำกว่า 23.16 ปี และไม่เกิน 42.80 ปี (ตารางที่ 4.36)

ในส่วนลักษณะการเข้าเมืองเกษตรกรต้องการแรงงานคนต่างด้าวที่เข้าเมืองถูกกฎหมาย ร้อยละ 96.05 และได้ทั้ง 2 ลักษณะคือเข้ามาแบบถูกหรือผิดกฎหมายก็ได้ ซึ่งเกษตรกรที่เป็นนายจ้างจะพาไปดำเนินการขอบัตรแรงงานคนต่างด้าวภายหลัง ร้อยละ 3.95 (ตารางที่ 4.36)

เมื่อสอบถามอัตราค่าจ้างแรงงานคนต่างด้าวเทียบกับแรงงานไทย พบว่า เกษตรกรต้องการจ้างแรงงานคนต่างด้าวเท่ากับแรงงานไทย ร้อยละ 76.00 จ้างแรงงานคนต่างด้าวสูงกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 22.67 และจ้างสูงกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 1.33 เนื่องจากแรงงานทำงานเยอะกว่าแรงงานไทย (ตารางที่ 4.36)

การสื่อสาร เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการแรงงานที่สามารถพูดภาษาไทยได้บ้าง ร้อยละ 89.33 หรือหากมาทำงานในภาคเกษตรกรก็ต้องมีแรงงานคนต่างด้าว 1 คนที่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ และไม่จำเป็นต้องพูดภาษาไทยได้ ร้อยละ 10.67 เนื่องจากคิดว่าสามารถมาเรียนรู้ได้จากแรงงานคนต่างด้าวที่อยู่มาก่อนได้ ดังแสดงในตารางที่ 4.36

ตารางที่ 4.36 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามลักษณะทั่วไปของแรงงานคนต่างด้าวที่เกษตรกรต้องการ สินค้าปาล์มน้ำมัน

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ลักษณะการมาทำงาน		
เป็นครัวเรือน	46	58.23

มาเดี่ยว	6	7.59
ได้ทั้ง 2 ลักษณะ	27	34.18
เพศ		
ชาย	12	15.38
หญิง	2	2.57
ได้ทั้ง 2 ลักษณะ	64	82.05
อายุ		
เฉลี่ยต่ำสุด(ปี)		23.16
เฉลี่ยสูงสุด (ปี)		42.80
ลักษณะการเข้าเมือง		
ถูกกฎหมาย	73	96.05
ได้ทั้ง 2 ลักษณะ	3	3.95
อัตราค่าจ้างเทียบกับแรงงานไทย		
ถูกกว่า	17	22.67
เท่ากับ	57	76.00
สูงกว่า	1	1.33
การสื่อสาร		
สามารถใช้ภาษาไทยได้	67	89.33
ไม่จำเป็น	8	10.67

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

4.2.6 ทูเรียน

1) กิจกรรมการใช้แรงงานของภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรม

การทำงานของแรงงานภาคการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในแต่ละกิจกรรม ปีการผลิต 2559 พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมดูแลรักษา 104.97 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 5.19 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้ในกิจกรรมดูแลรักษา 11.14 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 7.18 คนต่อปี จำนวนวันที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมดูแลรักษา 106.58 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 6.38 วันต่อปี รวมวันทำงานทั้งหมด 112.96 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างดูแลรักษา 2,255.51 บาทต่อไร่ และค่าจ้างเก็บเกี่ยว 2,001.89 บาทต่อไร่ เมื่อแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกทุเรียน กิจกรรมการใช้แรงงานภาคเกษตร (ตารางที่ 4.37) ดังนี้

≤ 10	101.95	4.20	9.71	4.95	74.15	4.37	78.52	2,132.49	1,059.98
> 10-30	108.96	6.77	12.12	10.04	135.83	7.81	143.64	2,160.97	2,247.82
> 30-60	109.00	5.20	17.80	10.60	220.50	15.40	235.90	2,639.62	2,739.35
เฉลี่ยรวม	104.97	5.19	11.14	7.18	106.58	6.38	112.96	2,255.51	2,001.89

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

การใช้แรงงานภาคการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในแต่ละกิจกรรมการผลิตปี 2559 พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 13.97 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 18.32 คนต่อครัวเรือน หรือ 1.50 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการดูแลรักษา 11.14 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.80 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 7.18 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.70 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.38) เมื่อแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน กิจกรรมการใช้แรงงานภาคเกษตรเป็นดังนี้

พื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 6.72 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 14.66 คนต่อครัวเรือน หรือ 2.38 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการดูแลรักษา 9.71 คนต่อครัวเรือน หรือ 1.44 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 4.95 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.94 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.38)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 19.81 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 22.16 คนต่อครัวเรือน หรือ 1.33 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการดูแลรักษา 12.12 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.61 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 10.04 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.72 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.38)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 43 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 28.40 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.75 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการดูแลรักษา 17.80 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.41 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 10.60 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.34 คนต่อไร่ ดังแสดงในตารางที่ 4.38

ตารางที่ 4.38 ค่าเฉลี่ยการใช้แรงงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้าทุเรียน

ขนาด ฟาร์ม (ไร่)	พื้นที่ปลูก	การใช้แรงงานรวม		การเตรียมดิน		การดูแลรักษา		การเก็บเกี่ยว	
	ไร่/ครัวเรือน	คน/ ครัวเรือน	คน/ไร่	คน/ ครัวเรือน	คน/ไร่	คน/ ครัวเรือน	คน/ไร่	คน/ ครัวเรือน	คน/ไร่
≤ 10	6.72	14.66	2.38	-	-	9.71	1.44	4.95	0.94
> 10-30	19.81	22.16	1.33	-	-	12.12	0.61	10.04	0.72
> 30-60	43.00	28.40	0.75	-	-	17.80	0.41	10.60	0.34
เฉลี่ยรวม	13.97	18.32	1.50	-	-	11.14	0.80	7.18	0.70

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

2) การขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร

จากการสอบถามเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนถึงการขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตรในรอบปีที่ผ่านมา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ขาดแคลนแรงงานร้อยละ 87.50 และขาดแคลนแรงงาน ร้อยละ 12.50 เมื่อสอบถามการปรับตัวของเกษตรกรเมื่อขาดแคลนแรงงาน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะหันกลับมาใช้แรงงานของตนเอง แรงงานในครัวเรือน และแรงงานในเครือญาติมากขึ้น ร้อยละ 44.44 ใช้วิธีเพิ่มค่าจ้างเป็นแรงจูงใจในการทำงาน ร้อยละ 31.94 จ้างแรงงานคนต่างด้าวทดแทน ร้อยละ 20.83 เพิ่มจำนวนชั่วโมงการทำงานล่วงเวลา ร้อยละ 16.67 นำเครื่องจักรมาทดแทนแรงงาน ร้อยละ 4.17 และปรับเปลี่ยนช่วงเวลาการผลิต ร้อยละ 2.78 เมื่อสอบถามความต้องการแรงงาน ณ ปัจจุบัน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ต้องการแรงงานเพิ่ม ร้อยละ 86.11 และร้อยละ 13.89 ที่ต้องการแรงงานเพิ่ม ดังแสดงในตารางที่ 4.39

ตารางที่ 4.39 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรแยกตามขนาดฟาร์มจำแนกตามการขาดแคลนแรงงานของ
เกษตรกรสินค้าทุเรียน

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ในปีที่ผ่านมาท่านขาดแคลนแรงงานหรือไม่		
ไม่ขาดแคลน	63	87.50
ขาดแคลน	9	12.50
ท่านมีการปรับตัวอย่างไร เมื่อขาดแคลนแรงงาน*		
เพิ่มจำนวนชั่วโมงการทำงานล่วงเวลา	12	16.67
เพิ่มค่าจ้างเป็นแรงจูงใจในการทำงาน	23	31.94
จ้างแรงงานคนต่างด้าวทดแทน	15	20.83
นำเครื่องจักรมาทดแทนแรงงาน	3	4.17
ปรับเปลี่ยนช่วงเวลาการผลิต	2	2.78
อื่นๆ เช่น ใช้แรงงานตัวเอง คนในครัวเรือน และญาติ	32	44.44
ในปัจจุบันฟาร์มของท่านต้องการแรงงานเพิ่มหรือไม่		
ไม่ต้องการ	62	86.11
ต้องการ	10	13.89

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ : * สามารถเลือกได้หลายคำตอบ

3) การใช้แรงงานในปัจจุบันและความต้องการแรงงานในอนาคต

ความต้องการแรงงานในอนาคตของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน พบว่า ในอนาคตเกษตรกรต้องการแรงงานภาคการเกษตร โดยแรงงานที่เกษตรกรต้องการมีทั้งแรงงานไทยและแรงงานคนต่างด้าว

เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีความต้องการแรงงานภาคเกษตรในอนาคต โดยแบ่งความต้องการแรงงานออกเป็น 3 ช่วงคือ 1-2 ปี 3-5 ปี และ 6-10 ปี และให้เกษตรกรคาดคะเนความต้องการแรงงานภาคเกษตรในอนาคตที่คิดว่าตนเองจะขาดแคลนหรือมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นจากเดิม หรือปัจจัยอื่นๆ เช่น อายุที่เพิ่มขึ้น ลูกหลานไม่สืบทอดอาชีพเกษตรกรทำให้จำเป็นต้องมีการจ้างแรงงานเกิดขึ้น โดยจำแนกความต้องการของเกษตรกรตามขนาดพื้นที่เพาะปลูกทุเรียน พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานภาคเกษตรในอนาคต ดังนี้

พื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ มีเกษตรกร 41 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 2.32 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างเป็นแรงงานไทย 3.02 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าวเฉลี่ย 1.51 คนต่อครัวเรือน เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีความต้องการแรงงานเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 1.32 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.32 คนต่อครัวเรือน ช่วง 3-5 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 1.90 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.41 คนต่อครัวเรือน ส่วนช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 2.24 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.41 คนต่อครัวเรือน (ตารางที่ 4.40)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ มีเกษตรกร 26 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 2.54 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างเป็นแรงงานไทย 4.65 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 2.96 คนต่อครัวเรือน เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีความต้องการแรงงานเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 1.19 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 0.58 คนต่อครัวเรือน ช่วง 3-5 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 1.50 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าวเฉลี่ย 1.31 คนต่อครัวเรือน ส่วนช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 1.77 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 1.46 คนต่อครัวเรือน (ตารางที่ 4.40)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ มีเกษตรกร 5 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 2.60 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างเป็นแรงงานไทย 5.80 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าวเฉลี่ย 12 คนต่อครัวเรือน เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีความต้องการแรงงานเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 1 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 1.20 คนต่อครัวเรือน ช่วง 3-5 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 1 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 2 คนต่อครัวเรือน และช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 1.40 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 2 คนต่อครัวเรือน ดังแสดงในตารางที่ 4.40

ตารางที่ 4.40 จำนวนครัวเรือนของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่เพาะปลูกจำแนกตามการใช้แรงงานในปัจจุบันและความต้องการแรงงานในอนาคตสิ้นค้าทุเรียน

ขนาดพื้นที่ เพาะปลูก (ไร่)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวนแรงงานในปัจจุบัน			จำนวนแรงงานที่ต้องการในอนาคต					
		แรงงานใน ครัวเรือน (คน)	แรงงานจ้าง (คน)		1-2 ปี(คน)		3-5 ปี(คน)		6-10 ปี(คน)	
			ไทย	ต่างด้าว	ไทย	ต่างด้าว	ไทย	ต่างด้าว	ไทย	ต่างด้าว
		จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	
≤ 10	41	2.32	3.02	1.51	1.32	0.32	1.90	0.41	2.24	0.41
>11-30	26	2.54	4.65	2.96	1.19	0.58	1.50	1.31	1.77	1.46
>31-60	5	2.60	5.80	12.00	1.00	1.20	1.00	2.00	1.40	2.00

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

สำหรับการเลือกใช้แรงงานของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีการเลือกใช้ทั้งแรงงานไทยและแรงงานคนต่างด้าว เมื่อสอบถามเหตุผลในเลือกจ้างแรงงานคนต่างด้าวเกษตรกรส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า แรงงานไทยในปัจจุบันหายากจำเป็นต้องพึ่งแรงงานคนต่างด้าวและแรงงานคนต่างด้าวเชื่อฟังมากกว่าแรงงานไทยเท่ากัน ร้อยละ 22.22 รองลงมา แรงงานคนต่างด้าวทำงานหนักได้มากกว่า ร้อยละ 19.44 ค่าจ้างแรงงานคนต่างด้าวถูกกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 13.89 แรงงานต่างด้าวมีวันหยุดน้อยกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 8.33 มีทักษะ/ฝีมือดีกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 4.17 และมีประสบการณ์มากกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 2.78 (ตารางที่ 4.41)

ในส่วนของระดับการศึกษาของแรงงานภาคการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าไม่จำเป็น ร้อยละ 92.54 และมีการศึกษาอย่างน้อย 6 ปีขึ้นไป ร้อยละ 7.46 ลักษณะแรงงานที่ต้องการจ้างส่วนใหญ่เป็นแรงงานชั่วคราว ร้อยละ 50 แรงงานประจำ ร้อยละ 45.71 และได้ทั้งแรงงานประจำและชั่วคราว ร้อยละ 4.29 ลักษณะงานที่ต้องจ้างส่วนใหญ่เป็นแรงงานในฟาร์ม ร้อยละ 40.60 รองลงมา เป็นแรงงานเก็บเกี่ยวผลผลิต ร้อยละ 37.60 แรงงานขนส่งผลผลิต ร้อยละ 12.78 และแรงงานในการเพาะปลูก ร้อยละ 9.02 ดังแสดงในตารางที่ 4.41

ตารางที่ 4.41 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามความต้องการแรงงานสินค้าทุเรียน

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เหตุผลที่เลือกใช้แรงงานคนต่างด้าว*		
ทำงานหนักได้มากกว่า	14	19.44
ค่าจ้างแรงงานถูกกว่าแรงงานไทย	10	13.89
เชื่อฟังมากกว่าแรงงานไทย	16	22.22
มีวันหยุดน้อยกว่าแรงงานไทย	6	8.33
มีทักษะ/ฝีมือดีกว่าแรงงานไทย	3	4.17
มีประสบการณ์มากกว่า	2	2.78
แรงงานไทยในปัจจุบันหายาก	16	22.22
ระดับการศึกษาแรงงานที่ต้องการ		
ไม่จำเป็น	62	92.54
อย่างน้อย 6 ปีขึ้นไป	5	7.46
ลักษณะของแรงงาน		
แรงงานประจำ	32	45.71
แรงงานชั่วคราว	35	50.00
ทั้งประจำและชั่วคราว	3	4.29
ลักษณะงานที่ต้องการ		
แรงงานเพาะปลูก	12	9.02
แรงงานในฟาร์ม	54	40.60
แรงงานเก็บเกี่ยวผลผลิต	50	37.60
แรงงานขนส่งผลผลิต	17	12.78

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ : * สามารถเลือกได้หลายคำตอบ

4) คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรต้องการ

จากการสอบถามคุณลักษณะแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรให้ความสำคัญในการตัดสินใจรับทำงาน โดยแบ่งระดับการตัดสินใจออกเป็น 3 ระดับคือ มาก ปานกลาง น้อย และเพิ่มตัวแปรหากเกษตรกรเห็นว่า ไม่จำเป็น พบว่า คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรให้ความสำคัญระดับมาก คือ แรงงานมีความขยันและอดทน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีระเบียบวินัยในการทำงาน ตรงต่อเวลา มีความซื่อสัตย์สุจริต/ความง่ายในการปกครอง คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรให้ความสำคัญระดับปานกลาง คือ มีความรู้พื้นฐานในงานที่ทำ มีทักษะฝีมือแรงงาน มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักบริหารเวลา คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรให้ความสำคัญระดับน้อย คือ แรงงานสามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศ และมีความเป็นผู้นำ ดังแสดงในตารางที่ 4.42

ตารางที่ 4.42 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามคุณลักษณะของแรงงานที่ต้องการสินค้าทุเรียน

คุณลักษณะของแรงงาน	ระดับความสำคัญ								ค่าเฉลี่ย	แปรผล
	มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่จำเป็น			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. มีความรู้พื้นฐานในงานที่ทำ	17	23.61	46	63.89	3	4.17	6	8.33	2.03	ปานกลาง
2. มีทักษะฝีมือแรงงาน	25	34.72	41	56.94	1	1.39	5	6.95	2.19	ปานกลาง
3. มีความขยันและอดทน	52	72.22	20	27.78	-	-	-	-	2.72	มาก
4. มีความสามารถในการแก้ปัญหา	25	34.72	39	54.17	5	6.94	3	4.17	2.19	ปานกลาง
5. มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่	47	65.28	24	33.33	1	1.39	-	-	2.64	มาก
6. มีระเบียบวินัยในการทำงาน	45	62.50	26	36.11	1	1.39	-	-	2.61	มาก
7. ตรงต่อเวลา	54	75.00	18	25.00	-	-	-	-	2.75	มาก
8. ความซื่อสัตย์สุจริต/ความง่ายในการปกครองแรงงาน	69	95.83	3	4.17	-	-	-	-	2.96	มาก
9. มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น	29	40.28	38	52.78	2	2.78	3	4.16	2.29	ปานกลาง
10. การสื่อสารภาษาต่างประเทศ	13	18.06	27	37.50	7	9.72	25	34.72	1.41	น้อย
11. มีความเป็นผู้นำ	9	12.50	32	44.44	13	18.06	18	25.00	1.44	น้อย
12. รู้จักบริหารเวลา	27	37.50	39	54.17	3	4.17	3	4.16	2.25	ปานกลาง

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ : 1.00 – 1.66 หมายถึง น้อย , 1.67 - 2.33 หมายถึง ปานกลาง , 2.34 - 3.00 หมายถึง มาก

0 หมายถึง ไม่จำเป็น

5) ลักษณะทั่วไปของแรงงานคนต่างด้าวที่เกษตรกรต้องการ

เมื่อสอบถามเกษตรกรในกรณีที่เป็นแรงงานคนต่างด้าว พบว่า เกษตรกรต้องการรับแรงงานคนต่างด้าวมาเป็นแบบครัวเรือน ร้อยละ 92.50 แบบมาเดี่ยว ร้อยละ 5 และได้ทั้งแบบมาเป็นครัวเรือนและมาเดี่ยว

ร้อยละ 2.50 เกษตรกรต้องการแรงงานคนต่างด้าวทั้งเพศหญิงและเพศชายร้อยละ 92.50 และเพศชาย ร้อยละ 7.50 โดยอายุเฉลี่ยของแรงงานคนต่างด้าวต้องไม่ต่ำกว่า 23.35 ปี และไม่เกิน 40 ปี (ตารางที่ 4.43)

ส่วนลักษณะการเข้าเมืองเกษตรกรต้องการแรงงานคนต่างด้าวที่เข้าเมืองถูกกฎหมาย ร้อยละ 92.50 หรือได้ทั้ง 2 ลักษณะคือเข้ามาแบบถูกหรือผิดกฎหมายก็ได้ เกษตรกรจะพาไปดำเนินการขอบัตรแรงงานคนต่างด้าวที่หลัง ร้อยละ 7.50 เมื่อสอบถามอัตราค่าจ้างแรงงานคนต่างด้าวเทียบกับแรงงานไทย พบว่า เกษตรกรต้องการจ้างแรงงานคนต่างด้าวถูกกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 55 ค่าจ้างแรงงานคนต่างด้าวเท่ากับแรงงานไทย ร้อยละ 45.00 (ตารางที่ 4.43)

สำหรับการสื่อสาร เกษตรกรทั้งหมดต้องการแรงงานที่สามารถพูดภาษาไทยได้หรือหากมาทำงานในภาคเกษตรก็ต้องมีแรงงานคนต่างด้าว 1 คนที่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ ดังแสดงในตารางที่ 4.43

**ตารางที่ 4.43 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามลักษณะทั่วไปของแรงงานคนต่างด้าวที่เกษตรกรต้องการ
สินค้าทุเรียน**

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ลักษณะการทำงาน		
เป็นครัวเรือน	37	92.50
มาเดี่ยว	2	5.00
ได้ทั้ง 2 ลักษณะ	1	2.50
เพศ		
ชาย	3	7.50
ได้ทั้ง 2 ลักษณะ	37	92.50
อายุ		
เฉลี่ยต่ำสุด(ปี)	23.35	
เฉลี่ยสูงสุด (ปี)	40.00	
ลักษณะการเข้าเมือง		
ถูกกฎหมาย	37	92.50
ได้ทั้ง 2 ลักษณะ	3	7.50
อัตราค่าจ้างเทียบกับแรงงานไทย		
ถูกกว่า	22	55.00
เท่ากับ	18	45.00
การสื่อสาร		
สามารถใช้ภาษาไทยได้	40	100.00

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจ

4.2.7 ลำไย

1) กิจกรรมการใช้แรงงานของภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรม

การทำงานของแรงงานภาคการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยในแต่ละกิจกรรม ปีการผลิต 2559 พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมดูแลรักษา 57.57 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 1.49 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้กิจกรรมดูแลรักษา 13.93 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 47.12 คนต่อปี จำนวนวันที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมดูแลรักษา 122.60 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 11.58 วันต่อปี รวมวันทำงานทั้งหมด 134.18 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างดูแลรักษา 1,672.17 บาทต่อไร่ และค่าจ้างเก็บเกี่ยว 1,370.18 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.44) เมื่อแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกลำไย กิจกรรมการใช้แรงงานภาคเกษตร ดังนี้

พื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมดูแลรักษา 50.08 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 1.59 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้ในกิจกรรมดูแลรักษา 16.95 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 54.31 คนต่อปี จำนวนวันในการทำงานในกิจกรรมดูแลรักษา 137.34 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 12.05 วันต่อปี รวมวันทำงาน 149.39 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างดูแลรักษา 1,691.42 บาทต่อไร่ และค่าจ้างเก็บเกี่ยว 2,757.33 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.44)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมดูแลรักษา 74.11 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 1.28 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้ในกิจกรรมดูแลรักษา 19.89 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 88.94 คนต่อปี จำนวนวันในการทำงานในกิจกรรมดูแลรักษา 108.48 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 12.14 วันต่อปี รวมวันทำงาน 120.62 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างดูแลรักษา 1,784.17 บาทต่อไร่ และ ค่าจ้างเก็บเกี่ยว 1,058.49 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.44)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ พบว่า จำนวนครั้งที่เกษตรกรใช้ในกิจกรรมดูแลรักษา 89.40 ครั้งต่อปี และเก็บเกี่ยว 1 ครั้งต่อปี จำนวนแรงงานที่ใช้ในกิจกรรมดูแลรักษา 31 คนต่อปี และเก็บเกี่ยว 133 ครั้งต่อปี จำนวนวันในการทำงานในกิจกรรมดูแลรักษา 107.85 วันต่อปี และเก็บเกี่ยว 3.80 วันต่อปี

รวมวันทำงาน 111.65 วันต่อปี จำนวนค่าจ้างที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม พบว่า ค่าจ้างดูแลรักษา 1,474.26 บาทต่อไร่ และ ไม่มีค่าจ้างเก็บเกี่ยว เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการเก็บเกี่ยวคนรับเหมาสวน (ลั้ง) เป็นผู้รับผิดชอบแทน เกษตรกร ดังแสดงในตารางที่ 4.44

ตารางที่ 4.44 ค่าเฉลี่ยการทำงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้าลำไย

ขนาด ฟาร์ม (ไร่)	จำนวนครั้ง (ปี)		จำนวนคนทำงาน (คน)		จำนวนวันทำงาน (วัน)			จำนวนค่าจ้าง (บาทต่อไร่)	
	ดูแลรักษา	เก็บเกี่ยว	ดูแลรักษา	เก็บเกี่ยว	ดูแลรักษา	เก็บเกี่ยว	รวม	ดูแลรักษา	เก็บเกี่ยว
≤ 10	50.08	1.59	16.95	54.31	137.34	12.05	149.39	1,691.42	2,757.33
> 10-30	74.11	1.28	19.89	88.94	108.48	12.14	120.62	1,784.17	1,058.49
> 30-60	89.40	1.00	31.00	133.00	107.85	3.80	111.65	1,474.26	-
เฉลี่ยรวม	57.57	1.49	13.93	47.12	122.60	11.58	134.18	1,672.17	1,370.18

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

การใช้แรงงานภาคการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยในแต่ละกิจกรรมปีการผลิต 2559 พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 14.28 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 61.05 คนต่อครัวเรือนหรือ 5.59 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการดูแลรักษา 13.93 คนต่อครัวเรือน หรือ 1.28 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 47.12 คนต่อครัวเรือน หรือ 4.31 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.45) เมื่อแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกลำไย กิจกรรมการใช้แรงงานภาคเกษตร ดังนี้

พื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 5.18 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 71.26 คนต่อครัวเรือน หรือ 7.56 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการ

ดูแลรักษา 16.95 คนต่อครัวเรือนหรือ 2.14 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 54.31 คนต่อครัวเรือน หรือ

ขนาด ฟาร์ม (ไร่)	พื้นที่ปลูก	การใช้แรงงานรวม		การเตรียมดิน		การดูแลรักษา		การเก็บเกี่ยว	
	ไร่/ครัวเรือน	คน/ ครัวเรือน	คน/ไร่	คน/ ครัวเรือน	คน/ไร่	คน/ ครัวเรือน	คน/ไร่	คน/ ครัวเรือน	คน/ไร่
≤ 10	5.18	71.26	7.56	-	-	16.95	2.14	54.31	5.42
> 10-30	20.25	108.83	5.37	-	-	19.89	0.98	88.94	4.39

5.42 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.45)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 20.25 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 108.83 คนต่อครัวเรือน หรือ 5.37 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการดูแลรักษา 19.89 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.98 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 88.94 คนต่อครัวเรือน หรือ 4.39 คนต่อไร่ (ตารางที่ 4.45)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ยครัวเรือนละ 47.40 ไร่ต่อครัวเรือน มีการใช้แรงงานรวม 164 คนต่อครัวเรือน หรือ 3.30 คนต่อไร่ โดยเป็นแรงงานในการดูแลรักษา 31 คนต่อครัวเรือน หรือ 0.57 คนต่อไร่ และแรงงานในการเก็บเกี่ยว 133 คนต่อครัวเรือน หรือ 2.72 คนต่อไร่ ดังแสดงในตารางที่ 4.45

ตารางที่ 4.45 ค่าเฉลี่ยการใช้แรงงานของแรงงานภาคการเกษตรจำแนกตามกิจกรรมสินค้าลำไย

> 30-60	47.40	164.00	3.30	-	-	31.00	0.57	133.00	2.72
เฉลี่ยรวม	14.28	61.05	5.59	-	-	13.93	1.28	47.12	4.31

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

2) การขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตร

จากการสอบถามเกษตรกรผู้ปลูกลำไยในรอบปีที่ผ่านมาถึงการขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ขาดแคลนแรงงาน ร้อยละ 67.86 และมีเกษตรกรที่ขาดแคลนแรงงาน ร้อยละ 32.14 เมื่อสอบถามการปรับตัวของเกษตรกรเมื่อขาดแคลนแรงงาน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้วิธีการเพิ่มค่าจ้างเป็นแรงจูงใจในการทำงาน ร้อยละ 44.05 รอแรงงานในหมู่บ้าน ร้อยละ 33.33 เพิ่มจำนวนชั่วโมงการทำงานล่วงเวลา ร้อยละ 27.38 จ้างแรงงานคนต่างด้าวทดแทน ร้อยละ 25 ปรับเปลี่ยนช่วงเวลาการผลิต ร้อยละ 14.29 และนำเครื่องจักรมาทดแทนแรงงาน (สปริงเกอร์) ร้อยละ 2.38 เมื่อสอบถามความต้องการแรงงาน ณ ปัจจุบัน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ต้องการแรงงาน ร้อยละ 63.10 และร้อยละ 36.90 ที่ต้องการแรงงานเพิ่ม ดังแสดงในตารางที่ 4.46

ตารางที่ 4.46 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกจำแนกตามการขาดแคลนแรงงานของเกษตรกรสินลำไย

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ในปีที่ผ่านมาท่านขาดแคลนแรงงานหรือไม่		
ไม่ขาดแคลน	57	67.86
ขาดแคลน	27	32.14
ท่านมีการปรับตัวอย่างไร เมื่อขาดแคลนแรงงาน*		
เพิ่มจำนวนชั่วโมงการทำงานล่วงเวลา	23	27.38
เพิ่มค่าจ้างเป็นแรงจูงใจในการทำงาน	37	44.05
จ้างแรงงานคนต่างด้าวทดแทน	21	25.00
นำเครื่องจักรมาทดแทนแรงงาน	2	2.38
ปรับเปลี่ยนช่วงเวลาการผลิต	12	14.29
รอแรงงานในหมู่บ้าน	28	33.33
ในปัจจุบันฟาร์มของท่านต้องการแรงงานเพิ่มหรือไม่		
ไม่ต้องการ	53	63.10
ต้องการ	31	36.90

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ : * สามารถเลือกได้หลายคำตอบ

3) การใช้แรงงานในปัจจุบันและความต้องการแรงงานในอนาคต

ความต้องการแรงงานในอนาคตของเกษตรกรผู้ปลูกลำไย พบว่า ในอนาคตเกษตรกรต้องการแรงงานภาคเกษตร โดยแรงงานที่เกษตรกรต้องการมีทั้งแรงงานไทยและแรงงานคนต่างด้าว

ความต้องการแรงงานภาคเกษตรในอนาคตของเกษตรกรผู้ปลูกลำไย โดยแบ่งความต้องการแรงงานออกเป็น 3 ช่วงคือ 1-2 ปี 3-5 ปี 6-10 ปี และให้เกษตรกรคาดคะเนจำนวนแรงงานภาคเกษตรในอนาคตที่คิดว่าตนเองจะขาดแคลนหรือต้องการเพิ่มเมื่อมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกหรือปัจจัยอื่นๆ เช่น อายุที่เพิ่มขึ้น ลูกหลานไม่สืบทอดอาชีพเกษตรกรทำให้จำเป็นต้องมีการจ้างแรงงานเกิดขึ้น โดยจำแนกความต้องการของเกษตรกรตามขนาดพื้นที่เพาะปลูกลำไย พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานภาคเกษตรในอนาคตดังนี้

พื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ มีเกษตรกร 61 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 2.08 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างเป็นแรงงานไทย 4.44 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 5.75 คนต่อครัวเรือน เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 3.35 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 2.75 คนต่อครัวเรือน ช่วง 3-5 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 3.62 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 3.10 คนต่อครัวเรือนและช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 3.73 คนต่อครัวเรือนและแรงงานคนต่างด้าว 3.75 คนต่อครัวเรือน (ตารางที่ 4.47)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10-30 ไร่ มีเกษตรกร 18 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 3.17 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างเป็นแรงงานไทย 13.50 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 20.50 คนต่อครัวเรือน เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 2.84 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 2.67 คนต่อครัวเรือน ช่วง 3-5 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 3.16 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 3 คนต่อครัวเรือน และช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 3.29 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 3.88 คนต่อครัวเรือน (ตารางที่ 4.47)

พื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 30-60 ไร่ มีเกษตรกร 5 ครัวเรือน พบว่า ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร 3.40 คนต่อครัวเรือน แรงงานจ้างที่เป็นแรงงานไทย 0.80 และแรงงานคนต่างด้าว 51.60 คนต่อครัวเรือน เมื่อสอบถามจำนวนแรงงานที่เกษตรกรต้องการในอนาคต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการแรงงานเกษตรในช่วง 1-2 ปีข้างหน้า เป็นแรงงานไทย 2.33 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 3 คนต่อครัวเรือน ช่วง 3-5 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 2.67 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 3 คนต่อครัวเรือน และช่วง 6-10 ปีข้างหน้า เกษตรกรต้องการแรงงานไทย 3 คนต่อครัวเรือน และแรงงานคนต่างด้าว 4 คนต่อครัวเรือน ดังแสดงในตารางที่ 4.47

ตารางที่ 4.47 จำนวนครัวเรือนของเกษตรกรแยกตามขนาดพื้นที่ปลูกและจำแนกตามการใช้แรงงานในปัจจุบันและความต้องการแรงงานในอนาคตสินค้าลำไย

ขนาดพื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวนแรงงานในปัจจุบัน			จำนวนแรงงานที่ต้องการในอนาคต					
		แรงงานในครัวเรือน (คน)	แรงงานจ้าง (คน)		1-2 ปี (คน)		3-5 ปี (คน)		6-10 ปี (คน)	
			ไทย	ต่างด้าว	ไทย	ต่างด้าว	ไทย	ต่างด้าว	ไทย	ต่างด้าว
จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนเฉลี่ย	
≤ 10	61	2.08	4.44	5.75	3.35	2.75	3.62	3.10	3.73	3.75
>10-30	18	3.17	13.50	20.50	2.84	2.67	3.16	3.00	3.29	3.88
>30-60	5	3.40	0.80	51.60	2.33	3.00	2.67	3.00	3.00	4.00

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

สำหรับการเลือกใช้แรงงานของเกษตรกร พบว่า พื้นที่ปลูกขนาดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ยังเลือกใช้แรงงานไทยมากกว่าแรงงานคนต่างด้าว แต่สำหรับพื้นที่ปลูกขนาดมากกว่า 10 ไร่ ถึงพื้นที่ปลูกขนาดใหญ่ เริ่มมีการใช้แรงงานคนต่างด้าว เมื่อสอบถามเหตุผลในเลือกจ้างแรงงานคนต่างด้าว เกษตรกรให้เหตุผลประกอบ โดยพบว่า ส่วนใหญ่แรงงานไทยในปัจจุบันหายากจำเป็นต้องพึ่งแรงงานคนต่างด้าว ร้อยละ 33.33 รองลงมา ทำงานหนักได้มากกว่าแรงงานไทย และค่าจ้างแรงงานถูกกว่าคนไทยเท่ากัน ร้อยละ 30.95 เชื่อฟังมากกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 29.76 มีวันหยุดน้อยกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 27.38 มี

ประสบการณ์มากกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 20.24 และมีทักษะ/ฝีมือดีกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 19.05 (ตารางที่ 4.48)

ในส่วนของระดับการศึกษาของแรงงานจ้างภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าไม่จำเป็นต้องจ้าง 96.43 รองลงมาคือ ต้องอย่างน้อย 6 ปีขึ้นไป ร้อยละ 3.57 ลักษณะแรงงานที่ต้องการจ้างส่วนใหญ่เป็นการจ้างแรงงานชั่วคราว ร้อยละ 78.57 และเป็นการจ้างแรงงานประจำ ร้อยละ 21.43 (ตารางที่ 4.48)

ลักษณะงานที่ต้องการจ้าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการจ้างแรงงานดูแลสวนอย่างเดียว ร้อยละ 42.8 รองลงมาคือ การจ้างเก็บเกี่ยวผลผลิต ร้อยละ 38.10 การจ้างแรงงานตัดแยกผลผลิต ร้อยละ 14.26 การจ้างแรงงานดูแลในสวนถึงขนส่งผลผลิต ร้อยละ 4.76 ดังแสดงในตารางที่ 4.48

ตารางที่ 4.48 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามความต้องการแรงงานสินค้าลำไย

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เหตุผลที่เลือกใช้แรงงานต่างด้าว*		
ทำงานหนักได้มากกว่า	26	30.95
ค่าจ้างแรงงานถูกกว่าแรงงานไทย	26	30.95
เชื่อฟังมากกว่าแรงงานไทย	25	29.76
มีวันหยุดน้อยกว่าแรงงานไทย	23	27.38
มีทักษะ/ฝีมือดีกว่าแรงงานไทย	16	19.05
มีประสบการณ์มากกว่า	17	20.24
แรงงานไทยในปัจจุบันหายาก	28	33.33
ระดับการศึกษาแรงงานที่ต้องการ		
ไม่จำเป็น	81	96.43
อย่างน้อย 6 ปีขึ้นไป	3	3.57
ลักษณะของแรงงาน		
แรงงานประจำ	18	21.43
แรงงานชั่วคราว	66	78.57
ลักษณะงานที่ต้องการ *		
แรงงานดูแลสวนอย่างเดียว	36	42.86
แรงงานเก็บเกี่ยวผลผลิต	32	38.10
แรงงานตัดแยกผลผลิต	12	14.28
แรงงานดูแลในสวนถึงขนส่งผลผลิต	4	4.76

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ : * สามารถเลือกได้หลายคำตอบ

4) คุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรต้องการ

จากการสอบถามคุณลักษณะแรงงานภาคการเกษตรที่เกษตรกรให้ความสำคัญในการตัดสินใจรับทำงาน โดยแบ่งระดับการตัดสินใจออกเป็น 3 ระดับคือ มาก ปานกลาง น้อย และเพิ่มตัวแปรหากเกษตรกรเห็นว่าไม่จำเป็น พบว่า ทุกคุณลักษณะของแรงงานภาคการเกษตรให้ความสำคัญมาก คือ แรงงานมีความขยันอดทน มีความตรงต่อเวลา มีความซื่อสัตย์สุจริต/ความง่ายในการปกครองแรงงาน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความเป็นระเบียบวินัย รู้จักบริหารเวลา มีความรู้พื้นฐานในงานที่ทำ มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศได้ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีทักษะฝีมือแรงงาน มีความเป็นผู้นำ ดังแสดงในตารางที่ 4.49

ตารางที่ 4.49 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามคุณลักษณะของแรงงานที่ต้องการสินค้าลำไย

หน่วย : คริวเรือน

คุณลักษณะของแรงงาน	ระดับความสำคัญ								ค่าเฉลี่ย	แปลผล
	มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่จำเป็น			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. มีความรู้พื้นฐานในงานที่ทำ	57	65.52	14	16.09	2	2.30	14	16.09	2.67	มาก
2. มีทักษะฝีมือแรงงาน	51	60.71	21	25.00	1	1.19	13	13.10	2.67	มาก
3. มีความขยันและอดทน	72	85.71	12	14.29	0	0	0	0	3.00	มาก
4. มีความสามารถในการแก้ปัญหา	53	63.10	23	27.38	2	2.38	6	7.14	2.67	มาก
5. มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่	62	73.81	19	22.62	2	2.38	1	1.19	3.00	มาก
6. มีระเบียบวินัยในการทำงาน	62	73.81	21	25.00	1	1.19	0	0	3.00	มาก
7. ตรงต่อเวลา	69	82.14	15	17.86	0	0	0	0	3.00	มาก
8. ความซื่อสัตย์สุจริต/ความง่ายในการปกครองแรงงาน	64	76.19	17	20.24	1	1.19	2	2.38	2.67	มาก
9. มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น	55	65.48	28	33.33	0	0	1	1.19	2.67	มาก
10. การสื่อสารภาษาต่างประเทศ	37	44.05	24	28.57	3	3.57	20	23.81	2.67	มาก
11. มีความเป็นผู้นำ	30	35.71	26	30.95	3	3.57	25	29.76	2.67	มาก
12. รู้จักบริหารเวลา	34	40.48	43	51.19	3	3.57	4	4.76	2.67	มาก

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

หมายเหตุ : 1.00 – 1.66 หมายถึง น้อย, 1.67 - 2.33 หมายถึง ปานกลาง, 2.34 - 3.00 หมายถึง มาก

0 หมายถึง ไม่จำเป็น

5) ลักษณะทั่วไปของแรงงานคนต่างด้าวที่เกษตรกรต้องการ

เมื่อสอบถามเกษตรกรในกรณีที่จ้างแรงงานคนต่างด้าว พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรต้องการรับแรงงานคนต่างด้าวแบบคร้วเรือน ร้อยละ 52 รองลงมาได้ทั้งแบบคร้วเรือนและมาเดี่ยว ร้อยละ 37.33 และแบบมาเดี่ยว ร้อยละ 10.67 และต้องการแรงงานคนต่างด้าวในภาคเกษตรทั้งเพศหญิงและเพศชาย ร้อยละ 88 เฉพาะเพศชาย ร้อยละ 10.67 และเฉพาะเพศหญิง ร้อยละ 1.33 โดยอายุเฉลี่ยของแรงงานคนต่างด้าวต้องไม่ต่ำกว่า 24.88 ปี และไม่เกิน 43.87 ปี (ตารางที่ 4.50)

ในส่วนลักษณะการเข้าเมือง พบว่า เกษตรกรต้องการแรงงานคนต่างด้าวที่เข้าเมืองถูกกฎหมาย ร้อยละ 85.33 และได้ทั้ง 2 ลักษณะคือเข้ามาแบบถูกหรือผิดกฎหมายก็ได้ ซึ่งเกษตรกรที่เป็นนายจ้างจะพาไปดำเนินการขอบัตรแรงงานคนต่างด้าวภายหลัง ร้อยละ 14.67 (ตารางที่ 4.50)

เมื่อสอบถามอัตราค่าจ้างแรงงานคนต่างด้าวเทียบกับแรงงานไทย พบว่า เกษตรกรต้องการจ้างแรงงานคนต่างด้าวเท่ากับแรงงานไทย ร้อยละ 52 จ้างแรงงานคนต่างด้าวถูกกว่าแรงงานไทยร้อยละ 48

การสื่อสารเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการแรงงานที่สามารถพูดภาษาไทยได้บ้างร้อยละ 88 หรือหากมาทำงานในภาคเกษตรกรก็ต้องมีแรงงานต่างด้าว 1 คนที่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ และไม่จำเป็นต้องพูดภาษาไทยได้ ร้อยละ 12 เนื่องจากคิดว่าสามารถมาเรียนรู้ได้จากแรงงานต่างด้าวที่อยู่มาก่อนได้ ดังแสดงในตารางที่ 4.50

ตารางที่ 4.50 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามลักษณะทั่วไปของแรงงานคนต่างด้าวที่เกษตรกรต้องการสินค้าลำไย

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ลักษณะการมาทำงาน		
เป็นคร้วเรือน	39	52.00
มาเดี่ยว	8	10.67
ได้ทั้ง 2 ลักษณะ	28	37.33
เพศ		
ชาย	8	10.67
หญิง	1	1.33
ได้ทั้ง 2 ลักษณะ	66	88.00
อายุ		
เฉลี่ยต่ำสุด(ปี)		24.88

เฉลี่ยสูงสุด (ปี)		43.87
ลักษณะการเข้าเมือง		
ถูกกฎหมาย	64	85.33
ได้ทั้ง 2 ลักษณะ	11	14.67
อัตราค่าจ้างเทียบกับแรงงานไทย		
ถูกกว่า	36	48.00
เท่ากับ	39	52.00
การสื่อสาร		
สามารถใช้ภาษาไทยได้	66	88.00
ไม่จำเป็น	9	12.00

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจ

4.3 ผลการวิจัยความต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทยของแรงงานจากประเทศ พม่า สปป.ลาว กัมพูชา และเวียดนาม (ผลการศึกษาในต่างประเทศ)

ผลการศึกษาในตอนที 3 นี้ จะนำเสนอในแต่ละประเทศ และการเปรียบเทียบใน 3 ประเทศหลักที่ส่งออกแรงงานมายังประเทศไทย 1 คือ พม่า สปป.ลาว และกัมพูชา ผลการศึกษา ดังนี้

4.3.1 ประเทศพม่า

เป็นการศึกษาจากผู้ประกอบการและแรงงานที่ต้องการไปทำงานยังต่างประเทศของบริษัทจัดส่งแรงงานไปต่างประเทศชั้นนำ ได้แก่ บริษัท Kuang Myat San Thu จำกัด บริษัท Yun NadiOo & Associates

Services จำกัด บริษัท Labour Asia Services จำกัด และบริษัท Myanmar Worker Management Service จำกัด โดยข้อมูลดังกล่าวจะนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป ทั้งนี้ สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

1. พม่ามีประชากร 51 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นแรงงานที่ไปทำงานโดยใช้แรงงานในต่างประเทศกว่า 5 ล้านคน หรือประมาณ 10% ของประชากรรวม ถือว่าเป็นประเทศที่แรงงานเป็นสินค้าหลักอย่างหนึ่งในการทำรายได้เข้าประเทศ ทั้งนี้ ปัจจุบันจำนวนคนในวัยทำงาน (อายุ 18 ปีขึ้นไป) มีจำนวน 8,000 คนต่อวัน งานในพม่ารองรับได้เพียง 1,000 คนต่อวัน ซึ่งแน่นอนว่าไม่สามารถดูดซับแรงงานทั้งหมดได้ จึงมีการออกไปทำงานต่างประเทศ (คุณ Maung Maung Thwin เจ้าของบริษัท Labour Asia Services Co.,Ltd.)

2. ประเทศพม่า มีสมาคมส่งออกแรงงานไปต่างประเทศ ประกอบด้วย บริษัทส่งออกแรงงานทั้งสิ้น 270 บริษัท ในจำนวนนี้เป็นบริษัทที่ส่งออกแรงงานไปยังประเทศไทยจำนวน 70 บริษัท โดยสมาคมมีสาขาตั้งอยู่ในประเทศไทยใกล้สถานทูตพม่า เพื่อการอำนวยความสะดวกแก่บริษัท และแรงงานที่ทำงานในไทย โดยปัจจุบันพม่าส่งแรงงานมายังประเทศไทยมากที่สุด

3. แรงงานสามารถไปทำงาน/ใช้แรงงาน ในต่างประเทศได้ 4 ทาง คือ 1) ติดต่อบริษัท ผ่าน MOU เช่น ประเทศไทย 2) ผ่านทางรัฐบาลต่อรัฐบาล เช่น ประเทศเกาหลีใต้ 3) บริษัทต่อบริษัท เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ และญี่ปุ่น 4) การเดินทางเข้าเมืองไปเอง เช่น อาศัยใกล้ชายแดนไทย เพื่อน/ญาติชักชวน ซึ่งลักษณะที่ 4) นี้จะเป็นการเข้าเมืองผิดกฎหมายเป็นส่วนใหญ่ เป็นการไปขอลงทะเบียนแรงงานต่างด้าวในภายหลัง (และใช้แรงงานในด้านการเกษตร)

4. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อรายหรือค่าบริหารจัดการ ในการมาทำงานประเทศไทย ประมาณ 150,000 จ้าก หรือ ประมาณ 4,000 บาท ซึ่งถูกกว่าการส่งออกไปประเทศอื่น เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และไต้หวัน ส่วนประเทศเกาหลีเป็นการดำเนินการส่งแรงงานระหว่างรัฐต่อรัฐ รัฐบาลคุมไว้ ไม่มอบงานให้เอกชน บริษัทไม่มีการจัดส่งแรงงานไปเกาหลีใต้ โดยรายจ่ายและค่าตอบแทนต่อแรงงานในการส่งแรงงานมายังประเทศไทย และมาเลเซียใกล้เคียงกัน ในขณะที่ สิงคโปร์ ญี่ปุ่น จะมีค่าใช้จ่ายที่สูงกว่า ความต้องการฝีมือแรงงานมากกว่า รวมทั้ง ผลตอบแทนต่อแรงงานมากกว่าด้วย

5. กระบวนการจัดส่งแรงงานไปทำงานที่ประเทศไทย เป็นไปตามกระบวนการผ่าน MOU ระยะเวลาในการทำงาน 2 ปี โดยสรุปคร่าวๆ คือ โรงงาน/ผู้ประกอบการไทย ส่งคำขอความต้องการแรงงานว่าต้องการจำนวนเท่าไร ผ่านสถานทูตพม่า และส่งมาทางบริษัท โดยผ่านการส่วนราชการเนปิดอร์เพื่อการอนุญาตก่อน หลังจากนั้นบริษัทจะหาคนงาน และดำเนินการเซ็นสัญญา ทั้งนี้ ในส่วนการจัดหาแรงงานที่เหมาะสมกับตำแหน่งงานที่ทางไทยต้องการนั้น ทางบริษัทจะมีข้อสอบถามให้คนงานที่สมัคร โดยมีรายละเอียดและการตรวจสอบสัมภาษณ์อีกครั้ง หลังจากนั้นจะเป็นการฝึกอบรมแรงงาน ในด้าน กฎหมาย วัฒนธรรม ข้อมูลทั่วไปของบริษัทให้แรงงานเลือก (รายละเอียดดังแผนภาพที่ 1 ขั้นตอนการส่งแรงงานตาม MOU)

6. บริษัทผู้ส่งออกมีความต้องส่งออกและแรงงานพม่ามีความต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทยมากที่สุด เนื่องจาก

6.1 ประเทศไทย การเข้า- ออก และกฎเกณฑ์ ง่าย น้อย และสะดวกกว่าประเทศอื่นๆ

6.2 ค่าดำเนินการในการส่งออกแรงงานของประเทศไทยน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ รวมทั้ง ขั้นตอนในการส่งแรงงานไปไทยไม่มีปัญหา ได้รับการแก้ไข ปรับปรุงให้สะดวกขึ้น

6.3 ประเทศไทยจ้างแรงงานทุกประเภท โดยเฉพาะแรงงานไร้ฝีมือไม่เน้นแรงงานมีฝีมือ

6.4 การเดินทางไปมาสะดวก

6.5 วัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน นายจ้างใจดี สามารถขอพักงานกลับบ้านได้

6.6 เปลี่ยนงานได้ง่าย และบ่อยครั้ง

6.7 ต้องการเรียนรู้ เนื่องจากอยู่ภายใต้รัฐบาลทหารกว่า 50 ปี การไปทำงานนอกประเทศเป็นการออกไปเรียนรู้ และรับประสบการณ์ใหม่ๆ

7. ประเภทแรงงานที่ส่งออกภายใต้ MOU ส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปด้านการเกษตร/อุตสาหกรรมต่อเนื่องเกษตร เช่น โรงงานแปรรูปสัตว์น้ำ โรงงานยางพารา โรงงานเพาะเห็ด เป็นต้น

ภาคเกษตรยังมีการส่งออกจำนวนน้อย สาเหตุของการส่งออกในภาคเกษตรน้อยหรือไม่มีการส่งออก เนื่องจาก

7.1 บริษัท/ผู้ประกอบการ ในไทยไม่ได้มีคำขอหรือความต้องการแรงงานด้านเกษตรหรือ ยังไม่มีการส่งออก ตาม MOU

7.2 แรงงานพม่าเองมีความสนใจในการทำการเกษตรน้อย เพราะในพม่าแรงงานทำอะไร ทำนา ทำสวน เช่นเดียวกัน ลักษณะงานด้านการเกษตรเป็นงานที่ใกล้เคียงกับแรงงานในประเทศพม่าที่ทำอยู่ แรงงานเห็นว่า เหนื่อย หนัก และค่าตอบแทนน้อย รวมทั้ง แรงงานไม่มีความเข้าใจว่าการทำงานด้านการเกษตร ทำแล้วได้ประสบการณ์ สามารถนำความรู้มาใช้ในประเทศพม่าได้ ทั้งๆ ที่ ด้านพืช เช่น ลำไย ประเทศพม่าปลูกเป็นจำนวนมาก และด้านปศุสัตว์ บริษัทเองมีความต้องการให้แรงงานได้เรียนรู้เทคนิคด้านการเกษตรจากไทย เพื่อนำมาปรับใช้ในฟาร์มของตนเองได้ ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรม เช่น ก่อสร้าง โรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า หรือ อิเล็กทรอนิกส์ เป็นการยากที่แรงงานจะนำกลับมาเปิดกิจการของตนเอง

7.3 ลักษณะงานด้านการเกษตรเป็นงานตามฤดูกาล ไม่มีงานตลอดปี ขาดความมั่นคงในการใช้แรงงานตลอดทั้งปี รวมทั้ง ไม่คุ้มค่าในการดำเนินการด้าน work permit หรือการอนุญาตเข้าไปทำงาน

ทั้งนี้ในปัจจุบัน แรงงานภาคเกษตรที่ไปทำสวน ทำไร่ ทำนา หรือ อุตสาหกรรมเกษตรต่อเนื่อง ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย และเป็นแรงงานที่อาศัยใกล้ชายแดนประเทศไทย และขอลงทะเบียนแรงงานต่างด้าวในภายหลัง ซึ่งคุณ U ohn Myint เทียบสัดส่วนว่า ถ้าแรงงานที่มาทำงานในประเทศไทย ตาม MOU จำนวน 200,000 คน ประเภทแรงงานที่เข้ามาแบบผิดกฎหมายหรือแรงงานที่อาศัยใกล้ชายแดนประเทศไทย จะมีจำนวน 500,000 คน ซึ่งแรงงานจำนวนนี้ ส่วนใหญ่จะมาทำงานด้านการเกษตรเป็นหลัก

ข้อเสนอแนะในการส่งออกแรงงานภาคเกษตร ดังนี้

1) บริษัทมีความยินดีที่จะส่งแรงงานมายังไทย แต่ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ว่าจ้างในประเทศไทย ซึ่งขณะนี้ยังไม่มีคำขอ/ความต้องการแรงงานภาคเกษตร

2) การนำเข้าแรงงานเกษตรตามฤดูกาล หากยกเว้นค่าดำเนินการ work permit ก็จะสามารถหาแรงงานส่งไทยได้ โดยมีข้อเสนอแนะในการส่งออกตามฤดูกาล หรือเป็นระยะเวลาสั้นๆ เช่น 4-6 เดือน

8. ด้านการประมงยังไม่มี การส่งออกแรงงานเลย เนื่องจากสาเหตุของการใช้แรงงานผิดกฎหมาย การลักลอบ และยาเสพติด เป็นเหตุของการค้ามนุษย์

9. แนวโน้มการส่งออกแรงงานมายังประเทศไทยในอีก 5-10 ปีข้างหน้า ทั้ง 2 บริษัท เห็นว่า ยัง “ทรงตัว” ไม่ลดลงแน่นอน เพราะถึงแม้ว่าพม่าจะเปิดประเทศ แต่ยังไม่เต็มที่ และยังไม่สามารถคาดการณ์ได้ การเปิดประเทศแรกๆ การก่อสร้างและร้านอาหารเติบโตมากที่สุด แต่ก็ยังไม่สามารถดูดซับแรงงานในประเทศได้ทั้งหมด รวมทั้ง ถ้าเทียบกับในอดีต การส่งออกแรงงานไปยังประเทศไทยถือว่าดีขึ้นอย่างมาก จากการปรับเปลี่ยนกฎหมาย การปราบปรามการคอร์รัปชัน การใช้กฎหมายที่เข้มงวดกับบริษัทผิดกฎหมาย ในขณะที่อีก 2 บริษัทมองว่า การส่งออกแรงงานมายังประเทศไทยในอีก 5 ปีข้างหน้า ในลักษณะ MOU มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากแรงงานรู้สึกได้ถึงความปลอดภัย และมีบริษัทแรงงานคอยช่วยเหลือ ในขณะที่การเข้าเมืองแบบผิดกฎหมายและมาจดทะเบียนภายหลังจะมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากความไม่มั่นคง และมีความเสี่ยงในหลายๆ ด้าน

10. ปัญหา/อุปสรรค ในการส่งแรงงานมายังประเทศไทย ของผู้ประกอบการส่งออกแรงงาน ดังนี้

10.1 ข้อกฎหมาย/นโยบายของประเทศพม่าเองยังมีความล่าช้า กระบวนการผ่านการพิจารณาจาก 3 กระทรวง คือ กระทรวงศึกษา กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงแรงงาน และความล่าช้าในขั้นตอนที่เนปิดอร์

10.2 ข้อกฎหมาย/นโยบายของประเทศพม่าและของไทย มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง ทำให้ผู้ประกอบการต้องมีการปรับตัวบ่อยครั้ง

10.3 รวมทั้งปัญหาของตัวแรงงานเองและหัวหน้างาน เช่น ผู้ชายติดเหล้า ผู้หญิงมีปัญหาด้านความเป็นอยู่ ปัญหาหัวหน้างานกดขี่

10.4 การดำเนินการขอ work permit ล่าช้า และ ไทยเรียกเก็บค่าใช้จ่ายในการทำ 1,000 บาท หากมีข้อผิดพลาดไม่มีการคืนให้ แต่เป็นปัญหาเล็กน้อยเท่านั้น

10.5 ปัญหาที่นายจ้าง/ผู้ประกอบการไทย แจ้งว่าจะให้แรงงานทำโรงงาน A แต่กลับให้แรงงานไปทำโรงงาน B หรือ C แต่สามารถแก้ไขได้และไม่ใช่อุปสรรคใหญ่ ส่วนปัญหาอื่นๆ ได้ถูกปรับปรุงแก้ไขแล้ว

ข้อเสนอแนะที่ผู้ประกอบการส่งออกแรงงานต้องการให้พัฒนา คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้างานและแรงงาน ควรให้มีการฝึกอบรมในเรื่องการสื่อสาร วัฒนธรรม สังคม ให้กับหัวหน้างานด้วย เพราะเป็นผู้คุมคนงานและเป็นปัจจัยสำคัญที่คนงานอยากอาศัยอยู่และทำงานในประเทศไทยด้วย

11. นอกจากการสัมภาษณ์บริษัทจัดหางานแล้ว ยังได้สัมภาษณ์แรงงานที่ต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทย โดยสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

11.1 ข้อมูลทั่วไปของแรงงาน

จากการสัมภาษณ์ พบว่า แรงงานที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยส่วนใหญ่ เป็นชาย ร้อยละ 66.70 หญิงร้อยละ 33.30 อายุเฉลี่ย 28.5 ปี จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.60 คน สถานภาพสมาชิกใน

ครัวเรือนร้อยละ 46.07 เป็นบุตร รองลงมา ร้อยละ 26.70 เป็นคู่สมรส ร้อยละ 20 เป็นหัวหน้าครอบครัว และร้อยละ 6.70 เป็นญาติพี่น้อง รองลงมา ร้อยละ 30 เป็นบุตร ร้อยละ 20 เป็นญาติพี่น้อง

อาชีพหลักแรงงานส่วนใหญ่เป็นการทำการเกษตร คือ การทำนา ร้อยละ 66.70 และรับจ้างทั่วไปร้อยละ 33.30 รายได้จากอาชีพหลัก ส่วนใหญ่ร้อยละ 93.30 ไม่เพียงพอที่จะใช้จ่ายในครอบครัว และร้อยละ 6.70 เพียงพอที่จะใช้จ่ายในครอบครัวแต่ไม่เหลือเก็บ

แรงงานมีประสบการณ์ที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ร้อยละ 26.70 โดยเป็นการทำงานในภาคการเกษตร ไม่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศร้อยละ 73.30 และหากมีโอกาสมาทำงานในกลุ่มประเทศอาเซียน แรงงานมีความประสงค์ไปทำงานในประเทศไทยมากที่สุด ร้อยละ 93.30 รองลงมา คือ มาเลเซีย ร้อยละ 6.70 ลักษณะงานที่แรงงานต้องการไปทำในต่างประเทศ ร้อยละ 80 ต้องการไปทำงานในภาคอุตสาหกรรมโรงงาน และร้อยละ 6.7 เท่ากัน ต้องการไปทำงานภาคธุรกิจ ขนส่ง และภาคเกษตร

สาเหตุที่ต้องการไปทำงานในต่างประเทศ เนื่องจากต้องการมีรายได้มากขึ้นกว่าที่ทำงานในพม่า เพื่อส่งลูกเรียนให้สูงขึ้น และจุนเจือครอบครัว รายได้ที่คาดหวังว่าจะได้รับจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ อยู่ระหว่าง 9,000- 15,000 บาทต่อเดือน โดยแรงงานส่วนใหญ่ต้องการส่งเงินกลับไปยังประเทศบางส่วนเพื่อจุนเจือครอบครัวทุกเดือน

โดยแรงงาน ร้อยละ 26.70 เคยเดินทางมาทำงานในประเทศไทยมาแล้ว ในจำนวนนี้ ร้อยละ 13.30 เท่ากัน ทำงานในภาคเกษตร และอุตสาหกรรม ทั้งนี้ แรงงานร้อยละ 73.30 ไม่เคยมาในประเทศไทย

ถ้าหากแรงงานมีโอกาสมาทำงานภาคเกษตร แรงงานร้อยละ 100 ต้องการมาทำงานด้านพืช ทำสวน ทำนา เนื่องจากใกล้เคียงกับประสบการณ์ทางการเกษตรที่ตนมี

11.2 ด้านแรงจูงใจ / คุณลักษณะของฟาร์มที่แรงงานต้องการมาทำงาน

ขนาดของฟาร์ม เป็นแรงจูงใจระดับมาก ร้อยละ 40 ระดับปานกลาง ร้อยละ 60 โดยแรงงานต้องการทำงานในฟาร์มขนาดใหญ่

ค่าจ้างแรงงาน เป็นแรงจูงใจระดับมาก ร้อยละ 66.70 ส่วนแรงจูงใจระดับปานกลาง ร้อยละ 26.70 ค่าตอบแทนที่ต้องการประมาณ 300 บาทต่อวัน และควรมีค่าล่วงเวลาด้วย

สวัสดิการ (ที่พัก / ค่ารักษาพยาบาล ฯลฯ) เป็นแรงจูงใจระดับมากและปานกลาง ร้อยละ 46.70 เท่ากัน ส่วนที่เหลือไม่ให้ความสำคัญกับด้านสวัสดิการ

ความปลอดภัยในการทำงาน เป็นแรงจูงใจระดับมาก ร้อยละ 86.70 ส่วนอีกร้อยละ 13.30 แรงงานเห็นว่าเป็นแรงจูงใจระดับน้อย

ประเภทฟาร์ม ส่วนใหญ่ร้อยละ 46.70 เห็นว่า ทำได้ในทุกประเภทฟาร์ม

ลักษณะการมาทำงาน แรงงานร้อยละ 66.70 ต้องการเข้ามาทำงานในลักษณะเป็นครอบครัว อีกร้อยละ 33.30 ต้องการเข้ามาทำงานคนเดียว

ภูมิภาคของประเทศไทยที่แรงงานต้องการมาทำงาน แรงงานส่วนใหญ่เห็นว่า ทำในภูมิภาคไหนก็ได้ไม่สำคัญ

การสื่อสารภาษาไทย แรงงานร้อยละ 80 เห็นว่า การสื่อสารภาษาไทยได้เป็นแรงจูงใจระดับมาก และอีกร้อยละ 20 เห็นว่าเป็นแรงจูงใจระดับปานกลาง

ถิ่นฐานของแรงงานในประเทศพม่า ที่อาศัยอยู่ใกล้กับพรมแดนประเทศไทย แรงงานส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีความจำเป็น เนื่องจาก การเดินทางที่ค่อนข้างสะดวก ไม่เป็นอุปสรรคในการเดินทางไปทำงานยังประเทศไทย

ประสบการณ์การทำงานเกษตรที่ใกล้เคียงกับประเทศไทย ไม่จำเป็นสำหรับการทำงานด้านเกษตรในประเทศไทย เนื่องจาก แรงงานพม่ามีประสบการณ์ ส่วนใหญ่ในด้านการเกษตรใกล้เคียงคนไทย

การมีญาติพี่น้อง เพื่อน หรือคนรู้จัก ที่ทำงานในประเทศไทย ชักจูงมาทำงานนั้น ส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ใช่แรงจูงใจหลัก แรงจูงใจหลักมาจากรายได้ที่มากกว่า

4.3.2 ประเทศ สปป.ลาว

บริษัทที่สัมภาษณ์ทั้งหมด 4 บริษัท ประกอบด้วยบริษัทคำมะณีบริการ จัดหางาน จำกัด (อันดับ 2) ที่ตั้งอยู่นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว จัดตั้งมาแล้ว 7 ปี บริษัท Ijobs Company Limited (อันดับ 3) ที่ตั้งอยู่นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว จัดตั้งมาแล้ว 4 ปี บริษัท Inter Labour Co.,Ltd (อันดับ 5) ที่ตั้งอยู่นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว จัดตั้งมาแล้ว 7 ปี และบริษัท 108-1009 Group Co. Ltd. จำกัด (อันดับ 15) ที่ตั้งอยู่นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว จัดตั้งมาแล้ว 4 ปี ผลการศึกษา ดังนี้

1. นโยบายของประเทศ หรือรัฐบาล ในการจัดส่งแรงงานมาประเทศไทยจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้จัดการทั้ง 4 บริษัท พบว่า

1.1 ประเทศ สปป.ลาว มีนโยบายให้ส่งออกแรงงานไปต่างประเทศได้ จำนวน 3 ประเทศเท่านั้น คือ ไทย ญี่ปุ่นและเกาหลี

1.2 ผู้ได้รับอนุญาตให้จัดส่งแรงงานไปต่างประเทศประกอบด้วย รัฐวิสาหกิจของ สปป.ลาว และบริษัทเอกชน โดยบริษัทเอกชนที่ได้รับอนุญาตให้ทำหน้าที่จัดหาและจัดส่งแรงงานมีทั้งหมด 18 บริษัท แบ่งเป็น บริษัทที่จัดส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศ 16 บริษัท และจัดหาแรงงานเพื่อมาทำงานในประเทศ 2 บริษัท (รัฐบาลได้อนุญาตให้บริษัทเอกชนส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศไม่เกิน 10 ปี ก่อนหน้านี้ดำเนินการโดยรัฐวิสาหกิจของ สปป.ลาว เท่านั้น)

1.3 แรงงานมาทำงานในประเทศไทยได้คราวละ 4 ปี (ต่อวีซ่าทุก 2 ปี) เมื่อครบกำหนดหากต้องการทำงานต่อต้องกลับมาอยู่อาศัยที่ สปป.ลาว อย่างน้อย 1 เดือน แล้วจึงจะกลับมาทำงานที่ประเทศไทยได้อีกครั้ง โดยระยะเวลาที่แรงงานมาทำงานในประเทศไทย ร้อยละ 50 ระยะเวลา 4 ปี หรือ น้อยกว่า และร้อยละ 50 ระยะเวลา 8 ปี หรือ มากกว่า

1.4 แรงงานของ สปป.ลาว ที่สมัครเข้ามาทำงานในประเทศไทย มีอายุระหว่าง 18-35 ปี แบ่งเป็น แรงงานเพศชาย แรงงานเพศหญิง และแรงงานแบบครอบครัว โดยแรงงานเพศชายและเพศหญิงมีสัดส่วนเท่ากัน ร้อยละ 50

2. นโยบายของบริษัทในการจัดส่งแรงงานมาประเทศไทย

2.1 ทั้ง 4 บริษัท จัดส่งหาแรงงานเพื่อส่งให้กับบริษัทหรือโรงงานอุตสาหกรรมในประเทศไทยตามออเดอร์ (Demand) ความต้องการแรงงานเท่านั้น ไม่มีการจัดหาแรงงานไว้ล่วงหน้า

2.2 ทั้ง 4 บริษัท คิดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการในการจัดส่งแรงงานมาทำงานในประเทศไทย 14,000 – 17,000 บาท/คน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชน (ในกรณีไม่มี) ค่าจัดทำหนังสือเดินทาง และค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม ฯลฯ โดยบริษัทจะมีข้อตกลงกับนายจ้างในประเทศไทย ให้หักค่าใช้จ่ายจากค่าจ้างของแรงงาน เมื่อได้เข้ามาทำงานที่ประเทศไทยแล้วจัดส่งให้บริษัท เนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่ยากจนไม่สามารถจ่ายค่าดำเนินการล่วงหน้าได้

2.3 ทั้ง 4 บริษัทจัดส่งแรงงานมาทำงานในประเทศไทยเกือบทั้งหมด โดยแรงงานใหม่ทั้งหมดเป็นแรงงานไร้ฝีมือทั้งนี้ เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีมีการจำกัดจำนวนแรงงานจาก สปป.ลาว ให้ไปทำงานได้เฉพาะภาคเกษตรเท่านั้น โดยประเทศญี่ปุ่น ไม่เกิน 1,500 คน/ปี และประเทศเกาหลี ไม่เกิน 500 คน/ปี รวมทั้งมีการกำหนดคุณสมบัติของแรงงานไว้ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่น กำหนดให้แรงงานจะต้องผ่านการอบรมด้านภาษาและต้องผ่านการคัดเลือกจากบริษัทของญี่ปุ่นก่อน ซึ่งที่ผ่านมามีแรงงานที่ผ่านการคัดเลือกไม่เกินร้อยละ 20 ทำให้ต้นทุนของบริษัทในการฝึกอบรมสูงไม่คุ้มค่ากับการลงทุน โดยบริษัทจะเรียกเก็บค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน กรณีจัดส่งแรงงานไปประเทศญี่ปุ่นรายละเอียดประมาณ 100,000 - 140,000 บาท/คน

2.4 ทั้ง 4 บริษัท จัดหาแรงงานโดยใช้ 1) โฆษณาประชาสัมพันธ์ 2) ส่งคนออกไปในพื้นที่เพื่อชักชวนคนให้มาสมัครงาน 3) ให้แรงงานที่มาทำงานประเทศไทยชักชวนญาติพี่น้องและเพื่อนให้มาสมัคร โดยแรงงานที่มาสมัครส่วนใหญ่ มาจากข้อ 2) มากที่สุด

2.5 บางบริษัท มีตัวแทนในประเทศไทย เช่น นนทบุรี นครราชสีมา (โคราช) ชลบุรี เพื่อหาความต้องการแรงงานในประเทศไทย

3. แนวโน้มการส่งแรงงานมาทำงานในประเทศไทย พบว่า มีแนวโน้มในทิศทางที่ดีขึ้น เนื่องจากรัฐบาลของ สปป.ลาว มีนโยบายให้การสนับสนุนในการจัดส่งแรงงานมาประเทศไทย แต่เนื่องจากเศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ในภาวะชะงักงัน ทำให้ความต้องการแรงงานมีการขยายตัวไม่มากนัก

4. ขั้นตอน/กระบวนการ และระยะเวลาในการดำเนินงาน พบว่า ใช้ระยะเวลาดำเนินการประมาณ 1 เดือน โดยมีขั้นตอน ดังนี้

4.1 บริษัทเอกชนประเทศไทยแจ้งความประสงค์ต้องการแรงงาน

4.2 บริษัทจัดหา สปป.ลาว คัดเลือกตามความต้องการ – ตรวจโรค – จัดฝึกอบรม – จัดทำเอกสารอนุญาต – จัดทำสัญญาแรงงาน – อบรมแรงงาน - ส่งไปประเทศไทย

4.3 นายจ้างประเทศไทยติดต่อสำนักงานแรงงานในไทย - นายจ้างทำวีซ่าให้แรงงาน - อบรมก่อนเริ่มงาน

5. ทักษะคติของแรงงาน สปป.ลาว ต่อการมาทำงานในประเทศไทย พบว่า แรงงานส่วนใหญ่ มีทัศนคติเชิงบวกต่อการมาทำงานในประเทศไทย โดยมีประเด็นต่างๆ ที่สำคัญ ดังนี้

5.1 มีความพึงพอใจต่อค่าแรงงานขั้นต่ำ วันละ 300 บาท หรือ มากกว่า (ค่าจ้างแรงงานใน สปป.ลาว ประมาณ วันละ 170 บาท) รวมทั้ง ค่าครองชีพในประเทศไทยมีราคาถูกกว่า

5.2 วัฒนธรรมประเพณีความเป็นอยู่สภาพแวดล้อมและภาษาของประเทศไทย และ สปป.ลาว แตกต่างกันไม่มากนัก จึงไม่ต้องปรับตัวในการใช้ชีวิต

5.3 แรงงานส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำงานได้รับการดูแลเรื่องสวัสดิการที่ดี (มีหอพัก มีชุดทำงานให้)

5.4 แรงงานที่ผ่านการทำงานในประเทศไทย เมื่อกลับไปทำงานที่ สปป.ลาว จะได้รับ ค่าจ้างแรงงานสูง เนื่องจากเป็นแรงงานที่มีฝีมือ นอกจากนี้ แรงงานบางส่วนยังนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้มาเปิดกิจการเป็นของตนเอง

6. ปัญหาที่พบในการส่งแรงงานมาประเทศไทยไม่พบปัญหา ทั้งข้อกำหนดนโยบายประเทศ ผู้ส่งออกแรงงานนโยบายประเทศผู้นำเข้าแรงงาน ค่าแรงงาน ค่าดำเนินการ (ใต้โต๊ะ) การเมืองภาษา สังคม วัฒนธรรมการกดขี่ หลอกหลวง ถูกเอารัดเอาเปรียบ การโกงสัญญา

7. แรงงานที่ต้องการมาทำงานที่ไทย ต้องการงานในสาขาใด เรียงตามลำดับ พบว่า บริษัท ไม่มีการสอบถามความต้องการของแรงงานว่าต้องการทำงานในสาขาใด เนื่องจาก บริษัทไม่มีการจัดหาแรงงาน ไว้ล่วงหน้า จะรับสมัครเมื่อได้รับแจ้งความต้องการประเภทแรงงานจากบริษัทในประเทศไทยแล้วเท่านั้น รวมทั้ง การจัดส่งแรงงานผ่านบริษัทเพื่อมาทำงานในภาคเกษตรของประเทศไทยยังมีสัดส่วนน้อยมาก อย่างไรก็ตาม จากการสอบถามทราบว่า แรงงานส่วนใหญ่ต้องการทำงานในภาคอุตสาหกรรม หรือ บริการ มากกว่า เนื่องจากมีระบบสวัสดิการที่ดีกว่าและไม่ชอบทำงานหนัก

8. สาเหตุหลักที่แรงงานอยากมาทำงานในประเทศไทย

8.1 มีความพึงพอใจต่อค่าแรงงานขั้นต่ำ วันละ 300 บาท หรือ มากกว่า (ค่าจ้างแรงงานใน สปป.ลาว ประมาณ วันละ 170 บาท) รวมทั้ง ค่าครองชีพในประเทศไทยมีราคาถูกกว่า

8.2 วัฒนธรรมประเพณีความเป็นอยู่สภาพแวดล้อมและภาษาของประเทศไทยและ สปป.ลาว แตกต่างกันไม่มากนัก จึงไม่ต้องปรับตัวในการใช้ชีวิต

8.3 แรงงานส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำงานได้รับการดูแลเรื่องสวัสดิการที่ดี (มีหอพัก มีชุดทำงานให้)

8.4 แรงงานที่ผ่านการทำงานในประเทศไทย เมื่อกลับไปทำงานที่ สปป.ลาว จะได้รับ ค่าจ้างแรงงานสูง เนื่องจากเป็นแรงงานที่มีฝีมือ นอกจากนี้ แรงงานบางส่วนยังนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้มาเปิดกิจการเป็นของตนเอง

9. ทิศทางการส่งแรงงานมาทำงานในภาคการเกษตรของประเทศไทย พบว่า ทั้ง 4 บริษัทให้ความสนใจในการจัดส่งแรงงานมาทำงานในภาคการเกษตรของประเทศไทย ทั้งนี้ เนื่องจากแรงงานของ สปป.ลาว ส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองทำให้มีความรู้และประสบการณ์ในการทำการเกษตร ทำให้สามารถจัดหาแรงงานได้ง่าย แต่เนื่องจากยังไม่มีบริษัทในประเทศไทยแจ้งความต้องการมาให้ จึงยังไม่มี การส่งแรงงานเข้ามาทำงานในภาคเกษตรของไทย

10. ประเทศที่แรงงานของ สปป. ลาว เดินทางไปทำงานมากที่สุด ในแถบอาเซียนเนื่องจาก ประเทศ สปป.ลาว มีนโยบายให้ส่งออกแรงงานไปต่างประเทศได้ จำนวน 3 ประเทศเท่านั้น คือ ไทย ญี่ปุ่น และเกาหลี จึงไม่มีการจัดส่งแรงงานไปทำงานที่อื่น ยกเว้น แรงงานผิดกฎหมายเท่านั้น

11. นอกจากการสัมภาษณ์บริษัทจัดหางานแล้ว ยังได้สัมภาษณ์แรงงานที่ต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทย โดยสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

11.1 ข้อมูลทั่วไปจากการสัมภาษณ์ พบว่า แรงงานที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยส่วนใหญ่ เป็น เพศชาย ร้อยละ 80 เพศหญิง ร้อยละ 20 อายุเฉลี่ย 24.60 ปี จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.60 คน สถานภาพสมาชิกในครัวเรือนเป็นหัวหน้าครัวเรือนและเป็นบุตรเท่ากัน ร้อยละ 40 ที่เหลือเป็นคู่สมรส ร้อยละ 20

อาชีพหลักแรงงานส่วนใหญ่รับจ้าง ร้อยละ 60 รองลงมาทำนา ร้อยละ 40 รายได้จาก อาชีพหลักเพียงพอที่จะใช้จ่ายในครอบครัว ส่วนใหญ่เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ ร้อยละ 60 ไม่เพียงพอและเพียงพอและเหลือเก็บเท่ากัน ร้อยละ 20

เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศส่วนใหญ่ ร้อยละ 80 ไม่เคยไปมาก่อน ร้อยละ 20 หากมีโอกาสไปทำงานในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทั้งหมดมีความประสงค์มาประเทศไทย ลักษณะงานที่ต้องการไปทำงานต่างประเทศส่วนใหญ่ทำงานภาคอุตสาหกรรม (โรงงาน) ร้อยละ 60 รองลงมางานภาคบริการ (แม่บ้าน/พนักงานเสิร์ฟ) และภาคการค้าและภาคธุรกิจเท่ากัน ร้อยละ 20

ส่วนสาเหตุที่แรงงานต้องการไปทำงานต่างประเทศเนื่องจากค่าตอบแทนสูงและมีสวัสดิการดี รายได้ต่อเดือนที่แรงงานคาดว่าจะได้รับจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศเฉลี่ย 11,200 บาท/เดือน สำหรับความตั้งใจในการส่งเงินกลับมาให้ครอบครัวส่วนใหญ่ทุก 1 เดือน ร้อยละ 60 รองลงมาปีละครั้ง ร้อยละ 40 เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ร้อยละ 80 และไม่เคยทำงานต่างประเทศ ร้อยละ 20 หากแรงงานมีโอกาสมาทำงานภาคการเกษตรความต้องการทำงานสาขาด้านพืชและต่อเนื่อง ร้อยละ 96.00 และด้านบริการ การเกษตรและต่อเนื่อง ร้อยละ 4.00

11.2 แรงจูงใจ/คุณลักษณะของฟาร์มที่แรงงานต้องการมาทำงาน

ขนาดของฟาร์ม ระดับความสำคัญน้อยและไม่จำเป็นเท่ากัน ร้อยละ 40 รองลงมา สำคัญมาก ร้อยละ 20 เนื่องจากต้องการที่แน่นอนขนาดฟาร์มไม่สำคัญ

ค่าจ้างแรงงาน เป็นแรงจูงใจระดับน้อยและไม่จำเป็นเท่ากัน ร้อยละ 40 โดยต้องการมาทำงานในประเทศไทย เพราะได้ค่าตอบแทนสูง 300/วัน

สวัสดิการ (ที่พัก/การรักษาพยาบาลฯลฯ) ส่วนใหญ่เป็นแรงจูงใจระดับมากและระดับปานกลางเท่ากัน ร้อยละ 40 รองลงมาไม่จำเป็น ร้อยละ 20 โดยให้มีที่พักและสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลบ้าง ความปลอดภัย ส่วนใหญ่เป็นแรงจูงใจระดับปานกลาง ร้อยละ 60 รองลงมาระดับมาก ร้อยละ 40

ประเภทฟาร์ม/ชนิดการทำเกษตร ส่วนใหญ่เป็นแรงจูงใจระดับปานกลาง ร้อยละ 60 รองลงมาระดับมาก ร้อยละ 40 ส่วนใหญ่อยากมาทำนาและสวนยางพารา

ลักษณะการทำงาน การมาคนเดียวและมาเป็นครอบครัวส่วนใหญ่เป็นแรงจูงใจระดับมาก และเห็นว่าไม่จำเป็น เท่ากัน ร้อยละ 40 และระดับน้อย ร้อยละ 20

ภูมิภาคในประเทศไทยที่เข้ามาทำงาน ส่วนใหญ่เป็นแรงจูงใจระดับปานกลาง ร้อยละ 80 รองลงมาระดับมาก ร้อยละ 20 อยากอยู่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล เช่น สมุทรปราการ

การสื่อสารภาษาไทย ส่วนใหญ่เป็นแรงจูงใจระดับน้อย ร้อยละ 60 รองลงมาระดับมาก และปานกลางเท่ากัน ร้อยละ 20

กระบวนการขั้นตอนการเดินทางเข้าประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นแรงจูงใจระดับมาก ร้อยละ 60 รองลงมาระดับปานกลาง ร้อยละ 40 โดยเอกสารค่อนข้างยุ่งยาก ค่านายหน้าแพง เฉลี่ยราคา 16,000 บาท/คน

ถิ่นฐานของแรงงานในประเทศ (อาศัยใกล้พรมแดนในประเทศไทย) แรงงานเห็นว่าไม่จำเป็น ร้อยละ 60 รองลงมาระดับปานกลางและระดับน้อยเท่ากัน ร้อยละ 20

ประสบการณ์การทำเกษตรที่ใกล้เคียงกับประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นแรงจูงใจระดับปานกลาง ร้อยละ 80 รองลงมาระดับมาก ร้อยละ 20

การมีญาติพี่น้อง เพื่อน ที่ทำงานในประเทศไทย (การชักจูงจากคนที่รู้จัก) ส่วนใหญ่เป็นแรงจูงใจระดับมาก ร้อยละ 80 รองลงมาระดับปานกลาง ร้อยละ 20 โดยมีเพื่อนชักชวนเล่าให้ฟังเลยอยากมาทำงานในประเทศไทย

4.3.3 ประเทศกัมพูชา

บริษัทที่สัมภาษณ์ ทั้งหมด 4 บริษัท ประกอบด้วยบริษัท May Yong Services จำกัด ที่ตั้งอยู่ กรุงเทพมหานคร จัดตั้งมาแล้ว 10 ปี บริษัท Chhun Hong Manpower จำกัด ที่ตั้งอยู่ กรุงเทพมหานคร จัดตั้งมาแล้ว 19 ปีบริษัท Anny Rita Best Man Power จำกัด ที่ตั้งอยู่ กรุงเทพมหานคร จัดตั้งมาแล้ว 2 ปี บริษัท Sok Chamnal จำกัด ที่ตั้งอยู่ กรุงเทพมหานคร จัดตั้งมาแล้ว 7 ปี ผลการศึกษา ดังนี้

1. นโยบายของประเทศ หรือรัฐบาล ในการจัดส่งแรงงานมาประเทศไทยพบว่า ประเทศกัมพูชาและรัฐบาลยังไม่มีนโยบายในการจัดส่งจัดส่งแรงงานมาประเทศไทยอย่างชัดเจน เป็นหน้าที่ของบริษัท จัดหางานดำเนินการเอง

2. นโยบายของบริษัทในการจัดส่งแรงงานมาประเทศไทย พบว่า มีเพียง 1 บริษัทเท่านั้น ที่มีนโยบายที่ชัดเจน ซึ่งเป็นนโยบายให้แรงงานกู้ยืมเงินเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ

3. แนวโน้มและทิศทางการส่งแรงงานมาทำงานในประเทศไทย พบว่า การส่งแรงงานมาไทยที่ผ่านบริษัทมีแนวโน้มส่งแรงงานน้อยลง เนื่องจากปัจจุบันมีบริษัทจัดหางานในกัมพูชาเพิ่มสูงขึ้น แต่มีแนวโน้มที่แรงงานจะเข้ามาทำงานในไทยเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากปัจจุบัน รัฐบาลไทยมีนโยบายให้แรงงานใช้บัตรสีชมพูในการเข้ามาทำงานในไทย ซึ่งแรงงานสามารถดำเนินการได้เองโดยไม่ต้องผ่านบริษัทจัดหางาน ในส่วนของทิศทางการส่งแรงงานมาทำงานในภาคการเกษตร พบว่า มี 1 บริษัท ที่มีทิศทางการส่งแรงงานมาทำงานในภาคการเกษตรน้อยลง เนื่องจากแรงงานมีความสนใจในภาคอุตสาหกรรมการเกษตรแปรรูปมากกว่า เพราะเหนื่อยน้อยกว่า สวัสดิการดีกว่าภาคการเกษตร รายได้ดีกว่า เพราะมีการทำงานนอกเวลา และมีงานให้ทำตลอดทั้ง และอีก 3 บริษัท ไม่สามารถระบุได้ชัดเจนต้องขึ้นอยู่กับว่าทางนายจ้างภาคเกษตรของไทยต้องการให้บริษัทจัดหาแรงงานภาคเกษตรหรือไม่ซึ่งถ้าต้องการแรงงานภาคเกษตรทางบริษัทก็สามารถดำเนินการจัดหาให้ได้

4. ขั้นตอน/กระบวนการ และระยะเวลาในการดำเนินงาน พบว่า ใช้ระยะเวลาดำเนินการประมาณ 45-60 วัน โดยมีขั้นตอน ดังนี้

4.1 บริษัทที่ต้องการแรงงานในไทยแจ้งความประสงค์ไปยังบริษัทจัดหางานในกัมพูชา

4.2 เปิดรับสมัคร

4.3 ทำเอกสารประกอบการเดินทางและทำ Passport

4.4 บริษัทจัดอบรมก่อนเดินทางมาทำงานในไทย

4.5 บริษัทส่งแรงงานมาทำงาน โดยบริษัทในไทยจะเดินทางไปรับแรงงานที่ด่านข้ามแดนหรือตามที่ได้ตกลงกันไว้

5. สาเหตุหลักที่แรงงานอยากมาทำงานในประเทศไทย พบว่า สาเหตุหลักที่แรงงานอยากมาทำงาน โดยมีประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังนี้

5.1 มีความพึงพอใจต่อค่าแรงงานขั้นต่ำ วันละ 300+OT บาท/วัน ซึ่งในขณะที่กัมพูชาได้ค่าจ้าง วันละไม่เกิน 200 บาท/วัน

5.2 การมาทำงานในประเทศไทยมีกฎระเบียบ ขั้นตอนไม่ยุ่งยากเดินทางง่าย และยังมีงานให้ทำได้ตลอดทั้งปี

5.3 มีญาติพี่น้องที่ทำงานอยู่ในประเทศไทย ชักชวนมาทำงาน ทำให้เกิดความมั่นใจและอุ่นใจในการอยู่ การทำงานและเดินทางกลับไปเยี่ยมบ้านสะดวก

6. ปัญหาที่พบในการส่งแรงงานมาประเทศไทย พบว่า ปัญหาที่พบ โดยเฉพาะปัญหาค่าดำเนินการ (ใต้โต๊ะ) และการกดขี่ หลอกลวง ถูกเอารัดเอาเปรียบ การโกงสัญญาส่วนด้านนโยบายประเทศผู้นำเข้าแรงงาน นโยบายประเทศผู้ส่งออกแรงงาน ค่าแรงงาน ข้อกฎหมายการเมืองรวมทั้ง ภาษา สังคม วัฒนธรรมไม่มีปัญหาใดๆ

7. ประเทศที่แรงงานของกัมพูชาเดินทางไปทำงานมากที่สุดในแถบอาเซียน พบว่า แรงงานของกัมพูชาต้องการมาทำงานในประเทศไทยมากที่สุดโดยส่วนใหญ่ต้องการมาทำงานในภาคอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร

8. นอกจากการสัมภาษณ์บริษัทจัดหางานแล้ว ยังได้สัมภาษณ์แรงงานที่ต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทย โดยสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

8.1 ข้อมูลทั่วไปของแรงงาน

จากการสัมภาษณ์ พบว่า แรงงานที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 60 เพศชาย ร้อยละ 40 อายุเฉลี่ย 34.6 ปี จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน สถานภาพสมาชิกในครัวเรือนเป็นคู่สมรสมากที่สุด ร้อยละ 40 รองลงมาเป็นหัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 30 เป็นบุตร ร้อยละ 20 และเป็นญาติพี่น้อง ร้อยละ 10 อาชีพหลักแรงงานส่วนใหญ่เป็นการทำการเกษตรทั้งการทำนาทำไร่ ร้อยละ 80 และรับจ้างทั้งการก่อสร้างและรับจ้างทั่วไปร้อยละ 20 รายได้จากอาชีพหลัก เพียงพอที่จะใช้จ่ายในครอบครัวแต่ไม่เหลือเก็บ ซึ่งเท่ากันกับการมีรายได้ไม่เพียงพอที่จะใช้จ่ายในครอบครัวร้อยละ 50

แรงงานมีประสบการณ์ที่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ร้อยละ 90 โดยเป็นการทำงานนอกภาคการเกษตร ไม่เคยเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ร้อยละ 10 และหากมีโอกาสมาทำงานในกลุ่มประเทศอาเซียน แรงงานมีความประสงค์ไปทำงานในประเทศไทยมากที่สุด ร้อยละ 90.91 รองลงมา อินโดนีเซีย ร้อยละ 9.09 ลักษณะงานที่แรงงานต้องการไปทำในต่างประเทศทั้งหมดต้องการไปทำงานในภาคอุตสาหกรรมโรงงาน

ส่วนสาเหตุที่ต้องการไปทำงานในต่างประเทศ เนื่องจากอาชีพทำนา ทำไร่ ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย มีแค่พอกินแต่ไม่พอเก็บค่าจ้างแรงงานภายในประเทศมีราคาถูกต้องการมีรายได้มากเพื่อส่งลูกเรียนให้สูงขึ้น มีญาติ พี่น้องเพื่อนบ้านทำงานอยู่ในเมืองไทย เคยมีประสบการณ์การทำงานที่ประเทศ

ไทยมาก่อนการเดินทางไป-มา ระหว่างกัมพูชากับประเทศไทยมีความสะดวก ขั้นตอนการยื่นเอกสารผ่านบริษัท จัดหางานไม่ยุ่งยาก และประเทศไทยมีกฎระเบียบชัดเจน ไม่เอาเปรียบ สวัสดิการดี

รายได้ที่คาดหวังว่าจะได้รับจากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ อยู่ระหว่าง 7,000-10,000 บาท ต่อเดือน และต้องการส่งเงินกลับไปยังประเทศกัมพูชาได้ ประมาณ 5,000-7,000 บาท ต่อเดือนหรือ ทุก 2 เดือนส่วนใหญ่แรงงานเข้ามาทำงานในประเทศไทยตลอดทั้งปี มีแรงงาน ร้อยละ 90 เคยเดินทางมาทำงาน ในประเทศไทยมาแล้ว และไม่เคยมาในประเทศร้อยละ 10 และแรงงานที่เคยมาทำงานจะเข้ามาทำงานนอกภาค เกษตรร้อยละ 50 ซึ่งเป็นทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมเกษตร เช่น โรงงานปลากระป๋อง โรงงานถักแห เป็นต้น

ถ้าหากแรงงานมีโอกาสมาทำงานภาคเกษตร แรงงาน ร้อยละ 50 ต้องการทำงานใน โรงงานอาหารทะเลแปรรูป (โรงงานปลากระป๋อง) รองลงมา ร้อยละ 20 ต้องการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม แปรรูปชิ้นส่วนไก่ ส่วนอีกร้อยละ 30 ต้องการมาทำงานด้านพืช เช่น การเก็บผลไม้ในสวน หากประเทศไทยมีความ ต้องการ แต่แรงงานยังไม่มั่นใจในการเก็บผลไม้ เนื่องจากไม่มีประสบการณ์ทำงานด้านการเก็บผลไม้มาก่อน

8.2 ด้านแรงจูงใจ / คุณลักษณะของฟาร์มที่แรงงานต้องการมาทำงาน

ขนาดของฟาร์ม เป็นแรงจูงใจระดับปานกลาง ร้อยละ 50 รองลงมาเป็นแรงจูงใจ ระดับน้อย ร้อยละ 40 และอีกร้อยละ 10 เห็นว่าไม่มีความจำเป็น เนื่องจาก แรงงานไม่ยอมมาทำงานด้าน เกษตรเพราะเป็นงานที่ไม่มีประสบการณ์

ค่าจ้างแรงงาน เป็นแรงจูงใจระดับมาก ร้อยละ 70 ส่วนแรงจูงใจระดับปานกลาง ร้อยละ 30 ค่าตอบแทนที่ต้องการประมาณ 300 บาทต่อวัน และควรมีค่าล่วงเวลาด้วย

สวัสดิการ (ที่พัก / ค่ารักษาพยาบาล ฯลฯ) เป็นแรงจูงใจระดับมาก และร้อยละ 60 ร้อยละ 40 แรงงานเห็นว่า เป็นแรงจูงใจระดับปานกลาง เนื่องจากมีความต้องการในสวัสดิการค่า รักษาพยาบาลเป็นหลัก

ความปลอดภัยในการทำงาน เป็นแรงจูงใจระดับมาก ร้อยละ 90 และร้อยละ 10 แรงงานเห็นว่า เป็นแรงจูงใจระดับปานกลาง เนื่องจาก เห็นว่าความปลอดภัยในการทำงานเป็นสิ่งที่จำเป็น สำหรับแรงงานคนต่างด้าว

ประเภทฟาร์ม เป็นแรงจูงใจในระดับมากและระดับปานกลางเท่ากัน ร้อยละ 30 และอีกร้อยละ 40 เห็นว่าเป็นแรงจูงใจในระดับน้อย เนื่องด้วย ไม่เข้าใจลักษณะฟาร์มเกษตรของประเทศไทย ว่ามีกิจกรรมที่ต้องทำอะไรบ้างและขาดประสบการณ์ในการทำงานด้านฟาร์มเกษตรด้วย

ลักษณะการมาทำงาน แรงงาน ร้อยละ 50 เข้ามาทำงานคนเดียว อีกร้อยละ 50 จะเข้ามาทำงานในลักษณะเป็นครอบครัว เพราะมีญาติพี่น้องมาทำงานด้วยกัน ทำให้รู้สึกสบายใจ ปลอดภัย มากยิ่งขึ้น

ภูมิภาคของประเทศไทยที่แรงงานต้องการมาทำงาน แรงงานร้อยละ 80 ต้องการมาทำงานใน จ.สงขลา และต้องการทำงานในโรงงานแปรรูปอุตสาหกรรมเกษตร เช่น โรงงานปลากระป๋อง โรงงานแปรรูปชิ้นส่วนไก่ เพราะมีประสบการณ์และมีญาติพี่น้องทำงานอยู่ในโรงงานนั้น

การสื่อสารภาษาไทย แรงงานร้อยละ 60 เห็นว่า การสื่อสารภาษาไทยได้เป็นแรงจูงใจระดับมาก และอีกร้อยละ 40 เห็นว่าเป็นแรงจูงใจระดับปานกลาง

นโยบายของภาครัฐบาลประเทศกัมพูชา แรงงานร้อยละ 60 เห็นว่า นโยบายรัฐของประเทศกัมพูชาเป็นแรงจูงใจในระดับปานกลาง อีกร้อยละ 40 เห็นว่าเป็นแรงจูงใจในระดับน้อย

นโยบายของรัฐบาลไทย แรงงานร้อยละ 60 เห็นว่า นโยบายรัฐของประเทศไทยเป็นแรงจูงใจในระดับปานกลาง อีกร้อยละ 40 เห็นว่าเป็นแรงจูงใจในระดับน้อย เพราะว่า แรงงานจะไม่ทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของประเทศไทย นอกจากค่าแรงขั้นต่ำ 300 บาทต่อวัน

ถิ่นฐานของแรงงานในประเทศกัมพูชา ที่อาศัยอยู่ใกล้กับพรมแดนประเทศไทย ร้อยละ 20 เห็นว่ามีความจำเป็นปานกลาง ส่วนอีกร้อยละ 50 เห็นว่ามีความจำเป็นน้อย ที่เหลืออีกร้อยละ 30 เห็นว่าไม่มีความจำเป็น เนื่องจาก การเดินทางที่ค่อนข้างสะดวก ไม่เป็นอุปสรรคในการเดินทางไปทำงานยังประเทศไทย

ประสบการณ์ทำงานเกษตรที่ใกล้เคียงกับประเทศไทย แรงงานร้อยละ 20 เห็นว่าเป็นแรงจูงใจระดับปานกลาง ร้อยละ 10 เห็นว่าประสบการณ์ทำงานเกษตรในกัมพูชาไม่จำเป็น สำหรับการทำงานด้านเกษตรในประเทศไทย และแรงงาน ร้อยละ 70 เห็นว่าเป็นแรงจูงใจน้อย เนื่องจาก แรงงานกัมพูชามีประสบการณ์ ส่วนใหญ่เพียงแค่การทำนา แต่ไม่มีประสบการณ์ด้านผลไม้มาก่อน

การมีญาติพี่น้อง เพื่อน หรือคนรู้จัก ที่ทำงานในประเทศไทย ชักจูงมาทำงานนั้น เห็นว่าไม่ใช่แรงจูงใจหลัก ร้อยละ 10 ส่วนอีก ร้อยละ 90 เห็นว่าเป็นแรงจูงใจระดับมาก เนื่องจากการมีญาติ พี่น้องทำงานอยู่ก่อนแล้วจะทำให้รู้สึกอบอุ่น สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้

4.3.4 ประเทศเวียดนาม

1. ประเทศเวียดนามมีประชากรประมาณ 93 ล้านคน (ข้อมูลปี 2556 ประชากรจำนวน 89 ล้านคน ที่มา : วิกีพีเดีย ประเทศเวียดนาม) มีพื้นที่รวม 300,000 ตารางกิโลเมตร (น้อยกว่าประเทศไทยที่มีพื้นที่ 500,000 ตารางกิโลเมตร) อัตราการเติบโต 1 ล้านคน/ปี 69-70% ของประชากรในประเทศอยู่ในช่วงวัยทำงาน ภาพลักษณ์ของคนเวียดนามส่วนใหญ่จะเป็นคนที่มีความกระตือรือร้น คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่เป็นเด็กหัวธุรกิจ รักการทำธุรกิจ และวางแผนเตรียมสู่การเป็นผู้ประกอบการในอนาคต มีลักษณะโดดเด่นทางด้านการเรียนรู้เร็ว รักการเรียนรู้ ใฝ่หาความรู้ โดยศึกษาเรียนรู้ ทั้งจากในห้องเรียน และ Social Network ซึ่งเป็นปัจจัยบวกที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องจากพื้นที่ในประเทศมีน้อย แต่มีประชากรมาก ภาวะเศรษฐกิจของประเทศอยู่ภายใต้สถานการณ์การแข่งขัน

2. สภาพพื้นที่ในแต่ละภูมิภาคของประเทศเวียดนาม ได้แก่ ภาคเหนือ (กรุงฮานอย) จะเป็นพื้นที่ตั้งของศูนย์ราชการของประเทศ ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ทำงานราชการ ภาคกลางมีสภาพ

ภูมิประเทศแห้งแล้ง ลักษณะดินเป็นดินปนทรายไม่เหมาะกับการทำการเกษตร ประชากรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน และมีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปรับจ้างในภูมิภาคอื่นๆของประเทศมากที่สุด โดยเฉพาะภาคใต้ (โฮจิมินห์) ที่เป็นแหล่งธุรกิจและเมืองเศรษฐกิจที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ ภาคใต้เป็นภูมิภาคที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายทั้งแหล่งน้ำ ดิน มีเมืองชายฝั่ง และเป็นแหล่งพื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุด

3. ราคาที่ดิน และค่าเช่าที่ดินในโฮจิมินห์สูงมาก อัตราค่าเช่าอยู่ระหว่าง 2-4 ล้านบาท/ตารางเมตร ทำให้ค่าเช่าอาคารพาณิชย์สูงตามไปด้วย แต่ละห้างร้านธุรกิจจะมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยประมาณ 5,000-10,000 เหรียญ/เดือน ราคาอสังหาริมทรัพย์รวมถึงค่าเช่าที่ดินจึงอาจเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ค่าใช้จ่ายอื่นๆ อาทิ ค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าจ้างแรงงาน สูงตามไปด้วย ในเมืองนี้จะเป็นแหล่งธุรกิจที่สำคัญของประเทศเกือบทุกหลังคาเรือนจะมีประกอบธุรกิจของตนเอง และมีความหลากหลายมาก บางครั้งอาจถูกเรียกขานว่า “การทำการค้าในระยะมอเตอร์ไซด์” นั้นหมายถึง การประกอบธุรกิจการค้าจะนิยมทำอยู่ในระยะที่มอเตอร์ไซด์วิ่งถึง หรือประมาณ 5 กม. เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่นิยมใช้มอเตอร์ไซด์ในการสัญจร สำหรับจุดคืนทุน (break-even point) ของการลงทุนประกอบธุรกิจในประเทศเวียดนาม โดยเฉพาะโฮจิมินห์ คือ ประมาณ 4 ปี เมื่อเทียบกับประเทศไทยในธุรกิจเดียวกันที่มีประมาณ 1-2 ปี และสภาพเศรษฐกิจของโฮจิมินห์ยังคงตามหลังกรุงเทพฯ อยู่ประมาณ 10 ปี

4. ค่าจ้างแรงงานทั่วไปในโฮจิมินห์ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับค่าจ้างแรงงานในประเทศไทยเฉลี่ยประมาณ 10,000 บาท/เดือน ซึ่งสูงตามค่าครองชีพ ค่าใช้ที่ดิน ฯลฯ มีกฎหมายแรงงานเฉพาะในแต่ละเขตพื้นที่ในประเทศ แรงงานจ้างส่วนใหญ่มาจากภาคกลางของเวียดนาม ซึ่งเป็นพื้นที่แห้งแล้ง ประชากรมีฐานะยากจนจึงอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานมาทำงานในแหล่งเศรษฐกิจของประเทศ

5. ยุทธศาสตร์พัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเวียดนามที่สำคัญ คือ “มุ่งเน้นการกระจายรายได้สู่ชนบท” ซึ่งในการดำเนินธุรกิจต่างๆจะเน้นการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงภายในประเทศ โดยทุกคนมีความเข้าใจและตระหนักถึงประโยชน์ของแนวทางพัฒนาดังกล่าว อาทิ การค้าทุเรียน จะมีการส่งผ่านทุเรียนจากเกษตรกรเจ้าของสวนผ่านพ่อค้าคนกลางมากกว่า 3 คน ก่อนจะถึงมือผู้บริโภค

6. ทั้งนี้ ได้สัมภาษณ์การใช้แรงงานในพืชต่างๆ ดังนี้

6.1 เจ้าของสวนกาแฟ และแรงงานสวนกาแฟ ใน อ.ยี่สิน จ.ลำด้า (Lamdomg) Lamdomg เป็นแหล่งปลูกกาแฟโรบัสต้าที่สำคัญของประเทศ สวนกาแฟมีลักษณะการปลูกทั้งที่ราบ และที่เนินเขา เช่นเดียวกับประเทศไทย แต่มีข้อแตกต่าง คือ สวนกาแฟที่ Lamdomg ได้รับการปลูก การดูแลรักษาที่ดีมากกว่าสวนกาแฟในไทย คณะนักวิจัยฯ ได้สัมภาษณ์เกษตรกรที่มีสวนกาแฟอายุ 4 ปี โดยภาพรวม สรุป ดังนี้

1. การปลูกจะนิยมปลูกในหลุมที่ต่ำกว่าระดับพื้นดินทั่วไปเพื่อให้สามารถกักเก็บน้ำและปุ๋ยได้ดีกว่า รวมทั้งใช้หญ้าปกคลุมบริเวณหน้าดินเพื่อรักษาความชุ่มชื้นของดิน ปลูกให้มีระยะห่างระหว่าง

ต้นประมาณ 4*4 เมตร โดยไม่ปล่อยให้ต้นกาแฟสูง ควบคุมกับการควบคุมความสูงให้กิ่งแตกแขนงได้ผลผลิตมาก และสะดวกในการเก็บเกี่ยว ลดความยุ่งยากของแรงงานในการทำงาน

2. การดูแลรักษา ประกอบด้วย

- การตกแต่งกิ่ง หลังการเก็บเกี่ยว
- การให้น้ำ หลังการเก็บเกี่ยวในเดือน ม.ค.-เม.ย. ประมาณละ 1-2 สัปดาห์/เดือน เป็นประจำทุกวัน หรือแล้วแต่สะดวก ต่อมาในเดือน พ.ค. - มิ.ย. จะหยุดการให้น้ำ เนื่องจากเป็นฤดูฝน จนกระทั่งถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยว และให้เริ่มให้น้ำใหม่อีกครั้งหลังการเก็บเกี่ยว

- การใส่ปุ๋ย ปุ๋ยที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นปุ๋ยเคมี นิยมใส่ปุ๋ยในเดือน มี.ค., มิ.ย., ก.ค., ส.ค. (หรือหลังรดน้ำก็สามารถให้ปุ๋ยต่อได้) จำนวน 4 ครั้ง/ปี ปริมาณการใช้เฉลี่ย 1 กำมือ/ต้น/ครั้ง

3. การเก็บเกี่ยว นิยมเก็บเกี่ยวในเดือน พ.ย.-ธ.ค. โดยจะเก็บเกี่ยวและตากกาแฟในพื้นที่บริเวณหน้าบ้าน หรือในพื้นที่ของตนเอง

4. ราคาสารกาแฟของเวียดนามในปี 2559 - 2560 เฉลี่ยประมาณ 45,000 ดอง/ กก. หรือ ประมาณ 69-74 บาท/กก. ใกล้เคียงกับราคาสารกาแฟโรบัสต้าของไทย เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมจำหน่ายกาแฟสารให้แก่ศูนย์รับซื้อในพื้นที่ ทั้งสหกรณ์และบริษัท (ภาคเอกชน)

5. การใช้แรงงานในสวนกาแฟ พบว่า หากเป็นสวนกาแฟขนาดใหญ่จะใช้แรงงานครัวเรือนและแรงงานจ้างควบคุมกันไป หากเป็นสวนกาแฟเล็กจะใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก เช่นเดียวกับสวนกาแฟที่เข้าทำการสัมภาษณ์เจ้าของสวนที่มีขนาดพื้นที่ประมาณ 3 rao (มาตราวัดที่ดินของเวียดนาม 1000 เมตร = 1 rao) และอาจรับจ้างสวนกาแฟขนาดใหญ่ในพื้นที่ด้วย อัตราค่าจ้างแรงงานทั่วไปในสวนกาแฟประมาณ 150,000 ดอง/วัน ซึ่งจะครอบคลุมกิจกรรม การดูแลรักษาต่างๆ อาทิ การใส่ปุ๋ย การตกแต่งกิ่ง การให้น้ำ ส่วนค่าจ้างแรงงานในการเก็บเกี่ยวอาจสูงถึงประมาณ 200,000 บาท/วัน แรงงานจ้างส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ มีชั่วโมงแรงงานประมาณ 6 ½ ชม. (ช่วงเวลาทำงานตั้งแต่ 8.00 - 15.30 น.)

6.2 สัมภาษณ์เกษตรกร/ผู้ประกอบการฟาร์มผักและไม้ดอก (หอมหัวใหญ่ และไม้ดอก) ในเมืองดาลัด ซึ่งเป็นอีกเมืองหนึ่งในเขตพื้นที่ภาคใต้ของประเทศเวียดนาม เป็นแหล่งปลูกผักผลไม้ และไม้ดอกที่สำคัญของประเทศ สภาภูมิอากาศค่อนข้างเย็น และหนาวในช่วงกลางคืนของทุกวัน จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเจ้าของสวนหอมหัวใหญ่ มันฝรั่ง และไม้ดอก สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

6.2.1 สัมภาษณ์เกษตรกรเจ้าของฟาร์มไม้ดอก

1. ฟาร์มหัวหอมใหญ่มีขนาดพื้นที่ 16*220 เมตร ในปี 2560 ได้ผลผลิต 15-17 ตัน (เดิมในสภาวะปกติได้ผลผลิตประมาณ 20 ตัน) สาเหตุที่ผลผลิตลดลง เนื่องจาก ปีนี้ฝนตกมากกว่าปกติทำให้มีความชื้นในดินมากเกินไป)

2. รูปแบบและวิธีการปลูก เกษตรกรจะปลูกในเดือนพฤศจิกายน เมื่ออายุ 4 เดือนจะสามารถเก็บเกี่ยวได้ เกษตรกรนิยมปลูกเพียง 1 รอบ/ปี และจะปรับเปลี่ยนไปปลูกผักชนิดอื่นๆ เช่น ผักกาด เป็นต้น โดยการพิจารณาตัดสินใจปลูกพืชชนิดใดในแต่ละฤดูกาลจะต้องพิจารณาถึงสภาพอากาศ และราคาขณะนั้นด้วย ซึ่งพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรได้ดีมากเมื่อเทียบกับเกษตรกรไทย เทคนิคการปลูกหอมหัวใหญ่จะไม่ตัดใบ เพราะจะทำให้หัวหอมไม่โต แต่จะตัดใบหลังการเก็บเกี่ยวและจะไถกลบเพื่อเป็นปุ๋ยบำรุงดินต่อไป

3. สายพันธุ์หอมหัวใหญ่ เกษตรกรนิยมปลูกหอมหัวใหญ่สายพันธุ์จากประเทศ ญี่ปุ่น เนื่องจากเป็นที่ต้องการของตลาดมากกว่าพันธุ์พื้นเมือง

4. การเก็บเกี่ยวผลผลิต หลังการเก็บเกี่ยวเกษตรกรจะนำผลผลิตเก็บเข้า โรงเรือนเพื่อรอจำหน่ายในช่วงราคาสูง ซึ่งสามารถเก็บไว้ได้นานถึง 3-4 เดือน

5. การจำหน่ายและราคาที่เกษตรกรขายได้ ในปี 2560 ราคาที่เกษตรกรขายได้ อยู่ระหว่าง 8,000-10,000 ดอง/กก. สูงกว่าปีที่ผ่านมาที่เกษตรกรสามารถขายได้ประมาณ 5,000-6,000 ดอง/กก. เกษตรกรจะจำหน่ายผลผลิตให้แก่ศูนย์รับซื้อในพื้นที่/พ่อค้ามารับซื้อถึงสวน ในลักษณะขายเหมาคละเกรด ไม่มีการคัด size แต่ถ้าหัวหอมที่มีขนาดเล็กเกินไปจะเก็บเอาไว้ทำพันธุ์ ผลผลิตหอมหัวใหญ่ในพื้นที่ดังกล่าวถูกนำไปจำหน่ายต่อทั้งเพื่อบริโภคในประเทศและส่งออกยังประเทศอินเดีย

6. พฤติกรรมของเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ มีความกระตือรือร้น ใฝ่หาความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการผลิต และการเลือกตัดสินใจปลูกพืชที่ได้ผลตอบแทนสูง มีการนำเทคโนโลยีด้าน IT มาใช้ในการสืบค้นข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการเกษตร มีการจัดบัญชีต้นทุนอาชีพ แต่จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้เกษตรกรไม่สะดวกในการให้ข้อมูลเรื่องต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตร

7. การจ้างแรงงานนิยมใช้แรงงานในครัวเรือนทำการเกษตรในฟาร์มแต่มีการจ้างแรงงานจากภาคกลางและภาคเหนือด้วย โดยเฉพาะในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยว กรณีฟาร์มของเกษตรกรรายนี้ ใช้แรงงานเก็บเกี่ยว 5 คน ระยะเวลา 1-2 วัน (ขนาดพื้นที่ 16*220 เมตร) สำหรับค่าจ้างแรงงาน แรงงานเพศหญิงนิยมจ้างในอัตรา 200,000 ดอง/วัน แรงงานเพศชาย 300,000 ดอง/วัน โดยทำงานตั้งแต่เวลา 03.00 น. - จนกว่าจะเสร็จ

8. การสนับสนุน ส่งเสริมจากภาครัฐ พบว่า มีน้อยมาก เกษตรกรส่วนใหญ่ เรียนรู้ด้วยตนเองผ่าน Internet

6.2.2 สัมภาษณ์เกษตรกรเจ้าของฟาร์มไม้ดอก

1. ชนิดไม้ดอกในฟาร์ม ประกอบด้วย เบญจมาศ เยอบีร่า และไม้ดอกอื่นๆ ลักษณะการปลูก เป็นการปลูกเพื่อขายในประเทศ แต่ในระยะเวล่อีก 2 ปี จะปลูกไม้ดอกในสายพันธุ์ที่ตลาด ญี่ปุ่นต้องการ ซึ่งปัจจุบันมีบริษัท Half Farm มาเสนอขายพันธุ์ให้เกษตรกรแล้ว ในพื้นที่บริเวณนี้มีเกษตรกรหลายครัวเรือนปลูกไม้ดอกไม้เพื่อจำหน่าย และส่วนใหญ่เป็นการปลูกแบบสลับชนิดพันธุ์ไม้ดอกเพื่อแก้ปัญหา ราคาสินค้าตกต่ำในพื้นที่ ซึ่งต้องอาศัยการสังเกตและการปรึกษาหารือในเครือข่ายเกษตรกรในพื้นที่เพื่อวางแผนการปลูกร่วมกัน ไม้ดอกแต่ละชนิดมีอายุการเก็บเกี่ยวผลผลิตเพื่อจำหน่ายแตกต่างกันออกไป ทำให้

เกษตรกรมีรายได้ตลอดปี อย่างไรก็ตาม เกษตรกรในพื้นที่นิยมปลูกดอกเบญจมาศเพื่อจำหน่าย เนื่องจากเป็นที่ต้องการของตลาดมากเนื่องจากใช้ในการประดับบ้านเรือน โดยเฉพาะช่วงเทศกาลตรุษจีน

2. ความรู้/วิธีการปลูก จะเป็นการเรียนรู้ด้วยตัวเอง การค้นหาข้อมูลจาก Internet การพูดคุยแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้าน เกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำฟาร์มดอกไม้มาแล้วกว่า 10 ปี เกษตรกรเรียนรู้ได้เร็ว เรียนรู้ด้วยตนเอง ลงมือทำเอง

3. เกษตรกร มีลูก 2 คน กำลังศึกษาปริญญาตรี ที่โฮจิมินห์ โดยส่วนตัวไม่ อยากให้ลูกกลับมาทำการเกษตร เนื่องจาก เป็นงานที่เหนื่อย ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่ส่วนใหญ่จะมี ลักษณะแบบเดียวกันทำให้ออนาคตอาจขาดทายาทเกษตรกรเช่นเดียวกับประเทศไทย

6.3 สัมภาษณ์ผู้จัดการ “Organik Dalat Organic Farm”

ทางคณะนักวิจัยฯ ได้เข้าพบเพื่อสัมภาษณ์ คุณ Nguyet Nguyen ผู้จัดการฟาร์ม ออร์แกนิก “Organik Dalat” เกี่ยวกับการผลิตพืชผักออร์แกนิก และการใช้แรงงานภายในฟาร์ม ฟาร์มนี้ ตั้งอยู่ในจังหวัดลำด้า (lam dong) ทำการผลิตในพื้นที่ 3.69 เฮกเตอร์ มีขนาดใหญ่ 1 ใน 5 ของประเทศ เวียดนาม ดำเนินการผลิตพืชผักหลายชนิด ได้แก่ พืชใบ พืชหัว รากพืช และสมุนไพรออร์แกนิก คุณ Nguyet Nguyen ได้เล่าถึงการดำเนินธุรกิจผลิตสินค้าออร์แกนิกของฟาร์ม และสถานการณ์โดยภาพรวมของสินค้าออร์แกนิกในประเทศเวียดนาม สรุปได้ดังนี้

1. ภาพรวมของการผลิตสินค้าออร์แกนิกในประเทศเวียดนาม ปัจจุบันเวียดนาม ยังคงสามารถผลิตสินค้าออร์แกนิกได้น้อยกว่า 3 % สืบเนื่องจากสาเหตุหลายประการ อาทิ กระบวนการขอ ใบรับรอง (Certificate) ค่อนข้างยาก มีค่าใช้จ่ายสูง และผลผลิตค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับการผลิตสินค้าเกษตร แบบทั่วไปทำให้ต้นทุนการผลิตสูงกว่า ขณะนี้มีผู้ประกอบการที่ได้รับอนุญาตผลิตสินค้าออร์แกนิกและผ่านการ รับรองมาตรฐานประมาณ 100 รายเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นมาตรฐานการรับรองจาก EU และ USDA และเป็น ผู้ประกอบการรายใหญ่ที่ดำเนินการในรูปบริษัท เกษตรกรรายย่อยยังไม่สามารถเข้าสู่ระบบการผลิตสินค้า ออร์แกนิกได้มากนัก

2. ตลาดของฟาร์มออร์แกนิกสำหรับ Organik Dalat Farm แห่งนี้ มุ่งเน้นการผลิต เพื่อจำหน่ายภายในประเทศ ได้แก่ ฮานอย ดานัง และโฮจิมินห์ โดยผลผลิตส่วนใหญ่ถูกขายส่งให้แก่ตลาดค้าปลีก อาทิ ร้านค้าปลีก (Retailer Shop) ภัตตาคาร/ร้านอาหาร และนำไปวางจำหน่ายในร้านค้าของฟาร์มที่โฮจิมินห์

3. แรงจูงใจในการดำเนินธุรกิจผลิตสินค้าออร์แกนิกความแตกต่างของราคาสินค้า ออร์แกนิกและสินค้าทั่วไปค่อนข้างมากประมาณ 0.5-1 เท่า (บางชนิดสินค้าสูงกว่า 3 เท่า) เนื่องจากปัจจุบัน กระแสความต้องการบริโภคสินค้าออร์แกนิกของชาวเวียดนามเพิ่มสูงขึ้นมากอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกลุ่มรักสุขภาพ อีกทั้งในกลุ่มของนักท่องเที่ยว นักธุรกิจต่างชาติที่มีกำลังซื้อสูง

4. การใช้แรงงานภายในฟาร์มแรงงานภายในฟาร์มมีทั้งหมดจำนวน 30 คน เป็นแรงงานในท้องถิ่นที่จัดหาผ่านทางบริษัทแรงงานในพื้นที่ อัตราค่าจ้าง 120,000-150,000 ดอง/วัน (มีชั่วโมงแรงงานประมาณ 6 ½ -7 ชม./วัน) ส่วนสาเหตุที่ไม่มีแรงงานจากพื้นที่อื่นๆ ได้แก่ ภาคกลางและเหนือ

มาทำงานในฟาร์ม เนื่องจากในพื้นที่มีแรงงานจ้างทั่วไปเพียงพอ ไม่จำเป็นต้องรับแรงงานมีฝีมือมาทำงาน ทางฟาร์มสามารถฝึกหัดเพิ่มพูนทักษะให้สามารถทำงานได้ สำหรับแรงงานมีฝีมือในพื้นที่ส่วนใหญ่จะไปทำงานต่างประเทศ ได้แก่ เกาหลี สิงคโปร์ ในสายงานเกี่ยวกับอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ และญี่ปุ่นในสายงานเกี่ยวกับการก่อสร้าง

5. ความต้องการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานในประเทศไทย แรงงานในฟาร์มมีความต้องการย้ายไปทำงานในประเทศไทยน้อยมาก เนื่องจากเห็นว่า อัตราค่าจ้างที่ได้รับใกล้เคียงกับในประเทศไทยทำให้ไม่มีแรงจูงใจ

6.4 สัมภาษณ์ผู้จัดการไร่ชาดาลัท

ไร่ชาดาลัท (Dalat) เป็นไร่ชาที่มีชื่อเสียงและพื้นที่ปลูกมากเป็นอันดับ 1 ของเมืองดาลัท จดทะเบียนเป็นบริษัท โดยมีผู้ประกอบการเป็นชาวเวียดนาม มีการปลูกชา 2 ชนิด คือ ชาเขียว และชาอู่หลง โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4.51

ตารางที่ 4.51 รายละเอียดไร่ชาดาลัท

รายการ	ชาเขียว	ชาอู่หลง
พื้นที่	พื้นที่รวม 200 เฮกเตอร์	
	70% ปลูกชาเขียว	30% ปลูกชาอู่หลง
จำนวนแรงงาน	แรงงานท้องถิ่น 70 คน (สัญญาจ้างรายเดือน)	
ฝีมือแรงงาน	บริษัทมีการฝึกสอนแรงงานเก็บชาช่วงระยะเวลาหนึ่งก่อนปฏิบัติงานจริง	
ราคา	ต่ำกว่าชาอู่หลง	สูงกว่า
ขาย/ตลาด	ส่วนใหญ่ขายในประเทศ	ส่วนใหญ่ขายในประเทศ
รสนิยมผู้บริโภค	ชาวเวียดนามส่วนใหญ่ โดยเฉพาะภาคใต้ ชอบชาเขียวมากกว่า	ภาคอื่นๆ
โรงงาน/การแปรรูป	มีโรงงานผลิต/แปรรูปชาของตนเอง	

ที่มา : จากการสัมภาษณ์

6.5 สัมภาษณ์เกษตรกรเจ้าของสวนแก้วมังกร อ.ปักปัน จ.บึงทวน

แก้วมังกร เป็นผลไม้ที่นับว่าเป็นอีกหนึ่งสัญลักษณ์ของประเทศเวียดนาม เนื่องจากเป็นแหล่งผลิตสำคัญที่ตลาดต่างประเทศมีความต้องการสูง การผลิตแก้วมังกรในเวียดนามมุ่งเน้นทั้งเพื่อการบริโภคภายในประเทศและส่งออกต่างประเทศ จากการสัมภาษณ์เกษตรกร สรุปได้ดังนี้

1. การริเริ่มทำสวนแก้วมังกรเดิมเกษตรกรผลิตถั่วเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก เช่นเดียวกับเกษตรกรรายอื่นๆในพื้นที่ แต่เนื่องจากมีข้อจำกัดทางด้านสภาพดินที่เป็นดินปนทรายมาก พืชทางเลือกที่เหมาะสมในพื้นที่จึงมีไม่มากนัก บางครั้งเรือ่นเลี้ยงปศุสัตว์ แต่ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา พบว่าสถานการณ์ราคาแก้วมังกรเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตลาดในประเทศมีความต้องการมาก และเมื่อพิจารณา

สภาพพื้นที่ของตนเองเห็นว่าน่าจะทำการผลิตได้ จึงได้ปรับเปลี่ยนการผลิตจากถั่วมาเป็นแก้วมังกรมาจนถึงปัจจุบัน และปลูกแก้วมังกรจำนวน 2 สายพันธุ์ (สีแดง และขาว)

2. ความแตกต่างในการผลิตแก้วมังกร 2 สายพันธุ์ ดังแสดงในตารางที่ 4.52

ตารางที่ 4.52 ความแตกต่างในการผลิตแก้วมังกร 2 สายพันธุ์

รายการ	แก้วมังกรสีแดง	แก้วมังกรสีขาว
การดูแลรักษา	ดูแลรักษายากกว่า	ดูแลรักษาง่ายกว่า
จำนวนผลผลิต	ต่ำกว่า	สูงกว่า
ราคา	สูงกว่า เฉลี่ย 30,000-40,000 ดอง/กก. (หรือ 45-60 บาท / กก.)	ต่ำกว่า เฉลี่ย 10,000 ดอง/ กก. (หรือ 15 บาท / กก.)
ราคาต้นพันธุ์	7,000 ดอง/ข้อพันธุ์	-
เขตที่ปลูก	จ.บึงทวน ปลูกสีแดงมาก	จ.ยะสน ปลูกสีขาวมาก

ที่มา : จากการสัมภาษณ์

3. การปลูกและการให้ผลผลิตของแก้วมังกรในฟาร์มขนาด 6 rao (มาตรวัดที่ดินของเวียดนาม 1000 ตารางเมตร = 1 rao)

ต้นแก้วมังกรสีแดงในสวนมีอายุ 5 เดือน (10 เดือน จะสามารถเก็บผลผลิตได้) การปลูกจะปลูกเป็นเสา โดยแก้วมังกร 1 เสา จะมีต้นพันธุ์ 4 ต้น ให้ผลผลิต 4 ลูก/ต้น คิดเป็น 16 ลูก/เสาน้ำหนักเฉลี่ย 0.8-0.9 กก./ลูก หรือประมาณ 13 กก./เสา สามารถให้ผลผลิตได้นานถึง 10 ปี จำนวนต้นทุนและผลตอบแทนขึ้นอยู่กับระยะของเสาที่ใช้ในการปลูกและในช่วงที่แก้วมังกรเพิ่งเริ่มปลูก (ก่อนอายุ 8 เดือน) เกษตรกรนิยมปลูกพืชแซมระหว่างร่อง เช่น แตงโม ถั่ว

4. การดูแลรักษา

การให้น้ำ เป็นระบบ Sprinkle แบบวันเว้นวัน โดยเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีบ่อน้ำขุด/บ่อน้ำบาดาลในพื้นที่ของตนเอง

การใส่ปุ๋ย ใส่ปุ๋ยเคมีและปุ๋ยคอก (มูลสุกร) 2 ครั้ง/ปี ฉีดยาป้องกันโรค/ศัตรูพืช

1 ครั้ง/สัปดาห์

5. การใช้แรงงานในฟาร์ม เกษตรกรใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก (สามี-ภรรยา) ในกิจกรรมการดูแลรักษา อาทิ การให้น้ำ การใส่ปุ๋ย และการฉีดยาป้องกันโรค/ศัตรูพืช แต่จะมีการจ้างแรงงานในช่วงเก็บผลผลิต ซึ่งเป็นแรงงานในพื้นที่ซึ่งมีเพียงพอ อัตราจ้างของแรงงานชายสูงกว่าหญิง ค่าจ้างแรงงานชายเฉลี่ยประมาณ 200,000 ดอง/วัน (7 ชม.) ค่าจ้างแรงงานหญิงเฉลี่ย 150,000 ดอง/วัน

6. ความต้องการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานนอกพื้นที่เกษตรกรที่มีพื้นที่ทำกินของตนเองส่วนใหญ่ไม่เคลื่อนย้ายไปอยู่ที่อื่นแต่จะทำการเกษตรในพื้นที่ เช่นเดียวกับแรงงานจ้างที่มีครอบครัวแล้วที่ไม่ต้องการไม่ทำงานนอกพื้นที่ เพราะอัตราค่าจ้างแรงงานแต่ละพื้นที่ใกล้เคียงกัน ส่วนคนที่ไม่มีความพร้อม หรือมีสถานภาพโสดมีการเคลื่อนย้ายไปทำงานในเมืองใหญ่ อาทิ โฮจิมินห์บ้าง

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

การศึกษาเรื่อง ความต้องการแรงงานของครัวเรือนภาคการเกษตร ตามชนิดสินค้าและขนาดฟาร์ม ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาประสิทธิภาพการใช้แรงงาน ความต้องการแรงงานภาคการเกษตรของเกษตรกรของแต่ละชนิดสินค้าตามขนาดฟาร์ม และความต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทยของแรงงานคนต่างด้าวจากประเทศพม่า สปป.ลาว กัมพูชา และเวียดนาม โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปี มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ทูเรียน และลำไย จำนวน 2,160 ราย รวมทั้งสัมภาษณ์ตัวแทน/บริษัทนำเข้าแรงงานมายังประเทศไทยจากประเทศพม่า สปป.ลาว กัมพูชา และเวียดนาม การวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพการใช้แรงงานของครัวเรือนเกษตรกรโดยใช้แบบจำลอง Data Envelopment Analysis (DEA) ในการประมาณค่าระดับประสิทธิภาพของแต่ละครัวเรือน โดยแยกตามประเภทและขนาดฟาร์ม การวิเคราะห์ความต้องการแรงงานภาคการเกษตรของเกษตรกรของแต่ละชนิดสินค้าตามขนาดฟาร์ม และความต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทยของแรงงานคนต่างด้าวจากประเทศพม่า สปป.ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ใช้สถิติพรรณนา เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรทั้งข้อมูลทั่วไปและข้อมูลเชิงลึก

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

5.1.1 ประสิทธิภาพการใช้แรงงานของแต่ละชนิดสินค้าตามขนาดฟาร์ม

1) ข้าวนาปี เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในฟาร์มขนาดเล็ก มีค่าประสิทธิภาพของแรงงานน้อยกว่าฟาร์มขนาดใหญ่ขึ้นไป เนื่องจาก ฟาร์มขนาดเล็กใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก ฟาร์มขนาดกลาง ใช้ทั้งแรงงานตนเอง และแรงงานจ้างบางส่วน ในขณะที่ฟาร์มขนาดใหญ่จะมีการจ้างแรงงานทั้งแรงงานไทย และคนต่างด้าว ในลักษณะของการจ้างแรงงานประจำ

2) มันสำปะหลัง เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในฟาร์มขนาดเล็ก มีค่าประสิทธิภาพของแรงงานมากกว่าฟาร์มขนาดใหญ่ เนื่องจากฟาร์มขนาดเล็กใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก ฟาร์มขนาดกลาง มีการใช้แรงงานตนเองและแรงงานจ้างเป็นส่วนใหญ่ โดยแรงงานที่จ้างจะมีทั้งแรงงานประจำ และแรงงานชั่วคราว ในขณะที่ฟาร์มขนาดใหญ่จะมีการใช้แรงงานตนเอง และจ้างแรงงานจำนวนมาก ในลักษณะการจ้างแรงงานประจำ และแรงงานชั่วคราว

3) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในฟาร์มขนาดเล็ก มีค่าประสิทธิภาพของแรงงานน้อยกว่า ฟาร์มขนาดใหญ่ขึ้นไป เนื่องจาก ฟาร์มขนาดเล็กใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก มีแรงงานจ้างบ้างในบางกิจกรรม คือ ดูแลรักษา เก็บเกี่ยว เช่นเดียวกับฟาร์มขนาดกลาง ที่ใช้ทั้งแรงงานตนเอง และ

แรงงานจ้างบางส่วนเช่นกัน ในขณะที่ฟาร์มขนาดใหญ่ จะมีการจ้างแรงงานมากกว่า ในลักษณะของการจ้างแรงงานชั่วคราว ส่วนใหญ่เป็นแรงงานในท้องถิ่น และพื้นที่ใกล้เคียง

4) **ยางพารา** เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในฟาร์มขนาดเล็ก มีค่าประสิทธิภาพของแรงงานน้อยกว่า ฟาร์มขนาดใหญ่ขึ้นไป เนื่องจาก ฟาร์มขนาดเล็กใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก ฟาร์มขนาดกลางใช้ทั้งแรงงานตนเอง และแรงงานจ้างบางส่วน แรงงานที่ใช้จะเป็นไปตามกิจกรรม เช่น การดูแลรักษา ใช้แรงงานตนเอง ส่วนการเก็บเกี่ยว มีการจ้างแรงงานด้วย ในขณะที่ฟาร์มขนาดใหญ่ จะมีการจ้างแรงงานทั้งแรงงานไทย และคนต่างด้าว ในลักษณะของการจ้างประจำ

5) **ปาล์มน้ำมัน** เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันในฟาร์มขนาดเล็ก มีค่าประสิทธิภาพของแรงงานน้อยกว่า ฟาร์มขนาดใหญ่ขึ้นไป เนื่องจาก ฟาร์มขนาดเล็กใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก ฟาร์มขนาดกลาง ใช้ทั้งแรงงานตนเอง และแรงงานจ้างบางส่วน แรงงานที่ใช้จะเป็นไปตามกิจกรรม เช่น การดูแลรักษา ใช้แรงงานตนเอง ส่วนการเก็บเกี่ยว มีการจ้างแรงงานด้วย ในขณะที่ฟาร์มขนาดใหญ่จะมีการจ้างแรงงานทั้งแรงงานไทย และคนต่างด้าว ในลักษณะของการจ้างแรงงานประจำ

6) **ทุเรียน** เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในฟาร์มขนาดเล็ก มีค่าประสิทธิภาพของแรงงานน้อยกว่า ฟาร์มขนาดใหญ่ขึ้นไป เนื่องจากฟาร์มขนาดเล็กใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก ฟาร์มขนาดกลาง ใช้ทั้งแรงงานตนเอง และแรงงานจ้างบางส่วน ทุเรียน ซึ่งในฟาร์มขนาดกลาง จะเริ่มมีกฎระเบียบในการทำงานที่ชัดเจนมากขึ้น ในขณะที่ฟาร์มขนาดใหญ่ จะมีการจ้างแรงงานทั้งแรงงานไทย และแรงงานคนต่างด้าวอย่างเป็นระบบ มีกฎกติกา อย่างชัดเจน ในลักษณะของการจ้างประจำ

7) **ลำไย** เกษตรกรผู้ปลูกลำไยในฟาร์มขนาดเล็ก มีค่าประสิทธิภาพของแรงงานน้อยกว่า ฟาร์มขนาดใหญ่ขึ้นไป เนื่องจาก ฟาร์มขนาดเล็กใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก ฟาร์มขนาดกลาง ใช้ทั้งแรงงานตนเอง และแรงงานจ้างบางส่วน ในขณะที่ฟาร์มขนาดใหญ่ จะมีการจ้างแรงงานทั้งแรงงานไทย และบางส่วนเป็นแรงงานคนต่างด้าว ในลักษณะของการจ้างแรงงานประจำ

5.1.2 ความต้องการแรงงานภาคการเกษตรของเกษตรกรแยกตามชนิดสินค้าในแต่ละกิจกรรมการผลิตและขนาดฟาร์ม

กิจกรรมการใช้แรงงาน แยกตามชนิดสินค้าในแต่ละกิจกรรมการผลิตและขนาดฟาร์ม โดยในส่วนของกิจกรรมการเตรียมดินปลูกประกอบด้วย ไถตะ ไถแปร วางแนว/ขุดหลุม การปลูก และการให้น้ำ กิจกรรมการดูแลรักษา ประกอบด้วย การใส่ปุ๋ย การกำจัดวัชพืช การกำจัดแมลง การให้น้ำ และการตัดแต่ง และกิจกรรมการเก็บเกี่ยว

1) **ข้าวนาปี** การใช้แรงงานรวมต่อไร่ลดลงตามขนาดฟาร์มที่ใหญ่ขึ้น ทั้งกระบวนการเตรียมดิน การดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยว เกษตรกรมีการนำเครื่องจักรเข้ามาใช้ทดแทนแรงงานมากขึ้น โดยเฉพาะฟาร์มขนาดใหญ่มีการลงทุนเครื่องจักรเป็นของตนเอง การใช้แรงงานในปัจจุบัน จะมีทั้งแรงงานในครัวเรือน

และแรงงานจ้าง ซึ่งแนวโน้มในอนาคตความต้องการแรงงานลดลงตามขนาดฟาร์มที่ใหญ่ขึ้น เนื่องจากมีการใช้เครื่องจักรมาทดแทนมากขึ้น

2) **มันสำปะหลัง** การใช้แรงงานรวมต่อไร่ลดลงตามขนาดฟาร์มที่ใหญ่ขึ้น ทั้งกระบวนการเตรียมดิน การดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยว มีการใช้ทั้งแรงงานคน ร่วมกับการใช้เครื่องจักร โดยเฉพาะขั้นตอนการเตรียมดิน และการเก็บเกี่ยว แรงงานที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นแรงงานไทย แนวโน้มในอนาคตความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นตามขนาดฟาร์มที่ใหญ่ขึ้น และยังคงต้องการเฉพาะแรงงานไทย

3) **ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์** การใช้แรงงานรวมต่อไร่ลดลงตามขนาดฟาร์มที่ใหญ่ขึ้น ทั้งกระบวนการเตรียมดิน การดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยว ฟาร์มขนาดเล็กส่วนใหญ่เป็นแรงงานในครัวเรือน ฟาร์มขนาดใหญ่ขึ้นจะมีการนำเครื่องจักรเข้ามาใช้ แนวโน้มในอนาคตยังมีความต้องการแรงงานทั้งแรงงานไทย และแรงงานคนต่างด้าว โดยเฉพาะในช่วงเก็บเกี่ยว แม้จะมีการนำเครื่องจักรมาใช้แต่ยังคงต้องพึ่งพาแรงงานคนด้วย

4) **ยางพารา** การใช้แรงงานรวมต่อไร่ลดลงตามขนาดฟาร์มที่ใหญ่ขึ้น ทั้งกระบวนการดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยว ในฟาร์มขนาดเล็กจะเป็นแรงงานครัวเรือนกรีดเอง ฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่จะมีทั้งแรงงานครัวเรือน และแรงงานจ้าง แนวโน้มในอนาคตมีความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น ทั้งแรงงานไทย และแรงงานคนต่างด้าว ซึ่งปัจจุบันฟาร์มขนาดใหญ่มีการจ้างแรงงานคนต่างด้าวอยู่แล้ว โดยเฉพาะช่วงเก็บเกี่ยว

5) **ปาล์มน้ำมัน** การใช้แรงงานรวมต่อไร่ลดลงตามขนาดฟาร์มที่ใหญ่ขึ้น ทั้งกระบวนการดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยว ส่วนใหญ่พึ่งพิงแรงงานคนเป็นหลัก มีการนำเครื่องจักรมาใช้บ้าง ในอนาคตยังมีความต้องการทั้งแรงงานไทย และแรงงานคนต่างด้าว โดยความต้องการจะเพิ่มขึ้นตามขนาดฟาร์มที่ใหญ่ขึ้น

6) **ทุเรียน** การใช้แรงงานรวมต่อไร่ลดลงตามขนาดฟาร์มที่ใหญ่ขึ้น ทั้งกระบวนการดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยว ซึ่งการเก็บเกี่ยวส่วนใหญ่พึ่งพิงแรงงานคนเป็นหลัก เกษตรกรมีความต้องการทั้งแรงงานไทย และแรงงานคนต่างด้าว แนวโน้มในอนาคตความต้องการแรงงานยังมีเพิ่มขึ้นตามขนาดฟาร์มที่ใหญ่ขึ้น โดยเฉพาะแรงงานคนต่างด้าวยังคงมีความต้องการเพิ่มขึ้น

7) **ลำไย** การใช้แรงงานรวมต่อไร่ลดลงตามขนาดฟาร์มที่ใหญ่ขึ้น ทั้งกระบวนการดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยว ฟาร์มขนาดเล็ก ส่วนใหญ่ใช้แรงงานครัวเรือน ฟาร์มขนาดใหญ่ขึ้น จะมีทั้งแรงงานครัวเรือน และแรงงานจ้าง แนวโน้มความต้องการแรงงานยังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ยังคงพึ่งพิงแรงงานคนต่างด้าว โดยเฉพาะช่วงเก็บเกี่ยว ฟาร์มขนาดใหญ่จะใช้แรงงานคนต่างด้าวเกือบทั้งหมด ส่วนฟาร์มขนาดกลางและขนาดเล็กยังมีแรงงานไทยร่วมด้วย

5.1.3 ความต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทยของแรงงานคนต่างด้าวจากประเทศพม่า สปป.ลาว กัมพูชา และเวียดนาม

ผลการศึกษาความต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทยจะศึกษาใน 3 ประเทศหลักที่ส่งออกแรงงานมายังประเทศไทย คือ พม่า สปป.ลาว และกัมพูชา โดยจะทำการสัมภาษณ์ตัวแทน/บริษัทนำเข้าแรงงานมายังประเทศไทยจากประเทศพม่า สปป.ลาว กัมพูชา ประเทศละ 3 บริษัท รวมทั้งแรงงานการเกษตร

ในแต่ละประเทศ ส่วนประเทศเวียดนามจะเป็นการศึกษาเฉพาะลักษณะแรงงานเกษตรของประเทศเวียดนาม เนื่องจากการส่งออกแรงงานเกษตรมาประเทศไทยมีน้อย

ประเทศพม่า

- 1) แรงงานสามารถไปทำงาน/ใช้แรงงาน ในต่างประเทศได้ 4 ทาง คือ 1) ติดต่อบริษัท ผ่าน MOU 2) ผ่านทางรัฐบาลต่อรัฐบาล 3) บริษัทต่อบริษัท 4) การเดินทางเข้าเมืองด้วยตัวเอง
- 2) บริษัทผู้ส่งออกมีความต้องส่งออกและแรงงานพม่ามีความต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทยมากที่สุด
- 3) ประเภทแรงงานที่ส่งออกภายใต้ MOU ส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปด้านการเกษตร/อุตสาหกรรมต่อเนื่องเกษตร
- 4) แรงงานพม่ามีความสนใจในการทำงานภาคการเกษตรน้อย เนื่องจากงานด้านการเกษตรเป็นงานตามฤดูกาล ไม่มีงานตลอดปี
- 5) แนวโน้มการส่งออกแรงงานมายังประเทศไทยในอีก 5-10 ปีข้างหน้า ยัง “ทรงตัว”

ประเทศ สปป.ลาว

- 1) ประเทศ สปป.ลาว มีนโยบายให้ส่งออกแรงงานไปต่างประเทศได้ จำนวน 3 ประเทศ เท่านั้น คือ ไทย ญี่ปุ่น และเกาหลี
- 2) แรงงานมาทำงานในประเทศไทยได้คราวละ 4 ปี (ต่อวีซ่าทุก 2 ปี) เมื่อครบกำหนด หากต้องการทำงานต่อต้องกลับมาอยู่อาศัยที่ สปป.ลาว อย่างน้อย 1 เดือน แล้วจึงจะกลับมาทำงานที่ประเทศไทยได้อีกครั้ง
- 3) การส่งออกแรงงานมายังภาคเกษตรของไทยยังมีน้อย เนื่องจากยังไม่มีบริษัทในประเทศไทยแจ้งความต้องการมา
- 4) แนวโน้มการส่งแรงงานมาทำงานในประเทศไทย มีแนวโน้มในทิศทางที่ดีขึ้น เนื่องจากรัฐบาลของ สปป.ลาว มีนโยบายให้การสนับสนุนในการจัดส่งแรงงานมาประเทศไทย แต่เนื่องจากเศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ในภาวะชะลอตัว ทำให้ความต้องการแรงงานมีการขยายตัวไม่มากนัก

ประเทศกัมพูชา

- 1) ประเทศกัมพูชาและรัฐบาลยังไม่มียุทธศาสตร์ในการจัดส่งแรงงานมาประเทศไทยอย่างชัดเจน เป็นหน้าที่ของบริษัทจัดหางานดำเนินการเอง

2) แนวโน้มที่แรงงานจะเข้ามาทำงานในไทยเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากปัจจุบัน รัฐบาลไทยมีนโยบายให้แรงงานใช้บัตรสีชมพูในการเข้ามาทำงานในไทย ซึ่งแรงงานสามารถดำเนินการได้เอง โดยไม่ต้องผ่านบริษัทจัดหางาน

3) ทิศทางการส่งแรงงานมาทำงานในภาคการเกษตรน้อยลง เนื่องจากแรงงานมีความสนใจในภาคอุตสาหกรรมและการเกษตรแปรรูปมากกว่า เพราะเหนื่อยน้อยกว่า สวัสดิการดีกว่าภาคการเกษตร รายได้ดีกว่า

ประเทศเวียดนาม

1) แรงงานในภาคการเกษตรส่วนใหญ่เป็นแรงงานในครัวเรือน เนื่องจากเกษตรกรในประเทศเวียดนามส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำกินของตนเอง การจ้างแรงงานจะนิยมจ้างในช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิต

2) แรงงานภาคการเกษตรส่วนใหญ่เป็นแรงงานท้องถิ่น ไม่นิยมเคลื่อนย้ายไปทำงานพื้นที่อื่น เพราะอัตราค่าจ้างแรงงานแต่ละพื้นที่ใกล้เคียงกัน

3) ค่าจ้างแรงงานภาคการเกษตร เพศชายจะสูงกว่าเพศหญิง ค่าจ้างจะขึ้นกับชนิดงาน เพศชายค่าจ้างประมาณวันละ 200 – 400 บาท เพศหญิงประมาณวันละ 180 – 300 บาท โดยทำงานวันละ 6 – 7 ชั่วโมง

4) แรงงานภาคการเกษตรของประเทศเวียดนามไม่นิยมมาทำงานประเทศไทย เนื่องจากค่าจ้างใกล้เคียงกัน การจ้างงานด้านการเกษตรภายในประเทศมีเพียงพออยู่แล้ว

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาที่ได้นำเสนอมาเป็นลำดับได้ชี้ให้เห็นว่า ปัจจุบันจะมีการนำเครื่องจักรมาใช้ทดแทนแรงงานการเกษตร แต่แรงงานคนยังเป็นที่ต้องการทั้งในการผลิตพืชไร่ พืชยืนต้น และไม้ผล ซึ่งพืชยืนต้น และไม้ผล โดยเฉพาะช่วงเก็บเกี่ยว ยังไม่มีเทคโนโลยีที่เกษตรกรนำมาใช้ทดแทนแรงงานคน จึงทำให้ยังมีการพึ่งพิงแรงงานทั้งในส่วนของแรงงานคนไทย และแรงงานคนต่างด้าว ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการแรงงานมีประสิทธิภาพ ควรดำเนินการ ดังนี้

1. เพื่อให้การประหยัดต่อขนาดของการใช้แรงงาน ภาครัฐควรสนับสนุนนโยบายแปลงใหญ่อย่างต่อเนื่อง โดยส่งเสริมให้เกิดการลดต้นทุนด้านแรงงาน ซึ่งจะส่งผลต่อการลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรด้วย

2. ภาครัฐควรส่งเสริมให้มีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการเกษตร และส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีในการเกษตรได้ เช่น มีการรวมกลุ่มใช้เครื่องจักรร่วมกัน การใช้เครื่องจักรชุมชน โดยเฉพาะพืชไร่ ซึ่งพบว่ามีการนำเครื่องจักรมาใช้ทดแทนแรงงานในแต่ละกิจกรรมการผลิต
3. ภาครัฐควรส่งเสริมงานวิจัย พัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรมทางการเกษตรมาใช้ทดแทนแรงงาน เพื่อป้องกันปัญหาการขาดแคลนแรงงานในอนาคต โดยเฉพาะพืชยืนต้น และไม้ผล ซึ่งยังต้องพึ่งพิงแรงงานคนเป็นหลัก มีการนำเครื่องจักรเข้ามาใช้ไม่มาก
4. ภาคเกษตรพึงพาแรงงานคนต่างด้าวมากขึ้นเพื่อทดแทนแรงงานไทย ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเตรียมการวางแผนกำลังคนด้านนี้ให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงาน และป้องกันปัญหาอื่นๆ ที่จะตามมา เช่น อาชญากรรม โรคภัยต่างๆ การทะเลาะวิวาท เป็นต้น
5. รัฐบาลควรพิจารณาถูกระเบียบให้มีความยืดหยุ่น และสวัสดิการเพื่อจูงใจให้แรงงานเข้ามาทำงานในภาคเกษตรมากขึ้น
6. ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาเยาวชนรุ่นใหม่สืบทอดอาชีพเกษตรกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานในอนาคต พร้อมทั้งการจัดสวัสดิการให้แก่แรงงานภาคเกษตรเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และส่งเสริมให้คนหันมาทำงานในภาคเกษตรมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กรวิทย์ ต้นศรี. (2556). รายงานการเปลี่ยนแปลงภาคการเกษตรไทย. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/NorthEastern/DocLib_Research/04-Labor%20with%20Agri%20Changing.pdf (วันที่สืบค้นข้อมูล: 14 ตุลาคม 2559).
- กิริยา กุลกลการ. (2553). ผลกระทบของแรงงานต่างด้าวต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานไทยและโครงสร้างการผลิตและการจ้างงานในประเทศไทย. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.econ.tu.ac.th/oldweb/doc/article/fulltext/281.pdf> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 17 ตุลาคม 2559).
- กองวิจัยตลาดแรงงาน. (2558). ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของอาชีพปี 2558-2562. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/BKK_th/2ed6341d575021215afb2208ef5fb1ff.pdf (วันที่สืบค้นข้อมูล: 14 ตุลาคม 2559).
- จารึก สิงห์ปรีชา และ นิตินพงษ์ ส่งศรีโรจน์. (2550). การวัดประสิทธิภาพเชิงเทคนิคของการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ที่ได้รับการรับรอง. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://digi.library.tu.ac.th/journal/0194/14_1_jun_2550/04PAGE31_PAGE46.pdf (วันที่สืบค้นข้อมูล: 17 ตุลาคม 2559).
- ชัยพร สำเนียง. (2550). รายงานข้ามชาติกับความจำเป็นของสังคมไทย. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.siamintelligence.com/transnational-labour-in-thai-society/> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 20 ตุลาคม 2559).
- ชัยพร สำเนียง. (2557). รายงานในระบบ แรงงานนอกระบบ: สถานะที่ไม่มั่นคง และปัญหาต่อรัฐ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.siamintelligence.com/thailand-labor-force-formal-and-informal-sector/> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 20 ตุลาคม 2559).
- ดวงใจ วงศ์วิวัฒน์ไชย. (2546). ความเจริญเติบโตของผลิตภาพปัจจัยการผลิตโดยรวมของภาคการเกษตรในภาคใต้ของประเทศไทย : การเปรียบเทียบระหว่างวิสาหกิจเศรษฐกิจและวิสาหกิจโปรแกรมคณิตศาสตร์ วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ตะวัน วรรณรัตน์. (2557.). การศึกษาแรงงานนอกระบบในประเทศไทย.[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.journal.su.ac.th/index.php/suj/article/viewFile/451/460> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 2 พฤศจิกายน 2559).
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2557.). รายงานสถานการณ์สินค้าเกษตรปี 2557 และแนวโน้มปี 2558. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/NorthEastern/>

Doclib_CommodityYearly/Yearly-2557_Trend-2558_final.pdf

(วันที่สืบค้นข้อมูล: 20 ตุลาคม 2559).

นิติพงษ์ สงครีโรจน์ และ จารึก สิงห์ปรีชา. (2555). วิธีการวัดและข้อจำกัดของวิธีการวัดประสิทธิภาพ.

[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: [http://journal.eco.ku.ac.th/upload/document/thai/](http://journal.eco.ku.ac.th/upload/document/thai/20080454021754.pdf)

20080454021754.pdf

เพชรรัตน์ ลินอวย. (2557). ผลิตภาพแรงงาน. ทั้งหมด. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: [http://kumalai.free.fr/](http://kumalai.free.fr/RESEARCH/THESE/TEXTE/INEQUALITY/Thailande/labour-produced2005.pdf)

RESEARCH/THESE/TEXTE/INEQUALITY/Thailande/labour-produced2005.pdf (วันที่สืบค้น

ข้อมูล: 17 ตุลาคม 2559).

แม่โจ้โพลล์. (2557). วิฤติ!!! ภาคการเกษตรไทย ต้องพึ่งพาแรงงานต่างด้าวเพิ่มขึ้นแนะผู้ที่เกี่ยวข้องจัดการ

แรงงานต่างด้าวให้ถูกกฎหมายทั้งหมด. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:

[http://www.maejopoll.mju.ac.th/goverment/20111119104835_2011_maejopoll/](http://www.maejopoll.mju.ac.th/goverment/20111119104835_2011_maejopoll/Doc_25570904094922_408532.pdf)

Doc_25570904094922_408532.pdf (วันที่สืบค้นข้อมูล: 17 ตุลาคม 2559).

สมชาย หาญหิรัญ. (2548). แนวคิดการวัดประสิทธิภาพการผลิตทางเศรษฐศาสตร์. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:

[http://www.oie.go.th/sites/default/files/attachments/article/HowtoCheckTFP-](http://www.oie.go.th/sites/default/files/attachments/article/HowtoCheckTFP-inEconomy.pdf)

inEconomy.pdf (วันที่สืบค้นข้อมูล: 4 พฤศจิกายน 2559).

สุพร ผาสุก. (2558). พฤติกรรมการย้ายถิ่นแรงงานในประเทศไทย: การย้ายถิ่นของแรงงานมีผลกระทบต่อ

ความแตกต่างของค่าจ้างในภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรมหรือไม่. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้

จาก: [file:///C:/Users/apinya/Downloads/Final-Report-RDG5620031_02032015%20\(5\).pdf](file:///C:/Users/apinya/Downloads/Final-Report-RDG5620031_02032015%20(5).pdf)

(วันที่สืบค้นข้อมูล: 20 ตุลาคม 2559).

สุภัทร คำมุงคุณ. (2559). ความท้าทายการเปลี่ยนแปลงของแรงงานภาคการเกษตร. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก

<http://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2558/hi2558-044.pdf> (วันที่สืบค้น

ข้อมูล: 20 ตุลาคม 2559).

สิริสินทร์ หล่อสมฤดี. (2555). การประเมินประสิทธิภาพแรงงานไทยด้วยวิธี แพนเนล ดีอีเอ. วิทยานิพนธ์

เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2550). โครงการศึกษาความต้องการแรงงานที่แท้จริงและการบริหาร

จัดการแรงงานต่างด้าวในภาคเกษตร ประมง กิจการต่อเนื่องจากประมงและก่อสร้าง. กรุงเทพฯ:

กระทรวงแรงงาน

- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2551). ความต้องการแรงงานต่างด้าวที่แท้จริงและการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในภาคเกษตร ประมง กิจกรรมต่อเนื่องจากประมง และก่อสร้าง. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://tdri.or.th/publications/wb62/> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 25 ตุลาคม 2559).
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2559). อุปสรรคแรงงานไทยในภาคเกษตรกรรม. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.tpsa.moc.go.th/sites/default/files/tps_journal_apr_59_issue_57.pdf (วันที่สืบค้นข้อมูล: 17 ตุลาคม 2559).
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2541). สถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกร: โครงการศึกษาวิจัยภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนเกษตรกรปีเพาะปลูก 2538/39. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2541). ผลิตภาพการผลิตตามประเภทและขนาดฟาร์ม: โครงการศึกษาวิจัยภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนเกษตรกรปีเพาะปลูก 2538/39. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2550). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลิตภาพแรงงานในภาคการเกษตร. เอกสารวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2556). การศึกษาปัญหาการขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2557). การสำรวจความต้องการแรงงานของสถานประกอบการ พ.ศ. 2556. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). การสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2558. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
- หาญพล จันสูงเนิน. (2554). ต้นทุนและผลิตภาพแรงงานในการปลูกยางพาราในจังหวัดสุรินทร์. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Hum_Res_Econ/Hanpon_C.pdf (วันที่สืบค้นข้อมูล: 4 พฤศจิกายน 2559).
- อัคพงษ์ อ้นทอง. (2547). คู่มือการใช้โปรแกรม DEAP 2.1 สำหรับวิเคราะห์ประสิทธิภาพด้วยวิธีการ Data Envelopment Analysis (DEA). [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: https://pi boonrunroj.files.wordpress.com/2011/08/akarapong_handbook_dea.pdf (วันที่สืบค้นข้อมูล: 20 ตุลาคม 2559).
- อัครนัย ขวัญอยู่ และดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในประเทศไทย [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก

http://www.econ2014.nida.ac.th/main//images/uniform/jsnuniform_uploads/6/201408201408st45_2440270644414_is.pdf (วันที่สืบค้นข้อมูล 16 ตุลาคม 2559).

อโนทัย พุทธารีย์, ปุณทริก ศุภอมรกุล และพรสวรรค์ รักเป็นธรรม. (2553). ดัชนีผลิตภาพแรงงาน.

https://www.bot.or.th/Thai/Statistics/Articles/Doc_Lib_statisticsHorizon/labour%20productivity%20Index.pdf (วันที่สืบค้นข้อมูล: 20 ตุลาคม 2559).

อภิชาติ ใจอารีย์, นิรันดร์ ยิ่งยวด และ นนทวัชร์ สิริพัฒน์นันท. (2559). แนวทางการพัฒนากำลังคนเพื่อเป็นผู้ประกอบการเกษตรบนเส้นทางอาชีพเกษตร ถอดประสบการณ์โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก

http://www.kmutt.ac.th/jif/public_html/article_detail.php?ArticleID=172277
(วันที่สืบค้นข้อมูล 16 ตุลาคม 2559).

อรรถพล สืบพงศา. (2555). ระเบียบวิธีการของ Data Envelopment Analysis (DEA)และการวัดประสิทธิภาพเชิงเทคนิค. [ออนไลน์].เข้าถึงได้จาก: http://www.econ.cmu.ac.th/econmag/journals/issue16-1_3.pdf (วันที่สืบค้นข้อมูล: 20 ตุลาคม 2559).

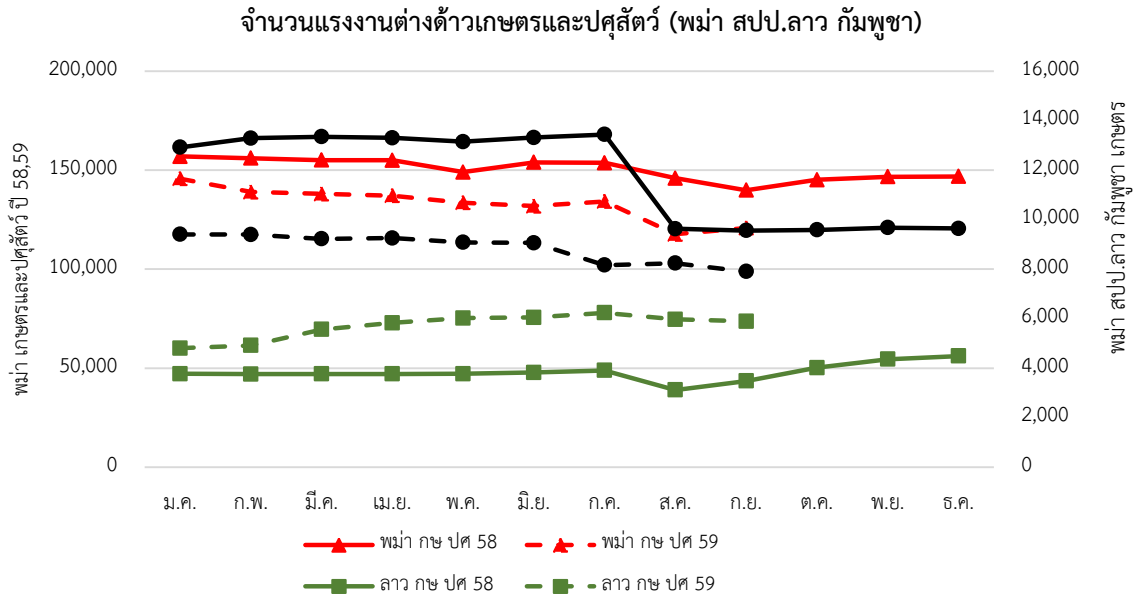
Alfons Oude Lansink, Kyösti Pietola and Stefan Bäckman. (2001). Efficiency and productivity of conventional and organic farms in Finland 1994–1997. Retrieved October 20, 2016, from <http://erae.oxfordjournals.org/content/29/1/51.short>

Fraser I and D Cordina (1999). “An Application of Data Envelopment Analysis to Irrigated Dairy Farms in Northern Victoria, Australia.” *Agricultural Systems*. 59(3): 267-282

Amin W. Muger & Michael R. Langemeier. (2008). Labor Productivity Growth And Convergence In The Kansas Farm Sector: A Tripartite Decomposition Using The Dea Approach. Retrieved October 20, 2016, from <http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/6069/2/467393.pdf>

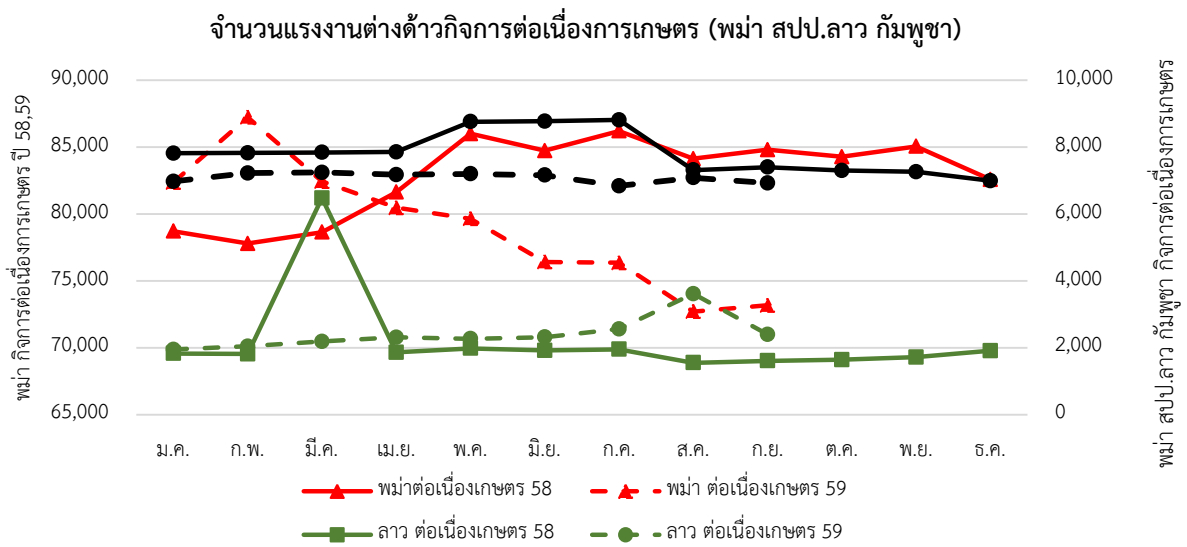
ภาคผนวกที่ 1

จำนวนแรงงานต่างด้าวจากประเทศพม่า สเปน.ลาว และกัมพูชา แยกตามประเภทกิจการทางการเกษตร

ภาพผนวกที่ 1.1 จำนวนแรงงานต่างด้าวเกษตรและปศุสัตว์ (พม่า สเปน.ลาว กัมพูชา)

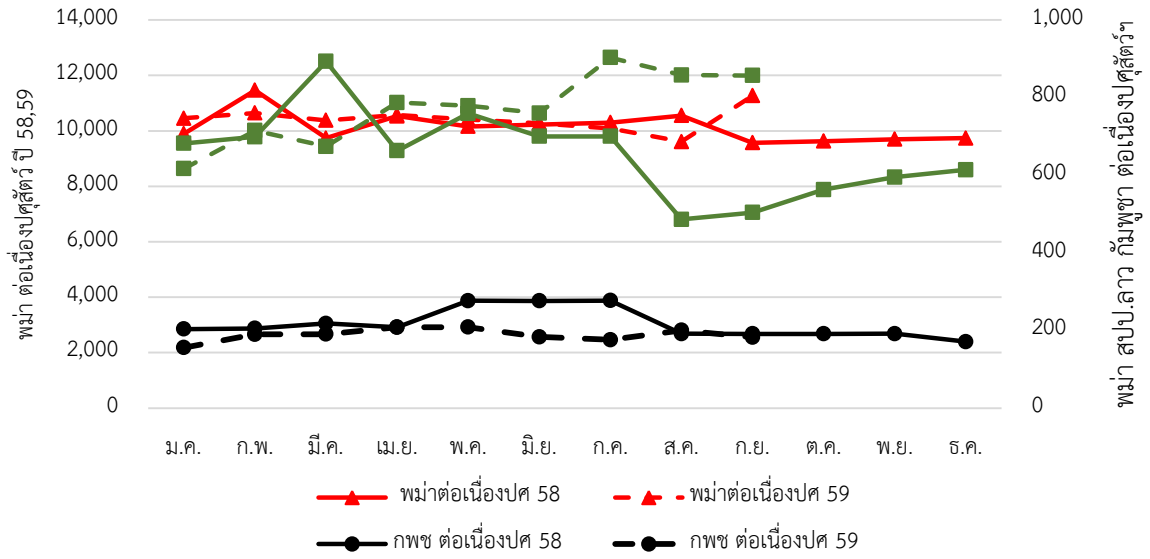
ที่มา: สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว

ภาพผนวกที่ 1.2 จำนวนแรงงานต่างด้าวกิจการต่อเนื่องการเกษตร (พม่า สเปน.ลาว กัมพูชา)

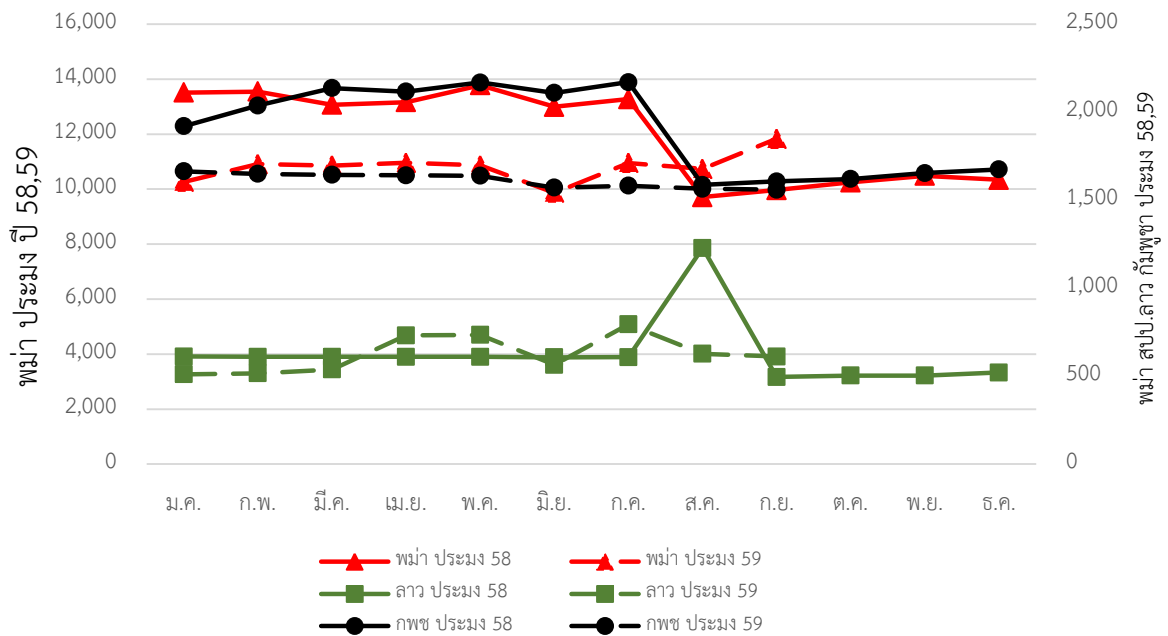
ที่มา: สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว

จำนวนแรงงานต่างด้าวกิจการต่อเนื่องปศุสัตว์ (พม่า สเปน.ลาว กัมพูชา)

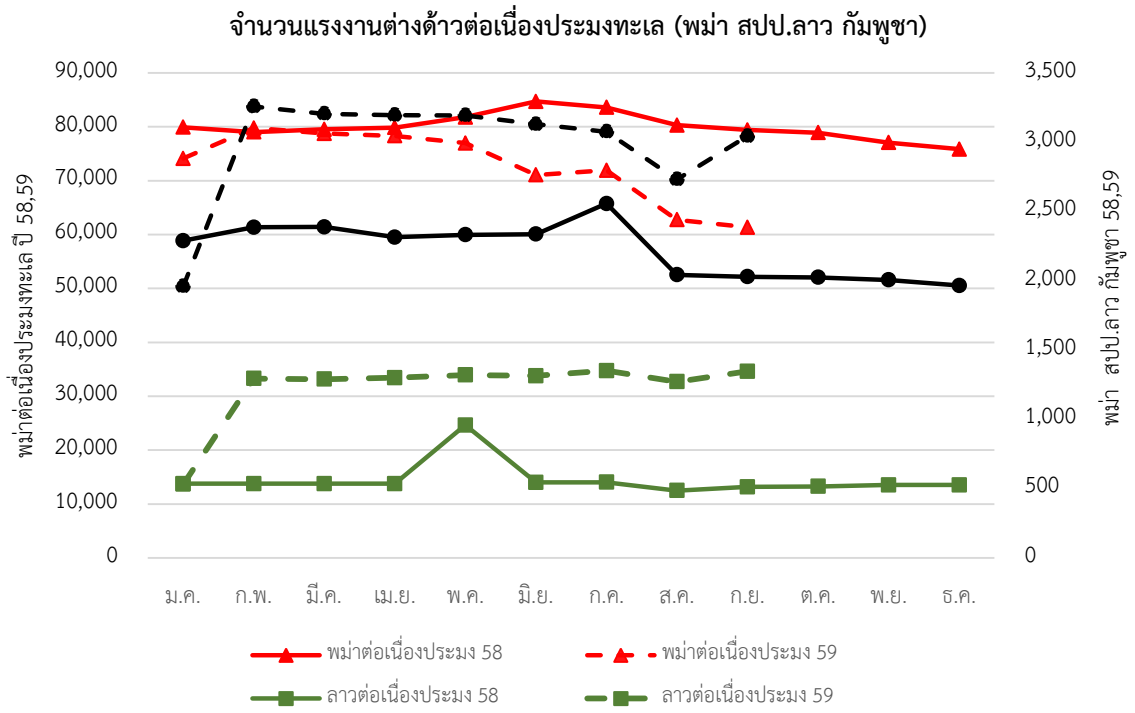

ภาพผนวกที่ 1.3 จำนวนแรงงานต่างด้าวกิจการต่อเนื่องปศุสัตว์ (พม่า สเปน.ลาว กัมพูชา)
ที่มา : สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว

จำนวนแรงงานต่างด้าวด้านประมง (พม่า สเปน.ลาว กัมพูชา)

ภาพผนวกที่ 1.4 จำนวนแรงงานต่างด้าวกิจการด้านประมง (พม่า สเปน.ลาว กัมพูชา)
ที่มา : สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว

ภาพผนวกที่ 1.5 จำนวนแรงงานต่างด้าวต่อเนื้อประมงทะเล (พม่า สเปน.ลาว กัมพูชา)
ที่มา : สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว

ภาคผนวกที่ 2

รายละเอียดการศึกษาแต่ละบริษัทในประเทศพม่า สปป.ลาว กัมพูชา และเวียดนาม

1) ประเทศพม่า

บริษัทที่ 1KaungMyat San Thu Co.lfd. (KMST)

สัมภาษณ์ คุณ U ohnMyint ผู้จัดการบริษัท

1. บริษัทตั้งมากกว่า 10 ปี โดยเริ่มแรกส่งแรงงานไปยังประเทศมาเลเซีย และสิงคโปร์ และได้ส่งออกแรงงานมายังประเทศไทยเมื่อประมาณ 3 ปีที่แล้ว โดยปัจจุบันส่งออกแรงงานไปไทยมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ประมาณ 1,000 คนต่อเดือน ดังแสดงในตารางผนวกที่ 2.1

ตารางผนวกที่ 2.1 ข้อมูลบริษัท KaungMyat San Thu Co.lfd. (KMST)

อันดับ	3 ปีที่ผ่านมา	จำนวนแรงงานที่ส่งต่อเดือน	ประเภทแรงงานที่ส่งออก
1	ไทย	ประมาณ 1,000 คนต่อเดือน	แรงงานทั่วไป (แรงงานไร้ฝีมือ) เป็นการส่งออก ตาม MOU เป็นระยะเวลา 2 ปี
2	มาเลเซีย	ประมาณ 200 คนต่อเดือน	แรงงานทั่วไป (แรงงานไร้ฝีมือ)
3	สิงคโปร์	ไม่แน่นอน	แรงงานมีฝีมือ
4	อื่นๆ ญี่ปุ่น	ไม่แน่นอน	แรงงานมีฝีมือ
	เกาหลีใต้	ไม่แน่นอน	แรงงานทั่วไป (แรงงานไร้ฝีมือ) และแรงงานมีฝีมือ เป็นการส่งออกแรงงานระหว่างรัฐต่อรัฐ กระบวนการยุ่งยากกว่าประเทศไทย
	ไต้หวัน	จำนวนเล็กน้อย	ไม่ระบุ

ที่มา : จากการสัมภาษณ์

ตารางผนวกที่ 2.2 เปรียบเทียบความแตกต่างในการส่งออกแรงงาน ในแต่ละประเทศ ดังนี้

ประเทศ	ปริมาณการส่ง แรงงาน	ค่าจ้างแรงงาน	ค่าตอบแทนที่ บริษัทได้	ค่าใช้จ่ายในการ ดำเนินงานต่อราย	ประเภทแรงงานที่ต้องการและการ ฝึกอบรม
ไทย	มากที่สุด ประมาณ 1,000 คนต่อ เดือน	300 บาท/วัน	50%	150,000 จ้าก/คน หรือ ประมาณ 4,000 บาทต่อคนถูกที่สุด	แรงงานทั่วไป (แรงงานไร้ฝีมือ) ไม่มีการฝึกอบรมเป็นเพียงการแนะนำ สถานประกอบการ ภาษา วัฒนธรรม ไทย เป็นต้น
มาเลเซีย	ประมาณ 200 คนต่อเดือน	300บาท/วัน	100%	ใกล้เคียงประเทศไทย	แรงงานทั่วไป (แรงงานไร้ฝีมือ) ไม่มีการฝึกอบรม
สิงคโปร์	ไม่แน่นอน	แล้วแต่ประเภท แรงงาน	-	ใกล้เคียงญี่ปุ่น	แรงงานมีฝีมือ ที่ต้องมีการฝึกอบรม ก่อนเดินทางไปทำงาน
ญี่ปุ่น	ไม่แน่นอน	1.3 ล้านจ้าก หรือ 33,000 บาทต่อ เดือน	-	3,000 ดอลลาร์ หรือ 105,000 บาท	แรงงานมีฝีมือ ที่ต้องมีการฝึกอบรม เรียนภาษาก่อนเดินทางไปทำงาน
เกาหลี ใต้	ไม่แน่นอน	3ล้านจ้าก หรือ 77,000 บาทต่อ เดือน	เป็นการส่งออก แรงงานระหว่าง รัฐต่อรัฐ	800,000 จ้าก หรือ 20,500 บาท (แรงงานจ่ายให้รัฐบาล)	แรงงานทั่วไป และแรงงานมีฝีมือ ที่ ต้องมีการฝึกอบรม เรียนและสอบ ภาษาเกาหลีก่อนเดินทางไปทำงาน

ที่มา : จากการสัมภาษณ์

หมายเหตุ : เกาหลีใต้เป็นการส่งออกแรงงานระหว่างรัฐต่อรัฐรัฐบาลเป็นผู้จัดส่งแรงงาน

บริษัทผู้ส่งออกมีความต้องส่งออกและแรงงานพหามีความต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทยมากที่สุด เนื่องจาก

2.1 ในแง่บริษัทจะได้ปริมาณแรงงานที่ส่งออกมายังไทยมากกว่า ถึงแม้ค่าตอบแทนที่บริษัทจะได้จากมาเลเซียจะมากกว่าก็ตาม

2.2 ประเทศไทย การเข้า- ออก และกฎเกณฑ์ ง่าย น้อย และสะดวกกว่าประเทศอื่นๆ

2.3 ค่าดำเนินการในการส่งออกแรงงานของประเทศไทยน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ

2.3 ประเทศไทยจ้างแรงงานทุกประเภท โดยเฉพาะแรงงานไร้ฝีมือ

ดังนั้น ถึงแม้ว่า แรงงานมีความต้องการไปทำงานที่เกาหลีใต้ สิงคโปร์ และญี่ปุ่นมากกว่า แต่เนื่องจากสาเหตุที่กล่าวทำให้ประเทศไทย เป็นที่ 1 ในการส่งออกแรงงาน

3. ลักษณะการส่งออกแรงงานไปในแต่ละประเทศแตกต่างกัน โดยประเทศไทย 70% เป็นการส่งออกแรงงานในธุรกิจก่อสร้าง 30% เป็นการส่งออกแรงงานเข้าโรงงาน/อุตสาหกรรม/บริการ ส่วนน้อยที่เข้ามาทำงานในภาคเกษตร (มีเพียง โรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปด้านการเกษตร) โดยบริษัทยังไม่ได้ส่งออกแรงงานไปทำงานด้านเกษตรโดยตรง รวมทั้งด้านการประมงยังไม่มีการส่งออกแรงงานเลย เนื่องจากสาเหตุของการใช้แรงงานผิดกฎหมาย การลักลอบ และยาเสพติด

4. กระบวนการจัดส่งแรงงาน ขึ้นอยู่กับบริษัทประเทศไทยส่งความต้องการมา โดยติดต่อผ่านสถานทูตพม่า บริษัทตรวจสอบทางไทยด้วยว่ามีตัวตนจริงหรือไม่ และประเภทแรงงานที่ต้องการเพื่อทางบริษัทจะสามารถส่งออกแรงงานได้ตรงความต้องการของบริษัทในเมืองไทย (กระบวนการผ่าน MOU รายละเอียดสรุปไว้ในข้อสรุปรวม)

5. แรงงานที่สมัครไปทำงานต่างประเทศ ส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่มาจากพื้นที่ชนบทในประเทศพม่า มณฑลที่มีการสมัครมากที่สุด คือ มะกวย ซึ่งในพื้นที่ยากในการหางานทำ รองลงมาคือ อีระวดี ซึ่งเป็นพื้นที่ปลูกข้าวเป็นหลัก หงสาวดี ปาโก และ มัณฑาเลย์

6. แรงงานที่ส่งออกมายังไทย จะเป็นแรงงานไร้ฝีมือ อายุระหว่าง 18 สูงสุด 35 ปี โดยลักษณะของแรงงานจะมีกำหนดมาจากบริษัทในประเทศไทย โดยแรงงานก่อสร้างจะเน้น เพศชาย โรงงานอุตสาหกรรมจะเน้นผู้หญิง แรงงานในโรงงานผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ จะต้องมีสูงพอประมาณ (ไม่รับคนเตี้ย) และจะไม่รับแรงงานที่มาจากรัฐยะไข่ (เนื่องจาก รัฐยะไข่เป็นแหล่งใหญ่ของชาวโรฮิงญา)

7. แรงงานด้านการเกษตร บริษัทมีความยินดีที่จะส่งแรงงานมายังไทย แต่ขึ้นกับความต้องการของผู้ว่าจ้างในประเทศไทย ซึ่งขณะนี้ยังไม่มี การส่งคำขอ/ความต้องการแรงงานด้านเกษตร อย่างไรก็ตาม แรงงานที่ส่งออกยังประเทศไทยส่วนใหญ่ดังที่กล่าวแล้ว คือ เป็นแรงงานภายใต้การส่งออกแบบ MOU โดยมีความต้องการมาจากภาคอุตสาหกรรม/โรงงาน และการก่อสร้างเป็นหลัก โดยแรงงานภาคเกษตรที่ไปทำสวน ไร่ นา หรือ อุตสาหกรรมเกษตรเนื่องการเกษตร ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย และเป็นแรงงานที่อาศัยใกล้ชายแดนประเทศไทย และขอลงทะเบียนแรงงานต่างด้าวในภายหลังซึ่งคุณ U ohn Myint เทียบสัดส่วนว่า ถ้าแรงงานที่มาทำงานในประเทศไทย ตาม MOU จำนวน 200,000 คน ประเภทแรงงานที่เข้ามาแบบผิดกฎหมายหรือแรงงานที่อาศัยใกล้ชายแดนประเทศไทย จะมีจำนวน 500,000 คน ซึ่งแรงงานจำนวนนี้ส่วนใหญ่จะมาทำงานด้านการเกษตรเป็นหลัก

8. ถ้าเทียบกับในอดีต การส่งออกแรงงานไปยังประเทศไทยถือว่าดีขึ้นอย่างมาก จากการปรับเปลี่ยนกฎหมาย การปราบปรามการค้ามนุษย์ การใช้กฎหมายที่เข้มงวดกับบริษัทผิดกฎหมาย โดยแนวโน้มการส่งออกแรงงานมายังประเทศในอีก 5-10 ปีข้างหน้า ในอนาคต ยัง “ทรงตัว”

9. ปัญหา/อุปสรรค ในการส่งแรงงานมายังประเทศไทย ทั้งในเรื่อง การเมือง นโยบายประเทศพม่า และไทย ค่าดำเนินการ ภาษาวีซ่าฯ ไม่เป็นปัญหาอุปสรรคเช่นในอดีต มีเพียงปัญหาหัวหน้างานกดขี่ ซึ่งเป็นปัญหาเล็กน้อยเท่านั้น

บริษัทที่ 2 Yun NadiOo& Associates Sernices company Limited

สัมภาษณ์ เจ้าของบริษัท คุณ Aye Myint

1.บริษัทเปิดดำเนินการเมื่อ 12 ปีที่แล้ว โดยเริ่มเปิดในปี 2005 ซึ่งเริ่มแรกส่งออกแรงงานประเทศมาเลเซีย มากที่สุด รองลงมาคือ สิงคโปร์ และดูไบ และได้เริ่มส่งออกแรงงานมายังประเทศไทยเมื่อ 6 ปีที่แล้ว โดยเป็นบริษัทแรก และเป็นอันดับ 1 ในการส่งออกแรงงานมายังประเทศไทย โดยส่งแรงงานมายัง แม่สอด และระนองเป็นส่วนใหญ่ ดังแสดงในตารางผนวกที่ 2.3

ตารางผนวกที่ 2.3 ข้อมูลบริษัท Yun NadiOo& Associates Sernices company Limited

อันดับ	8 ปีที่ผ่านมา 2009	จำนวนแรงงานที่ส่งต่อเดือน	ประเภทแรงงานที่ส่งออก
1	ไทย	ประมาณ 1,000 กว่าคน ต่อเดือน	แรงงานทั่วไป (แรงงานไร้ฝีมือ) <i>เป็นการส่งออก ตาม MOU เป็นระยะเวลา 2 ปี</i> มีการอบรมพื้นฐานภาษา วัฒนธรรม กฎหมาย ตาม. และการใช้แรงงานในสถานประกอบการเช่น การเย็บผ้า เป็นต้น
2	มาเลเซีย	-	แรงงานทั่วไป (แรงงานไร้ฝีมือ)
3	ญี่ปุ่น	-	แรงงานมีฝีมือ ค่าแรงสูงที่สุด

ที่มา : จากการสัมภาษณ์

ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อราย หรือค่าบริหารจัดการ ในการมาทำงานประเทศไทยเท่ากับบริษัทที่ 1 คือ 150,000 จ้าก หรือ ประมาณ 4,000 บาท ในขณะที่มาเลเซีย 750 ดอลลาร์ หรือ 26,250 บาท ต่อคน ส่วนค่าตอบแทนที่แรงงานได้รับ ประเทศญี่ปุ่นให้ค่าแรงสูงสุด ส่วนประเทศเกาหลีเป็นการดำเนินการส่งแรงงานระหว่างรัฐต่อรัฐ รัฐบาลคุมไว้ ไม่มอบงานให้เอกชน บริษัทเลยไม่ได้จัดส่งไปเกาหลี

2. แรงงานสามารถไปทำงาน/ใช้แรงงาน ในต่างประเทศได้ 3 ทาง คือ 1) ติดต่อบริษัท ผ่าน MOU 2) ผ่านทางรัฐบาล เช่น ประเทศเกาหลีใต้ 3) การเดินทางเข้าเมืองไปเอง เช่น อาศัยใกล้ชายแดนไทย เพื่อน/ญาติชักชวน ซึ่งลักษณะที่ 3) นี้จะเป็นการเข้าเมืองผิดกฎหมายเป็นส่วนใหญ่ เป็นไปขอลงทะเบียนแรงงานต่างด้าวในภายหลัง (และใช้แรงงานในด้านการเกษตร)

3. การส่งออกแรงงานยังประเทศไทย เป็นไปตาม MOU เหมือนกันทุกบริษัท โดยการส่งแรงงานยังประเทศไทยมากที่สุด เนื่องจาก

- 3.1 ค่าดำเนินการถูก
- 3.2 ไป มา สะดวก
- 3.3 วัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน นายจ้างใจดี สามารถขอพักงานกลับบ้านได้
- 3.4 เปลี่ยนงานได้ง่าย และบ่อยครั้ง
- 3.5 ขั้นตอนในการส่งแรงงานไปไทยไม่มีปัญหา ได้รับการแก้ไข ปรับปรุง

โดยการส่งออกแรงงานจะเป็นการไปทำงานในการก่อสร้าง โรงงานอุตสาหกรรม เช่น โรงงานเสื้อผ้าเป็นหลัก

3.6 การมาทำงานที่ไทย แรงงานสามารถกลับบ้านได้กรณีฉุกเฉิน ต่างจากมาเลเซียที่ต้องอยู่ครบ 2 ปี

4. กระบวนการจัดส่งแรงงาน เป็นไปตามกระบวนการผ่าน MOU (รายละเอียดสรุปไว้ในข้อสรุปรวม)

5. บริษัทมีวิธีดำเนินการหาแรงงาน โดยการประชาสัมพันธ์งานในหมู่บ้าน การสมัครงานจะมีคนรับรองมาแล้วจากพื้นที่ การเช็คประวัติแรงงาน จึงทำให้บริษัทเป็นที่น่าเชื่อถือ รวมทั้ง บริษัทมีข้อได้เปรียบที่มี สาขาหลายแห่ง ที่ย่างกุ้ง เมียวดี กทม. ระนอง แม่สอด ทำให้สามารถดูแลแรงงานได้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้ จากการส่งแรงงานมายังไทย มีแรงงานที่ถูกส่งกลับประมาณ 10 คน จากจำนวนที่ส่ง 10,500 คน

6. แรงงานที่ต้องการไปทำงานต่างประเทศ (ไทย) ส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่มาจาก มะกัวย และมันดาเลย์ ซึ่งมีอาชีพหลักเป็นเกษตรกรปลูกถั่ว งา ซึ่งมีแรงงาน 4-5 คนต่อครัวเรือน ซึ่งเพียงพอต่อการปลูกและเก็บเกี่ยว แรงงานที่เหลือจึงหางานทำในเมืองใหญ่ เช่น ย่างกุ้ง ขณะที่ย่างกุ้งเองก็สามารถดูดซับแรงงานแทบจะหมดแล้ว เมื่อเปรียบเทียบค่าแรง ความเป็นอยู่ และเหตุผลที่กล่าวในข้อ 3 ทำให้แรงงานสมัครเข้ามาทำงานที่ประเทศไทย

7. แรงงานที่มาทำงานด้านการเกษตร ทั้ง พืช ปศุสัตว์ ประมง ยังไม่มีการส่งออก ตาม MOU โดยคุณ Aye Myint อธิบายเพิ่มเติม ว่า บริษัทเคยส่งคนงานมาทำงานที่โรงงานสับปะรด ซึ่งมีงานแค่ 8 เดือน เหลือ 4 เดือน ทางบริษัทให้ไปทำงานในสวนสับปะรด ด้วยไม่มี OT หรือค่าล่วงเวลา ทำให้แรงงานไม่ยอมทำในภาคเกษตร และยังมีสาเหตุอื่นๆ อีก เช่น

7.1 ด้านแรงงานประมง มีความต้องการมาน้อยที่สุด เพราะความเสี่ยงในเรื่องอันตราย ตกน้ำ และบริษัทมองว่าเป็นการค้ำมนุษย์ บริษัทจึงไม่สนใจในการส่งแรงงานภาคประมงเลย

7.2 การทำการเกษตรในฟาร์ม ไม่มีค่าล่วงเวลา และค่าตอบแทนต่ำกว่าภาคอุตสาหกรรม

7.3 แรงงานไม่มีความเข้าใจว่าการทำงานด้านการเกษตร ทำแล้วได้ประสบการณ์ สามารถนำความรู้มาใช้ในประเทศพม่าได้ ทั้งๆ ที่ ด้านพืช เช่น ลำไย ประเทศพม่าปลูกเป็นจำนวนมาก และด้านปศุสัตว์ บริษัทเองมีความต้องการให้แรงงานได้เรียนรู้เทคนิคด้านการเกษตรจากไทย เพื่อนำมาปรับใช้ในฟาร์มของตนเองได้ ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรม เช่น ก่อสร้าง โรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า หรือ อิเล็กทรอนิกส์ เป็นการยากที่แรงงานจะนำกลับมาเปิดกิจการของตนเอง

7.4 บริษัท/ผู้ประกอบการ ในไทยไม่ได้มีคำขอหรือความต้องการแรงงานด้านเกษตร

8. แนวโน้มการส่งออกแรงงานมายังประเทศไทยในอีก 5 ปีข้างหน้า ยัง “ทรงตัว” ไม่ลดลงแน่นอน เพราะถึงแม้ว่าพม่าจะเปิดประเทศ แต่ยังไม่เต็มที่ และยังไม่สามารถคาดการณ์ได้ การเปิดประเทศแรก ๆ การก่อสร้างและร้านอาหารเติบโตมากที่สุด แต่ก็ยังไม่สามารถดูดซับแรงงานในประเทศได้ทั้งหมด

9. ปัญหา/อุปสรรค ในการส่งแรงงานมายังประเทศไทยทางผู้ประกอบการมองว่า ข้อกฎหมาย/นโยบายของประเทศพม่าเองยังมีความล่าช้า กระบวนการผ่านการพิจารณาจาก 3 กระทรวง คือ กระทรวงศึกษา กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงแรงงาน และมีความล่าช้าในขั้นตอนที่เนปิดอร์ รวมทั้ง การดำเนินการขอ work permit ล่าช้า และ ไทยเรียกเก็บค่าใช้จ่ายในการทำ 1,000 บ หากมีข้อผิดพลาดไม่มีการคืนให้

บริษัทที่ 3 Labour Asia Services Co.,Ltd.

สัมภาษณ์ เจ้าของบริษัท คุณ Maung Maung Thwin

1. บริษัทเปิดดำเนินการเมื่อ 8 ปีที่แล้ว และได้ส่งออกแรงงานมายังประเทศไทยเป็นประเทศแรก เพราะปัญหาด้านแรงงาน สถานทูตจึงร้องขอให้บริษัทเปิดทำการ โดยส่งแรงงานไปประเทศไทย ตั้งแต่ภาคกลาง จนถึงสงขลา และครบวงจรในทุกภาคส่วน โดยบริษัทมีสาขาที่ กทม. และมาสอด ดังแสดงในตารางผนวกที่ 2.4

ตารางผนวกที่ 2.4 ข้อมูลบริษัท Labour Asia Services Co.,Ltd.

อันดับ	เริ่มเปิดบริษัท 2009	จำนวนแรงงานที่ส่งต่อเดือน	ประเภทแรงงานที่ส่งออก
--------	-------------------------	---------------------------	-----------------------

1	ไทย	มากกว่า 30,000 คน ต่อปี	แรงงานทั่วไป (แรงงานไร้ฝีมือ) <i>เป็นการส่งออก ตาม MOU เป็นระยะเวลา 2 ปี</i> มีการอบรมพื้นฐานภาษา วัฒนธรรม กฎหมาย ตม. และแนะนำสถานประกอบการ ลักษณะงานที่ต้องไปทำ เป็นต้น ถือว่าเป็นการฝึกอบรมเบื้องต้น
2	มาเลเซีย	8,000คนต่อปี	แรงงานทั่วไป (แรงงานไร้ฝีมือ)
3	อื่นๆ เช่น ญี่ปุ่น	1,000 คนต่อปี	แรงงานมีฝีมือ
	เกาหลี	8,000 คนต่อปี	แรงงานมีฝีมือ
	สิงคโปร์	ไม่ระบุ	แรงงานมีฝีมือ

ที่มา : จากการสัมภาษณ์

ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อราย หรือค่าบริหารจัดการ ในการมาทำงานประเทศไทยเท่ากับบริษัทที่ 1 และ 2 คือ 150,000จีก หรือ ประมาณ 4,000 บาท

2. การส่งแรงงานยังประเทศไทยมากที่สุด เนื่องจาก

2.1 ค่าดำเนินการถูกการเข้าไปทำงานง่าย เงินตอบแทนดี คุ่มค่า

2.2 การเดินทางไปมาสะดวก

2.3 วัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน

2.4 ต้องการเรียนรู้จากการอยู่ภายใต้รัฐบาลทหารกว่า 50 ปี เป็นการออกไปเรียนรู้ และรับประสบการณ์ใหม่ๆ

2.5 การชักจูงจากเพื่อน/ญาติ

3. การส่งแรงงานไปยังประเทศไทย บริษัทส่งไปทุกภาคส่วน ประกอบด้วย

3.1 ภาคอุตสาหกรรมก่อสร้าง โรงงาน เช่น โรงงาน เครื่องสุขภัณฑ์ Kohler มาแล้วกว่า 4 ปี

3.2 ภาคเกษตร ด้านปศุสัตว์ ส่งออกแรงงานไปยังโรงงานแปรรูปสัตว์ เป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ โรงงานแปรรูปไก่/หมู ของ สหฟาร์ม แรงงานจะใช้ในกิจกรรมการเลี้ยงหมู/ไก่ การแพ็คของในโรงงาน โดยโรงงานไก่มีคำขอ/ความต้องการแรงงานปีละ 200 คน สหฟาร์ม ปีละ 50 คน ติดต่อกันเป็นเวลากว่า 6 ปีแล้ว

3.3 ภาคเกษตร ด้านพืช เคยมีคำขอ/ความต้องการแรงงานในการปลูกอ้อยส่งมา แต่เนื่องจากลักษณะงานด้านการเกษตรเป็นงานตามฤดูกาล ไม่มีงานตลอดปี ขาดความมั่นคงในการใช้แรงงานตลอดทั้งปี รวมทั้ง ไม่คุ้มค่าในการดำเนินการด้าน work permit หรือการอนุญาตเข้าไปทำงาน จึงยังไม่ส่งแรงงานด้านนี้ออกไป ทั้งนี้ การนำเข้าแรงงานเกษตรตามฤดูกาล หากยกเว้นค่าดำเนินการ work permit ก็จะสามารถหาแรงงานส่งไทยได้ อย่างไรก็ตาม ในขณะนี้ มีเพียงการส่งแรงงานยังโรงงานแปรรูปไม้ยางพารา ในจังหวัดชุมพร และจังหวัดสงขลา ทั้งนี้ถ้าต้องการให้มีการส่งออกแรงงานด้านเกษตร มีข้อเสนอแนะในการส่งออกตามฤดูกาลหรือเป็นระยะเวลาสั้นๆ เช่น 4-6 เดือน

3.4 ภาคเกษตร ด้านประมง ไม่มีการส่งแรงงานในด้านการประมงเลย เนื่องจากเหตุผลของการค้ามนุษย์

4. กระบวนการจัดส่งแรงงาน เป็นไปตามกระบวนการผ่าน MOU ระยะเวลาในการทำงาน 2 ปี โดยสรุปคร่าวๆ คือ โรงงาน/ผู้ประกอบการไทย ส่งคำขอความต้องการแรงงานเข้ามาว่าต้องการจำนวนเท่าไร ผ่านสถานทูตพม่า และส่งมาทางบริษัท โดยผ่านทางกรมเนปิดอร์เพื่อการอนุญาตก่อน หลังจากนั้นบริษัทจะหาคนงาน และดำเนินการเซ็นสัญญา ทั้งนี้ ในส่วนการจัดหาแรงงานที่เหมาะสมกับตำแหน่งงานที่ทางไทยต้องการนั้น ทางบริษัทจะมีข้อสอบถามให้คนงานที่สมัคร โดยมีรายละเอียดและการตรวจสอบสัมภาษณ์อีกครั้ง หลังจากนั้นจะเป็นการฝึกอบรมแรงงาน ในด้าน กฎหมาย วัฒนธรรม ข้อมูลทั่วไปของบริษัทให้แรงงานเลือก (รายละเอียดดังแผนภาพที่ 1 ขั้นตอนการส่งแรงงานตาม MOU)

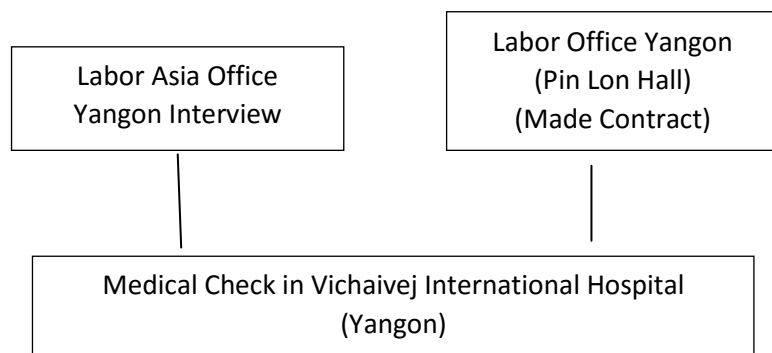
5. คุณ MaungMaungThwin ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า พม่ามีประชากร 51 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นแรงงานที่ไปทำงานโดยใช้แรงงานในต่างประเทศกว่า 5 ล้านคน หรือประมาณ 10% ของประชากรรวม ถือว่าเป็นประเทศที่แรงงานเป็นสินค้าหลักอย่างหนึ่งในการทำรายได้เข้าประเทศ ทั้งนี้ ปัจจุบันจำนวนคนในวัยทำงาน (อายุ 18 ปีขึ้นไป) มีจำนวน 8,000 คนต่อวัน งานในพม่ารองรับได้เพียง 1,000 คนต่อวัน ซึ่งแน่นอนว่าไม่สามารถดูดซับแรงงานทั้งหมดได้ จึงมีการออกไปทำงานต่างประเทศ

6. ลักษณะของแรงงานที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยแตกต่างกันตามลักษณะภูมิประเทศ เช่น แรงงานที่มาจากมณฑลยี่ ซึ่งในพื้นที่ทางเหนือที่แห้งแล้ง ไม่มีฝน เน้นการทำงานในสาขาก่อสร้างเพราะสามารถทนแดด ทนฝนได้ แต่ไม่สามารถทำงานในอุตสาหกรรมห้องเย็น หรือในที่เย็นได้นาน ตรงกันข้ามกับแรงงานที่มาจาก พะดะเกะ ซึ่งอยู่ในภาคกลางของประเทศพม่า สามารถทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ห้องเย็นได้ แต่ไม่สามารถทำงานก่อสร้างที่ต้องตรากตรำสภาพความร้อนได้

8. การส่งออกแรงงานมายังประเทศไทยในอีก 5 ปีข้างหน้า ในลักษณะ MOU มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากแรงงานรู้สึกได้ถึงความปลอดภัย และมีบริษัทแรงงานคอยช่วยเหลือ ในขณะที่การเข้าเมืองแบบผิดกฎหมายและมาจดทะเบียนภายหลังจะมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากความไม่มั่นคง ความเสี่ยงในหลายๆ ด้าน

9. ปัญหา/อุปสรรค ในการส่งแรงงานมายังประเทศไทยทางผู้ประกอบการมองว่า ข้อกฎหมาย/นโยบายของประเทศพม่าและของไทย มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง ทำให้ผู้ประกอบการต้องมีการปรับตัว รวมทั้งปัญหาของตัวแรงงานเอง เช่น ผู้ชายติดเหล้า ผู้หญิงมีปัญหาด้านความเป็นอยู่ เป็นต้น

บริษัท 4 Myanmar Worker Management Services Co.,Ltd.

สัมภาษณ์ เจ้าของบริษัท คุณ Win Tum

1. บริษัทจัดตั้งเมื่อปี 2007หรือ 10 ปีที่ผ่านมา โดยเริ่มแรกส่งแรงงานไปยังประเทศมาเลเซีย มากที่สุด รองลงมา คือ สิงคโปร์ ไทย และญี่ปุ่น แต่เนื่องด้วยมาเลเซียมีปัญหาการเปิดรับแรงงานภายในประเทศ และได้ใบอนุญาตในการส่งออกแรงงานเข้าไทยเมื่อ 2 ปีที่แล้ว ปัจจุบันส่งออกแรงงานไปไทยมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ประมาณ 1,000 คนต่อเดือน ดังแสดงในตารางผนวกที่ 2.5

ตารางผนวกที่ 2.5 ข้อมูลบริษัท Myanmar Worker Management Services Co.,Ltd.

อันดับ	5 ปีที่แล้ว-ปัจจุบัน	จำนวนแรงงานที่ส่งต่อเดือน	ประเภทแรงงานที่ส่งออก
1	ไทย	ประมาณ 1,000 คนต่อเดือน	แรงงานทั่วไป (แรงงานไร้ฝีมือ) <i>เป็นการส่งออก ตาม MOU เป็นระยะเวลา 2 ปี</i> แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม/โรงงานเหล็ก
2	ญี่ปุ่น	ไม่แน่นอน	แรงงานมีฝีมือ และแรงงานภาคเกษตร (พีช)
3	สิงคโปร์	น้อยมาก	แรงงานมีฝีมือ

ที่มา : จากการสัมภาษณ์

2. ประเทศพม่า มีสมาคมส่งออกแรงงานไปต่างประเทศ ประกอบด้วยบริษัทส่งออกแรงงานทั้งสิ้น 270 บริษัท ในจำนวนนี้เป็นบริษัทที่ส่งออกแรงงานไปยังประเทศไทยจำนวน 70 บริษัท โดยสมาคมมีสาขาตั้งอยู่ในประเทศไทยใกล้สถานทูตพม่า เพื่อการอำนวยความสะดวกแก่บริษัท และแรงงานที่ทำงานในไทย

ตารางผนวกที่ 2.6 เปรียบเทียบความแตกต่างในการส่งออกแรงงาน ในแต่ละประเทศ ดังนี้

รายการ	ไทย	มาเลเซีย	สิงคโปร์	ญี่ปุ่น
การฝึกอบรมก่อนการไปทำงาน	แรงงานไร้ฝีมือ	แรงงานไร้ฝีมือ	แรงงานมีฝีมือ	แรงงานมีฝีมือ
ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมแรงงาน	ไม่มี	ไม่มี	แรงงานเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย	นายจ้างญี่ปุ่นเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย
ค่าตอบแทนแก่แรงงาน	300 บาทต่อวัน	300 บาทต่อวัน	2,200 us dollar Singapore	1,500 us dollar พนักงานทั่วไป และ 6,000 us dollar สำหรับแรงงานที่มี

				skill IT
ค่าดำเนินการของบริษัท	150,000 จ้าก หรือประมาณ 4,000 บาทต่อ คน	ใกล้เคียงค่าใช้จ่าย ประเทศไทย	จ่าย 2 เท่าของ เงินเดือน (เช่น เงินเดือน 2,000 จ่าย 4,000 ค่าตัว แรงงานตัวเอง)	2,800 us dollar ต่อ คน
ระบบการจัดส่งแรงงาน	MOU	Agent ต่อ agent	Agent ต่อ agent	Agent ต่อ agent

ที่มา : จากการสัมภาษณ์

หมายเหตุ:

- 1) ปัจจุบันหยุดส่งแรงงานไปมาเลเซีย เนื่องจากปัญหาการเปิดรับแรงงานภายในประเทศมาเลเซียเอง
- 2) เปรียบเทียบการจัดส่งแรงงานแบบ MOU และ agent to agent ผู้ประกอบการเห็นว่า เป็นระบบที่มีข้อดีพอๆกัน

4. บริษัทผู้ส่งออกมีความต้องส่งออกและแรงงานพม่ามีความต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทยมากที่สุด เนื่องจาก

- 4.1 ไม่เน้นแรงงานมีฝีมือ (ไม่ต้องมีการฝึกอบรม)
- 4.2 ไม่ยุ่งยากในการเข้าออก
- 4.3 ค่าใช้จ่ายทั้งการดำเนินการ การเข้าออกน้อย

5. การส่งแรงงานยังประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ทำงานในภาคอุตสาหกรรม โรงงานเหล็ก มีการส่งแรงงานให้กับโรงงานเพาะเห็ด 100 คน ที่ บริษัท Dusit Bangkok แต่ยังคงส่งแรงงานที่ทำงานด้านการเกษตรหรือแปรรูปด้านการเกษตรไม่มาก เนื่องจาก ภาคเกษตรยังไม่มีการส่งแรงงานภายใต้การทำ MOU ส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่เข้าเมืองผิดกฎหมายและขอจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวอยู่แล้ว รวมทั้ง แรงงานพม่าเองมีความสนใจในการทำการเกษตรน้อย เพราะในพม่าแรงงานทำไร่ ทำนา สวน เช่นเดียวกัน ซึ่งแรงงานที่เคยขอไปทำงานที่ไทย 80% จะเป็นแรงงานก่อสร้าง/โรงงาน และ 20% เป็นแรงงานเกษตร แต่เมื่อไปอยู่แล้วแรงงานกลับเปลี่ยนไปทำงานในภาคอุตสาหกรรม

. การส่งออกแรงงานภาคเกษตรมีแนวโน้ม หรือความเป็นไปได้ที่จะมีการส่งแรงงานภายใต้การทำ MOU ขึ้นอยู่กับระบบการบริหารจัดการของประเทศไทย ถ้ามีการจัดการและความต้องการแรงงานในภาคเกษตรอย่างเป็นระบบ อาจมีความเป็นไปได้ในการทำ MOU

7. การส่งออกแรงงานมายังประเทศไทยในอีก 5 ปีข้างหน้า ในลักษณะ MOU ยังคงมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

8. ปัญหา/อุปสรรค ในการส่งแรงงานมายังประเทศไทยภายใต้ MOU ไม่พบมากนัก ส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่นายจ้าง/ผู้ประกอบการไทย แจ้งว่าจะให้แรงงานทำโรงงาน A แต่กลับให้แรงงานไปทำโรงงาน B หรือ C แต่สามารถแก้ไขได้และไม่ใช่ปัญหาใหญ่ ส่วนปัญหาอื่นๆ ได้ถูกปรับปรุงแก้ไขแล้วข้อเสนอแนะที่ผู้ประกอบการส่งออกแรงงานต้องการให้พัฒนา คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้างานและแรงงาน ควรให้มีการฝึกอบรมในเรื่อง

การสื่อสาร วัฒนธรรม สังคม ให้กับหัวหน้างานด้วย เพราะเป็นผู้คุมคนงานและเป็นปัจจัยสำคัญที่คนงานอยากอาศัยอยู่และทำงานในประเทศไทยด้วย

2) ประเทศลาว

2.1 บริษัทคำมะนีบริกาน จัดหางาน จำกัด (อันดับ 2)ที่ตั้งอยู่นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว

จากการสัมภาษณ์ประธานบริษัท บริษัทได้จัดตั้งมาแล้ว 7 ปี บริษัทมีนโยบายของบริษัทในการจัดส่งแรงงานมาไทยจัดส่งแรงงานตามออเดอร์(Demand) ความต้องการแรงงานตามใบสั่ง และเน้นความสมัครใจที่จะไปทำงานของแรงงานแนวโน้มการจัดส่งแรงงานมาไทย ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา การจัดส่งแรงงานมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และมีเป้าหมายจะส่งแรงงานเพิ่มขึ้น ร้อยละ 10 ต่อปี ในอีก 5 ปี หรือ 10 ปี ข้างหน้า ซึ่งคาดว่าจะเป็นแรงงานภาคการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งภาคอุตสาหกรรมใน สปป.ลาว กำลังเติบโต ดังนั้นแรงงานส่งออกในอนาคต แรงงานภาคอุตสาหกรรมน่าจะทำงานในประเทศมากกว่า **ขั้นตอน/กระบวนการ/ระยะเวลาในการดำเนินการ ในการนำแรงงานเข้ามาทำงานในประเทศไทย** เริ่มจากบริษัทเอกชนประเทศไทยแจ้งความประสงค์ต้องการแรงงาน (demand)- บริษัทจัดหางาน สปป.ลาวคัดเลือกตามความต้องการในใบสั่ง -จัดทำเอกสาร -จัดทำสัญญาแรงงาน -อบรมแรงงาน-ส่งไปประเทศประเทศไทย - นายจ้างประเทศไทยติดต่อสำนักงานแรงงานในไทย-นายจ้างทำวีซ่าให้แรงงาน - อบรมก่อนเริ่มงาน ใช้ระยะเวลาทั้งหมดประมาณ 1 เดือน ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการแรงงานต้องจ่าย รายละ 15,000 – 17,000 บาท ซึ่งประเภทแรงงานทั้งหมดเป็นประเภทแรงงานดิบ คือประเภทแรงงานที่ไม่มีฝีมือ **ทัศนคติของแรงงานลาว ต่อการมาทำงานในประเทศไทย** ส่วนใหญ่พึงพอใจมากต่อรายได้ วันละ 300 บาท การใช้ชีวิตในไทย

สะดวกสบาย วัฒนธรรมประเพณีความเป็นอยู่สภาพแวดล้อม ภาษาแตกต่างกันไม่มากนัก ไม่ต้องปรับตัวในการใช้ชีวิต สวัสดิการดีการดูแล การกวดขันเข้มงวดไม่มี และที่สำคัญค่าครองชีพของไทยต่ำกว่าค่าครองชีพที่ประเทศลาวทำให้มีเงินเหลือเก็บส่งกลับมาเลี้ยงดูคนที่บ้านได้มากขึ้นกว่าที่จะทำงานในประเทศ**ปัญหาที่พบในการส่งแรงงานมาประเทศไทย** ปัญหาแรงงานหนึ่งงาน เพราะเกลียดงาน อยากทำงานอื่นที่สบายกว่าเพื่อนมาชักชวน โดยจากสถิติที่จัดส่ง มีการหนึ่งงาน ร้อยละ 20 ปัญหาด้านอื่นไม่มี **แรงงานที่ต้องการมาทำงานที่ไทย** **ต้องการทำงานสาขา** ความต้องการทำงาน ส่วนใหญ่เป็นด้านนอกการเกษตร ร้อยละ 70 โดยแบ่งเป็น ภาคอุตสาหกรรม ร้อยละ 50 และภาคบริการ (ร้านอาหาร โรงแรม) ร้อยละ 20 ส่วนที่เหลือร้อยละ 30 เป็นด้านการเกษตร แบ่งเป็นด้านพืช ร้อยละ 9 (พืชไร่ ร้อยละ 5.4 ,ไม้ผลไม้ยืนต้น ร้อยละ 3.6) และด้านปศุสัตว์และต่อเนื่อง ร้อยละ 21 สำหรับบริษัทนี้จะไม่ใช้ labour Stock

2.2 บริษัท Ijobs Company Limited (อันดับ 3) ที่ตั้งอยู่นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว

จากการสัมภาษณ์ ผอ.บุญเที่ยง รัตนวงศ์ บริษัทเปิดตัวมาแล้ว 4 ปี โดยการส่งออกแรงงานเป็นประเภทไร้ฝีมือ มายังภาคอุตสาหกรรมเป็นหลักคือส่งมายังประเทศ ไทย ร้อยละ 98 ส่วนอีกร้อยละ 2 ส่งแรงงานภาคเกษตรกรรมไปยังประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีแรงงานส่วนใหญ่มาทำงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ อัตราค่าจ้าง 300 บาท /วัน ส่วนการทำงานในภาคเกษตรที่ญี่ปุ่น อัตราค่าจ้าง 1,500 บาท/วัน ซึ่งกระบวนการทั้งหมดใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน และค่าใช้จ่ายประมาณ 14,000 บาท/คน และแรงงานส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 60 และอีกร้อยละ 40 เป็นเพศหญิง โดยการจัดส่งแรงงานมาประเทศไทยทั้งหมดเป็นแรงงานภาคอุตสาหกรรมสิ่งทอและอุตสาหกรรมอาหาร สถิติการจัดส่ง จำนวน 1,000 ราย (2556-2560) แรงงานที่จัดส่งเป็นแรงงานไร้ฝีมือ อายุแรงงานเฉลี่ยอยู่ในระหว่าง 18-35 ปี **นโยบายของบริษัทในการจัดส่งแรงงานมาไทย**เน้นการคัดสรรนายจ้างที่ได้มาตรฐานมีความยุติธรรมต่อแรงงาน เน้นคุณภาพตอบโจทย์ทุกฝ่าย **ขั้นตอน/กระบวนการ/ระยะเวลาในการดำเนินการ** ในการนำแรงงานเข้ามาทำงานในประเทศไทย เริ่มจากบริษัทเอกชนประเทศไทยแจ้งความประสงค์ต้องการแรงงาน – บริษัทจัดหา สปป.ลาวคัดเลือกตามความต้องการ – ตรวจโรค – จัดฝึกอบรม-จัดทำเอกสารอนุญาต-จัดทำสัญญาแรงงาน – อบรมแรงงาน-ส่งไปประเทศไทย –นายจ้างประเทศไทยติดต่อสำนักงานแรงงานในไทย-นายจ้างทำวีซ่าให้แรงงาน – อบรมก่อนเริ่มงาน ใช้ระยะเวลาทั้งหมดประมาณ 1 เดือน ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการแรงงานต้องจ่าย รายละเอียด 15,000 บาท **แนวโน้มการจัดส่งแรงงานมาไทย** ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และเป้าหมายจะเพิ่มขึ้น ร้อยละ 5 ต่อปี ในอีก 5 ปี และร้อยละ 10 ในอีก 10 ปี ข้างหน้า ซึ่งคาดว่าจะเป็ภาคอุตสาหกรรม **ทัศนคติของแรงงานลาว** ต่อการมาทำงานในประเทศไทยค่าตอบแทนสูง วันละ 300 บาทค่าครองชีพต่ำเมื่อเทียบกับประเทศ สปป.ลาว วันละ 170 บาท การใช้ชีวิตในไทยสะดวกสบาย ไม่ต้องปรับตัวในการใช้ชีวิต น่ายู่ ไม่น่ากลัว และสวัสดิการดี **ปัญหาที่พบในการส่งแรงงานมาประเทศไทย** คือปัญหานายจ้างจงใจเคลื่อนย้ายแรงงานจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง โดยไม่แจ้ง และปัญหานายจ้างไม่มีจริยธรรม ไม่มีมาตรฐานและปัญหาการกวดขันหลอกลวง ถูกเอาเปรียบ การโกงสัญญา**แรงงานที่ต้องการมาทำงานที่ไทย** **ต้องการทำงาน** ส่วนใหญ่เป็นด้านนอกการเกษตร ร้อยละ 80 แบ่งเป็น ภาคอุตสาหกรรม ร้อยละ 50 และ ภาคบริการ (ร้านอาหาร

โรงแรม) ร้อยละ 30 สำหรับด้านการเกษตร ร้อยละ 20 ประเทศที่แรงงานลาวเดินทางไปทำงานมากที่สุด (ประเทศในแถบอาเซียน) คือ ประเทศไทย ร้อยละ 100

2.3 บริษัท Inter Labour Co., Ltd (อันดับ 5) ที่ตั้งอยู่นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว

จากการสัมภาษณ์ ผอ.สมสวรรค์ จันทะวงค์ บริษัท บริษัทตั้งมาแล้ว 7 ปี ส่งออกแรงงานไร้ฝีมือ มายังภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก คือ ส่งมายังประเทศไทย ร้อยละ 100 เป็นภาคอุตสาหกรรม ประเภทอาหารแปรรูป (ไก่ ,ผลไม้กระป๋อง) และแก้วเซรามิกส์ จำนวนการจัดส่ง ประมาณ 300-400 รายต่อปี แรงงานที่จัดส่งเป็นแรงงานไร้ฝีมือ ร้อยละ 100 อายุระหว่าง 18-35 ปี นโยบายของบริษัทในการจัดส่งแรงงานมาไทย เพื่อเพิ่มตลาดให้มากขึ้นแนวโน้มการจัดส่งแรงงานมาไทย ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และเป้าหมายจะเพิ่มขึ้น ร้อยละ 10 ต่อปี ในอีก 5 ปี หรือ 10 ปี ข้างหน้า ซึ่งคาดว่าจะเพิ่มภาคการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ เพราะภาคอุตสาหกรรมใน สปป.ลาวกำลังเติบโตแรงงานภาคอุตสาหกรรมน่าจะทำงานในประเทศมากกว่า และในอนาคตบริษัทจะส่งแรงงานภาคเกษตรกรรมไปยังประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีแรงงานส่วนใหญ่มาทำงานในอุตสาหกรรมไก่เนื้อ คือบริษัทสุรพลฟู้ดส์ จำกัด (มหาชน) อัตราค่าจ้าง 300-400 บาท /วัน ส่วนการทำงานในภาคเกษตรที่ญี่ปุ่น อัตราค่าจ้าง 1,500 บาท/วัน แรงงานส่วนใหญ่ มาทำงานแบบคู่ สามี่-ภรรยา มากถึงร้อยละ 80 มาแบบเดี่ยวร้อยละ 20 การส่งออกแรงงานลาวมายังไทยคาดว่าจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากทางบริษัท สุรพลฟู้ดส์ จำกัด (มหาชน) จะมีการขยาย โรงงานเกี่ยวกับอุตสาหกรรมกุ้ง เพิ่มขึ้น และมีความต้องการแรงงานลาว ไปใช้ในอุตสาหกรรมนี้ขั้นตอน/กระบวนการ/ระยะเวลาในการดำเนินการ ในการนำแรงงานเข้ามาทำงานในประเทศไทย เริ่มจาก บริษัทเอกชนประเทศไทยแจ้งความประสงค์ต้องการแรงงาน – บริษัทจัดหา สปป.ลาวคัดเลือกตามความต้องการ –จัดทำเอกสาร –จัดทำสัญญาแรงงาน – อบรมแรงงาน – ส่งไปประเทศไทย –นายจ้างประเทศไทยติดต่อสำนักงานแรงงานในไทย-นายจ้างทำวีซ่าให้แรงงาน – อบรมก่อนเริ่มงาน ใช้ระยะเวลาทั้งหมดประมาณ 1 เดือน ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการแรงงานต้องจ่าย รายละเอียด 14,000 บาททัศนคติของแรงงานลาว ต่อการมาทำงานในประเทศไทยค่าตอบแทนสูง ค่าครองชีพต่ำและสวัสดิการดีทำให้ความต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทยปัญหาที่พบในการส่งแรงงานมาประเทศไทย ไม่มีแรงงานที่ต้องการมาทำงานที่ไทย ต้องการทำงาน ส่วนใหญ่เป็นด้านนอกการเกษตร ร้อยละ 100 แบ่งเป็นภาคอุตสาหกรรม ร้อยละ 100ประเทศที่แรงงานลาวเดินทางไปทำงานมากที่สุด (ประเทศในแถบอาเซียน) คือ ประเทศไทย ร้อยละ 100

2.4 บริษัท 108-1009 Group Co. Ltd. จำกัด (อันดับ 15) ที่ตั้งอยู่นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว

จากการสัมภาษณ์ ประธานบริษัท บริษัทก่อตั้งมาแล้ว 6 ปี โดย 4 ปีแรกประกอบธุรกิจสิ่งสิ่งพิมพ์ และ 2 ปี ล่าสุด เริ่มทำธุรกิจจัดหาแรงงาน จัดส่งแรงงานมาประเทศไทย ร้อยละ 100 และทำเป็น การส่งออกแรงงาน ไร้ฝีมือ มายังภาคบริการเป็นหลัก ร้อยละ 60 รองลงมาภาคอุตสาหกรรม ร้อยละ 40 จำนวนการจัดส่ง ประมาณ 10 รายต่อปี แรงงานที่จัดส่งเป็นแรงงานไร้ฝีมือ ร้อยละ 100 อายุเฉลี่ยระหว่าง 18-40 ปี นโยบายของบริษัทในการจัดส่งแรงงานมาไทยเพื่อเพิ่มทักษะอาชีพให้คนลาว และสามารถนำมาประกอบอาชีพต่อได้ การยอมรับตามข้อตกลง MOU ร่วมกัน 4 ฝ่าย คือ นายจ้าง ลูกจ้าง บริษัทไทยและบริษัท

ลาว และนายจ้างที่มีมาตรฐานและมีความเป็นธรรม **แนวโน้มการจัดส่งแรงงานมาไทย ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา** มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และเป้าหมายจะเพิ่มขึ้น ร้อยละ 10 ต่อปี ในอีก 5 ปี หรือ 10 ปี ข้างหน้า ซึ่งคาดว่าจะเป็ นภาคการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ เพราะภาคอุตสาหกรรมใน สปป.ลาว กำลังเติบโตแรงงานภาคอุตสาหกรรม ดังนั้นความต้องการแรงงานน่าจะกลับมาทำงานในประเทศลาวมากกว่า **ขั้นตอน/กระบวนการ/ระยะเวลาในการดำเนินการ ในการนำแรงงานเข้ามาทำงานในประเทศไทย** เริ่มจาก บริษัทเอกชนประเทศไทยแจ้งความประสงค์ต้องการแรงงาน – บริษัทจัดหางาน สปป.ลาวคัดเลือกตามความต้องการ – จัดทำเอกสาร – จัดทำสัญญาแรงงาน – อบรมแรงงาน-ส่งไปประเทศไทย – นายจ้างประเทศไทยติดต่อสำนักงานแรงงานในไทย- นายจ้างทำวีซ่าให้แรงงาน – อบรมก่อนเริ่มงาน ใช้ระยะเวลาทั้งหมดประมาณ 1 เดือน ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการแรงงานต้องจ่าย ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานในการมาทำงานที่ประเทศไทยประมาณ 20,000 บาท/หัว ส่วนญี่ปุ่น ประมาณ 100,000 บาท/หัว ช่วงอายุของแรงงาน 20-30 ปี **ทัศนคติของแรงงานลาว ต่อการมาทำงานในประเทศไทย** ส่วนใหญ่ที่พอใจมากต่อรายได้ที่ได้ค่าจ้างมากกว่า วันละ 300-400 บาท/วัน การใช้ชีวิตในไทยสะดวกสบาย สวัสดิการดี และความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างจะคล้ายคลึงกัน ไม่ต้องปรับตัวมาก ซึ่งปกติคนลาวสามารถรับรู้ข่าวสารของประเทศไทยได้ทาง โทรทัศน์ มีการรับรู้ข่าวสาร บ้านเทิง แฟชั่น ของประเทศไทยอยู่แล้ว**ปัญหาที่พบในการส่งแรงงานมาประเทศไทย** คือปัญหาแรงงานหนีงาน เพราะเกลียดงาน อยากทำงานอื่นที่สบายกว่า โดยจากสถิติที่จัดส่ง มีการหนีงาน ร้อยละ 20 **ปัญหาด้านอื่นไม่มี แรงงานที่ต้องการมาทำงานที่ไทย** ต้องการทำงาน ส่วนใหญ่เป็นด้านนอกการเกษตร ร้อยละ 70 แบ่งเป็น ภาคอุตสาหกรรม ร้อยละ 50 และ ภาคบริการ (ร้านอาหาร โรงแรม) ร้อยละ 20 สำหรับด้านการเกษตร ร้อยละ 30 แบ่งเป็นด้านพืช ร้อยละ 9 (พืชไร่ ร้อยละ 5.4 ,ไม้ผลไม้ยืนต้น ร้อยละ 3.6) และด้านปศุสัตว์ และต่อเนื่อง ร้อยละ 21**ประเทศที่แรงงานลาวเดินทางไปทำงานมากที่สุด (ประเทศในแถบอาเซียน)** คือ ประเทศไทย ร้อยละ 100

3. ประเทศกัมพูชา

บริษัทที่ 1 May Yong ServicesCo., Ltd สัมภาษณ์ ผู้จัดการบริษัท

1. บริษัทตั้งอยู่ กรุงเทพมหานคร เริ่มจดทะเบียน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546แต่เริ่มดำเนินกิจการ พ.ศ. 2550 - ปัจจุบัน รวม 10 ปี ซึ่งปัจจุบันอันดับ 1 ส่งออกแรงงานมายังประเทศไทย อันดับ 2 มาเลเซีย อันดับ 3 สิงคโปร์

2. ประเทศกัมพูชาไม่มีนโยบายในการจัดส่งจัดส่งแรงงานมาประเทศไทยอย่างชัดเจน ไม่มีการสนับสนุนในด้านใดเลยปล่อยให้เป็นที่หน้าของบริษัทจัดหางาน

3. บริษัทมีนโยบายให้แรงงานกู้ยืมเงินเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการแต่ในปี 2560 ทางรัฐบาลไทย ออกกฎหมายไม่ให้มีการเรียกเก็บเงินจากแรงงานที่เข้ามาทำงาน แต่ให้เรียกเก็บจากบริษัทจัดส่งแรงงานของ กัมพูชาแทนทำให้บริษัทรับภาระเพิ่มมากขึ้น และส่งผลให้แรงงานต้องมีค่าดำเนินการเพิ่มขึ้นตามไปด้วยซึ่ง ปัจจุบันแรงงานมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ประมาณ 14,000 บาท/คน หรือ 400 \$ แยกเป็นค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม ประมาณ 350 บาท/คน หรือ 10\$/คน ที่เหลือเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ

4. แนวโน้มการส่งแรงงานมาไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มส่งแรงงานน้อยลง เนื่องจากปัจจุบันพบว่า มีบริษัทจัดหางานในกัมพูชาเพิ่มสูงขึ้นถึง ประมาณ 60 บริษัท และมีเพียง 46 บริษัทเท่านั้นที่มีการจด

ทะเบียนถูกต้อง ที่เหลือเป็นการดำเนินการโดยอ้างอิงบริษัทที่จดทะเบียน (ขาย License) ในส่วนของบริษัทที่จัดส่งแรงงานมายังไทยที่มีการจดทะเบียนถูกต้องมีอยู่ประมาณ 20 บริษัท ด้วยเหตุนี้จึงทำให้แรงงานเลือกใช้บริการบริษัทที่มีค่าดำเนินการน้อยสุด จึงทำให้ทางบริษัทสามารถจัดส่งแรงงานได้เพียงปีละ 2,000 – 3,000 คน/ปี

5. ทิศทางการส่งแรงงานมาทำงานในภาคการเกษตรน้อยลง เนื่องจากแรงงานมีความสนใจในภาคอุตสาหกรรมการเกษตรแปรรูปมากกว่า เช่น โรงงานแปรรูปไก่ ปลากระป๋อง เพราะเหนื่อยน้อยกว่า สวัสดิการดีกว่าภาคการเกษตร รายได้ดีกว่า เพราะมีการทำงานนอกเวลา และมีงานให้ทำตลอดทั้งปี

6. แรงงานที่ต้องการมาทำงานในประเทศไทยจะเป็นแรงงานนอกภาคการเกษตร ถึงร้อยละ 90 โดยอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรมีแรงงานที่ต้องการไปทำงานร้อยละ 89 และอีกร้อยละ 1 เป็นแรงงานที่ต้องการไปทำงานในภาคครัวเรือน เช่น แม่บ้าน

7. ในส่วนของภาคการเกษตรนั้น มีแรงงานที่ต้องการมาทำงานในประเทศไทยในภาคการเกษตรที่ผ่านบริษัทเพียงร้อยละ 10 โดยเป็นสาขาพืชและต่อเนื่อง แบ่งเป็นไม้ผลไม้ยืนต้น ร้อยละ 8 และพืชไร่ ร้อยละ 2 ทางผู้จัดการ กล่าวเพิ่มว่า ทางบริษัทยินดีที่จะจัดส่งแรงงานมาทำงานในภาคการเกษตร แต่ที่ผ่านมาทางไทยยังมีบริษัทที่แจ้งความต้องการแรงงานภาคการเกษตรน้อย ซึ่งเมื่อเทียบกับความต้องการแรงงานของภาคอุตสาหกรรมแล้ว ถือว่ายังเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก แรงงานกัมพูชาที่ต้องการเข้ามาทำงานภาคการเกษตรในไทย จะเป็นแรงงานที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้ชายแดนไทยเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการเดินทางเข้ามาทำงานมีทั้งการเข้ามาทำงานอย่างถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย และแรงงานสามารถดำเนินการในการเข้ามาทำงานในไทยได้เองโดยไม่ต้องผ่านบริษัทจัดหางาน

8. ความคาดหวังของแรงงานกัมพูชาที่มีต่อการมาทำงานในประเทศไทย โดยหวังค่าจ้างที่สูงกว่าประเทศกัมพูชาสามารถมีเงินส่งกลับบ้าน และมีเงินเหลือเก็บ สวัสดิการที่นายจ้างในประเทศไทยจะจัดให้เป็นไปตามที่แจ้งไว้ตั้งแต่แรก และมีทัศนคติที่ดี ในการมาทำงานที่ไทย ทั้งในเรื่องของภาษา วัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกัน เป็นประเทศบ้านพี่ เมืองน้อง เดินทางไปกลับสะดวก สามารถกลับไปเยี่ยมบ้านได้

9. สาเหตุหลักที่แรงงานกัมพูชายากมาทำงานในประเทศไทย เนื่องจากค่าจ้างแรงงานในประเทศไทยสูงกว่าค่าจ้างในกัมพูชา โดยที่ค่าจ้างในไทยวันละ 308 บาท/วัน ในขณะที่กัมพูชา 200 บาท/วัน พร้อมทั้งมีค่าจ้างทำงานนอกเวลา (OT) นอกจากค่าจ้างแล้ว ประเทศไทยยังมีงานให้ทำได้ตลอดทั้งปี รวมทั้งมีญาติพี่น้องที่ทำงานอยู่ในประเทศไทย ชักชวนมาทำงาน ทำให้เกิดความมั่นใจและอุ่นใจในการอยู่และทำงานในไทยและกฎระเบียบในการดำเนินการง่ายและสะดวกกว่าประเทศอื่น

10. กระบวนการในการนำแรงงานเข้ามาทำงานในไทยเริ่มต้นจากบริษัทที่ต้องการแรงงานในไทยแจ้งความประสงค์ไปยังบริษัทจัดหางานในกัมพูชาว่าต้องการแรงงานประเภทใด จำนวนเท่าไร โดยขั้นตอนเป็นการทำตาม MOU กับบริษัทที่ต้องการแรงงานในประเทศไทย จากนั้นทางบริษัทเปิดรับสมัครแรงงานและพาแรงงานไปทำ Passport และดำเนินการส่งรายชื่อพร้อมทั้งเอกสารที่ใช้ประกอบการดำเนินการให้กับบริษัทในไทยเพื่อดำเนินการต่อ ระหว่างการดำเนินการทางบริษัทมีการอบรมเรื่องการใช้ชีวิตในไทย ทั้งกฎระเบียบ วัฒนธรรม ฯลฯ ให้กับแรงงานประมาณ 1 วันและเมื่อเอกสารทุกอย่างพร้อมแรงงานก็จะเดินทางมายังไทย โดย

ผ่านชายแดน อ.รัฐประเทศ จ.สระแก้ว และทางไทยจะมีการอบรม เกี่ยวกับกฎหมาย กฎระเบียบในการมาทำงานในไทยอีกครั้ง ใช้เวลาในการอบรม 4 ชั่วโมงหลังจากบริษัทส่งแรงงานมาทำงานแล้ว ทางบริษัทมีการเดินทางมาติดตามและเยี่ยมแรงงานอยู่อย่างต่อเนื่อง

11. ปัญหาอุปสรรค ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย นโยบายของประเทศกัมพูชา ค่าแรงงาน การเมือง ภาษา สังคม วัฒนธรรม การกีดกันหรือถูกเอารัดเอาเปรียบ การโกงสัญญา ไม่เป็นอุปสรรคเช่นในอดีต แต่จะมีปัญหาอุปสรรค

11.1 ด้านนโยบายของไทย ที่เริ่มใช้ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2560 ที่ผ่านมา โดยที่รัฐบาลไทย ออกกฎหมายไม่ให้บริษัทจัดหาแรงงานหรือนายจ้างไทยเก็บค่าบริการจากแรงงานกัมพูชา แต่ให้เก็บจากบริษัทจัดหางานของกัมพูชาแทนซึ่งทางบริษัทจัดหางานของกัมพูชาก็ต้องเก็บเพิ่มจากแรงงาน ซึ่งเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการดำเนินการของแรงงาน

11.2 ด้านการจดทะเบียนของ บริษัทจัดหางานในไทยที่ไม่ได้จดทะเบียนอย่างถูกกฎหมายใช้ License ของบริษัทอื่นในการดำเนินการ

ซึ่งทางบริษัทจึงมีข้อเสนอแนะว่า บริษัทหรือนายจ้างที่ต้องการแรงงานกัมพูชาไปยังประเทศไทย ควรมีการติดต่อประสานงานกับบริษัทจัดหางานในกัมพูชาโดยตรง และควรเป็นบริษัทที่มีการจดทะเบียนถูกต้อง เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดตามมา และลดค่าดำเนินการที่ต้องผ่านนายหน้าจัดหางาน และเป็นการช่วยให้แรงงานมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการที่ลด

ตารางผนวกที่ 2.7 การจัดส่งแรงงานของบริษัท May Yong Services Co., Ltd

อันดับ	ประเทศ	ประเภทอุตสาหกรรมที่ส่งออก	ประเภทฝีมือแรงงาน	มีการฝึกอบรมก่อนไปทำงาน	ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม	ค่าตอบแทนที่แรงงานได้รับ	ค่าดำเนินการของบริษัท	จำนวนแรงงานที่ส่ง/ปี	ปัญหาการส่งออกแรงงานในแต่ละประเทศ
1	ไทย	อุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร	ไร้ฝีมือ	มีการฝึกอบรม	ประมาณ 350 บาท/คน หรือ (10\$)	308 บาท/วัน	ประมาณ 14,000 บาท/คน หรือ (400 \$)	2,000 – 3,000 คน/ปี	<ul style="list-style-type: none"> - การส่งแรงงานมาประเทศไทยต้องมีการจัดทำ MOU ก่อนทุกครั้ง - บริษัทจัดหางานที่ไม่ได้จดทะเบียนอย่างถูกกฎหมายใช้ License ของบริษัทอื่นในการดำเนินกิจการ
2	มาเลเซีย	-	ไร้ฝีมือ	มีการฝึกอบรม	บริษัทมาเลเซียเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย	ตามค่าแรงขั้นต่ำของมาเลเซีย	ประมาณ 14,000 บาท/คน หรือ (400 \$)	-	-
3	สิงคโปร์	-	ไร้ฝีมือ (แม่บ้าน)	มีการฝึกอบรม	บริษัทสิงคโปร์เป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย	ตามค่าแรงขั้นต่ำของสิงคโปร์	ประมาณ 14,000 บาท/คน หรือ (400 \$)	-	-
4	ญี่ปุ่น	ยังไม่มีรายละเอียดข้อมูล อยู่ระหว่างการเริ่มดำเนินการส่งแรงงานไปญี่ปุ่น เดือน มีนาคม 2560							

ที่มา: จากการสัมภาษณ์

บริษัทที่ 2 Chhun Hong ManpowerPtc.Ltd

สัมภาษณ์ผู้จัดการบริษัท คุณ MAO SAMY

1. บริษัทตั้งอยู่ ณ กรุงเทพมหานครจัดตั้งเมื่อ พ.ศ. 2541 รวม 19 ปี ซึ่งปัจจุบันส่งออกแรงงานไปประเทศไทยมากที่สุดเป็นอันดับ 1
2. บริษัทจัดส่งแรงงานทั้งในภาคอุตสาหกรรมเกษตร และภาคบริการตามความต้องการของบริษัทที่ต้องการแรงงานปลายทางโดยแรงงานจะเป็นแรงงานประเภทไร้ฝีมือ
3. รัฐบาลกัมพูชายังไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการจัดส่งจัดส่งแรงงานมาประเทศไทย ไม่มีการสนับสนุนในด้านใดเลยปล่อยให้เป็นที่ของบริษัทจัดหางานดำเนินการเอง
4. ทิศทางการส่งแรงงานมาทำงานภาคการเกษตรในประเทศไทยไม่สามารถระบุได้ชัดเจน ต้องขึ้นอยู่กับว่าทางนายจ้างภาคการเกษตรของไทยต้องการให้บริษัทจัดหาแรงงานภาคเกษตรหรือไม่ซึ่งถ้าต้องการแรงงานภาคเกษตรทางบริษัทก็สามารถดำเนินการจัดหาให้ได้ โดยในปี พ.ศ. 2557 ทางบริษัทได้จัดส่งแรงงานไปทำงานภาคเกษตรเพียง 10 คน
5. การจัดส่งแรงงานมาไทยในระหว่าง พ.ศ.2553 – 2559(6 ปี) ที่ผ่านมามีแนวโน้มส่งออกแรงงานเพิ่มสูงขึ้นทุกปี โดยในปี 2559 ทางบริษัทส่งแรงงานมาไทย ในภาคอุตสาหกรรม จำนวน 863 ราย แต่ในปี 2560 คาดว่าจะมีการส่งออกแรงงานมาไทยลดลงตั้งแต่เดือน มกราคม – มีนาคม บริษัทส่งแรงงานมาไทยจำนวน 500 คน เนื่องจากรัฐบาลไทยมีนโยบายให้แรงงานใช้บัตรสีชมพูในการเข้ามาทำงานในไทย ซึ่งแรงงานสามารถดำเนินการได้เองโดยไม่ต้องผ่านบริษัทจัดหางาน นอกจากนี้แรงงานบางส่วนมีการเข้ามาทำงานโดยผ่านระบบญาติพี่น้องที่เคยมาทำงานในไทยอยู่ก่อน ซึ่งทราบกระบวนการมาทำงานในไทย จึงทำให้แรงงานในส่วนนี้เข้ามาทำงานในไทยโดยไม่ผ่านบริษัทจัดหางาน
- 6.ทัศนคติของแรงงานกัมพูชาต่อการมาทำงานในประเทศไทยนั้น แรงงานมีทัศนคติที่ดี ทั้งในเรื่องของกฎระเบียบขั้นตอนในการเดินทางมาทำงานที่ไม่ยุ่งยากการเดินทางสะดวก สามารถกลับไปเยี่ยมบ้านได้ง่าย สามารถสื่อสารภาษากันพอเข้าใจมีความอ่อนใจในการมาประกอบอาชีพและสิ่งสำคัญคือการได้รับค่าจ้างที่สูงกว่าการทำงานในกัมพูชา
7. แรงงานที่ต้องการมาทำงานในประเทศไทยโดยผ่านบริษัท จะเป็นแรงงานนอกภาคการเกษตรทั้งหมด โดยต้องการมาทำงานในด้านอุตสาหกรรมถึง ร้อยละ 70 ทั้งในอุตสาหกรรมพลาสติก อุตสาหกรรมอาหารกระป๋องเช่น โรงงานปลากระป๋องและ โรงงานอาหารญี่ปุ่น ตามลำดับ ที่เหลืออีกร้อยละ 30 เป็นแรงงานในการก่อสร้าง ซึ่งมีแนวโน้มที่ต้องการมาทำงานเพิ่มขึ้น เนื่องจาก มีการระบุค่าจ้างที่ชัดเจน และได้รับค่าจ้างที่สูง
8. สาเหตุหลักที่แรงงานกัมพูชาอยากมาทำงานในประเทศไทย เนื่องจากค่าจ้างแรงงานในประเทศไทยสูงกว่าค่าจ้างในกัมพูชา โดยแรงงานต้องการค่าจ้าง วันละ 300+OT บาท/วัน ซึ่งในขณะที่กัมพูชาได้ค่าจ้างวันละไม่เกิน 200 บาท/วัน นอกจากค่าจ้างแล้ว การมาทำงานในประเทศไทยมีกฎระเบียบ ขั้นตอนไม่ยุ่งยากเดินทางง่ายสะดวก มีงานให้ทำได้ตลอดทั้งปี รวมทั้งมีญาติพี่น้องที่ทำงานอยู่ในประเทศไทย ชักชวนมาทำงาน

ทำให้เกิดความมั่นใจและอุ่นใจในการอยู่และทำงานในไทย และแรงงานกัมพูชาที่ผ่านบริษัทจัดหางานนั้น ต้องการมาทำงานในประเทศไทยเพียงประเทศเดียว

9. การทำสัญญาฉบับบริษัทที่ต้องการแรงงานในประเทศไทย มีระยะเวลา 2 ปี โดยแรงงานที่ต้องการเดินทางไปทำงาน มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการคนละ 18,000 บาท/คน (515 USD) จ่ายให้กับบริษัทเพื่อใช้ในการดำเนินการ กรณีที่จ่ายที่กัมพูชาจะจ่ายเป็นเงินดอลลาร์ หากจ่ายเมื่อมาทำงานในไทยแล้วจะจ่ายเป็นเงินบาท

10. ขั้นตอนในการเนิกรในการนำแรงงานเข้ามาในประเทศไทย ใช้ระยะเวลาประมาณ 45 วันดังนี้

10.1 รับสมัคร โดยใช้บัตรประชาชน ผู้ที่ต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทยสามารถสมัครผ่านสาขาบริษัทในต่างจังหวัด 5 จังหวัดหัวเมืองใหญ่ได้แก่ จังหวัดกันตล พระตะบอง กำปงจาม บันเตียเมียนเจย และพนมเปญ

10.2 ทำเอกสารประกอบการเดินทางและทำ Passport

10.3 อบรมก่อนเดินทางมาทำงาน 4 ชั่วโมง

10.4 ส่งแรงงานมาทำงาน โดยบริษัทในไทยจะเดินทางไปรับแรงงานที่ด่านข้ามแดนที่ได้ตกลงกันไว้

11. ปัญหาอุปสรรค ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย นโยบายของประเทศกัมพูชา นโยบายของประเทศไทย การเมือง ภาษา สังคม วัฒนธรรมของไทย ไม่เป็นอุปสรรคเช่นในอดีต

แต่จะมีปัญหาอุปสรรคในเรื่องของการมีค่าดำเนินการ (ใต้โต๊ะ) เพื่อความรวดเร็วในการดำเนินการ เรื่องค่าแรงงานนอกเวลาก็ยังเป็นปัญหาซึ่งพบว่า ในการเดินทางไปทำงาน ก่อนการเดินทางทางบริษัทจะแจ้งให้แรงงานทราบว่า จะได้รับค่าจ้างเท่าไร อย่างไร โดยทางบริษัทจะแจ้งข้อมูลแก่แรงงานตามที่บริษัทจากไทยแจ้งมา แต่เมื่อแรงงานไปทำงานจริง พบว่า แรงงานไม่ได้รับค่าจ้างตามที่เคยแจ้งในเบื้องต้น เช่น มีการแจ้งว่าจะได้รับค่าทำงานนอกเวลา (OT) วันละ 2 ชม. ชั่วโมงละ 56.25 บาท/ชม. แต่ได้รับจริงเพียง 30 บาท/ชม. จนทำให้มีแรงงานบางส่วนหนีกลับกัมพูชา นอกจากนี้ยังเจอปัญหาในเรื่องที่อยู่อาศัย ไม่เป็นไปตามที่ตกลงกันไว้ เช่น ไม่มีอุปกรณ์ในการนอน แรงงานต้องนอนกับพื้น ปัญหานี้ ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่แรงงานหนีกลับกัมพูชาเช่นกัน

ตารางผนวกที่ 2.8 การจัดส่งแรงงานของบริษัท Chhun Hong Manpower Ptc.,Ltd

อันดับ	ประเทศ	ประเภทอุตสาหกรรมที่ส่งออก	ประเภทฝีมือแรงงาน	มีการฝึกอบรมก่อนไปทำงาน	ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม	ค่าตอบแทนที่แรงงานได้รับ	ค่าดำเนินการของบริษัท	จำนวนแรงงานที่ส่ง/ปี	ปัญหาการส่งออกแรงงานในแต่ละประเทศ
1	ไทย 90%	อุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรพลาสติก	ไร้ฝีมือ	มี แต่เป็นการฝึกอบรมการใช้ชีวิตในไทย 4 ชม.	คิดรวมไปแล้วในค่าดำเนินการ	300+OTบาท/วัน	ประมาณ 18,000 บาท/คน หรือ (515 \$)	3,000 – 4,000 คน/ปี ม.ค.- มี.ค. ปี 60 ส่งมาไทยแล้ว 500 คน	- การส่งแรงงานมาประเทศไทยต้องมีค่าดำเนินการ (ได้โต๊ะ) เพื่อความรวดเร็ว - แรงงานไม่ได้รับค่าจ้างตามที่เคยแจ้งในเบื้องต้น
2	ญี่ปุ่น	-	-	มี แต่เป็นการฝึกอบรมการใช้ภาษาญี่ปุ่นการเรียนรู้อวัฒนธรรมญี่ปุ่น	-	-	-	-	-

ที่มา: จากการสัมภาษณ์

บริษัทที่ 3 SOK CHAMNOL Co.,LTD.

สัมภาษณ์ผู้จัดการบริษัท คุณ KEN SORPHORNRIITH

1. บริษัทตั้งอยู่ ณ กรุงเทพมหานคร จัดตั้งเมื่อ พ.ศ. 2557 รวม 2 ปี ซึ่งปัจจุบันส่งออกแรงงานไปประเทศไทยมากที่สุดเป็นอันดับ 1
2. บริษัทจัดส่งแรงงานทั้งในภาคอุตสาหกรรมเกษตร และภาคบริการตามความต้องการของบริษัทที่ต้องการแรงงานปลายทางโดยแรงงานจะเป็นแรงงานประเภทไร้ฝีมือ
3. รัฐบาลกัมพูชายังไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการจัดส่งจัดส่งแรงงานมาประเทศไทย ไม่มีการสนับสนุนในด้านใดเลย ปล่อยให้เป็นที่ของบริษัทจัดหางานดำเนินการเอง
4. แนวโน้มการส่งแรงงานมาไทยที่ผ่านมา มีแนวโน้มส่งแรงงานน้อยลง เนื่องจากปัจจุบัน รัฐบาลไทยมีนโยบายให้แรงงานใช้บัตรสีชมพูในการเข้ามาทำงานในไทย ซึ่งแรงงานสามารถดำเนินการได้เองโดยไม่ต้องผ่านบริษัทจัดหางาน นอกจากนี้แรงงานบางส่วนมีการเข้ามาทำงานโดยผ่านระบบญาติพี่น้องที่เคยมาทำงานในไทยอยู่ก่อน ซึ่งทราบกระบวนการมาทำงานในไทย จึงทำให้แรงงานในส่วนนี้เข้ามาทำงานในไทยโดยไม่ผ่านบริษัทจัดหางาน
5. ทิศทางการส่งแรงงานมาทำงานภาคการเกษตรในประเทศไทยไม่สามารถระบุได้ชัดเจน ต้องขึ้นอยู่กับว่าทางนายจ้างภาคการเกษตรของไทยต้องการให้บริษัทจัดหาแรงงานภาคเกษตรหรือไม่ซึ่งถ้าต้องการแรงงานภาคเกษตรทางบริษัทก็สามารถดำเนินการจัดหาให้ได้
6. สาเหตุหลักที่แรงงานกัมพูชามาทำงานในประเทศไทย เนื่องจากค่าจ้างแรงงานในประเทศไทยสูงกว่าค่าจ้างในกัมพูชา นอกจากค่าจ้างแล้ว การมาทำงานในประเทศไทยมีกฎระเบียบ ขั้นตอนไม่ยุ่งยาก เดินทางง่ายสะดวก มีงานให้ทำได้ตลอดทั้งปี รวมทั้งมีญาติพี่น้องที่ทำงานอยู่ในประเทศไทย ชักชวนมาทำงานทำให้เกิดความมั่นใจและอุ่นใจในการอยู่และทำงานในไทย
7. การทำสัญญากับบริษัทที่ต้องการแรงงานในประเทศไทย มีระยะเวลา 2 ปี โดยแรงงานที่ต้องการเดินทางไปทำงาน มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการคนละ 20,000 บาท/คน
8. ขั้นตอนในการเนิกรในการนำแรงงานเข้ามาในประเทศไทย ใช้ระยะเวลาประมาณ 2 เดือน
9. ปัญหาอุปสรรค ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย นโยบายของประเทศกัมพูชา นโยบายของประเทศไทย การเมือง ภาษา สังคม วัฒนธรรมของไทย ไม่เป็นอุปสรรคเช่นในอดีต แต่จะมีปัญหาอุปสรรคในเรื่องของการมีค่าดำเนินการ (ใต้โต๊ะ) เพื่อความรวดเร็วในการดำเนินการ

ตารางผนวกที่ 2.9 การจัดส่งแรงงานของบริษัท 3SOK CHAMNOL Co.,LTD.

อันดับ	ประเทศ	ประเภทอุตสาหกรรมที่ส่งออก	ประเภทฝีมือแรงงาน	มีการฝึกอบรมก่อนไปทำงาน	ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม	ค่าตอบแทนที่แรงงานได้รับ	ค่าดำเนินการของบริษัท	จำนวนแรงงานที่ส่ง/ปี	ปัญหาการส่งออกแรงงานในแต่ละประเทศ
1	ไทย 90%	อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารสัตว์ (สุนัข,แมว) - ก่อสร้าง -Lotus, BigC	ไร้ฝีมือ	มี เวลา 1 สัปดาห์	20,000 บาท	20,000 บาท ต่อเดือน	-	ประมาณ 300-400 คนต่อปี	- การส่งแรงงานมาประเทศไทยต้องมีค่าดำเนินการ (ใต้โต๊ะ) เพื่อความรวดเร็ว - แรงงานไม่ได้รับค่าจ้างตามที่เคยแจ้งในเบื้องต้น
2	ญี่ปุ่น 8%	แม่บ้าน	ไร้ฝีมือ	มี เวลา 3 เดือน ต้องฝึกภาษาญี่ปุ่นและฝึกการเป็นแม่บ้าน	500 USD	130,000 เยน ต่อเดือน	-	50 คนต่อปี	-
3	มาเลเซีย 2%	แม่บ้าน	ไร้ฝีมือ	มี เวลา 6 เดือนและ ต้องฝึกภาษา	300 USD	2,000 ริงกิต ต่อเดือน	บริษัทจัดการงาน จ่าย	20 คนต่อปี	-

ที่มา : จากการสัมภาษณ์

บริษัทที่ 4 ANNY RITA BEST MAN POWER Co.,Ltd.

สัมภาษณ์ ผู้จัดการบริษัท คุณ CHAMNAN SOK

1. บริษัทตั้งอยู่ ณ กรุงเทพมหานคร จัดตั้งเมื่อ พ.ศ. 22553 รวม 7ปี ซึ่งปัจจุบันส่งออกแรงงานไปประเทศไทยมากที่สุดเป็นอันดับ 1 อันดับ 2 มาเลเซีย อันดับ 3 สิงคโปร์
2. บริษัทจัดส่งแรงงานทั้งในภาคอุตสาหกรรมเกษตร และภาคบริการตามความต้องการของบริษัทที่ต้องการแรงงานปลายทางโดยแรงงานจะเป็นแรงงานประเภทไร้ฝีมือ
3. รัฐบาลกัมพูชายังไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการจัดส่งจัดส่งแรงงานมาประเทศไทย ไม่มีการสนับสนุนในด้านใดเลย ปล่อยให้เป็นหน้าที่ของบริษัทจัดหางานดำเนินการเอง
4. แนวโน้มการส่งแรงงานมาไทยที่ผ่านมา มีแนวโน้มส่งแรงงานเพิ่มขึ้น ในภาคอุตสาหกรรม (โรงงานอุตสาหกรรม บริษัทก่อสร้าง) เนื่องจากแรงงานสามารถดำเนินการได้เองโดยไม่ต้องผ่านบริษัทจัดหางาน นอกจากนี้แรงงานบางส่วนมีการเข้ามาทำงานโดยผ่านระบบญาติพี่น้องที่เคยมาทำงานในไทยอยู่ก่อน ซึ่งทราบกระบวนการมาทำงานในไทย จึงทำให้แรงงานในส่วนนี้เข้ามาทำงานในไทยโดยไม่ผ่านบริษัทจัดหางาน
5. ทิศทางการส่งแรงงานมาทำงานภาคการเกษตรในประเทศไทยไม่สามารถระบุได้ชัดเจน ต้องขึ้นอยู่กับว่าทางนายจ้างภาคการเกษตรของไทยต้องการให้บริษัทจัดหาแรงงานภาคเกษตรหรือไม่ซึ่งถ้าต้องการแรงงานภาคเกษตรทางบริษัทก็สามารถดำเนินการจัดหาให้ได้
6. ความต้องการทำงานของแรงงานในการเข้ามาทำงานในประเทศไทย ความต้องการเข้ามาทำงานในภาคเกษตรมีแนวโน้มลดลง ซึ่งแรงงานต้องการทำงานในภาคเกษตรเพียง 8% นอกภาคเกษตร 92 % ได้แก่ อุตสาหกรรม 45% ด้านครัวเรือน 15% ด้านก่อสร้าง 32% ซึ่งได้ค่าแรงงานสูงกว่าภาคเกษตร
7. สาเหตุหลักที่แรงงานกัมพูชอยากมาทำงานในประเทศไทย เนื่องจากค่าจ้างแรงงานในประเทศไทยสูงกว่าค่าจ้างในกัมพูชา นอกจากค่าจ้างแล้ว การมาทำงานในประเทศไทยมีกฎระเบียบ ขั้นตอนไม่ยุ่งยาก เดินทางง่ายสะดวก มีงานให้ทำได้ตลอดทั้งปี รวมทั้งมีญาติพี่น้องที่ทำงานอยู่ในประเทศไทย ชักชวนมาทำงานทำให้เกิดความมั่นใจและอุ่นใจในการอยู่และทำงานในไทย
8. การทำสัญญากับบริษัทที่ต้องการแรงงานในประเทศไทย มีระยะเวลา 2 ปี โดยแรงงานที่ต้องการเดินทางไปทำงาน มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการคนละ 20,000 บาท/คน
9. ขั้นตอนในการเนิการในการนำแรงงานเข้ามาในประเทศไทย ใช้ระยะเวลาประมาณ 45 วัน
10. ปัญหาอุปสรรค ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย
  - ผู้ประกอบการไทยยังไม่เข้าใจกฎหมายแรงงานโดยเฉพาะมาตรา 6 เรื่องการจัดหาที่อยู่อาศัย
  - ผู้ประกอบการไทยไม่ปฏิบัติตามสัญญาว่าจ้าง โดยเฉพาะค่า OT และการจัดหาที่พัก

ตารางผนวกที่ 2.10 การจัดส่งแรงงานของบริษัท 4ANNY RITA BEST MAN POWER Co.,Ltd

ที่	ประเทศ	ประเภท อุตสาหกรรมที่ ส่งออก	ประเภท ฝีมือ แรงงาน	มีการฝึกอบรม ก่อนไปทำงาน	ค่าใช้จ่ายในการ ฝึกอบรม	ค่าตอบแทนที่ แรงงานได้รับ	ค่าดำเนินการ ของบริษัท	จำนวนแรงงานที่ ส่ง/ปี	ปัญหาการส่งออก แรงงานในแต่ละ ประเทศ
1	ไทย	บ.ก่อสร้าง บ.อุตสาหกรรมเกษตร บ.ถุงมือแพทย์ โรงงานเย็บผ้า	ไร้ฝีมือ	ความรู้พื้นฐาน ด้านก่อสร้าง	บริษัทออกให้ก่อน แล้วหักจาก เงินเดือน	300 บาท/วัน + OT	-	2,000 -3,000 คนต่อปี	ผู้ประกอบการไทย ไม่ได้ปฏิบัติตามสัญญา ว่าจ้าง เรื่อง ค่าแรง OT และการจัดหาที่พัก
2	มาเลเซีย	แม่บ้าน และ ทำเฟอร์นิเจอร์	ไร้ฝีมือ	ด้านภาษาและ มารยาท ระยะ 4 เดือน	20,000 บาทต่อ3 เดือน บริษัทออก ให้ก่อนแล้วหักจาก เงินเดือนภายหลัง	10,000 /เดือน + OT	-	200-300คนต่อปี	-
3	ญี่ปุ่น	ฟาร์มปลูกผัก	ไร้ฝีมือ	บริษัทนำเข้ามาฝึก	เกษตรกรไม่ต้อง จ่าย	30,000 / เดือน +OT		20-30 คนต่อปี	ไม่ค่อยต่อเนื่องเพราะ ญี่ปุ่นต้องการแรงงานที่ พูดภาษาญี่ปุ่นได้-

ที่มา:จากการสัมภาษณ์

